

ചെല്ലൂർ നാഥോദയം
ഭാഷാപത്രിക.
(പ്രാചീനസാഹിത്യം)

In favour of Ravi
16948

ചെല്ലർനാഥോദയം

ഭാഷാപമ്പ.

(പ്രാബുനസമിതം)

കോച്ചി

528

മലയാളഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റിയിൽനിന്നു
പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്.

കോപ്പി—500

എറണാകുളം
സനാതനധർമ്മം അച്ചുകൂടത്തിൽ
അച്ചടിച്ചത്.

1115.

ശുദ്ധിപത്രം.

പുറം.	വരി.	അഞ്ചലം.	സുഞ്ചലം.
ര.	സ്ത.	വിളങ്ങും	വണങ്ങും
സ്ത.	ര.ര.	ജൈവൻ	കളഞ്ഞൻ
പരി.	ര.വ.	ചേന്ന	ചെന്ന
ന.ര.	പരി.	ചാരി	ചാരു
ന.ൻ.	ര.ർ.	ഭൂഷിത	ഭൂഷിത
„	ര.സ്ത.	കൂര	കൂര
ഉ.പ.	ന.സ്ത.	വരചം	വരചം ഉപേ
ഉ.ര.	പ.ര.	താത്ഥം	താത്ഥ
ഉ.ന.	ര.ന.	വാമാലങ്കാരി	വാമാലങ്കാര
ഉ.ർ.	ര.	രാഗഭിമാമം	രാഗഭിമാമം
റെ.	പ.ൻ.	സമുദ്ര	സമുദ്ര
പ.പരി.	പ.പ.	വാത്സ	വാത്സ
പ.പ.ൻ.	പ.രി.	ഭഗവദംകാര	ഭഗവദംകാരം

അവതാരിക.

കൊച്ചിഭാഷാപരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റിയിൽനിന്ന് ഇപ്പോൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന ചെല്ലുരുനാഥോദയം, സുപ്രസിദ്ധഭാഷാഭിമാനിയായിരുന്നു പരേതനായ കടത്തനാട്ടു പോർളാതിരി ഉദയവർമ്മരാജാവിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ അല്പകാലം നടന്ന പിന്നീട് നാമാവശേഷമായ 'കവനോദയം' മാസികയിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ഒരു ഭാഷാപണ്ഡിതപ്രബന്ധമാകുന്നു. പ്രസ്തുതകൃതി പ്രത്യേകം പുസ്തകത്തിന്റെ ആകൃതിയിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. പഴയ കവനോദയത്തിന്റെ ലക്ഷണം ഇന്നു ഒർല്ലുമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് അതിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിന്റെ പ്രചാരത്തിനു സാമാന്യത്തിലധികം വൈരുദ്ധ്യം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏറെക്കുറെ അപ്രകാശിതമായ ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ നിലയേ ഇന്നു ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിനുള്ളൂ എന്നു പറയുന്നതിൽ പിശകില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു കമ്മിറ്റി സമുചിതമായ സംസ്കരണത്തോടും വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടി ഈ പ്രബന്ധം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുവാൻ ഒരുമ്പെട്ടതു ഭാഷാപ്രണയികൾ ഒരു വലിയ അനുഗ്രഹമായി വിചാരിക്കുന്നതാണ്.

പെരുഞ്ചെല്ലുരു, ചെല്ലുരു, തളിപ്പറമ്പു, ലക്ഷ്മീപുരം എന്നീ പേരുകളിൽ കേരളത്തിൽ എങ്ങും പ്രസിദ്ധി നേടിയിരിക്കുന്ന തളിപ്പറമ്പുഗ്രാമത്തിലെ പരദേവതയായ

ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ പ്രതിഷ്ഠയാണ് ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിലെ കഥാവസ്തു എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ നാമംകൊണ്ടു വെളിവാകും. നീലകണ്ഠകവിയുടെ മറ്റൊരു പ്രബന്ധസന്താനവും കമ്മിററിയിൽനിന്നു മുൻപു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതുമായ തെക്കേലനാഥോദയത്തിനും ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിനും പേരുകളിൽ മഹാത്മാസാദൃശ്യം പരിലസിക്കുന്നുണ്ടെന്നു കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഭാഷാചരിത്രകർത്താവായ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു ചെല്ലൂരമാഹാത്മ്യം എന്ന നാമമാണ് സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നുകൂടി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അനുസ്മരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ഈ പ്രബന്ധത്തിലെ പ്രതിപാദ്യവസ്തുവിന്റെ സ്വരൂപം മുരുകമായി ഇവിടെ കാണിക്കുന്നതു പ്രയോജനകരമായിരിക്കും.

കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ ഭഗവാനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ പാർവ്വതീദേവിയോടും ഭൂതഗണങ്ങളോടുംകൂടി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കാലത്ത് ഒരു ദിവസം ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർ മഹാവിഷ്ണുവിനോടും ബ്രഹ്മാവിനോടും ചേർന്ന് അവിടെ ചെന്ന ഭഗവാനെക്കണ്ടു. അവർ ഒരു സങ്കടം ഭഗവാനെ അറിയിച്ചു നിവൃത്തിവരുത്തുന്നതിനാണ് അവിടെ ചെന്നത്.

“വൃത്താന്തം വിശ്വബന്ധോ! നിശ്ചയതു ഭവാനു
 വിശ്വകർമ്മായുധംകൊ-
 ണ്ടത്രേനോന്മുഷ്ടനായ് മേവിന ദിനപെരുമാൾ-
 തൻകലാ മൂന്നിദാനീം
 ചിത്രം തപൽബിംബരൂപാശ്ശിവമഹിമകല-
 ന്നിന്ധതേ ഹന്ത താസാം

കത്തീടും ഘോരതേജോവിതതിഭിരഖിലം
ഭവ്യതേ തമ്പിരാനേ!

ആക്ഷം മംഗല്യബിംബത്രയമിതു ഭവതോ
നാഥ! സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളാ-
ന്തുകില്ലേ നാളിൽ നാളിൽ പുരഹര! സഹിയാ-
തൊന്നിത്തേതൽപ്രഭാവം
രൂക്ഷതേപ തോല്ക്കുമിപ്പാവകഭിവസകര-
ന്മാരുമെന്നാലിതങ്ങോ--
ട്ടാക്കിക്കൊണ്ടാതുരാൻ ഞങ്ങളെ വിപുലകൃപാ-
ലംബമേ! പാലയേമാഃ."

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതാണ് ദേവന്മാരുടെ സങ്കടവും പരിഹാരമാഗ്നീവും. ഭഗവാൻ ലോകക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി സന്തോഷത്തോടുകൂടി ബിംബത്രയം സ്വീകരിച്ചു ദേവന്മാരുടെ സങ്കടത്തിനു നിവൃത്തിവരുത്തി. ആ ബിംബം മൂന്നും പാർവ്വതീദേവിക്കായി കൊടുത്തു. ദേവി അവയെ പതിവായി പൂജിച്ചുവന്നു. ചില്ലാലത്തു ബിംബങ്ങളിൽ ഒന്നു രാജഷിയായ മാന്ധാതാവും, മറെറാന്നു തൽപുത്രനായ മുഖകന്ദനം തപസ്സു ചെയ്തു പ്രസാദിപ്പിച്ച് ഭഗവാനോടു വാങ്ങിച്ചു. അവരും ബിംബങ്ങൾ ഭക്തിയോടുകൂടി പൂജിച്ചു പാർത്തു.

അക്കാലത്ത് ഒരു ദിവസം ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ഭൂതങ്ങളിൽ അഗ്രേസരനായ കുംഭോദരൻ, ആസ്ഥാനവർത്തിയായ ഭഗവാന്റെ സമീപത്തിൽ വന്ന് കേരളഭൂമിക്കു തീലകമായി പരിശോഭിക്കുന്ന ചെല്ലുരുഗ്രാമത്തിന്റെ മേന്മകൾ വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ടപ്പോൾ

ഭഗവാൻ പ്രസ്തുതദേശം തന്റെ അധിവാസംകൊണ്ടു ശോഭിതമാക്കണമെന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ടായി.

ഭക്തനും സൂര്യവാംശജാതനും ആയ ശതസോമൻ എന്നു പേരായ രാജാവ് അക്കലത്തു നാട്ടവാണിരുന്നു. രാജാവ് അന്നൊരു ദിവസം, ലോകത്തിൽ ഭയങ്കരമായ വിധം വർച്ചിച്ചിരിക്കുന്ന കലിദോഷത്തിന്റെ ശാന്തിക്ക് എന്താണ് ഒരു മാർഗ്ഗം എന്ന് ആലോചിച്ചു. അപ്പോൾ അഗസ്ത്യപ്രമഹർഷി രാജാവിന്റെ മുൻപിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. രാജാവിന്റെ ആശയഗതി അറിഞ്ഞ മഹർഷി, ശിവന്റെ അടുക്കൽനിന്നു ബിംബം വാങ്ങി പ്രതിഷ്ഠിച്ച പൂജിക്കുകയാണ് കലിദോഷശമനത്തിനു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു രാജാവിനോട് ഉപദേശിച്ച് അവിടെനിന്നും മറഞ്ഞു. ശതസോമൻ അഗസ്ത്യപ്രാപദേശാനുസരണം ചെയ്യുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചു.

രാജാവ് രാജ്യഭാരം സമർത്ഥനായ മന്ത്രിയെ ഏല്പിച്ചു കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ ചെന്നു കുറിയമായ തപസ്സുചെയ്തു. ഭഗവാൻ രാജാവിന്റെ ഭക്തികളെ സന്തോഷമുണ്ടായി. ഭക്തവത്സലനായ ഭഗവാൻ മാന്ധാതാവിനും മുചുകന്ദനും കൊടുത്തതിന്റെ ശേഷം ഇരിക്കുന്നതും പാർവ്വതീദേവി നിത്യവും പൂജിച്ചുവരുന്നതും ആയ ബിംബം ദേവിയോട് ആലോചിക്കാതെ രാജാവിനു കൊടുത്തു. ദേവിസ്നാനത്തിനു പോയിരുന്ന സമയത്തായിരുന്നു അങ്ങനെ ചെയ്തത്. ശിവൻ രാജാവിനു ബിംബം കൊടുത്തതിനെ കപിതയായിത്തീർന്ന ദേവി ശിവനെ ശപിക്കുവാനായി ഒരുമ്പെട്ടു. പിന്നീട് ദേവി രാജാവിന്റെ സ്തുതിവാക്കുകൾ കേട്ടു സന്തുഷ്ടയായി ശിവൻ

രാജാവിനു ബിംബം കൊടുത്തതു സമ്മതിച്ചു. ലബ്ധാഭി
ലാഷനായ രാജാവു സ്വസ്ഥാനത്തേയ്ക്കു ചാരിതാത്പ്ര
ത്തോടുകൂടി തിരിയെപ്പോന്നു.

ശതസോമൻ പിന്നീടു ചെല്ലുരുക്ഷേത്രത്തിൽ ശിവ
ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. ശില്പവൈഭവംകൊണ്ടു വിശ്വജ
നമോഹനവും സർവ്വവിധങ്ങളായ ഉപഗ്രഹങ്ങളോടുകൂടി
യതും ആയ മഹാക്ഷേത്രം പണിയിക്കയും ചെയ്തു. ഏ
തെല്ലാം വൈശിഷ്ട്യം വരുത്താമോ അതു സർവ്വവും ക്ഷേ
ത്രത്തിനു വരുത്തി. അവിടെ പതിവായും വിശേഷമാ
യും ഉള്ള പൂജാദികർമ്മങ്ങൾ നിർവ്വഹിച്ചുമായി നടക്കുന്നതി
നു വേണ്ട ഏല്പാടുകളും രാജാവു ചെയ്തുവെച്ചു.

ഇപ്രകാരം ശിവബിംബപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്തു ക്ഷേത്ര
ത്തിനു പരമാഭിവൃദ്ധിയെ ജനിപ്പിച്ചു എങ്കിലും രാജാ
വിന്റെ മനസ്സിനു പൂർണ്ണമായ കൃതാർത്ഥത ലഭിച്ചില്ല.
അതിനു കാരണം എന്താണെന്ന് അറിയുന്നതിനു രാജാ
വു കണ്ണടച്ചു യൂനിച്ചു. അപ്പോൾ ശ്രീപരമേശ്വരൻ
രാജാവിന്റെ മുൻപിൽ വന്ന് ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു.

“എന്നാലിമ്മന്ദിരത്തിന്നഴകിനൊടു കിഴ-

ക്കുണ്ടു കൂവീടുത്തേ

ധന്വം കിന്വാകുടാവാഹപതമിയലിന പു-

ബ്രസ്ഥലേ മാമകീനം

മിന്നന്തു ദിവ്യബിംബം ദിനകരനിഹിതം

തത്ര കൃതപാ വിമാനം

നന്നായ് കല്പിച്ചു പൂജാവിധിമതം സദസേ

കാശ്യപാനാം ദപിജാനാം.

പരിചിന്താദമ നിന്നാലേധിതം കണ്ടു കാര-
 സ്തൂരവനഗതമിമ്മാം വിപ്രകന്യാസ്സധന്യാഃ
 ചരണഭൂവി നമന്ത്യസ്സാധയിഷ്യന്ത്യഭീഷ്ടം
 നരവര! തെളിയും ഭൗ ചിത്തമെന്നാൽ കൃതാത്മം.”

ഭഗവാൻ ഈ വിധം ഉപദേശിച്ചു് അന്തർഹിതനായി.
 തദനന്തരം രാജാവു കണ്ണു തുറന്നു. ഭഗവദ്ദേവദേശാനുസ-
 രണം വേണ്ടതെല്ലാം ശതസോമൻ ഭക്തിയോടുകൂടി പ്രവ-
 ത്തിച്ചു. തന്നിമിത്തം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം പ്രസ-
 നമായിത്തീർന്നു.

ഇതാണ് ചെല്ലുരുനാഥോദയം പ്രബന്ധത്തിലെ ക-
 മാവസ്തുവിന്റെ സ്വരൂപം. മുൻകാലം മുതൽക്കു് നടപ്പി-
 ലിരിക്കുന്നതും ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചുവരുന്നതും ആയ ഒ-
 ന്നാണ് ഈ കഥ. വേറെയും പല കൃതികളിൽ പ്രസ്തു-
 തമായ ഇതിവൃത്തത്തിന്റെ സൂചന കാണുന്നുണ്ടു്. അ-
 വയിൽ ചിലതു് ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം.

തപസ്താ പൂരാ ദിനകരം പരശ്വാംഗമുച്ചൈ-
 സ്തപ്താ തദീയശകലൈർബ്രഹ്മാരി ശംഭോഃ
 ലിംഗത്രയം തദമിതദ്വേതി യന്നിദാനം
 ലക്ഷ്മീപുരാധിപതിമീശപരമാത്രയാമി.

സോയം ദദൈ ഹിമമഹീധരകന്യകായൈ
 യച്ചാനയാ ച മഹിതം തദിദം ചിരായ
 രാജഷ്ട്രിഭിഃ പരിഗൃഹീതമഹോത മുച്ചൈർ-
 ലക്ഷ്മീ * * * *

മാന്ധാതുമുഖ്യമുനിവർത്തപ്രതിഷ്ഠ
 മന്ദാകിനീശശികലാവിലസൽകവർദ്ദം
 കാമാംഗമോമമുദിതാഭികന്ദേരവഹ്നിം
 ലക്ഷ്മീ   *   *   *   *

ഈ പദ്യങ്ങളിൽ, പ്രബന്ധപ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്ന കഥാവസ്തുവിന്റെ സൂചന അന്തർവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വ്യക്തമാണല്ലോ. ഇതിൽനിന്നെല്ലാം പ്രബന്ധത്തിലെ കഥയ്ക്കു പ്രാചീനമായ ഐതിഹ്യത്തെ അടിസ്ഥാനം എന്നു വെളിവാകും.

കേരളമാമാന്ത്യം 32-33-34 എന്നീ അദ്ധ്യായങ്ങളിൽ തളിപ്പറമ്പ് (ലക്ഷ്മീപുരം)ക്ഷേത്രത്തിലെ ശിവപ്രതിഷ്ഠയെപ്പറ്റി വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. അതിലേയും പ്രബന്ധത്തിലേയും കഥകൾക്ക് യാതൊരു സംബന്ധവും കാണുന്നില്ല. പൌരാണികദൃഷ്ടിയാണോക്കുമ്പോൾ അടിസ്ഥാനം പ്രബന്ധത്തിലെ കഥയ്ക്കാണ് അധികമുള്ളതെന്നു പറയണം.

തളിപ്പറമ്പിൽ ആദ്യമായി ശിവബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ചതു മാന്ധാതാവാകുന്നു എന്നും, അതു കാലാന്തരത്തിൽ ഭൂമിക്കടിയിൽ മറഞ്ഞുപോയി എന്നും, അതിനു ശേഷമാണ് മുഖകന്ദന്റെ പ്രതിഷ്ഠയെന്നും, പിക്ലാലത്തു് അതും മറഞ്ഞു എന്നും, തദനന്തരം ശതസോമന്റെ പ്രതിഷ്ഠയുണ്ടായി എന്നും ഐതിഹ്യം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു.

“അത്യന്തോത്തിർണ്ണഭാഗ്യോദയ! നിശമയ നീ
 പൂർവ്വഭൂപാലകാഭാ-
 മന്തുഗോഭാമധിഷ്ഠാപിതമഴകിയ ബിം-
 ബഭചനം തൽപുരാതഃ

മന്ത്യാനാമത്വമഞ്ജയം കലികല്പശാസ്ത്രം
 കല്പശാസ്ത്രകോശാഭിഭാഷി
 പൂർവ്വമധ്യമം മന്ത്യാനാമത്വമഞ്ജയം
 ഞാനവസ്ഥാ ചമഞ്ഞു.”

എന്ന പട്ടത്തിൽ കവി ഈ ഐതിഹ്യം വിശദമാക്കിയിരിക്കുന്നു. മാന്യാനാമം മുചുകന്ദനം ശതസോമനം പ്രത്യേകമായും ഓരോ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവരിൽ മാന്യാനാമം പ്രതിഷ്ഠിച്ച ബിംബത്തോടു കൂടിയ ക്ഷേത്രത്തിന് മാന്യാനാമം, മുചുകന്ദപ്രതിഷ്ഠയുള്ളതിന് മുതലാ എന്നും പേരുകളുണ്ട്. ശതസോമൻ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ച ക്ഷേത്രമാണ് സോമേശ്വരം. ഇവയിൽ ആദ്യത്തേത് (മാന്യാനാമം) ഇപ്പോൾ ഇല്ല. അതു നിലനിന്നിരുന്ന സ്ഥലം ആ പേരിൽ ഇപ്പോഴും ഉണ്ട്. ഇപ്പോൾ ഉള്ളവയാണ് മറ്റു രണ്ടു ക്ഷേത്രങ്ങളും.

ഈ പ്രബന്ധത്തിലെ കഥാനായകനായ ശതസോമൻ കോലത്തുനാടു രാജവംശത്തിലെ ഒരു രാജാവും ചിത്രസേനന്റെ പുത്രനും ആകുന്നു. ഉത്തരകേരളത്തിൽ കോരപ്പഴയ്ക്കു വടക്കുഭാഗം കോലരാജാക്കന്മാരുടെ നാടായിരുന്നതുകൊണ്ടും അവരുടെ പ്രധാനരാജധാനി തളിപ്പറമ്പിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ടും, മറ്റൊരു രാജാവ് അവിടെ ചെന്നു ക്ഷേത്രം പണിയിച്ച ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിക്കുക എന്നത് അസംഗതമാകുന്നതിനേ അവകാശമുള്ളൂ. അതിനാൽ ശതസോമൻ കോലരാജവംശജനാണെന്നു തന്നെ നിശ്ചയിക്കണം. അതുലകവിയുടെ മുഷികവംശം കാവ്യത്തിലും ശതസോമനേയും ശിവപ്രതിഷ്ഠയേയും പറ്റി വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്. ചെല്ലരനാഥോദയം പ്രബ

സ്ഥത്തിലെ 30-31-32-33-എന്നീ പദ്യങ്ങളിൽ ശതസോമൻറെ നാനാമുഖങ്ങളായ വൈഭവങ്ങളെപ്പറ്റി വിവരിക്കുന്നു. ഇവയിൽനിന്നെല്ലാം അസാധാരണഗുണസമ്പന്നനായ ഒരു മഹാരാജാവായിരുന്നു ശതസോമൻ എന്നു ഗ്രഹിക്കാം.

ചെല്ലുരു, ചെരുഞ്ചെല്ലുരു, ലക്ഷ്മീപുരം, തളിപ്പറമ്പ്, എന്നിവ ഒരേ ഗ്രാമത്തെ കുറിക്കുന്ന പദങ്ങളാകുന്നു. ഇവയെല്ലാം ഒരുപോലെ പ്രസിദ്ധിയും ഉണ്ട്. ചെല്ലം സമ്പത്തു; അതുളള — അതോടുകൂടിയ — ഉരുരു - സ്ഥലം ചെല്ലുരു; ഇതാണ് ചെല്ലുരു എന്ന പദത്തിന്റെ വ്യത് പത്തി. ഗ്രാമത്തിന് ആദ്യമായുണ്ടായ നാമം ഇതാകുന്നു എന്നു വിചാരിക്കണം. പല വിധത്തിലും, പിക്കാലത്തു മഹത്വം കൈവന്നപ്പോൾ അതിനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്ന 'ചെരു' എന്ന പദം കൂടിച്ചേർന്നു ചെരുഞ്ചെല്ലുരു എന്ന പേരു ഗ്രാമത്തിന് ഉണ്ടായി. ചെല്ലുരിന്റെ ശരിയായ സംസ്കൃതരൂപമാണ് ലക്ഷ്മീപുരം. സമ്പദ്ഗ്രാമം എന്നും ദർപ്പഭമായി വ്യവഹരിക്കാറുണ്ട്.

ലക്ഷ്മീപുരം എന്ന പേരിന്റെ ആഗമത്തെക്കുറിച്ചു കേരളമാഹാത്മ്യം മുപ്പത്തിനാലാമത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ ഒരു കഥ പറഞ്ഞുകാണുന്നു. ശ്രീപരശുരാമന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു ലക്ഷ്മീദേവതി തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നു താമസം തുടങ്ങിയെന്നും അതിനുശേഷമാണ് പ്രസ്തുതനാമം ഉണ്ടായതെന്നും മറ്റുമാകുന്നു ആ കഥയുടെ സാരം.

കോലത്തുനാട്ടു രാജാക്കന്മാർ അവരുടെ കോവിലകത്തിനടുത്തു ദേവദർശനത്തിനുവേണ്ടി നിർമ്മിച്ചു നടത്തിവരു

ന്ന ക്ഷേത്രത്തിനു തളി എന്നു പേരാകുന്നു. അതു നില്ക്കുന്ന സ്ഥലം എന്നു തളിപ്പറമ്പ് എന്ന പട്ടണത്തിന് അർത്ഥം. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രാധാന്യം നിമിത്തം പിന്നീട് ആ നാമം ഗ്രാമത്തിനും സിദ്ധിച്ചു.

തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു നാലഞ്ചുനാഴിക തെക്കു മാറി കരിപ്പള്ള എന്നു പേരായി ഒരു സ്ഥലം ഉണ്ട്. ഇപ്പോൾ അവിടെ ഒരു കൃഷിത്തോടും നടന്നു വരുന്നു. ഈ സ്ഥലത്താണ് പൂർവ്വകാലത്തു കോലരാജാക്കന്മാരുടെ ഭവനം നിന്നിരുന്നത്. അതിനോടടുത്തു രാജാക്കന്മാർ ദേവാരാധനത്തിനു നിർമ്മിച്ച ക്ഷേത്രമാകുകൊണ്ടു തളിയെന്നു പ്രസ്തുതദേവാലയത്തിനു പേരുണ്ടായി. പിള്ളാലത്തു രാജാധാനി കരിപ്പള്ളത്തിന് ഏഴിമലയിലേക്കു മാറി. സപ്തശതാബ്ദം എന്നു സംസ്കൃതത്തിൽ വ്യവഹരിക്കുന്നത് ഈ ഏഴിമലയെ ആകുന്നു. ഇവിടെ കോലരാജാക്കന്മാരുടെ വക നരയങ്കണ്ണുരു എന്നു പേരായ ഒരു അമ്പലം ഉണ്ട്. ശങ്കരനാരായണനാണ് അവിടെ മുത്തി. ഏഴിമലയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാമതളി ക്ഷേത്രം മുൻ കാലത്തു കോലരാജാക്കന്മാരുടെ വകയായിരുന്നു. കാലാന്തരത്തിൽ കോലരാജാധാനി ഏഴിമലയിൽനിന്നു (കണ്ണൂരിനടുത്തു) ചിറയ്ക്കലേക്കു മാറി. അത് ഇപ്പോൾ അവിടെയാണ് നില്ക്കുന്നത്. ഏഴിമലയിലും രാമതളി എന്നു തളിയുണ്ടാകുന്നതിനു കാരണം ഇവിടെ ശ്രദ്ധേയമാകുന്നു.

പ്രകൃതത്തിൽ ഒരു സംഗതി പ്രത്യേകം സ്മരിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. കേരളരാജാക്കന്മാർ അവരുടെ കോവിലകങ്ങളുടെ അടുത്തു നിർമ്മിച്ച ദേവാരാധനത്തിന് ഉപയോഗം

ഗിച്ചുവന്നിരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളെ പൊതുവേ തളി എന്നു പറഞ്ഞുവന്നിരുന്നു. ശൈലാഞ്ചിശാലന്മാരുടെ രാജധാനി സ്ഥിതിപെട്ടിരുന്ന സ്ഥലത്തിനടുത്ത് അവർ നിർമ്മിച്ചു ഉപയോഗിച്ചുവന്നതാണ് കോഴിക്കോട്ടെ പ്രസിദ്ധമായ തളിയിൽ ക്ഷേത്രം. പെരുമാക്കുമാർ തിരുവഞ്ചി ക്ഷേത്രം വാണിരുന്ന കാലത്ത് അവരുടെ ആവശ്യത്തിനു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെയാണ് മേൽതളി കീഴ്തളി നെടിയതളി ചിങ്ങപുരത്തു തളി എന്നീപേരുകൾ കൊണ്ടു വ്യവഹരിക്കുന്നത്. വടക്കൂർ രാജാക്കന്മാരുടെ കൊട്ടാരം നിന്നിരുന്ന കടുത്തുരുത്തിയിലെ ക്ഷേത്രവും തളിയാകുന്നു. “കണ്ടോമല്ലോ തളിയിലിരുവംകുത്തു നാമൻറാരിക്കാൽ” എന്നു ഉണ്ണിനീലിസന്ദേശത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. കോട്ടയത്തു തിരുനക്കരയിൽ മുൻകാലത്തു തെക്കൂർ രാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനി നിന്നിരുന്നു. അവിടെ അല്പം പടിഞ്ഞാറുവശത്തായിട്ടും ഒരു തളിക്ഷേത്രമുണ്ട്. ഈ സംഗതികൾ, രാജാക്കന്മാരുടെ കോവിലകങ്ങൾക്കും തളിക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ സിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ബന്ധം തെളിയിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. തളിപ്പറമ്പ് എന്ന പേരിന്റെ ആഗമവും ഇതിൽനിന്നു ഭിന്നമല്ലെന്നു ദൃഢമായി നിശ്ചയിക്കാം.

കേരളത്തിൽ മലയാളബ്രാഹ്മണരുടെ സാമുദായിക ഭരണം നിലനിന്നിരുന്ന കാലത്തു ഭേദഭേദബോധികാരികളായിരുന്ന തളിയാതിരിമാർ താമസിച്ചിരുന്ന സ്ഥലങ്ങളെയാണ് തളിയെന്നു വിളിച്ചുവരുന്നതെന്നു ചില ചരിത്രകാരന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ അഭിപ്രായം സ്വീകാര്യമായിരിക്കുന്നില്ല. തളിപ്പറമ്പ് കേരളത്തിലെ

ഒരു പ്രധാനഗ്രാമമായിരുന്നതുകൊണ്ട് അവിടെയും തത്തുല്യങ്ങളായ മറ്റു ചില സ്ഥലങ്ങളിലും തളിയാതിരിമാർ താമസിച്ചിരുന്നു എന്ന് ഉറപ്പാക്കാം. എന്നാൽ തളിയാതിരിമാരുമായി യാതൊരു ബന്ധവും സംഭവിച്ചിട്ടുള്ളവയല്ല കടുത്തുരുത്തി, തിരുനക്കര മുതലായ ദേശങ്ങളിലെ തളികൾ. ഇന്നയിന്ന ഗ്രാമങ്ങളിലെ തളിയാതിരിമാരെ ഇന്നയിന്ന സ്ഥലങ്ങളിൽ വെച്ചുമാത്രമേ വാഴിക്കാവൂ എന്ന് നിശ്ചയമുണ്ടെന്നുകൂടി പറയേണ്ടതാകുന്നു. പറവൂരുഗ്രാമത്തിലെ തളിയാതിരിയെ നെടിയതളിയിൽ വെച്ചും ഐരാണിക്കുളം തളിയാതിരിയെ കീഴ്ത്തളിയിൽ വെച്ചും വാഴിച്ചുവന്നു എന്ന് കേരളോൽപത്തിയിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ഇതുപോലെ മറ്റു ഗ്രാമങ്ങളിലെ തളിയാതിരിമാരുടെ കാര്യവും ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു. ഇതിൽ നിന്നെല്ലാം തളിയാതിരിമാർ താമസിച്ചിരുന്ന സ്ഥലങ്ങളെയാണ് തളിയെന്നു പറയുന്നതെന്നു അഭിപ്രായം മേകല്പിതമാകുന്നു എന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

മലയാളത്തിലെ ഗ്രാമങ്ങളിൽ പ്രാശസ്തപവും പ്രാധാന്യവും തികഞ്ഞ ഒന്നാകുന്നു തളിപ്പറമ്പ്. വടക്കും തെക്കും 'കിള്ളാഘൃതതടികളെക്കൊണ്ടൊരുല്ലാസശാലി' യാണ് ഈ ഗ്രാമം എന്ന് ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിൽനിന്നു കിള്ളാറുനടിയുടേയും നെയ്യാറിൻറേയും ഇടയ്ക്കു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ദേശമാണ് ഈ ഗ്രാമം എന്ന് നിശ്ചയിക്കാം. തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു വടക്കുഭാഗത്തു രണ്ടുമൂന്നു നാഴിക അകലെ യായി കൊപ്പപ്പുഴയെന്നു പേരായി ഒരു നദിയുണ്ട്. പ്രബന്ധത്തിൽ പറയുന്ന കിള്ള ആ പുഴയായിരിക്കണം

എന്നു ഉദ്ദേശം തോന്നുന്നു. ചിറയ്ക്കൽ താലൂക്കിലെ പ്രസിദ്ധമായ വളർപട്ടണം പുഴയാകുന്നു നെയ്യാറ്. ഇതിന്റെ സംസ്കൃതരൂപമാണ് ഏതതെങ്കിലും വളർപട്ടണം പുഴയ്ക്കു നെയ്യാറെന്നു പേരുവരുവാനുള്ള കാരണം വ്യാഖ്യാനത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഭക്ഷണത്തിരുവിതാംകൂറിലെ നെയ്യാറും (നെയ്യാറുകര) പഴയതേ ഏതതെങ്കിലും ഒന്നാണെന്നു ചില ചരിത്രകാരന്മാർ പറയുന്നതു ഭ്രമമുലമാകുന്നു.

കേരളഗ്രാമങ്ങളുടെ ഒരു മകുടമായിരുന്നു ചെല്ലൂർ. മുൻ കാലത്തു് അവിടെ ഓരോ വേദത്തിനും ആയിരം വീതം മുച്ചായിരം മലയാളബ്രാഹ്മണഗൃഹങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. “ശ്രീകോലം ത്രിസഹസ്രസംഖ്യകലതം ഭൂദേവസംഘാഃ” എന്നു പ്രബന്ധത്തിൽ പറയുന്ന ഭാഗം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഗ്രാമവാസികളായ ബ്രാഹ്മണർ സ്വയംമനീഷ്യാനിരതന്മാരും ഭക്തന്മാരും സാമിത്യാദിവിവിധവിദ്യാപാരംഗതന്മാരും ആയിരുന്നു. അവരുടെ ഏതാദ്യമായ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്രബന്ധകാരൻ “ഭൂമീസുരം ഭയതി” എന്ന് ആരംഭിക്കുന്ന ഭണ്ഡകത്തിൽ പ്രൗഢമായ വാഗ്വിലാസത്തോടുകൂടി വർണ്ണിച്ചു ഫലിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

തളിപ്പറമ്പു് ഒരു സ്വതന്ത്രഗ്രാമമാണ്. ലൌകികങ്ങളും ആത്മീയങ്ങളും ആയ എല്ലാ കാളങ്ങളും അതു ഗ്രാമജനങ്ങളുടെ ആശ്രയം കൂടാതെ തനിയേ നടത്തുന്നതിനു വേണ്ട പ്രാബല്യം ഗ്രാമവാസികൾക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നു. വൈദികന്മാർ സ്നാതന്മാർ മുതലായവരെല്ലാം ഈ ഗ്രാമക്കാർക്കു പ്രത്യേകമായിട്ടുണ്ട്. ഇവരുടെ വൈദികന്മാരെ പുടവന്മാരെന്നാണ് വിളിക്കുന്നത്. പ്രസി

ഓന്നാറായ ആറു വൈദികന്മാർ മദ്ധ്യകേരളത്തിൽ ഉള്ളതു പോലെ, നാലു പുടവന്മാർ ഈ ഭേശത്തു് ഉണ്ടു്. സ്നാതം വൈദികാദിവിഷയങ്ങളിലൊന്നിലും ഗ്രാമവാസികൾക്കു് അനുഭവേണമെന്നു് ആശ്രയിക്കേണ്ടതായി വന്നിട്ടില്ല.

ചിലക്കാലത്തു തളിപ്പറമ്പു ഗ്രാമം തട്ടു് മേൽ എന്നും ചേരിമേൽ എന്നും രണ്ടായി പരിണതം സുപ്രസിദ്ധനായ കോക്കുന്നത്തു ശിവാങ്ങാളാണു് ഗ്രാമത്തെ ഇപ്രകാരം പകർത്തു്. സാമുദായികങ്ങളായ ചില സൗകര്യങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി, ഇങ്ങനെ ഗ്രാമവിഭാഗം ചെയ്തതാകുന്നു. ഈ രണ്ടു ഭാഗക്കാർക്കും ആഭിജാത്യത്തിൽ വ്യത്യാസമില്ല. ശ്രാദ്ധാദികർമ്മങ്ങൾക്കു് ഇവർ അന്യോന്യം കൂടിപ്പോരുന്നു. ഒരു ഭാഗക്കാർ മറ്റൊരുവനായി വിവാഹബന്ധത്തിൽ ഏർപ്പെടുന്ന പതിവില്ല. ഓരോ ഭാഗക്കാരും തങ്ങളുടെ അംശത്തിൽ ഉള്ള വടക്കു് മാത്രമേ കന്യകകളെ കൊടുക്കുകയുള്ളൂ. എന്നു നിശ്ചയിച്ചുണ്ടു്. ക്ഷേത്രത്തിലെ ഉത്സാഹക്കാർ മുഴുവനും തട്ടുമേൽകാരാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഗ്രാമത്തിൽ കൂടുതലായ ഒരു പ്രാബല്യം അവർക്കു് സിദ്ധിക്കുവാൻ ഇടയായി.

പെരുഞ്ചെല്ലൂർ ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രധാനദേവൻ ശിവനാണല്ലോ. അവലത്തിൽ ദർശനംചെയ്യുന്ന കുമ്പഞ്ഞു വിവരിക്കുന്ന ഒരു പ്രസിദ്ധപട്ടം കേട്ടിട്ടുള്ളതു് ഇവിടെ ചേക്കാം.

“ശ്രീകൃഷ്ണ ഭൂതനാഥം ഭിഷഗധിപമല-
 ക്ഷ്മീം ച ലക്ഷ്മീം ച യക്ഷി-
 മുക്ഷാണം ഭക്ഷിണേശം ഗണപതുഹമഹാ-
 കാളനന്ദുന്നപുണ്ണാഃ

മാന്ധാരാദിനചി ത്രീനവനിപതിമുനി-
നദിപത്രീമഗസ്തം
വിശ്വാമിത്രം ച കാളീം പ്രണതസുരതരം
നീലകണ്ഠം നമാമി."

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ സ്മരിച്ചിരിക്കുന്ന ദേവന്മാരെ ചെല്ലുരു
നാഥോദയം പ്രബന്ധത്തിലെ "തത്ത്വ വിമലസുശ്രോ
പലകോടി" എന്നു തുടങ്ങുന്ന അവസാനത്തെ സംസ്കൃത
ഗദ്യത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്. പ്രസ്തുതദേവന്മാരുടെ രൂപം,
അവർക്കു ക്ഷേത്രത്തിൽ കല്പിതമായ സ്ഥാനം എന്നിങ്ങ
നെയും ഈ സംസ്കൃതഗദ്യത്തിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാ
കുന്നു.

ചെല്ലുരുഗ്രാമദേവനായ പരമശിവനു മഹാരാജത്വം
എന്ന് ഒരു അവസ്ഥ വിശേഷേണ സിദ്ധമായിട്ടുണ്ട്.
ചെല്ലുരുനാഥോദയം പ്രബന്ധം പ്രഥമപദ്യത്തിലെ "മലി
കും മഹാരാജാമംസം" എന്ന ഭാഗത്തിലെ മഹാരാജപ
ദം ആ അവസ്ഥയെക്കൂടി സൂചിപ്പിക്കുന്നു. "ഉത്തമനം
ചെയ്തിരിക്കും വടിയു തവ മഹാരാജ ചെല്ലുർപുരാണേ"
എന്നു ചെല്ലുരീശവിലാസം പ്രഥമപദ്യത്തിന്റെ ചരമ
പാദത്തിൽ 'മഹാരാജ' പദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു
പ്രകൃതത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ചെല്ലുരീശനു രാജത്വം (ക്ഷത്രിയത്വം) സിദ്ധിക്ക
ുന്നതിനു മേതുവായ സംഭവത്തെപ്പറ്റി ഒരു ഐതിഹ്യം
പ്രസിദ്ധമായി കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അത് ഇവിടെ ചേർക്കാം.

മുൻകാലത്തു കോഴിക്കോട്ടു സാമൂതിരിപ്പാടന്മാരിൽ
പരമഭക്തനായ ഒരാൾ തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നു

ദേവനെ ഭജിച്ചു താമസിച്ചു. ഭഗവൽഭജനം ചെയ്ത് അദ്ദേഹം വളരെ നാളുകൾ കഴിച്ചുകൂട്ടി. അന്ന് ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം ഗർഭഗൃഹത്തിനുള്ളിലേക്കു കടന്നു ചെന്നു. പിന്നീട് ആരും അദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടിയില്ല. ആ മഹാഭക്തൻ ദേവനോടു സായുജ്യം പ്രാപിച്ചു. ഈ സംഭവത്തെപ്പറ്റി അഗ്നിവശേശാജചരിത്രം എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ വിവരിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

“തപശ്ചരൻ സംയതാത്മാ ബഹുകാലമനന്യധീഃ
 ഏവം ദിനേ ബഹുദിനേ കാലേ സ ച മഹീപതിഃ
 ക്ഷേത്രത്ത് ഗ്രാമഭൂദേവേഷ്വപിപശ്യത്. ഭക്തിതഃ
 ഗർഭാസഗൃഹം ശംഭോർവിശൻ തല്പിംഗതാമഗാൽ
 പരസ്സിന്നമനിപ്രാപ്തേ ശംഭോഃ പുണ്യാഹവാചനം.
 ലിംഗൈകൃതാസമാപത്തിപ്രതിപത്തേ നീളശ്ചതേ
 ലിംഗമേതൽ തപദന്തിസ്തദംശജഗ്രഹാധിപേ
 മൃതേതന്മൃതിവിജ്ഞപ്തീരാശേശചിതാം ച തദിനേ”

ഈ ഭാഗത്തിൽനിന്നു ഭക്തനായ രാജാവു ഗർഭഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതു, ഗ്രാമവാസികളായ ബ്രാഹ്മണർ അമ്പലത്തിൽ കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്ന സമയത്തുതന്നെയാണെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. സാമൂതിരിപ്പാട് അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചതായി കാണുകയും, പിന്നീട് കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഭഗവദ്ബിംബത്തോടു ഐക്യം പ്രാപിച്ചതായി ഭക്തജനങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുവാൻ ഇടയായതിൽ തെറ്റില്ലല്ലോ.

ഈ സംഭവത്തിനു ശേഷം കോഴിക്കോടു സാമൂതിരിപ്പാടന്മാർ ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചാൽ, തളിപ്പറമ്പുദേവൻ പുലകൊള്ളുക എന്ന് ഒരു നടപ്പ് ഉണ്ടായി.

സാമൂതിരിപ്പാട് ഇഹലോകവാസം വെടിഞ്ഞാൽ, ആ വർത്തമാനം ബ്രാഹ്മണനായ ഒരു അരികാരൻ ക്ഷേത്രത്തിൽ അകത്തു നടയിൽ ചെന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു ഭേദം വന്നു അറിയിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നത് ആശയം ചം കഴിയുന്നതിനു തലേദിവസം രാത്രി അത്താഴപ്പൂജ കഴിഞ്ഞതിനു മേൽ ആയിരിക്കും. അനന്തരം നട അടയ്ക്കുന്നു. അതുമുതൽ ദേവനു പുലയായി എന്നു സങ്കല്പിക്കുന്നു. അടുത്ത ദിവസം പുലകഴിഞ്ഞ രീതിയിൽ ശുദ്ധി കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തതിനു ശേഷമേ പതിവുള്ള പൂജാദികർമ്മങ്ങൾ നടത്തുകയുള്ളൂ. ഇന്നും ആദരിച്ചുവരുന്ന ഒന്നാകുന്നു ഈ നടപ്പ്.

തുപ്പൂണിത്തറയിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണകന്യക ഭഗവദൈക്യം പ്രാപിച്ചതായി ഒരു ഐതിഹ്യം പ്രസിദ്ധമായിട്ടുണ്ട്. പെരുമനം ഭേശത്തും ഒരു കന്യക അവിടുത്തെ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദേവനോടു സായുജ്യം പ്രാപിച്ചതായി ഒരു ഐതിഹ്യം പറഞ്ഞുവരുന്നു. ഇവയെല്ലാം ഹായാസാലും വഹിക്കുന്നവയാണ്. എന്നാൽ ദേവൻ പുല ആവരിക്കുന്ന നടപ്പു തളിപ്പറമ്പിൽ മാത്രമേയുള്ളൂ.

ചെല്ലുരുദേവനു ക്ഷത്രിയത്വംകൂടിയുണ്ടെന്നുള്ള വിശ്വാസം സുദൃഢമുലമാകുന്നു. തദനുസരണം പല വിശേഷനടപടികളും തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രത്തിൽ നടന്നു വരുന്നുണ്ട്. അവിടെ ബ്രാഹ്മണർ മണ്ഡപത്തിൽ കുയറി നമസ്കരിക്കുക, അവരുടെ സ്ത്രീകൾ ഭർത്താക്കൾ ചെയ്യുക എന്നിവയൊന്നും പതിവില്ല.

കേരളത്തിൽ ഇതരക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഇല്ലാത്ത പല വിശേഷനടപടികളും തളിപ്പറമ്പിൽ ഉണ്ട്. വിവിധ

ങ്ങളായ കലകളിൽ നൈപുണ്യം നേടിയിരിക്കുന്ന വിദ്വാന്മാർക്കു ബഹുമതികൊടുക്കുക എന്ന ഏല്പാടു തളിപ്പറമ്പിൽ മാത്രമുള്ളതാകുന്നു. ബഹുമതിപ്രാർത്ഥികളായി വരുന്ന പണ്ഡിതന്മാരെ ക്ഷേത്രത്തിലെ യോഗക്കാരായ നമ്പൂരിമാർ പരീക്ഷിക്കുന്നു. കാർക്കശ്യം ഏറിയതായിരിക്കും പരീക്ഷയുടെ സ്വഭാവം. യോഗക്കാരെ ചെയ്യുന്ന പരീക്ഷയിൽ വിജയം നേടുന്നവർ ബഹുമതിലാഭത്തിന്നു പാത്രമാകുന്നു. തളിപ്പറമ്പിൽനിന്നു ബഹുമതി വാങ്ങുക എന്നതു പൂർവ്വകാലത്തു വലിയ അഭിമാനമായിട്ടാണു വിദ്വാന്മാർ കരുതി വന്നതു്. അവർ കേരളത്തിലെങ്ങും ഒരുപോലെ ബഹുമാനിതന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു. എല്ലാ ദേശക്കാർക്കും തളിപ്പറമ്പിലെ പരീക്ഷ സമ്മതമാണു്. നാട്ടും, ശില്പം, വാല്യം മുതലായ കലകളിൽ വൈദഗ്ദ്ധ്യം നേടിയവർ തളിപ്പറമ്പിൽ പോകുകയും പാണ്ഡിത്യപ്രകടനംചെയ്യുകൊണ്ടു യോഗക്കാരെ സമ്മതിപ്പിച്ചു ബിരുദ സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതു മുൻകാലമുതൽക്കുളള ഒരു നടപ്പാകുന്നു. മലയാളത്തിലെ എല്ലാ ദേശങ്ങളിൽനിന്നും വിദ്വാന്മാർ തളിപ്പറമ്പിൽ പോയി ബഹുമതി വാങ്ങിക്കുക സാധാരണമാണു്. അവിടെ ചെന്നാൽ, പരീക്ഷയ്ക്കു ചേരണമെന്നു് ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ ഒരു ചെറിയ സംഖ്യ ദേവനു നടയ്ക്കു വയ്ക്കണം എന്നൊരു നിശ്ചയമുണ്ടു്.

വിജയികളാകുന്ന വാക്കിയാന്മാർക്കും പാഠകക്കാർക്കും മുടി കൊടുക്കുകയാണു പതിവു്. ക്ഷേത്രാധികാരികളായ നമ്പൂരിമാർ ചന്ദ്രക്കലകൊണ്ടു് അലംകൃതമായ ഒരു മുടിയുണ്ടാക്കി ശാന്തിക്കാരനെ ഏല്പിക്കുന്നു. അതു് അത്താഴ

ശ്ലീവേലി കഴിഞ്ഞു ദേവൻ ചാർത്തിയതിനുശേഷം, ശാന്തിക്കാരൻതന്നെ അവരുടെ ശിരസ്സിൽ വയ്ക്കും. അപ്പോൾ യോഗക്കാരർ മുതലായ എല്ലാ ജനങ്ങളും അവിടെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്. വീരശ്രംഖല കൊടുക്കുന്ന പതിവും ഉണ്ട്. യോഗ്യതാസൂചകങ്ങളായ ബഹുമാനപ്പേരുകൾ കൊടുക്കുകയും സാധാരണമാകുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിനകത്തു പ്രവേശനമില്ലാത്തവരായ ശിപ്പികൾ മുതലായ ജാതിക്കാരും യഥോചിതം ബഹുമതി കൊടുക്കാറുണ്ട്. മതിലൂക്കു പുറമേ മുൻപിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കൊട്ടമ്പുറം എന്ന സ്ഥലത്തുവെച്ചാണ് അവർക്ക് ബിരുദപ്പേരുകളും മറ്റും കൊടുക്കുന്നത്.

പരീക്ഷ പിള്ളാലത്തു കുറഞ്ഞു കുറഞ്ഞു ഇന്ന് നാമാവശേഷമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഗ്രാമക്കാരായ നമ്പൂരിമാരുടെ വൈദ്യശൃത്തിനു സമൂലം സംഭവിച്ച ശൈഥില്യമത്രേ അതിനു കാരണം. നിശ്ചിതമായ തുക നടയ്ക്കുവെച്ചാൽ ആർക്കും ഏതു സ്ഥാനപ്പേരും ബഹുമതിയും കിട്ടും. അതായിരിക്കുന്നു ഇന്നത്തെ നില. എങ്കിലും സ്ഥാനപ്പേരും, മുടി, വീരശ്രംഖല മുതലായവ കൊടുത്തുവരുന്ന നടപ്പ്, പഴയ നടപടികളുടെ നിഷ്ജീവമായതായി ഇന്നും തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തിൽ നടന്നുവരുന്നു എന്നത് ശ്ലാഘ്യം തന്നെ.

നവീനമായി നിർമ്മിക്കുന്ന ഒരു നാടകം ആദ്യമായി തളിപ്പറമ്പിൽ അഭിനയിക്കണം എന്ന നിശ്ചയം ഉണ്ട്. അങ്ങനെ ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ കോരപ്പഴയ്ക്കു വടക്കുദേശത്തു് അതു ചാക്കിയാന്മാർ ആടുന്നതല്ല. തളിപ്പറമ്പിൽ അ

ഭിനയിച്ചിട്ടില്ലാത്ത തപതീസംവരണവും സുഭദ്രാധനഞ്ജയവും കോരപ്പഴയ്ക്കു് അപ്പറ്റത്തു ചാക്കിയാന്മാർ ഇന്നും ആടാത്ത നാടകങ്ങളാകുന്നു.

ഇപ്രകാരം കലാഭിരുദ്ധിക്കു വേണ്ടി പല ഏല്പാടുകളും തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തോടു സംബന്ധിച്ചുകൊണ്ടു് ഗ്രാമവാസികളായ നമ്പൂരിമാർ ചെയ്തു വെച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവ പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി സേവാദേശങ്ങളെ സാധിച്ചുകൊണ്ടു് ഭീഷകാലം നിലനിന്നിരുന്നു. നമ്പൂരിമാർക്കു പിළക്കാലത്തു പല തരത്തിൽ നേരിട്ട അധഃപതനം പ്രകാരാന്തരേണ ആ വക ഏല്പാടുകളേയും ബാധിക്കുവാൻ ഇടയായി. ഈ നിലയിൽ അവയ്ക്കു പിന്നീടു ക്ഷയം നേരിട്ടു.

തളിപ്പറമ്പിൽ മുൻകാലത്തു നടന്നുവന്നിരുന്ന പ്രധാനമായ മറ്റൊരു നടപ്പിനെപ്പറ്റിക്കൂടി ഈ പ്രകൃതത്തിൽ പറയേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. ഇരിങ്ങാലക്കുടയിൽ എന്ന പോലെ ഒരു നായരെ ബ്രാഹ്മണനാക്കി രക്ഷാധികാരിയായി അവരോധിക്കുന്ന നടപ്പു് തളിപ്പറമ്പിലും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരോധാനന്തരം, ആ ആറുക്കു് ഉത്തരശ്ശുകയ്ക്കു എന്ന സ്ഥാനം സിദ്ധിക്കുന്നു. ദേശാധിപത്യത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നാണു് ഉത്തരശ്ശു എന്ന പ്രസ്തുതനാമം. അവരോധം സംബന്ധിച്ചു ഇരിങ്ങാലക്കുടയിൽ എന്തെല്ലാം കർമ്മങ്ങൾ ഉണ്ടോ അതെല്ലാം തളിപ്പറമ്പിലും ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ബ്രാഹ്മണർ മാത്രം ഉള്ള പല അവകാശങ്ങളും ഉത്തരശ്ശുകയ്ക്കുക്കും ഉണ്ടു്. തളിപ്പറമ്പിൽ ഒടുവിലായി അവരോധിക്കപ്പെട്ട ഉത്തരശ്ശുകയ്ക്കു പോത്തേര തറവാട്ടിലെ അംഗമായിരുന്നു എന്ന് അറിയുന്നു.

പിച്ഛാലത്തു് എങ്ങനെയോ ഈ നടപ്പു് ഇല്ലാതെയായി. ടിപ്പുവിന്റെ ആക്രമണത്തിനു മുൻപുതന്നെ കഥാശേഷമായിരിക്കുന്നു.

സാമിത്വലോകത്തിലും ചെല്ലുരുക്ഷേത്രത്തിനു് (ഗ്രാമത്തിനു്) ഉന്നതമായ ഒരു സ്ഥാനം പൂർവ്വകാലത്തു് കൈവന്നിട്ടുണ്ടു്. ഈ മഹാഗ്രാമത്തിലും സമീപപ്രദേശങ്ങളിലും ആയി അനേകം കവികളും ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരും ജീവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അവരുടെ സാമിതീസേവനം കൈരളിയേയും ഗൈദ്യാണിയേയും ഒരുപോലെ അനുഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്ന ഒന്നാകുന്നു എന്നും കാണുവാൻ പ്രയാസമില്ല. ചെല്ലുരു ഗ്രാമത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു മഹാനാണ് യോഗിയും അത്യാശ്രമിയും ആയിരുന്ന കോക്കുന്നത്തു ശിവൻ. കേരളകാളിദാസൻ എന്നു ഖ്യാതി നേടിയ മഹാകവി കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ പിതാവായ മുല്ലപ്പള്ളി നമ്പൂരി തളിപ്പറമ്പു ഗ്രാമക്കാരനാകുന്നു എന്നുള്ള വസ്തുത ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രത്യേകം സ്മരിക്കേണ്ടതത്രേ. മംഗലശ്ശേരി നമ്പൂരി, എടയ്ക്കാട്ടു നമ്പൂരി മുതലായ ഒട്ടനേകം ഗ്രന്ഥകാരന്മാരുടെ നാമങ്ങൾ പ്രകൃതത്തിൽ എടുത്തു പറയേണ്ടവയായിട്ടുണ്ടു്.

ഭാഷയിലും സംസ്കൃതത്തിലും ചെല്ലുരീശന്റെ മഹാത്മ്യത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നവയും സ്തോത്രരൂപങ്ങളും ആയി പല കൃതികളും കാണുന്നു. അവയിൽ പ്രധാനമായ ഒന്നാണ് ചെല്ലുരീശവിലാസം എന്ന മണിപ്രവാളകാവ്യം. ഇതിൽ പ്രഭാതകാലം മുതൽ വൈകുന്നേരം വരെയുള്ള ഭഗവാന്റെ ദിനകൃത്യങ്ങളെ യഥാക്രമം വർണ്ണിക്കുന്നു. “നൌമി ചെല്ലുർപുരാണേ” എന്ന ഭാഗത്താടുകൂടിയാ

ൺ എല്ലാ പച്ചേങ്ങളും അവസാനിക്കുന്നത്. ഈ സ്തോത്രം കവനോയെത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും അതിന് ഇപ്പോൾ പ്രചാരമില്ല. അതുകൊണ്ടു സ്വഭാവം അറിയുന്നതിന് ഈ സ്തോത്രത്തിൽനിന്നു രണ്ടുമൂന്നു പദ്യങ്ങൾ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നത് ഉപയോഗമായിരിക്കും.

“നേർത്തീടും മേൽവിരിപ്പും മുഴുതലയിണയും
 ചേർത്ത പൂമെത്തതന്മേൽ
 പ്രീത്യാ പോയ് പള്ളികൊള്ളുന്ന ഉയിലവസരം
 പാർത്തുനിന്നാത്തമോദം
 നേത്രോപാനേത വരുന്ന ഭഗവതി തിരുനീ-
 ഭ്രം.തദാവേശകാന്തം
 പേർത്തും ഭക്ത്യാ ഭവനം ഭവയേശമനം
 നൈമി ചെല്ലർപുരാനേ!
 ഉള്ളും കൂടിക്കുളർപ്പോളുമിളമലയ-
 ഞ്ഞാൽ ചാലേയവാതിൽ-
 കൂളുളഭേ വന്നു മെയ്യിൽ തടവി മണിവിള-
 ക്കിന്നിളക്കു വരാതേ
 വിളുളന്നംഗേ വിളുളന്നഹികൾ വയർനിറെ-
 ക്കുന്ന നേരത്തകാശ്വേ
 കൊള്ളും പള്ളിക്കുറപ്പിൻ വടിവു തവ വിഭോ!
 നൈമി ചെല്ലർപുരാനേ!
 തൃക്കണ്ഠാർക്കുന്നനേരം പ്രമഥപരിവൃദ്ധ-
 ന്മാരുമോരോ ദിഗന്തേ
 തക്കം നോക്കിക്കിടന്നോരളവു പരിസര-
 തൃസ്തംഗസ്ത്രാഭിരാമം

ചൊല്ലൊള്ളം ക്ഷേത്ര പാലൻ വടിവൊടു പുറമേ
 കാത്തു വാതിൽക്കു രക്ഷാം
 കൈക്കൊള്ളും ഭാസ്ഥവുനും തവ മണിവേനും
 നെന്മി ചെല്ലൂർപുരാനേ!”

പ്രസ്തുതശ്ലോകങ്ങൾ ഭഗവാന്റെ പള്ളിക്കുറുപ്പു വണ്ണി
 ക്കുന്നവയാണ്. സ്തോത്രത്തിലെ അവസാനത്തെ മൂന്നു
 പദ്യങ്ങളെയാണ് ഇവിടെ ഉദ്ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്.

സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു ചെല്ലൂർസ്തോത്രം കണ്ടിട്ടുണ്ട്.
 അതിമനോഹരമായ ഒന്നാകുന്നു ഈ കൃതി. ചില പദ്യ
 ങ്ങൾ അതിൽനിന്നുകൂടി എടുത്തു കാണിക്കാം.

“പ്രാദുഷ്യതു പുരഃ പുരതയവധു-

ബിംബോകസമ്പദ്രുമഃ

ശ്രീ ചെല്ലൂരപുരീനിവാസരസികാ-

സ്തേജോവിലാസാ മമ

യേഷു ഗ്യാനപഥം ഗതേഷു ഭവിതാ

നൃണാം ഫണി ഭൂഷണം

വാമാംഗം വനിതാ ഭിശന്യ വസനം

ഭാഗീരഥീ മാലികാ.

ഉൽക്കുലപ്രണയാ തിരേ കമലയ-

ദ്രോമാഞ്ചപുഞ്ജം മുഹൂഃ

പ്രത്യാഖ്യാനപരൈക ഭാഗവചനം

ചെല്ലൂരപത്യാമഹോ

നീവിസ്തർവിലോലഭക്ഷിണകര-

പ്യാപാരരോധകൃയാ-

വൈയഗ്രാകലവാരപാണിശിവയോ-

രൈക്യം പരിക്രീഡതി.

യാചേ കിഞ്ചിദിദം കൃതാഞ്ജലിപുടം
 ചെല്ലുരപുഷ്പാഃ പതേ!
 സ്വാമിൻ! വാരയ ചന്ദ്രശേഖര! കൃപാ-
 വാരാന്നിയേ! മാമകീം
 ദ്വിത്രഗ്രാമദികാധിപത്വകലിതാ-
 ഹങ്കാരശൃംഭേന്തി-
 ക്ഷുദ്രക്ഷ്ണാധവചാടുകോടിഘടനാ-
 ദൈന്യസ്യ ദോഷ്ഠിം ഭഗാം.

കണ്ഠഗ്രാഹികചേ സഖലദ്ഗിരി ചലൽ-
 ബോധേ ഗളന്മാരുതേ
 മീലച്ചക്ഷുഷി വേപമാന ഹൃദയേ
 കാലേ സതി പ്രസ്തുതേ
 ആരുഹ്യ സ്വയമദിരാജസുതയാ
 സാകം മഹാശാകപരം
 സ്വാമിൻ ശങ്കര സന്നിയേമി കൃപയാ
 ചെല്ലുരഭൂഷാമണേ!"

ഈ പദ്യങ്ങൾ, സഹൃദയശ്ലാഘാർത്ഥമായ ഒരു കൃതിയാണു പ്രസ്തുതസ്തോത്രമെന്നു തെളിയിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

അനേകം കവികൾ ചെല്ലുരീശവന്ദനത്തോടുകൂടി ഗ്രന്ഥം ആരംഭിച്ചുകാണുന്നു. അവരിൽ, മുഖ്യന്മാരാകുന്നു പ്രശ്നനാഗ്ഗം, ഭദ്രദീപാ, യോഗാമൃതം, പ്രപഞ്ചസാരം ഭാഷാവ്യാഖ്യാനം, ലിശതി മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ കർത്താക്കന്മാർ. ഇവർ തളിപ്പറമ്പിലും സമീപദേശങ്ങളിലും താമസിച്ചിരുന്നവരും ചെല്ലുരീശന്റെ ഭക്തന്മാരും ആകുന്നു എന്നു വിചാരിക്കണം.

ഒരു കുന്നിന്റെ ഉയർന്ന ഭാഗത്തു ക്ഷേത്രം സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു. കാഴ്ചയുടെ ഭംഗിയേറിയ ഒന്നാണ് ആ പ്രദേശം. അമ്പലത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ഉപഗ്രഹങ്ങളെല്ലാം മനോഹരമായ ശില്പവിലാസത്തോടുകൂടി നിർമ്മിച്ചു ഇണക്കിയിട്ടുണ്ട്. ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിലെ സൂപ്പിപ്പലായ അന്ത്യഗദ്യത്തിൽനിന്നു ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഏകദേശം സമഗ്രമായ ഒരു സ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കാം.

അമ്പലത്തിനടുത്തു മതിലുപുറമേ തീർത്ഥവാപിയും ശതസോമൻ നിർമ്മിച്ചു. “ആശ്രമമഹാതീർത്ഥം മഹീപാവനം” എന്നു പ്രബന്ധത്തിലും “വിസ്തീർണ്ണഗാർഭം തീർത്ഥക്കര വിരവിലെഴുന്നള്ളി നീരാടി നിത്യം” എന്നു ചെല്ലുരീശവിലാസത്തിലും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു പ്രസ്തുത തീർത്ഥത്തെപ്പറ്റിയാകുന്നു.

ശതസോമൻ നിർമ്മിച്ച അമ്പലത്തിന്റെ ആകൃതിക്ക് ഇന്ന് പഴയനിലയിൽനിന്നും അസാധാരണമായ ഭേദഗതി വന്നിട്ടുണ്ട്. മതിലുകളുണ്ടായിരുന്ന ഉപഗ്രഹങ്ങൾ പലതും നശിച്ചു അടിക്കല്ലുമാത്രമായി ശേഷിച്ചിരിക്കുന്നു. മതിലുകളുടെ പല ഭാഗങ്ങളും തകർന്നിരിക്കുന്നവയാണ്. ക്ഷേത്രത്തിന് ഈ ദുഃസ്ഥിതി സംഭവിച്ചതു, വിമതകലാപനകനായ ടിപ്പുവിന്റെ ആക്രമണത്തോടുകൂടിയാകുന്നു എന്നും പറയേണ്ടതുണ്ട്.

തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രത്തിന്റെ കീഴിലുള്ള രണ്ടു ദേവാലയങ്ങളാകുന്നു തൃച്ചംബരവും കാഞ്ഞിരങ്ങാടും. ഇവയിൽ ആദ്യത്തേതിനു കേരളത്തിൽ ഏവിടേയും ഖ്യാതികൈവന്നിട്ടുണ്ട്. രണ്ടാമത്തേതിനു പറയത്തക്ക പ്രാധാന്യമൊന്നുമില്ല.

തൃച്ചാമ്പരം, തളിപ്പറമ്പ് അവലത്തിൽനിന്നു രണ്ടു മൂന്നു നാഴിക തെക്കുമാറി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ശംബരമഹാഷി പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്ന വിഷ്ണുവാണു് ഇവിടുത്തെ മുർത്തി. ശ്രീശംബരം എന്ന നാമമാണു ഭാഷയിൽ തൃച്ചാമ്പരം, തൃച്ചമ്മരം, എന്നീ രൂപങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. ചമ്മരം വീണ്ടും സംസ്കൃതരൂപം സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ രക്തദ്രുമം (ചെം + മരം) ആയി പരിണമിച്ചു.

തൃച്ചാമ്പരത്തുദേവനെ പ്രശംസിക്കുന്ന പല കീർത്തനങ്ങളും പ്രസിദ്ധങ്ങളാണു്.

തൃച്ചമ്മരത്തു പെരുമാറുക പെരുപ്പമെന്ന-
ങ്ങളെച്ചെപ്പിച്ചിച്ചുപറയുന്നിതു ലോകരെല്ലാം

എന്നും

ഉദയഗിരി ചുവന്നു ഭാനു ബിംബം വിളങ്ങി
നളിനമുകുളജാലേ മന്ദഹാസം തുടങ്ങി
പനിമതി മറവയീ ശംഖനാദം മുഴങ്ങി
ഉണരുക കണികാൺമാനംബരേ ചംബരേശാ!

എന്നും മറ്റുമുള്ള കീർത്തനങ്ങൾ അടുത്ത കാലംവരെ മലയാളികളുടെ ഭവനങ്ങളിൽ പ്രഭാതകാലത്തു മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നവയാണു്. തൃച്ചാമ്പരത്തെ ഒരു പ്രധാനക്ഷേത്രമായിട്ടാണു് കേരളീയർ ഗണിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു് ഈ വക കീർത്തനങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി നിശ്ചയിക്കാം.

കോകിലസന്ദേശത്തിൽ മഹാകവിയായ ഉദ്ദണ്ഡനം തൃച്ചാമ്പരത്തെ സ്തുരിക്കുന്നുണ്ടു്. “ദ്രുഷ്ടവാ ദേവം പരിസരജ്ജ്വലം ശംബര ബാലകൃഷ്ണം” (തൃച്ചാമ്പരത്തു പെ

ന്നു ഭേദത്തെ ഭർത്താക്കൾ ചെയ്യണം) എന്ന് സന്ദേശത്തിലെ നായകൻ കോകിലത്തിനോടു് ഉപദേശിക്കുന്നു. “ക്ഷേത്രം രക്തദ്രുമിതി മഹത് കേരളേഷേപവ യായാഃ” എന്ന് ഹംസസന്ദേശത്തിൽ പൂണ്ണസരസ്വതി പറയുന്ന ഭാഗവും സ്മരണയിൽ വരുന്നു. ചെമ്മരത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് ഇവിടെ രക്തദ്രുമം എന്നു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്.

തൃച്ചംബരത്തമ്പലത്തിനകത്തുള്ള കൊത്തുപണികളുടെ വൈശിഷ്ട്യം ആരുടേയും ദൃഷ്ടിയെ ആകർഷിക്കുന്നതും പ്രശംസയെ അർപ്പിക്കുന്നതുമാകുന്നു. ഭാഗവതത്തിലെ കഥകൾ എല്ലാം കല്പകൊണ്ടും മരക്കൊണ്ടും ചായം ഉപയോഗിച്ചു ഭംഗിയായി പണിപെട്ട് ഭിത്തിയോടു ചേർത്തുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ പൂതനാഭോക്ഷണം, ഭഗവദ്ഭനോൽസരണം, കാളിയമർദ്ദനം മുതലായവയുടെ ചിത്രങ്ങൾ അധികം മനോഹരങ്ങളായിട്ടുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കണം. തൃച്ചംബരത്തുനിന്ന് അഞ്ചു നാഴിക പടിഞ്ഞാറായി പെരിയാരും എന്നു പേരായി ഒരു സ്ഥലം ഉണ്ടെന്നും അവിടെ പാർക്കുന്ന ആശാരിമാരാണ് ഈ ചിത്രങ്ങൾ പണിചെയ്തതെന്നും അന്വേഷണത്തിൽ അറിയുവാൻ ഇടയായി. ഇന്നു തൊഴിലില്ലായ്മയാൽ അവരുടെ പണി അധഃപതിച്ചിരിക്കുന്നു.

തൃച്ചംബരത്തു നാലു സന്യാസിമാരും ഉണ്ട്. അവ തൃശ്ശൂരമ്മങ്ങളുടെ അധീനതയിലാകുന്നു. ഒരു വേലപാഠശാലയും സംസ്കൃതപാഠശാലയും അവിടെ നടത്തിവന്നിരുന്നു. അടുത്ത കാലത്തു് അവ നാമാവശേഷമായി. ടിപ്പുവിന്റെ ആക്രമണകാലത്തു പ്രസ്തുതദേവാലയം

ത്തിനും ചില നാശങ്ങൾ സംഭവിച്ചു. അതിന്റെ ചിഹ്നങ്ങൾ ഇന്നും കാണുവാൻ കഴിയും.

കാഞ്ഞിരക്കാട് തളിപ്പറമ്പിനു 'ശ്രീവിടടുത്തു' കിഴക്കു മാറിയാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെന്നു ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിൽ പറയുന്നുണ്ടല്ലോ. പണ്ടു ചോദശാഭിരൂപനാരിൽ ഒരു സൂര്യൻ കഷ്ടരോഗം ബാധിച്ചു. ഗരുഡന്റെ ഉപദേശം അനുസരിച്ച് ആ ആദിത്യൻ ശിവനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു പൂജിച്ച് രോഗത്തിൽനിന്നു മുക്തി നേടി. "കിന്വാക ഓവാഹപയമിയലിന പുണ്യസ്ഥലേ മാമകീനം മിന്നന്തു ദിവ്യബിംബം ദിനകരനിഹിതം" എന്നു പ്രബന്ധത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ "ദിനകരനിഹിതം" എന്ന പദം കാഞ്ഞിരക്കാട് ശിവൻ ആദിത്യപ്രതിഷ്ഠയാകുന്നു എന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. ആദിത്യന്റെ കഷ്ടരോഗത്തിനു ശിവഭജനംനിമിത്തം ശമനം വന്നതിനാൽ പ്രസ്തുത മഹാരോഗത്തിന്റെ നാശത്തിന് ഇന്നും കാഞ്ഞിരക്കാട് പ്രാധാന്യമേറിയ ദേവാലയമായി ഗണിച്ചുവരുന്നു. "പ്രശമിതമഹാരോഗാ വേഗാൽ പ്രപുണ്ണമനോരഥാഃ" എന്നു പ്രബന്ധത്തിൽ ഈ വസ്തുത കവി സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. കാഞ്ഞിരക്കാട്ടെ മുത്തിയായ വൈദ്യനാഥൻ (അച്ഛോര ശിവൻ) ആ ദേശത്തെ ഒരു പ്രധാന ദേവനാകുന്നു.

മണിയറനായന്മാർ എന്നു പേരായ ഒരു വർഗ്ഗം നായന്മാരാണ് മുൻകാലത്തു കാഞ്ഞിരക്കാട് ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആധിപത്യം വഹിച്ചിരുന്നത്. അവർ ദേശത്തു പ്രമാണികളും പല സ്ഥാനമാനങ്ങളോടുകൂടിയവരും ആയിരുന്നു. പിൽക്കാലത്തു അവരുടെ ആധിപത്യം അവ

സാന്നിധ്യകയും ക്ഷേത്രം ബ്രാഹ്മണാധീനതയിൽ വന്നുപോകുകയും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ അവരുടെ കടുംബം ആളില്ലാതെ നാമാവശേഷമായിത്തീർന്നു എന്നാണ് അറിവ്.

ധനമാസത്തിൽ തിരുവാതിരനാൾ, തളിപ്പറമ്പു ഭേദൻ കാഞ്ഞിരങ്ങാട് എഴുന്നള്ളം എന്നാണ് വിശ്വാസം. അന്ന് സ്ത്രീകൾ അവിടെ ഭർത്താക്കൾ ചെയ്യുന്നതു വിശേഷമായി ഗണിക്കുന്നു.

കാഞ്ഞിരങ്ങാട് ഒരു ഉൾനാടാകുന്നു. അവിടെ ഗ്രാമമെന്നുമില്ല. ബ്രാഹ്മണാഭിവർത്തകരുടെ ഭവനങ്ങളും ഭർത്താക്കൾ തന്നെ. ശാന്തവും പാവനവുമായ ഒന്നത്രേ ഈ പ്രദേശം.

ചെല്ലൂരനാഥോദയം പ്രബന്ധത്തോടു പ്രതിപാദ്യവസ്തുരൂപേണവന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രം, ഗ്രാമം, കാഞ്ഞിരങ്ങാട്, തൃച്ചാമ്പരം, എന്നിവയെപ്പറ്റി ചില സംഗതികൾ ഇവിടെ പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഇനി പ്രസ്തുതകൃതിയുടെ കർത്താവിനേയും പ്രബന്ധത്തേയുംപറ്റി ചിന്തിക്കാം.

തെക്കൈലനാഥോദയം, നാരായണീയം, ചെല്ലൂരനാഥോദയം എന്ന മൂന്നു പ്രബന്ധങ്ങളുടേയും കർത്താവ് ഒരു കവിയാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമം നീലകണ്ഠൻ എന്നാണെന്നും പണ്ഡിതന്മാർ ചെറുകകണ്ണേഴുന്ന തീർത്ഥാക്ഷിയിട്ടുണ്ട്. “വിളാവല്ലഭ നീലകണ്ഠസുകവേ” എന്നു തുടങ്ങുന്ന, തെക്കൈലനാഥോദയത്തിലെ പദ്യമാണ് അവരുടെ അഭിപ്രായത്തിനു മൂലമായി നില്ക്കുന്നത്. നിഷേധിക്കാവുന്ന ഒന്നല്ല ഈ ലക്ഷ്യം. “സത്യം മരൊറാണു

ചെല്ലാം റൂവര തവ കലേ" എന്ന് ആരംഭിക്കുന്ന ഒരു കൈലനാഥോദയത്തിലെ ശ്ലോകത്തിൽ തളിപ്പറമ്പിലെ ശതസോമന്റെ പ്രതിഷ്ഠയെ സ്മരിച്ചിരിക്കുന്നു. "പണ്ടു കൃതേ കില മാന്യാതാവിനു രാജ്യംകൊടു ശാമഭവബിംബസ്ഥാപനകർമ്മം ലക്ഷ്മീഗ്രാമേ യോഗം വന്തു" എന്ന് ലക്ഷ്മീഗ്രാമത്തിന്റേയും മാന്യാതുപ്രതിഷ്ഠയുടേയും സ്കരണ നാരായണീയംപ്രബന്ധത്തിലും ഉണ്ട്. പ്രസ്തുത കൃതികൾ മൂന്നിന്റേയും കർത്താവ് ഒരു കവി തന്നെയെന്നതിന്, ഈ ഭാഗങ്ങളേയും തെളിവാക്കി ഗണിക്കാം. എന്നാൽ പ്രബന്ധരൂപകർത്താവായ നീലകണ്ഠകവിയെപ്പറ്റിയുള്ള വിവരങ്ങൾ അജ്ഞാതങ്ങളായിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. ആ വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുന്നതിനു മുൻപ്, നീലകണ്ഠകൃതികൾക്കും ഇതര പമ്പുപ്രബന്ധങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ സിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ബന്ധത്തിന്റെ സ്വഭാവം വെളിവാക്കുന്നത് പ്രയോജനകരമായിരിക്കും എന്ന് വിശ്വസിക്കുന്നു.

ചെല്ലൂരനാഥോദയംപ്രബന്ധത്തിലെ 32-39-51-52-58 മുതലായ ശ്ലോകങ്ങൾ ലാലുവായ പാറഭേദത്തോടുകൂടിയും അല്ലാതേയും ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിൽ ഉണ്ട്. രാമായണചമ്പുവിൽ ദേവന്മാർ വിഷ്ണുവിനേയും, ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിൽ ശിവനേയും കണ്ടു സ്തുതിക്കുന്ന ഭാഗത്തിനും രാവണന്റേയും ശതസോമന്റേയും തപസ്സിനെ വർണ്ണിക്കുന്ന അംശത്തിനും പൂർണ്ണമായ ഛായൈകൃതം കാണാം. ഒരു കൃതിയിലെ ശ്ലോകങ്ങൾ മറ്റൊന്നിൽ കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നത് അധികവും ഈ ഭാഗത്തിലാണ്. രാമായണചമ്പുവിൽ ശ്രീരാമന്റേയും

നാരായണീയത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻറയും രാജഭരണത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഭാഗങ്ങളും സാഗ്ഗം വഹിക്കുന്നവയാകുന്നു.

മാനമകനു വസിച്ഛിലൊരുവൻ
മാനകലാസു ചതിച്ഛിലൊരുവൻ
പരധനരാശി കവന്നിലൊരുവൻ
പരപരിവാദമിയന്നിലൊരുവൻ
വ്യാധിപിടിച്ചുകിടന്നിലൊരുവൻ
വ്യാജമിളക്കി നടന്നിലൊരുവൻ

എന്നു രാമായണചമ്പുവിലും (സീതാചരീത്യാഗം)

മാനമകനു വസിച്ഛിലൊരുവൻ
മാനകലാസു ചതിച്ഛിലൊരുവൻ
മല്ലുന്തി നടന്നിലൊരുവൻ
പല്ലങ്കാട്ടിയിരുന്നിലൊരുവൻ
ചെറുദമകൃതും ചെറുനിലൊരുവൻ
ചെറുറം കരളു പറഞ്ഞിലൊരുവൻ

എന്നു നാരായണീയത്തിലും കാണുന്ന ഭാഗങ്ങളുടെ മഹായാസാഗ്ഗം സുവ്യക്തമാകുന്നുവല്ലോ. ‘മാനമകനു’ ഇത്രാദി ചില പാദങ്ങൾ രണ്ടു കൃതികളിലും ഒന്നായിരിക്കുന്നു. “പാലാഴിത്തലുലാരംതൻ തിരുനയനകലാലോലലോലം ബമാലാലിലാരംഗം” എന്നു ആരംഭിക്കുന്ന ഭാരതചമ്പുവിലെ വന്ദനശ്ലോകംതന്നെ നാരായണീയത്തിൻറ ആദിയിലും ഉണ്ടു്. തെക്കൈലനാഥോദയം അഞ്ചാമത്തെ ഗദ്യത്തിൽ “കേചിദന്ത്രേ മഹാകുന്ദിസിംഹങ്ങളെ ഞങ്ങളേകയ്പിടിച്ചുതടാടോപമന്ത്രോന്യമെന്തും ഭയക്രോധഭാവങ്ങളെക്കണ്ടു പാരഞ്ചിരിച്ചു” എന്നു കാണുന്ന ഭാഗത്തിൻറയും ഭാഷാഭാരതചമ്പുവിലെ “ഉദ്രി

കുതാൻ കളഭങ്ങളെച്ചെവിവിപ്പിച്ചുവോടിഴച്ചും” എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദ്യത്തിന്റേയും ആശയം ഒന്നുതന്നെയായിരിക്കുന്നു. “അല്ലോടിടഞ്ഞു പടതല്ലുന്ന കുന്തളസമുല്പാസി കല്യമലർമാലം” എന്ന് ആഭിയായ ഭണ്ഡകം രാമായണ ചമ്പുവിലും തെക്കൈലനാഥോദയത്തിലും അഭേദമായി കാണുന്ന ഒന്നാണ്. “അന്നേരം മന്ദമന്ദം വിമലകുളർ നിലാവായ” എന്നുതുടങ്ങുന്ന ഒരു പദ്യം രാമായണചമ്പുവിലുണ്ട്. അതിന്റെ പൂർവ്വം രാജരാജാവലിയത്തിലെ ഒരു പദ്യത്തിലും പകർന്നിരിക്കുന്നു. തെക്കൈലനാഥോദയത്തിൽ ഭഗവദ്രൂപത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന 38-മുതൽ 44 വരെയുള്ള പദ്യങ്ങളിൽ പലതും ഭാരതചമ്പുവിലും സ്ഥാനം പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് “പാഞ്ചാൻ ചെഞ്ചിടകൾ” “തൃക്കാതിലമ്പൊടണി” “ഭേവി ഭോനി മുഖസീമനി” ഇത്യാദി ശ്ലോകങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കാം. നാരായണീയത്തിൽ ഭഗവദ്ഗുണാവസരത്തിൽ നാഗരികസ്രീകൾക്കുണ്ടായ വിദൂരങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്ന പദ്യങ്ങൾ കംസവധാപ്രബന്ധത്തിൽ അതേസന്ദർഭത്തിൽ കാണുന്നവയാണ്. “ബാലാ ബലാഭഭിമുഖേ കമലാസഹായേ” എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദ്യം രണ്ടിലും ഒന്നുപോലെതന്നെ. “കന്യാശ്രീഭം ബുജഭുശോ” “പെട്ടന്നു സഭ്രമവശാൽ” ഇത്യാദി പദ്യങ്ങൾക്കു അല്പമായ പാഠവ്യത്യാസം ഉണ്ട്. ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിലെ “ഹരഹര ശിവശിവ” എന്നാരംഭിക്കുന്ന പ്രഥമഗദ്യം ഭാരതചമ്പുവിൽ ഉള്ളതാണെന്നു വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് ഇവിടെ സ്റ്റരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ചമ്പുക്കളുടെ അന്യോന്യബന്ധം കാണിക്കുവാൻ സ്വീകരിക്കാവുന്ന ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ വേറെയും ഉണ്ട്. അവ വിസ്തരഭയത്താൽ ഇവിടെ ചേർക്കുന്നില്ല.

പ്രകൃതത്തിൽ ഉഭയഹരണത്തിന് ഉഭരിച്ച ഭാഗങ്ങളിൽനിന്ന് ഒരു സംഗതി പ്രധാനവും പ്രത്യേകവും ആയി ഗ്രഹിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അതു നീലകണ്ഠകവിയുടേതെന്നു സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു പ്രബന്ധരൂപത്തിനു. മറ്റു ചില ചമ്പുക്കളോടും വിശേഷേണ അവയിൽ രാമായണ ഭാരതങ്ങളോടും ബന്ധം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതാകുന്നു. ഈ ബന്ധം അവിചാരിതമായി സംഭവിച്ചതെന്നോ ഏതെങ്കിലും ഒരു കവിയുടെ “സർവ്വനിബന്ധനഹർത്വം” തപംകൊണ്ടു വന്നു ചേർന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അത്രയും യരൊം ഒരു കൃതിയിൽനിന്ന് ഏതാനും ഭാഗങ്ങൾ മറ്റൊന്നിലേക്കു പകർത്തിയതുകൊണ്ടു സിദ്ധിച്ചതാണെന്നോ വിശ്വസിക്കുന്നതിനു യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ല. അതുകൊണ്ട് ഇവയെല്ലാം ഏകകർത്തൃകങ്ങളായ കൃതികളാകുന്നു എന്നുതന്നെ വിചാരിക്കണം.

രാമായണം, ഭാരതം എന്നീ പ്രബന്ധങ്ങളുടെ കർത്താവ് പുനം നമ്പൂരിയാകുന്നു എന്ന അഭിപ്രായം പണ്ഡിതന്മാർ സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. അപ്പോൾ പുനവും നീലകണ്ഠനും ഒരാളാകാതെ ഈ ചമ്പുക്കൾ ഏകകർത്തൃകങ്ങളാകുവാൻ പാടില്ലെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. പുനം എന്നതു ഇല്ലപ്പേരും നീലകണ്ഠൻ ആളിന്റെ പേരും ആകക എന്നത് സംഭവിക്കാവുന്നതാണ്. ഇല്ലത്തിന്റെ പേരുകൊണ്ടും ആളിന്റെ നാമംകൊണ്ടും (രണ്ടുവിധത്തിലും) ചുസിദ്ധി നമ്പൂരിമാർക്ക് സാധാരണമായി ഉണ്ടാകാറുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു നീലകണ്ഠനേയും പുനത്തേയും ഏകീകരിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ അവരുടെ നാമങ്ങൾ പ്രതിബന്ധമായി നില്ക്കുന്നില്ലെന്നു നിശ്ചയിക്കാം. ഇനി ഇപ്ര

കാരം ചെയ്യുന്നതിന്നു മറ്റു തടസ്സങ്ങൾ എന്തെല്ലാമെന്നും അവയ്ക്ക് എത്രയ്ക്കു ബലമുണ്ടെന്നും ആൺ ചിന്തിക്കുവാനുള്ളതു്.

പുനഃനവ്വരി (കോഴിക്കോട്ടു) പ്രസിദ്ധമായ മാനവിക്രമസഭസ്സിലെ അരക്കവിയായിരുന്നു എന്നും നീലകണ്ഠകവിക്കൊച്ചിമഹാരാജാവിന്റെ ആത്രിതനാണെന്നും സിദ്ധമാണ്. കോഴിക്കോട്ടു കൊച്ചി എന്നീ രാജവംശങ്ങൾ പൂർവ്വകാലം മുതൽക്കുതന്നെ അതുന്തം വൈരത്തോടുകൂടിയാണു കഴിഞ്ഞുകൂടിയിട്ടുള്ളതു്. ഈ സ്ഥിതിക്കു സാമൂതിരിയുടെ സേവനായിരുന്ന പുനം, കൊച്ചിമഹാരാജാവിന്റെ ആത്രിതവഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നതു സംഭാവ്യമല്ല. ഇതാണു പ്രധാനമായ ഒരു എതിരഭിപ്രായം. ഇതിന്നു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്ന ന്യായത്തിന്നു സൂക്ഷ്മമായി ചിന്തിക്കുമ്പോൾ ബലം ഇല്ലെന്നു തെളിയും. പ്രസിദ്ധനും വിദ്വാനും സരസനും പതിനെട്ടരക്കവികളുടെ നേതാവും ആയ സാമൂതിരിപ്പാടു ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചതോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്രിതനാരായ പണ്ഡിതന്മാർ, ആശ്രയവൃക്ഷം വീണ പക്ഷികളെപ്പോലെ യുക്തങ്ങളായ സ്ഥാനങ്ങൾ നോക്കി ഓരോ ദേശങ്ങളിൽ ചെന്നു ചേർന്നു എന്നും ആ കൂട്ടത്തിൽ പുനം കൊച്ചിയിൽ വന്ന് അവിടുത്തെ മഹാരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചു എന്നും ഉള്ള സംഗതി സംഭവിക്കാവുന്നതാണ്. തൃപ്പാപ്പൂരിന്റെ ശത്രുവായ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിന്റെ ആത്രിതനായിരുന്ന മഹാകവി കഞ്ചൻനമ്പിയാർ, ആ രാജ്യം ആക്രമിക്കപ്പെട്ടതിനുശേഷം ശ്രീ വീരമാന്താസ്ഥവർമ്മമഹാരാജാവിനെ സേവിച്ചു ജീവിതം നയിച്ചുവന്നു എന്നതു പ്രസി

ലോകമനുഭവം. രാജാക്കന്മാർക്ക് അന്യോന്യം സിദ്ധമാ
യിരിക്കുന്ന വിരോധം അവരുടെ സേവകന്മാരായ കവിക
ളോട്—വിശേഷിച്ചു ബ്രാഹ്മണരോട്—സംഭവിക്കുന്നതു
സാധാരണമല്ല.

സാമൂതിരിപ്പാടിന്റെ ചരമാനന്തരം, കൊല്ലം ഏഴാം
ശതവർഷത്തിന്റെ ഒടുവിൽ, അതായതു പുനത്തിന്റെ
വാല്കൃകാലത്താണ് അദ്ദേഹം കൊച്ചിമഹാരാജാവിനെ
ആശ്രയിച്ചു ജീവിച്ചതെന്നു വിശ്വസിക്കണം. രാമായ
ണം, ഭാരതം മുതലായവ പുനത്തിന്റെ പ്രൗഢമായ
യൗവനദശയിലും ചെല്ലുരുനാഥോദയം തുടങ്ങിയവ വാ
ല്കൃകാലത്തും നിർമ്മിതങ്ങളായ കൃതികളാണെന്നും ഉഗ്ര
മിക്കവാറും വഴിയുണ്ട്. പുനം കോലരാജാക്കന്മാരുടെ
ആശ്രിതനായിരുന്നു എന്നതു വ്യക്തമാണ്. അവരിൽ
ആരുടെ എങ്കിലും പ്രേരണകൊണ്ടായിരിക്കണം കോല
രാജപ്രശംസാത്മകമായ ചെല്ലുരുനാഥോദയം രചിച്ചതെ
ന്നും ഉയരം തോന്നുന്നു.

പുനം വടക്കേ മലയാളത്തുകാരനാകുന്നു. അദ്ദേഹ
ത്തിന്റെ തറവാട് ഇപ്പോഴും ഉണ്ട്. (വടക്കൻ) കോട്ട
യ്ക്കു കൂത്തുപറമ്പിൽ അതു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. വടക്കേ
മലയാളത്തിൽ മാത്രം നടപ്പുള്ള പല വാക്കുകളും പുന
ത്തിന്റെ കൃതികളിൽ കാണുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു പ്രകൃത
ത്തിൽ വിസ്തരിക്കാവുന്നതല്ല. നീലകണ്ഠകവി മദ്ധ്യകേരള
ദേശക്കാരനാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഈ അഭിപ്രായം
സാധുവല്ല. വടക്കേ മലയാളത്തിൽ മാത്രം വ്യവഹരിക്കു
ന്ന ചില പദങ്ങൾ നാരായണീയാദിപ്രബന്ധങ്ങളിൽ
ഉണ്ട്. 'ഗ്രന്ഥക്കെട്ടും കീഴും നടയും' എന്നു നാരായണീയം

പ്രബന്ധത്തിൽ ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ 'കീയം' എന്ന പദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതു വടക്കേ മലയാളത്തുകാരനാണ് കവിയെന്നു വെളിവാക്കുന്ന ഒരു പദപ്രയോഗമാകുന്നു. കിഴിയുക എന്ന പദം ലോപിച്ചു ലോപിച്ചു കീയക, കീഞ്ഞു, കീയം എന്നിങ്ങനെ രൂപം കൈക്കൊള്ളുക ഉത്തരഭാഗങ്ങളുടെ റ്റുപഹാരത്തിൽ സാധാരണമാകുന്നു. ഇപ്രകാരം വേറെയും ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ കാണുവാൻ കഴിയും.

അപ്രസിദ്ധമായ ഒരു ചെറിയ ദേശമാണ് കാഞ്ഞിരങ്ങാട്. ആ ഗ്രാമത്തേയോ ക്ഷേത്രത്തേയോ സംബന്ധിച്ച മലയാളികൾക്കു പൊതുവേ അറിവില്ല. ചെല്ലൂരനാഥോദയത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗത്തിൽ പ്രസ്തുതദേശാലയത്തെപ്പറ്റി വിവരിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ഈ വസ്തുതയും നമ്മുടെ കവി, വടക്കേ മലയാളത്തുകാരനാകുന്നു എന്ന അഭിപ്രായത്തിനു ബലം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

പനത്തേയും നീലകണ്ഠകവിയേയും ഏകീകരിക്കുന്നതിന് ഇനി വേറെ ഒരു തടസ്സം ഉണ്ട്. അതു ബലം കൂടിയതാകുന്നു. കൊച്ചിരാജ്യം വാണിരുന്ന വീരകേശവ മ്മഹാരാജാവിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചാണ് നീലകണ്ഠകവി തെക്കേലനാഥോദയം നിർമ്മിച്ചതെന്ന് അതിന്റെ പ്രാരംഭഭാഗത്തിൽ വിശദമായി പറയുന്നുണ്ട്. ഈ മഹാരാജാവ് ഒരു രാമവർമ്മാവിന്റെയും ഗോദവർമ്മാവിന്റെയും അനുഗാമിയാണ്. പ്രസ്തുതരാമവർമ്മാവിന്റെ കാലം കൊല്ലം ഏഴാം ശതവർഷമാകുന്നു എന്നും അതല്ല എട്ടാമത്തേതാണെന്നും, ഗവേഷകന്മാർ രണ്ടുവിധം അഭിപ്രായം പറയുന്നു. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ അ

ഭിപ്രായം സ്വീകരിക്കുന്നതായാൽ പുനത്തേയും നിലകണ്ഠനേയും അഭിന്നന്മാരാക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ കാലസംബന്ധമായുണ്ടാകുന്ന തടസ്സത്തിന് പരിഹാരം സിദ്ധിക്കും.

പുനവും നിലകണ്ഠനും ഭിന്നകാലങ്ങളിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന രണ്ടു കവികളാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുന്ന ഏതു തെളിവിനേക്കാളും പ്രാബല്യം, അവരുടെ ഐക്യത്തെ വെളിവാക്കുന്നതിന് ചമ്പു കുളുടെ അന്യോന്യബന്ധസ്വഭാവത്തിന് ഉണ്ട്. എങ്കിലും ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി ദൃഢമായ ഒരു അഭിപ്രായം ഇവിടെ ഞാൻ പറയുന്നില്ല. പണ്ഡിതന്മാരായ ഗവേഷകന്മാർ ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഗാഢമായി ചിന്തിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള എന്റെ ആഗ്രഹത്തെ പ്രകൃതത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയേ ചെയ്യുന്നുള്ളൂ.

ചെല്ലുരുനാഥോദയം പ്രബന്ധത്തിൽ 123 പദ്യങ്ങളും ഒരു ദണ്ഡകവും രണ്ടു ഭാഷാഗദ്യങ്ങളും രണ്ടു സംസ്കൃതഗദ്യങ്ങളും ഉണ്ട്. ശ്ലോകങ്ങളിൽ പലതും മുഴുസംസ്കൃതമാകുന്നു. 'ഏറ്റും കളോദാരമണിപ്രവാളം' എന്നു തെക്കെലനാഥോദയത്തിൽ കവി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുതന്നെയാണ് പ്രസ്തുതകൃതിയുടെ സ്വഭാവം. പ്രൗഢിയും ഗാംഭീര്യവും തികഞ്ഞ മണിപ്രവാളത്തിന്റെ ചൈതന്യം ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിൽ ഞപാഭ്യുധം പരിലസിക്കുന്നതായി സഹൃദയന്മാർക്ക് അനുഭവപ്പെടും. ഇക്കാര്യത്തിൽ രാമായണാഭിപ്രബന്ധങ്ങളിൽ ഏതിന്റേയും സാമീപ്യവും ചിലപ്പോൾ സാദൃശ്യവും ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിന് കല്പിക്കുന്നതിൽ ചിശങ്കില്ല.

അടിമുതൽ മുടിവരെ ഭക്തിരസംകൊണ്ട് അഭിഷി-
 ക്തമായ ഒരു പ്രബന്ധമാകുന്നു ചെല്ലുരുനാഥോദയം.
 ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ വാസസ്ഥാനമായ കൈലാസപർവ്വ-
 തത്തിന്റെ വണ്ണനത്തോടുകൂടി ഗ്രന്ഥം ആരംഭിക്കുന്നു.
 ശതനോമന്റെ തപസ്സ്, ഭഗവദ്ഗർഭം, പൃതിഷ്ഠ, ക്ഷേത്ര-
 വണ്ണം മുതലായവ ഭക്തിഭാവേവം കളിയാടുന്ന ചില
 ഭാഗങ്ങളാകുന്നു. ഈ ഗുണത്തിന്റെ ഉൽകർഷംകൊണ്ടു-
 നാരായണീയം, തൈക്ഷ്ണവനാഥോദയം, രാമായണം,
 ഭാരതം മുതലായ പ്രബന്ധങ്ങളെപ്പോലെ ചെല്ലുരുനാഥോ-
 ദയവും ഭക്തജനങ്ങളെ അത്യന്തം രസിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നാ-
 കുന്നു എന്ന് അഭിപ്രായപ്പെടാം. ഭക്ത്യാധിക്യമായിരി-
 ക്കണം ഈ ഗ്രന്ഥം നിർമ്മിക്കുവാൻ കവിയെ പ്രേരിപ്പി-
 ച്ചതെന്നും ഉപമിക്കാം.

ചമ്പുപ്രബന്ധസാധാരണങ്ങളും അന്യാദൃശങ്ങളും
 ആയ ഗുണങ്ങൾ ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിലും യാതൊരു
 ലോഭവും കൂടാതെ പരിശോഭിക്കുന്നുണ്ട്. അത്യന്തം ആ-
 സ്വാദ്യങ്ങളായ ഒന്നരണ്ടു ഭാഗങ്ങൾ ഇവിടെ പ്രത്യേകം
 സ്മരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. “കാണപ്പെട്ടു സമക്ഷം തദനു-
 വടിവെഴും തേജസസ്സു മദ്ധ്യേ” ഇത്യാദി പദ്യം പ്രൗ-
 ഢമായ മണിപ്രവാളശൈലികൊണ്ടു ശ്ലോഘനീയമായ ഒ-
 ന്നാണ്. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധം വിശേഷിച്ചു
 ഭാവപൂജ്യമായിരിക്കുന്നു എന്ന് കാണേണ്ടതാകുന്നു. “മന-
 സി കിമപി.....കരുണം” എന്ന ഭാഗം ഭക്തന്മാരോടു
 ഭഗവാൻ മനസ്സിലുള്ള അനിയന്ത്രിതമായ കാരുണ്യാതി-
 രേകത്തെ സരസമായി വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. “കഷ്ടം
 മഹികമലിനീം” എന്നും “ശ്രീകണ്ഠൻതൻ കൃപാവാരി

ഭിഃ” എന്നും ആരംഭിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിലെ രൂപകപ്രയോഗചാതുര്യവും സഹൃദയന്മാരുടെ ശ്ലാഘയെ അർഹിക്കുന്നു. “അഥ നരപതിർമുനിസാമ്രാജ്യമേവ” എന്നും “തതശ്ച വിമലസുശ്യാപല” എന്നും തുടങ്ങുന്ന സംസ്കൃതഗദ്യങ്ങളെ കവിയുടെ ഉജ്ജ്വലമായ പാണ്ഡിത്യത്തിന് ദൃഷ്ടാന്തമായി സ്വീകരിക്കാം. രാമായണാദിചമ്പുക്കളിലെ ഏതു സംസ്കൃതഗദ്യത്തോടും കിടനില്ക്കുന്നവയാണു് ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിലെ പ്രസ്തുതഭാഗങ്ങൾ.

ദേവിയുടെ കോപത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നതും “തദന പനിമലത്തയുൽതാൻ” എന്ന് ആരംഭിക്കുന്നതുമായ ഗദ്യത്തെ സവിശേഷം പ്രശംസിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. കുളിച്ചു കൊണ്ടിരുന്ന ദേവി കുപിതയായി ഭർത്തൃസമീപത്തിലേയ്ക്കു ചെല്ലുന്ന യാത്രയെ വർണ്ണിക്കുന്നതിൽ കവി അസാധാരണമായ ഭാവനാചൈഭവം പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. “കോപാതിഭാരേണ നേരേ സസംരംഭനീർത്തിതസ്സാനവേലാവിധി”യിങ്കൽ “നാലുമുന്നിങ്ങ ശേഷിച്ചു പാടേ കിടക്കും പുരാണപ്രസുനാഞ്ചിത”വും “ചാലെ മെത്തുന്ന നൈസർഗ്ഗികോദഗ്രസൗരദ്രലൂലദിരേഹാച്ചിസാര്യ”വും “വാരാബിന്ദുക്കളിററിറു വീഴ്”ന്നതുമായ ‘മലർക്കുതൽ’ “മെല്ലെപ്പുറംകെത്തലേ ചേർത്തു’ ‘പയശ്ശേണികാസാരദമപ്പേരമൊന്നിച്ചു ഫാലാന്തരേ പാറി മിന്നുന്ന നീലാങ്കുഷ്മാർത്തു’ കൊണ്ടും “വിലാസേന മൂന്നൊന്നു ശേഷിച്ചു കാണപ്പെടും മാലകസ്തൂരികാവിതകം” കൊണ്ടും “കോടിക്കലത്തോരു ചില്ലിക്കാടിത്തെല്ല”കൊണ്ടും ‘അത്യന്തചേതോഹര’യായ ദേവിയുടേ രൂപം, വായനക്കാരുടെ മനസ്സിൽനിന്നു് ഒരുകാലത്തും മറഞ്ഞുപോകുന്നതല്ല. ഇതു ചാതുര്യത്തോ

ടക്സി മനോധർമ്മം ഉപയോഗിച്ച് ഒരു നായികയുടെ കോപത്തെ വേറെ കവികൾ വണ്ണിച്ചു ഫലിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. ഈ ഗദ്യം അത്രയ്ക്ക് ആസ്വാദ്യമായിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ചോകും മൂന്നും ഭാരിപ്പിക്കുന്നതിനായി കോപോദ്ഭവത്തോടുകൂടി പുറപ്പെട്ട ഭേവി “സാക്ഷാൽ തൈലോക്യനാഥപ്രണയിനി! ഗിരിരാജാത്മജേ! കൈതൊഴുന്നേൻ” ഇത്യാദി രാജാവിന്റെ ഭക്തിപൂർണ്ണമായ സ്തോത്രം കേട്ട ഉടനേതന്നെ “കണ്ണിലെ തുളുമ്പേ താനേ ബലാൽ പോയൊരു കലുഷതമസ്സുകട” യായി “ഉദ്യൽകാരുണ്യവാദാകരനിരകളിലാറൊടി മുങ്ങിക്കളിക്കും ചിത്തേ റുദ്യം പ്രസാദശ്രീ”യെ വഹിക്കുന്നു. ഭക്താവായ ശിവന്റെ അന്നനയോ ക്തികൊണ്ടു ശാന്തയാകാത്ത ഭേവി ഭക്തമെഴുചിയായ ശതസാമന്റെ വാക്കുകേട്ട് അതിവേഗം പ്രസന്നയാകുകയാണല്ലോ ചെയ്യുന്നത്. ഇവിടെ മലഃപാഢ്യ വന്ന ഭേവിയുടെ കോപം മലർപോലെ പോയി എന്നു കാണാം. ഭേവിയുടെ അതിരില്ലാത്ത ഭക്തജനവാത്സല്യത്തെ, “കണ്ണിലെ.....യൊരു” “ഉദ്യൽ.....ചിത്തേ” എന്നിങ്ങനെ അല്പം ചില പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു കവി വെളിവാക്കിയിരിക്കുന്നത് രസകരമായിട്ടുണ്ട്. പിന്നീട് “ഭവതോഃ കലഹാശ്ചൈവ പരിണാമേന കിഞ്ചന” എന്ന ലോകസ്വഭാവം അനുസരിച്ചു ഭേവി ഭക്താവിനോടു “വൻപ്രസാദം കോലു”ന്നു. ഇങ്ങനെ ഇടയിൽ അമംഗലമായി കടന്നുകൂടിയ ഒരു രംഗം പിന്നീട് അത്യന്തം ശുഭമായി പരിവർത്തിക്കുന്നു.

കവിയിൽ യോഗം, തന്ത്രം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ഉള്ള പരിചയത്തെയും വൈദഗ്ദ്ധ്യത്തെയും പ്രകാശിപ്പി

കുന്ന പല ഭാഗങ്ങളും ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിലുണ്ട്. ശതസോമതപോവണ്ണനും കവിയുടെ യോഗശാസ്ത്രജ്ഞനായ വിശദമാക്കുന്നു. ഏതാദൃശഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നു വിവിധശാസ്ത്രജ്ഞനാണ് നമ്മുടെ ഗ്രന്ഥകാരൻ എന്നു വെളിപ്പെടും.

സാഹിത്യകുശലൻ ശ്രീമാൻ ടി. കെ. കൃഷ്ണമേനോൻ അവർകൾ ബി. എ. വ്യാഖ്യാനാത്മം എന്നെ ഏല്പിച്ചതും ഒടുവിൽ “ചെല്ലുരുനാഥോദയം പ്രബന്ധം. നമസ്തീവായ. ‘കരകൃതമപരാധം ക്ഷന്തുമഹന്തി സന്തഃ’ ശുഭേസ്തു. വീരകേരളതമ്പുരാൻ പണ്ടാരവക ഗ്രന്ഥം, മുത്തു എഴുതിയതു്” എന്നു എഴുതിയിരിക്കുന്നതും ആയ ചെല്ലുരുനാഥോദയത്തിന്റെ ഒരു കയ്യെഴുത്തു പുസ്തകമാണു് എന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തിനു് ആശ്രയം. ‘കരകൃതമപരാധ’വും ‘പാരവൈകല്യ’വും ധാരാളമുണ്ടായിരുന്ന ആ പുസ്തകത്തിൽ ചില അംശങ്ങൾ അപൂർണ്ണങ്ങളായിരുന്നു. എന്നാൽ പിന്നീട് കമ്മിറ്റിക്കായ്കയാലയത്തിൽ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു താളിയോലഗ്രന്ഥവുമായി ഒത്തുനോക്കി അപചാരാദിഭോഷങ്ങളെ പരിഹരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വ്യാഖ്യാനത്തിൽ മൂലത്തിന്റെ അത്മം അനപയക്രമത്തിനു പ്രതിപാദിക്കുന്നതിനും, അസാധാരണങ്ങളായ ഗുണങ്ങളേയും ഭോഷങ്ങളേയും പ്രത്യേകം എടുത്തു കാണിക്കുന്നതിനും, അത്യാവശ്യം എന്നു തോന്നിയ സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഗ്രന്ഥാന്തരങ്ങളിൽനിന്നു യുക്തങ്ങളായ ഭാഗങ്ങൾ ഉദ്ധരിച്ചു മൂലത്തിന്റെ ആശയം സുഗമമാക്കുന്നതിനും, ചലപ്രയോജനം ചിന്തിക്കുന്നതിനും, നിഗൂഢഭാവങ്ങളും സാരാംശങ്ങളും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനും ഞാൻ

സത്രലം ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്. സർവ്വാപരി പൂർവ്വാനം 'നാതി സംക്ഷേപവിസ്തര, മായിരിക്കണമെന്ന വിചാരവും എനിക്കുള്ളതാകുന്നു. എന്റെ ശ്രമം എത്രയ്ക്കു ഫലവത്തായിട്ടുണ്ടെന്നു നിശ്ചയിക്കേണ്ട ഭാരം മാനുവായനക്കാർക്കു യാതൊന്നിന്നു അതിനെപ്പറ്റി ഒന്നും തന്നെ പറയേണ്ടതായിട്ടില്ല.

ഈതമൗ പെരുഞ്ചെല്ലു കേരളത്തിന്റെ പെരുമാണികമാറ്റം ആതെ പ്രതിബിംബിപ്പിക്കുന്നതും, ഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങളുടെ സമുദായത്തിൽ പ്രശംസനീയമായ സ്ഥാനത്തിന് അവകാശം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നതുമായ ചെല്ലുനാലോലയത്തിന്റെ ഈ പ്രസിദ്ധീകരണം അതിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളവും ഒരു നൂതനജനലാഭമായി കരുതാവുന്നതാകുന്നു. അതിനിടവരുത്തിയ കമ്മിറ്റി കേരളീയരുടെ ശാശ്വതാഭിനന്ദനത്തിനു പാത്രമായിരിക്കുന്നു എന്നു ദൃഢമായി അഭിപ്രായപ്പെടാം. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു പൂർവ്വാനം നിർമ്മിക്കുവാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുകയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്ത കമ്മിറ്റിയോട് എനിക്കുള്ള അഗാധമായ കൃതജ്ഞതയേയും ഇവിടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

എൻ,

വയ്ക്കം,
115 മീനം 17. }

വടക്കേക്കര രാജരാജവർമ്മ ഇളയരാജാ.

ചെല്ലർനാഥോദയം

പ്രബന്ധം.

അഭ്രാണീപങ്കജിത്വം നളിനമലർ മുക്-
നും നരന്തേൻ നകനും
ചിത്താനന്ദം കലനും കളിതടവി മദി-
കും മഹാരാജഹംസം
ഭക്തന്മാരാംപ്രകാരം ദിനമനു വിളയാ-
ടുന്ന കാരുണ്യലക്ഷ്മീ-
നിത്യസ്ഥാനം തൊഴുന്നേന്തരപെരുകിന ചെ-
ല്ലരയിശം ഗിരീശം.

൧

ആദ്യമായി ഗ്രന്ഥകർത്താവു സ്വചികീഷിതമായ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ നിമിഷപരിസമാപ്തിക്കായിക്കൊണ്ട് 'ആശീർന്നമസ്കൃയാവസ്തനിഭേ ശോ വാപി തന്മുഖം' എന്ന ശിഷ്ടാചാരമനുസരിച്ചു വസ്തനിഭേശരൂപമായി ചെല്ലർഗ്രാമപരമേശ്വരയായ ശ്രീപരമേശ്വരനെ വന്ദിക്കുന്നു.

ഞാൻ ഗിരീശം=ശിവനെ. 'ഗിരീശോ ഗിരീശോദ്ധ്വഃ' എന്ന് അമരം. തൊഴുന്നേൻ = ഭക്തിയാടുകൂടി വന്ദിക്കുന്നു. മഹാരാജഹംസം നിത്യസ്ഥാനം ചെല്ലരയിശം എന്നീപദങ്ങൾ ശിവന്റെ വിശേഷണങ്ങൾ. അഭ്രാണീ... ..മദികും എന്ന പദം മഹാരാജഹംസത്തിന്റെ വിശേഷണം. അഭ്രാണീ=ശ്രീപാർവ്വതിയാകുന്ന, പങ്കജിത്വം = തമരപ്പൊയ്ക്കയിൽ, നളിനമലർ = തമരപ്പൂവ്, മുക്നും = ചുംബിച്ചും, നരന്തേൻ=നിമ്നലമായ തേൻ, നകനും=ആസ്വദിച്ചും, ചിത്താനന്ദം=മനസ്സിൽ സന്തോഷം, കലനും=കൂടിച്ചേരണം, കളിതടവി=കളിച്ചുകൊണ്ട്, മദികും=മദത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനായ, മഹാരാജ

ഹംസം=മഹാനായിരിക്കുന്ന രാജഹംസം=ഹംസശ്രേഷ്ഠനായും, ഭക്ത....
 .....വിളയാടുന്ന=ഭക്തന്മാർ ഭിംസനേന്ദ്രം കഴിയുന്നതുപോലെ
 ലീലചെയ്യുന്ന, കാരുണ്യം.....സ്ഥാനം=ഭയാസമുള്ള എന്നും നാ
 ശമിപ്പാതെ പരിലസിക്കുന്ന സ്ഥാനമായും, ഉരപെരുക്കിന....രധീ
 ശം=ഹോറവും കേളികേട്ട ചെല്ലുരുഗ്രാമത്തിന്റെ പരദേവതയായും ഇരി
 ക്കുന്ന ശിവനേ എന്നർത്ഥം. അലങ്കാരം രൂപകം. വൃത്തം സ്രദ്ധാര.
 'വിഷയ്യഭേദതാദൃച്ഛരഞ്ജനം വിഷയസ്വ യൽ രൂപകംതൽ' എന്നു രൂ
 പകരത്തിനും, 'ത്രയേണ ത്രിമുനിയതികൃതാ സ്രദ്ധാരാ കീർത്തിതേയം' എന്നു
 സ്രദ്ധാരയ്ക്കും ലക്ഷണം.

ദേവീപത്നായമായ 'തൃദാണീ'പദംകൊണ്ടു ഗ്രന്ഥം ആരംഭിച്ചി
 രിക്കുന്നതു മംഗലസിദ്ധിക്കവേണ്ടിയാകുന്നു.

‘ദേവതാവചകാശ്ശബ്ദാ യേ ച ഭൂമിവാചകാഃ

തേ സദ്യേ നൈവ നിന്ദാഃസ്വർലിപിതോ ഗണതോപി വാ.

എന്ന ശാസ്ത്രം അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിന്റെ പ്രാധാന്യം വെളിപ്പെടുത്തു
 ന്നു. 'ത്രിയഃ പതിഃ ശ്രീമതി ശാസിതും ജഗത്ത്' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽ
 ശ്രീപദപ്രയോഗംകൊണ്ടു മാഹവും 'ത്രിയഃ കരുണാമധിപസ്വ' എന്നു
 തുടങ്ങി കിരാതാഷ്ടനീയവും ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. ചെല്ലു
 രുഗ്രാമനായ ശിവനു മഹാരാജാവ് എന്നു ഒരു പേർ കൂടിയുണ്ട്. അതി
 നേക്കൂടി സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ 'മഹാരാജ' എന്ന പദം പ്രയോഗിച്ചി
 ര്കുന്നത്.

ഇക്കാണായോരു പുംസാം കനമിയലിന ദൈ-

വാനുകൂല്യം വരുംനാ-

കൂറക്കാമ്പിന്നുള്ള കാംക്ഷാസരണികൾ സുഖമേ

തോഴ! സാധിക്കുമല്ലോ

മുഖ്യേ ചെല്ലുരമാം ധാമനി ഹരകൃപയാ

ശൈവബിംബപ്രതിഷ്ഠാ-

സൽക്കർമ്മം പണ്ടു സൂയ്യാനപയമണി ശതസോ-

മന്നു കൈവന്നപോലെ.

൨

തോഴം=അല്ലയോ സ്നേഹിതാ, ഇക്കാരണമായോരുപുംസാം=ഇക്കാരണമെന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ടും, കനമിയലിനം=ഗൗരവത്തോടുകൂടിയ, ദൈവാനുകൂല്യം=ഈശ്വരന്റെ അനുഗ്രഹം, വരം നാമം=വരുന്ന ഭിക്ഷുവും, ഉപകാരം.....സുഖമേ=മനസ്സിൽ വിചാരിക്കുന്ന ഏതു തരത്തിലുള്ള ആഗ്രഹവും യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടും കൂടാതെ സാധിക്കുമല്ലോ; നിശ്ചയമായും സാധിക്കും. മുഖ്യം.....ധാരാമണി=കേരളത്തിലെ അറുപത്തിനാലു ഗ്രാമങ്ങളിലും വെച്ചു പ്രധാനമായ പെരുന്തെല്ലാഗ്രാമത്തിൽ, നരകപയം=ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ കരുണകൊണ്ടു, സൂര്യം.....മണി സൂര്യം=ശാരദാക്ഷരത്തിൽ ശ്രേഷ്ഠനായ, “ജാതേ ജാതേ യദിതൃഷ്ണം തത്സർവ്വം രത്നമിഷ്ടതേ,” എന്ന കവിവാക്യം ഇവിടെ സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ശതസോമനം=ശതസോമൻ എന്ന രാജാവിൻ്റെ, ദൈവം.....കർമ്മം=പരമശിവന്റെ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിക്കുക എന്ന സൽക്കർമ്മം, പണ്ടു=മുൻകാലത്തു, കൈവന്നപോലെ=ചെയ്യുവാൻ സാധിച്ചതുപോലെ എന്നു പൂർവ്വാർത്ഥത്തോടു സംബന്ധം. ശിവന്റെ അനുഗ്രഹം നിമിത്തം ശതസോമൻ എന്ന രാജാവിനു പെരുന്തെല്ലാർക്ഷേത്രത്തിൽ ശിവബിംബം പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്നതിനു സാധിച്ചതുപോലെ ഈശ്വരാനുഗ്രഹം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ആർക്കും ഏതു പ്രയാസമേറിയ കാര്യവും സാധിക്കും എന്നു സാരം. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ പൂർവാർത്ഥത്തിൽ ഈശ്വരാനുഗ്രഹത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം ഉപദേശിക്കുകയും ഉത്തരാർത്ഥത്തിൽ അതിനുദാഹരണം പറയുകയും ചെയ്യുന്നു. പെരുന്തെല്ലാർക്ഷേത്രത്തിലെ ശിവപ്രതിഷ്ഠയാണു പ്രസ്തുത ചതുവിലെ പ്രതിപാദ്യവസ്തുവെന്നും ഉത്തരാർത്ഥത്തിൽ സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ഭാഷാചമ്പുക്കളിൽ കവി ഒരു സ്നേഹിതനോടു പറയുന്നതായി സങ്കല്പിച്ചുകൊണ്ടാണു കഥ ആരംഭിക്കുന്നത്. ആ സ്നേഹിതനെ ഉദ്ദേശിച്ചു തോഴ എന്ന പദം ഈ ശ്ലോകത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ചാക്യാന്മാരുടെ കൂത്തിലെ കഥാവതരണസ്വഭാവവും സമസ്തിയിൽ ഇരിക്കുന്ന ഒരു സ്നേഹിതനോടു പറയുന്ന രീതിയിലാകുന്നു. ഈ രീതിയാണു ചമ്പുക്കളിലെ പ്രസ്തുതസ്വഭാവത്തിനു ആസ്പദം.

ശ്രീകൈലാസാദ്രിശ്രംഗേ കനകമയമഹാ-
മന്ദിരേ തോഴ! മെല്ല-
ന്നാകമാംഗീമെടുത്തത്തിരുമടിയിൽ നിജ-
പ്രേയസീമദ്രികന്യാം

ലോകാനന്ദം നാഥനാകാംക്ഷയൊടണിമുഖവും

പാർത്തു പേർത്തു പുണൻ -

ങ്ങേകാനേ വാണിരിന്നു പുരരിപുഭഗവാൻ

പൂണ്ണകാരുണ്യധാമം.

൩

ലോകാനന്ദം നാഥൻ = ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം ഇഴശ്ചരനായും, 'ലോകാനന്ദമേകനാഥം പദതളിരിൽ വിളങ്ങും ജനാനാം' എന്നു ഭാഷാരാമായണം ചമ്പുവിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. പൂണ്ണകാരുണ്യധാമം = പരിപൂണ്ണമായ ഭയങ്കരം ഇരിപ്പിടമായും, പുരരിപു = അസുരന്മാരായ പുരന്മാരെ ഭരിച്ചിട്ടുവന്നായും, ഭഗവാൻ ഐശ്വര്യസിദ്ധിയോടുകൂടിയവനായും, ഭഗത്തോടുകൂടിയവൻ ഭഗവാൻ. 'തദന്യാസ്തപന്യീനീതിമതുപ്' എന്നു പാണിനീസൂത്രം.

"മാഹാത്മ്യസ്യ സമഗ്രസ്യ ധൈര്യസ്യയശസഃശ്രീയഃ
കാമസ്യാഥ പ്രയത്നസ്യ ഷണ്ണാം ഭഗഇതിശ്രുതിഃ"

എന്നു ഭഗവദത്തിന്റെ അർത്ഥം.

"ഐശ്വര്യം ശങ്കരാഭിശ്ചരവിനിയമനം
വിശ്വതേജോഹരണാം
തേജസ്സഹാരിറീതും വിമലമവി യശോ
നിസ്കമൈശ്വരോപഗീതം
അംഗാസംഗാ സഭാ ശ്രീരഖിലവിഭസി ന
കപാപി തേ സംഗവാത്ത്വാ
തദപാതാഗാരവാസിൻ മുരഹര ഭഗവ-
ക്തമുച്യതേഽത്രയോസി"

എന്ന നാരായണീയപട്ടവും ഇവിടെ സ്മരിക്കുന്നതു യുക്തമായിരിക്കും. ഭഗവൽപൂജാസിദ്ധിക്കുവേണ്ട യോഗ്യതകളെല്ലാം പരമശിവനും ഉണ്ടെന്നു 'ഭഗവാൻ' എന്ന പദം ദ്രോതിപ്പിക്കുന്നു. ശ്രീകൈലാസം ..... മടിരേ എന്ന ഭാഗം ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ഐശ്വര്യത്തേയും ലോകാനന്ദനാഥൻ എന്ന പദങ്ങൾ 'ഐശ്വര്യം ..... നിയമനം' എന്ന അർത്ഥത്തേയും പുരരിപുപദം 'വിശ്വതേ ..... വീര്യം' എന്ന അർത്ഥത്തേയും ധരിപ്പിക്കുന്നു. 'അംഗാസംഗാസഭാശ്രീ' എന്ന ഭാഗത്തിന്റെ അർത്ഥം 'മെല്ലെ.... .. പുണൻ' എന്ന ഭാഗത്തിൽ ധരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇ

പ്രകാരം 'ഐശ്വര്യം' ഇത്യാദി നാരായണീയപദ്യത്തിന്റെ അർത്ഥം
 ഈ ശ്ലോകത്തിൽ മറി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു സ്മരിക്കേണ്ട
 താകുന്നു.

സാനന്ദം കേളികോലം പ്രമഥപരിവൃദ്ധ-

ശ്രേണിയുഃ ഭക്തിഭാജം

നാനാമംഗല്യഗീതസ്തുതികളമിളകും

വാദ്യനിഘോഷവായ്പം

മാനഞ്ചിത്തം കമാരദപിപുവചരിത-

പ്രേരഡിയം നന്ദികേശൻ

താനം മമോ! വൃഷക്രൂറനമുഷിപടലി-

സേവയും വാക്സേവലേൻ.

ര

സാനന്ദം ..... ശ്രേണിയുഃ = സന്തോഷത്തോ
 ടുകൂടി ഓരോ കളികളിൽ ഏല്പട്ടിരിക്കുന്ന പ്രമഥപരിവൃദ്ധന്മാരു
 ടെ കൂട്ടവും, പ്രമഥപരിവൃദ്ധന്മാർ=പ്രമഥന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠന്മാർ. പ്രമ
 ഥന്മാർ=ശിവന്റെ പാർവത്തികളായ നന്ദികേശപരാഭിഭൂതങ്ങൾ.
 'പ്രമഥഃസ്വഃ പാരിഷദഃ' എന്നു അർത്ഥം. "അഭ്യഭാഷിണഃ പ്രമഥന്തീ
 തി പ്രമഥഃ" എന്നു തീകാസർവ്വസ്വം. അഭ്യഭാഷികളെ പ്രമഥിക്കുന്നവർ
 പ്രമഥന്മാർ. ഭക്തിഭാജം=ഭക്തിയോടുകൂടിയവർ, ഭക്തന്മാർ ആയ
 ജനങ്ങളുടെ നാനാ.....കളും=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ഇശ്വരസ്തോ
 തങ്ങളും, ഇളകും=ഇളകുന്ന സ്വസ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നു ഇളകി അകിട്ടു
 കൊണ്ടിരിക്കുന്നതായ പടഹാദി വാദ്യങ്ങളുടെ ശബ്ദഘോഷത്തിന്റെ
 വായ്പം=കൂടുതലും, മാനഞ്ചിത്തം=ബഹുമാനം പരത്തുന്ന, കമാര....
 പ്രേരഡിയം=സുബ്രഹ്മണ്യന്റേയും ഗണപതിയുടേയും വിവിധങ്ങളായ
 പ്രവൃത്തികളുടെ ഉൽക്കഷ്ഠവും, നന്ദികേശൻതാനം=നന്ദികേശനും, വൃഷ
 ക്രൂറനം=ശിവവരഹനമായ വലിയ കാളയും, ഋഷി.... സേവയും=
 നാരദാദിമഹർഷിമാരുടെ ഇശ്വരഭജനവും കൈലാസപവൃത്തത്തിൽ വ
 ത്തിരിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം. മമോ!=ആത്മച്ചുഭോക്താകമായ പദം. ഭാഷാച
 ങ്കളിൽ ധാരാളമായി പ്രയോഗിച്ചുകാണുന്ന ഒന്നാണു പ്രസ്തുതപദം.
 വാക്സേവലേൻ=ഇവിടെപ്പറഞ്ഞ വിശേഷങ്ങളെല്ലാം വർണ്ണിക്കുന്നതിന്
 എനിക്കു വാക്സാമത്സ്യമില്ല എന്നു സാരം. പൂർവ്വശ്ലോകത്തിൽ ശിവന്റെ

യം ത്രീപാദ്യതിയുടേയും സ്ഥിതിയെ പ്രതിപാദിച്ചു. ഈ പദ്യത്തിൽ ശിവപാർവതവർത്തികളായ ഭൂതാദികളുടേയും മറ്റും അധിവാസത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു കാണേണ്ടതാകുന്നു.

ഗദ്യം — ധരമര ശിവശിവ പുകൾവാൻ പണിപണി-മേലേമേലേ ചതുരതകോലും കൈലാസാഗ്രിമഹത്വമൊരോന്നേ, വെളുവെളെ വിലസിന കാന്തിപരമ്പരകൊണ്ടു ജഗത്രിതയത്തെ വെളുപ്പിലൊളിപ്പിച്ചുന്നതിതങ്ങിന ശ്രംഗശതങ്ങളിലെങ്ങുമിരുന്നുടനിന്ദിയതുരഗാൻ നിളതമടക്കിപ്പെരിയ സമാധിയുറച്ചു തപസ്ഥിതിചെയ്തുകേവലപൂണ്ണവിഭാഗനന്ദയം നിത്യനിരഞ്ജനനിർമ്മലസാരം ബ്രഹ്മസനാതനമുള്ളിപ്പാസിച്ചമൃതതരംഗിണിനടുവിളിറങ്ങപ്പരമാനന്ദമിയന്നു വസിക്കും മുനിജനനിവഹം കുഹചനഭാഗേ. താവിന ഭംഗ്യാ താഴ്വരതന്നിലുദാരലതാഭവനങ്ങളിലോരോ വിദ്യാധരിമാർ നിജനിജകാന്തന്മാരൊടു കൂടിക്കാമവിനോദകലാകൗശലവും പ്രേമരസേന വളർത്തുവളർത്തങ്ങിടയിട മെല്ലേ വല്ലകി വായിച്ചുഭിനവശിവചരിതോൽക്കരഗീതം പാടുന്നതു കേട്ടോടിയണഞ്ഞച്ചെവിയും കൂപ്പിച്ചുൾഗന്ധം തുണകബളത്തെയുമാശ്നു മറന്നന്നാദസുധാരസപരമാസുധാഭവിഭിതശങ്കം മൃഗകലമഖിലം നിഷ്പന്നതയാ നില്ക്കുമ്പോഴും ത്രിഭുവനജനനീകൃത്രിമപുത്രകുഹരിണകിശോരകസങ്കരശങ്കാമകമേ തടവിപ്പുവഴികളെവാൻ പേടിച്ചുധികം വിധുരതയോടു നടന്നീടും ചില ശബരസമുഹം കുഹചന ഭാഗേ. വൻപു മികക്കും നായാടികളും നായ്ക്കൂട്ടവുമായ് നിലവിളി നിവീരനടത്തി നികാമം പ്രകടിതരഭസം വില്ലു കലച്ചുടനമ്പുമെടുത്തക്കുതിരപ്പുറമേ പെരുമാറീടും ഭൂതാധിപരമൃഗയാകളകളരീതി ചെവിക്കൊണ്ടഴൽപെട്ടീടും മൃഗകലധാവന

വാചാലിതവനമങ്ങാരു ഭാഗം. ക്രൂരതേകോലും ക്രൂരീ
 ഭൂതപിശാചങ്ങളുമായ് കേളികലർന്നിഗഗനാംബരവും
 ചാത്തിക്കൊണ്ടുചഗിരിയുഗളേ കുടർമാലകളും തുടരെ
 യണിഞ്ഞു മരേന്വട്ടീടും കുഭീശപരനാം കമ്പിയുമിട്ടു നി
 റമ്പരമമ്പിളികലയെകീറിക്കൊണ്ടു കടിച്ചുകണക്കേ നീ
 ണു വളഞ്ഞു ഭയങ്കരമേരും (ഓഷ്ഠികളും) തീപ്പിണർ ചിന്നും
 കണ്ണുകൾ മൂന്നും ചെമ്പിച്ചീടിന തലമുടിയും പൂണ്ടങ്ങോ
 ടിങ്ങോടാത്തു നടക്കും കാളീഘോരതരാട്ടമസോൽക്കര
 മുഖരമൊരേടം. പൃഥ്വത തങ്ങിന ഗഭയം തണ്ടുകളില
 യുരീടിന വന്മരവും ചില വട്ടപ്പാറകളിത്തരമോരോന്നാ
 യുമാക്കിക്കെച്ചിടെടുത്തും തമ്മിലൊരോരോ വിരുതു
 പറഞ്ഞക്കിഴമേലൊത്തിച്ചാട്ടഞ്ചാടിയുമലറിക്കൊണ്ടൊരു
 ഭീഷണികാട്ടിക്കാട്ടിലകമ്പുക്കാനകൾ കാട്ടികൾ പന്നി
 കൾ ശരഭം വമ്പുലി കരടികൾ കേസരി കാസരമട്ടടി
 മാനെന്നിത്തരമോരോ വനമുഗജാലം കേളികലയാ കൂട്ട
 ത്തോടേ പിടിപെട്ടിടനേ മുഷ്കരമായ പെരുമ്പാമ്പിന്മേ
 ലിടകലരെക്കോർത്തധിഗളമമ്പൊട്ട ചാരുകലമ്പന്മാലക
 ണക്കേ തൂക്കിയണിഞ്ഞും ഭുജകണ്ഡൂതി പൊറാഞ്ഞു തി
 ലിത്തപ്പരിസരപർവ്വതചെരിതമൊക്കെക്കുത്തിയടത്തും ഭ
 സിതംകൊണ്ടുടൽ മുഴുവൻ തേച്ചുപ്പരമശിവൻതൻതിരു
 നാമങ്ങളെ നിവിരച്ചൊല്ലിച്ചുടലകളിൽപ്പോയ് നടനമി
 യന്നും പ്രമഥിതമേരിനി നീളനടക്കും പ്രമഥന്മാരുണ്ടങ്ങോ
 രഭാഗേ. ദിനമനു ഭംഗ്യാ മാനസസുഖിലേ ചങ്ങാതികളാം
 വിബുധവധൂടികളിരുപുറവും തൻതൂക്കെത്താങ്ങിക്കലിത
 വിലാസം മെല്ലേമെല്ലേ നിരാട്ടത്തിന്മേലുള്ളിടം ഭുവന
 ജനിത്രീകാഞ്ചനന്തുപരധണ്യന്നധണ്യനിതം കേട്ടുപചിതക
 തുകം കനകകശേശയകേളീമേളം കനിവൊട്ട കൈവിട്ടുഴ

റിച്ചെന്നു മരാജകദംബം മനമരധൂരവിലാസഗതിക്രമമവിലേശപരിയൊടു ചെറുതു പഠിപ്പാനെന്നു കണക്കേ വിസ്തയനിട്ടുതവിലോചനമഗ്രേ നോക്കിയിരുന്നു. കാൽക്കലിടത്തും പെരിയ വിനോദം പറവാൻ വല്ലേൻ. കണ്യൂലതയാ ഗണ്യതലേന ചിചണ്ഡിലനഗ്രേ ഗണപതിഭഗവാൻ കഠിനമുത്തമിത്തോലുപാളിത്തോരു സാലകദംബവിരാജിതമൊരിടം. പ്രതിദിശമേറ്റം മാറ്റൊലികൊളുത്തും മഹിതകുമാരധനജ്ജാലോഷം ഗജ്ജിതമെന്നോത്താനന്ദത്തൊടു പീലിപരത്തികൂത്താടിടും ചന്ദ്രകിങ്കേകാമധൂരമൊരേടം. ശങ്കരവാഹനവൃഷവരകേളീഹൃദ്യതിലോഷം കുമാരന ഭാഗേ, മംഗലവീണാഭേണുനിനാദം തങ്ങി വിനോദമിതങ്ങൊരുഭാഗേ. ഭംഗിരിടിദ്ധനികുമാരന ഭാഗേ ഭംഗിയിലമരികളങ്ങൊരുഭാഗേ. അംബരചാരികൾയാനം കുമാരന തുംബുരുനാരദഗാനം കുമാരന. കിമിമ ബഹുക്കുശ്യാ വചസാം ദൂരേ പുരഹരദേവനെഴുന്നള്ളീടിന രജതഗിരീശപരമമിമവിലാസം.

ഹാഹാ എന്നും ശിവശിവ എന്നും ഉള്ള പദങ്ങൾ ആശ്ചര്യത്തോടെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നവയാകുന്നു. ഒരു അർത്ഥത്തിൽ തന്നെയുള്ള രണ്ടു പദങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചതുകൊണ്ട് ആശ്ചര്യം അതിരില്ലാത്തതാണെന്ന് അർത്ഥം. അതു തുടങ്ങിയ വസ്തുക്കളെ വർണ്ണിക്കുവാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ ഗദ്യങ്ങളിൽ ഈ പദങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുക എന്നതു ചമ്പുക്കാരന്മാരുടെ ഒരു സ്വഭാവമാകുന്നു. 'ഹാഹാ ശിവശിവ ചിതുംചിതും' എന്നു നൈഷധചമ്പുവിലും 'ഹാഹാ ശിവശിവ നാനന്ദനരീതിലകമയോദ്ധ്യാനശവിചാരേ' എന്നു രാമായണചമ്പുവിലും (രാമാവതാരം) പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. മേലേമേല ചതുരതകൊല്ലും കൈലാസാഗ്രിമഹത്വമൊരോന്നേ പുകഴ്ത്താൻ പണിപണി എന്ന് അനവധം. മേൽക്കുമേലേ ഭംഗി വളിച്ചിരിക്കുന്നതായ കൈലാസപുഷ്പത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷങ്ങളു പുഷ്പത്തിപ്പറയുന്നതിന് അധികം ജോലിയുണ്ട് എന്നർത്ഥം. 'പണിപണി' എന്ന ഭരിതർക്കി ജോലിയുടെ കൂടുതലിനെ കുറിക്കുന്നു.

ആദ്യമായി വിശിഷ്ടന്മാരായ മുനികളുടെ തപോവൃത്തിയെ വണ്ണിക്കുന്നു. ജഗത്ത്രിയതത്തെ=ഭൂമി, പാതാലം, സ്വർഗ്ഗം എന്ന മൂന്നുലോകങ്ങളേയും, വെട്ടുവെളെ വിചാസനം=ഏറ്റവും അതായതു മറന്നിറങ്ങട്ടെ കലസ്സു ഒന്നുമില്ലാത്തതായി ശോഭിക്കുന്ന, കാന്തിപരന്മാരുകൊണ്ടു=ശോഭയുടെ കൂട്ടുകൊണ്ടു, വെട്ടുപ്പിലൊളിപ്പിച്ചു=വെളളിനിറത്തിനകമേയോക്കി, പുറമേ വെളളവീശി എന്നുഭാവം, ഉന്നതിതങ്ങിന=ഉയർച്ചയോടുകൂടിയ, ശൂന്യഗതങ്ങളിൽ=അനേകങ്ങളായ കൊടുമുടികളിൽ, കൊടുമുടികൾ അസംഖ്യം ഉണ്ടെന്നു കാണിക്കുവാൻ ശതപഥം പ്രയോഗിച്ചു എന്നു ഗ്രാഹ്യം. എങ്ങുമിത്തം=ഏതുസ്ഥലത്തും സ്ഥിതിചെയ്തു, ഇന്ദ്രിയതൂരാനം=പടഞ്ചന്ദ്രിയങ്ങളാകുന്ന കതിരുകളെ, ഒരിടത്തു ശാന്തമായിരിക്കാതെ സദാ ചുറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവയാണല്ലോ കതിരുകൾ. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളും അതുപോലെ വിഷയങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവയാണെന്നു കാണിക്കുവാനാണ് അവയെ തൂരങ്ങളായി കല്പിച്ചത്.

“ഇന്ദ്രിയാണി ഹയാന്യാഹ്വച്ഛിഷയാഃസ്യഷ്ട ഗോചരൻ
ആത്മേന്ദ്രിയമേനായുക്തം ഭോക്തൃത്വമഹ്നീകീട്വം.”

എന്നു കരോപനിഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഭാഗം ഇവിടെ ശ്രദ്ധേയമാകുന്നു. നിദ്രതം=വിനീതമാക്കി, അടക്കി=ഒതുക്കിനിർത്തി, ‘നിദ്രതവിനീതപ്രതിതഃ സമഃ’ എന്ന് അർത്ഥം. പേഷ്യ=വലിയതായ, സമാധി=ധാരാ. ‘യോഗശ്ചിത്തവൃത്തിനിരോധഃ’ എന്നു യോഗസൂത്രം(പതഞ്ജലി), ‘യുജിഷ്ടോഗേ’ എന്നു ധാതപത്ഥം. ഉറപ്പു=ഇളകാതെയിരിക്കുന്ന നിലയായി, തപഃസ്ഥിതിചെയ്തു=തപസ്സുചെയ്തു, കേവലം.... സന്ദാനം=കേവലാത്മാവായും പൂണ്ണമായും ചിദാനന്ദരൂപമായും നിത്യമായും നിരഞ്ജനമായും നിർമലമായും സാരമായും ബ്രഹ്മമായും സനാതനമായും, കേവലാഭിപ്രദങ്ങൾ സനാതനമായ ബ്രഹ്മത്തിന്റെ വിശേഷണങ്ങൾ. ഉജ്ജിഷ്ടപാസിച്ച്=മനസ്സിൽ പൂജിച്ചു-ധ്യാനിച്ചു, അമൃതതരംഗീണി=അമൃതം-മോക്ഷം ആകുന്ന തരംഗീണി-തരംഗങ്ങളോടുകൂടിയതു-നദി, മോക്ഷസുഖമാകുന്ന നദി എന്ന് അർത്ഥം. ‘അമൃതം യജ്ഞശേഷേ സ്വാൽപീയുഷേ സവിദ്ധേ ഘൃതേ അയാചിതേ ച മോക്ഷേ ച’ എന്നു വിശദം. നടുവിളിറങ്ങി=നടുവിൽ ചെന്നു, പരമാനന്ദം=അങ്ങേയറ്റത്തു് ഉയർന്നു നില്ക്കുന്ന ഉജ്ജ്വലമായ അനന്ദം-സന്തോഷം, അതായതു ബ്രഹ്മാനന്ദം, ഉയർന്നു=പ്രാപിച്ചു, വസിക്കും=താമസിക്കുന്നു, മുനിജന നിവഹം=മുനിജനങ്ങളുടെ-യോഗികളുടെ, നിവഹം-കൂട്ടം, കഥ ചന്ദ്രഭാഗം=ഒരിടത്തു്,

ഉണ്ട് എന്നു ക്രിയ. കൈലാസപവ്ത്രത്തിന്റെ കൊടുമുടികളിൽ ഒരു ഭാഗത്തു മുനികൾ തപസ്സുചെയ്തു ബ്രഹ്മാനന്ദം ലഭിച്ചു പാർക്കുന്നു എന്നു ഭാവം. താവിന ഭംഗ്വാ.....വിദ്യാധരിമാർ=വർദ്ധിക്കുന്ന ഭംഗിയോടു കൂടി താഴ്ന്നപ്രദേശങ്ങളിൽ വലിയ വള്ളിക്കുടികളിൽ ഇരുന്നു ഭാരാഗന്ധപ്പുഷ്പികൾ, നിജനിജകാന്തന്മാരോടുകൂടി=തന്റെതന്റെ ഭർത്താക്കന്മാരോടുകൂടി, കാമവിനോദകലാ=കാമലീലകളാകുന്ന കലകളിൽ=വിദ്യകളിൽ, കൌശലവും=സാമന്ത്ര്യാത്തേയും, പ്രേമാസേന=അന്തരം നിമിത്തമുള്ള രസംകൊണ്ടു, രസം=സന്തോഷം-ഹൃദയത്തിന്റെ ആർദ്രത, 'ഗുണേ രാഗേ ദ്രവ്യ രസഃ' എന്ന് അമരം. വളർത്തുവളർത്തു=അധികമായി വളർത്തി, ഇടയി.....വായിച്ചു=അതിനിടയിൽ വീണവായിച്ചു, അഭിനവ.....തീരം=ശ്രീപാമേശ്വരന്റെ പുതിയ വിശേഷപ്രവൃത്തികളെക്കുറിച്ചുള്ള പാട്ടുകളെ, പാടുന്നതുകൂടി, കാടിയണഞ്ഞൊഴുവിയുംകൂടി.....നിഷ്ഠയോടും=പാട്ടുകൾക്കു ദൂരത്തിങ്കൽനിന്ന് കാടി അടുത്തുവന്ന് ഏകാഗ്രതയോടെ ചെവികുറുപ്പിച്ചു പകുതി വായിലാക്കിയ പല്ലുതളയയും വേഗമൊന്ന് ആ ഗന്ധപ്പുഷ്പികളുടെ തീരാശ്വമാകുന്ന അമൃതാസം വേണ്ടിടത്തോളവും, ആസ്വദിച്ചു=പാനംചെയ്തു, സംഭവമൊന്നും കൂടാതെ മാർകുട്ടാ നിഷ്ഠന സമയത്തു. ഇവിടെ അലങ്കാരം സ്വഭാവോക്തി. "സ്വഭാവോക്തിഃ സ്വഭാവസ്യ ജാത്വാഭിസ്സസ്യ വർണ്ണനം"(കവലയാനന്ദം)എന്നു ലക്ഷണം. മൃഗങ്ങളെക്കൂടി ആകർഷിച്ച തദ്ദേഹീനമാക്കത്തക്കവിധം മാധുര്യത്തോടുകൂടിയതാണു വിദ്യാധരികളുടെ പാട്ട് എന്നു ഭാവം. ശ്രീഭവനജനനി .....തടവി=മൂന്നുലാക്കങ്ങളുടേയും മാതാവായ ശ്രീപാർവ്വതി പുത്രന്മാരേപ്പോലെ സ്നേഹിച്ചു വളർത്തിവരുന്ന മാർകുട്ടികളോടു ചേർന്നവയാണോ എന്നു സംശയം മനസ്സിൽ ഉണ്ടായി. പവഴികളെപ്പോലെ=അവുകൾ പ്രയോഗിക്കുവാൻ, പേടിച്ചു=പേടിയോടുകൂടി, അധികം വിധൂരതയോടു=ഏറ്റവും വിഷാദത്തോടുകൂടി, നടന്നിടം=നടക്കുന്ന, ചില ശബരസമൂഹം=ചില ശബരന്മാരുടെ വേടന്മാരുടെ കൂട്ടം, കഹ്വനഭാഗേ=പർവ്വതത്തു്, ഗങ്ങളിൽ ഒരിടത്തുണ്ട്. ഇവിടെ ചില എന്ന പദം ശബരന്മാരുടെ വിശേഷണമാണ്. സമുഹത്തിന്റെയല്ല. ചില, സമൂഹത്തെയെ വിശേഷിപ്പിക്കുവാൻ പാടുമല്ല. ചവുകാരന്മാർ ഈ മാതിരി സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങൾ ധാരാളമായി കാണിക്കാറുണ്ട്. വൻപു .....നടത്തി നികാരം=വേട്ടയാടുന്നതിൽ സാമന്ത്ര്യാത്തോടുകൂടിയ നായാട്ടുകാരും പട്ടികളും ഏറ്റവും ഉച്ചത്തിൽ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിയും, പ്രകടിതരസം=പ്രകടിതമായിരിക്കുന്ന-കാണിക്കുന്ന

രണ്ടുതരം-വേഗത്തോടു കൂടിയും, ഏറ്റവും വേഗത്തിൽ വില്ലുകൾ....
 ..... പെരുമാറ്റം=വില്ലുകൾക്കു അപ്പുറം ധരിച്ചു കുതിച്ചുപുറത്തു കയറി
 യിരിക്കുന്ന, ഭൂതാധിപന്മാരും ..... ചെവികൊണ്ടു=ഭൂതാധിപന്മാരെന്-
 ശാസ്താവിന്റെ മുമ്പായിൽ-നായാട്ടിൽ സംഭവിക്കുന്ന കുളകളിൽനി-
 കൂട്ടു, 'കോലാഹലം കുളകളും' എന്ന് അർത്ഥം. ഇവിടെ പെരുമാറ്റം
 എന്ന പദം ഭൂതാധിപന്മാരെന്ദ്ര വിശേഷണമാണ്. അപ്പോഴപ്പോഴും-
 വിഷാദിക്കുന്ന, മൃഗകുലത്തിന്റെ=മാൻകുട്ടങ്ങളുടെ, ധാവനം=പ്രാണ
 രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ചെയ്യുന്ന കാട്ടുകൊണ്ടു, വാചാലിത്വം=വാചാലിത്വ
 മായ-ശബ്ദത്തോടുകൂടിയ വനം-കാട്ടു ഉള്ളതു്, അങ്ങനെയു ഭാഗം=അവി-
 ടെ ഒരിക്കൽ. ഈ ഭാഗത്തിൽ ശാസ്താവിന്റെ മുമ്പായാത്താഴത്തെയും
 രൂപത്തെയും വർണ്ണിക്കുന്നു.

‘ആരൂഢഃ പ്രേതശ്ചൈവപ്രവിജിതചവനം
 തുഗതുംഗം തുരംഗം
 ചേലം നീലം വസാനഃ കർതവ്യവിലസൽ-
 കാഞ്ചാകാഭണ്ഡഭണ്ഡഃ
 രാഗഭേദാഭിന്നാനാവിധമൃഗപക്ഷി-
 ഭീതികൃൽ ഭൂതഭീതാ
 കച്ഛന്നാഭേടലീലാം പരിലസതു മനഃ-
 കാനനേ മാമകീനേ.’

എന്ന ശിവകാലിപാദാന്തസ്തോത്രത്തിൽ ശ്രീശങ്കരാചാര്യസ്വാമി ശാ-
 സ്താവിനെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു പ്രകൃതത്തിൽ സ്മരണീയമാകുന്നു.

‘ശാസ്താ തന്ത്രിയഭി തടപഥേ ശംഖരക്രോഡവാസി
 തിഷ്ണനശേപ ജവിനി മൃഗയാകേഷതുകീ സഞ്ചരേത.’

എന്ന കോകിലസന്ദേശത്തിൽ ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളും ശാസ്താവിന്റെ മൃഗ
 യാകേഷതുകരത വർണ്ണിക്കുന്നു. ശൂരതകോലം ..... കേളികുലം=
 ദുഷ്ടതയേറുന്ന കൂളികളോടും ഭൂതങ്ങളോടും പിശാചുക്കളോടും ചേർന്നു
 കളിച്ചുകൊണ്ടു, അണിഗഗനംബരവും ചാർത്തിക്കൊണ്ടു=ആകാശമാകു-
 ന്ന വന്ദ്രം ധരിച്ചുകൊണ്ടു അല്ലെങ്കിൽ ആകാശപോലെ നീലമായിരി-
 ക്കുന്ന വന്ദ്രം ധരിച്ചുകൊണ്ടു, കചഗിരിയുരുളു=പർവ്വതംപോലെയിരി-
 ക്കുന്ന രണ്ടു സ്തനങ്ങളിലും, കടർമാലകളും=താൻ കൊന്ന ജന്തുക്കളുടെ
 കടർമാലകളെ, തുടരേ=തുടവിടാതെ, അണിഞ്ഞു=ധരിച്ചു, മരംപെട്ടി

ടം=മളിച്ചു, കംഭീശപറന്നം=വലിയ ആനയാകുന്ന, കമ്പി=കണ്ണുകോണം
 -കാതിലോലയും അണിഞ്ഞു, നിറയെറം=ധവളനിറമായ അമ്പിളി
 കലയെ=ചന്ദ്രക്കലയെ, കീറിക്കൊണ്ടു=കീറി, കടിച്ചുകൊണ്ടു=കടിച്ചു
 പോലെ, നീണ്ടു ... ..ദംഷ്ട്രകൂടം=നീണ്ടുവളഞ്ഞ ഭയങ്കരമായ ദംഷ്ട്രകൂ
 ടം, ദംഷ്ട്രകൂടം കണ്ടാൽ ചന്ദ്രക്കലയെ രണ്ടായി കീറി കടിച്ചുപിടിച്ചിവി
 ഷകയാണോ എന്നു തോന്നും എന്നു സാരം. തീപ്പിണർ=തീപ്പൊരി,
 ചിന്നം=പുറപ്പെടുവിപ്പിക്കുന്ന, കണ്ണുകൾ മൂന്നും=മൂന്നു കണ്ണുകൂടം, ചെമ്പി
 ചൂടിനിന്ന.....നടക്കും=ചെയ്തുനിറമായ തലമുടിയും ധരിച്ചുകൊണ്ട്
 അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഉച്ചത്തിൽ ശബ്ദമുണ്ടാക്കി(അലറി)നടക്കുന്ന, കാ
 ലി.....മുഖരം=ഭദ്രകാളിയുടെ ഭയങ്കരമായ അട്ടഹാസംകൊണ്ടു മുഴ
 ങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ്, ഒടിം=ഒരു സ്ഥലം. ഒരു സ്ഥലത്തു ഭദ്ര
 കാളിയുടെ ഭയങ്കരമായ അട്ടഹാസം എന്നു ഭാവം. ഭദ്രകാളിയുടെ ഭയ
 കരവിഗ്രാശ്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെയാണ് ഈ ഭാഗത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിവി
 ഷക്കുന്നത്. പൂമുഖതത്തിനെ ഗമയും=തടിച്ചു ഗമയും, തണ്ടു.... ..മാ
 വും=തണ്ടും ഇലയും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന വലിയ മാവു ചില വട്ടപ്പാറകൾ
 മുതലായവയും, ആയുധമാക്കി=ആയുധസ്ഥാനത്തു് ഉപയോഗിക്കുന്നതിനു
 കയ്യിലെടുത്തു, തമ്മിലൊരോ .....പറഞ്ഞു=അവ്യാഹ്തം പല സാ
 മന്യങ്ങൾ പറഞ്ഞു, കീഴ്മേ ..... ചാടിയും=കീഴ്മേൽ കീഴ്മേലാ
 യി ഒത്തിച്ചാടിയും-ഒരു പ്രത്യേകതരത്തിൽ ചാടിയും, അലറിക്കൊണ്ടു=
 ഉച്ചമായി ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു്, ഒരു ഭീഷണികാട്ടി=ഭയപ്പെടുത്തുന്ന സ്വഭാ
 വം കാണിച്ചു, കാട്ടിലകാപ്പുക=കാട്ടിനകത്തുചെന്നു, ആനകൾ.....
 മൃഗജാലം=ആന കടമാൻ മുതലായ ജന്തുജാലം വനമൃഗങ്ങളുടെ, ശാ
 ഭം=ശോഭിശേഷം. 'ഗന്ധ്യശ്ശാഭോ രമേസ്സുമരോ ഗവയശ്ശരഃ'
 എന്ന് അർത്ഥം. കേസരി=സിംഹം, കാസാം=പോത്തു, കേളികലയാ
 =കളിയുടെ അംശംകൊണ്ടു അല്ലെങ്കിൽ കളിയാകുന്ന വിളക്കൊണ്ടു,
 കൂട്ടത്തോടെ ചെന്നുപിടിച്ചു=കുന്നോടെ മുഴുവനും ചേർന്നു കയ്യിലാക്കി,
 മുഷ്കരമായ=ബലവത്തായ, മുഷ്ക(അണ്ഡ)ശബ്ദത്തോടു 'റ' പ്രത്യയം ചേ
 ന്നുണ്ടായ പദമാണു മുഷ്കരം. മുഷ്കം ഉള്ളതു എന്നു അർത്ഥം. 'മുഷ്കരമായ
 ഗമകൾതമ്മിൽകൊണ്ടു്, എന്നു ഭാരതംകിളിപ്പാട്ടു സഭാപവൃത്തിൽ പ്രയോ
 ഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. പെരുമ്പായിന്മേൽ=പെരുമ്പായിന്റെ ശ
 രീരത്തിൽ, ഇടകലാരം=ഇടയ്ക്കിടെ, ജാരോന്നം=കൂമത്തിൽ, കോത്തു=തൂള
 ചിട്ടു, അയിഗമം=കഴുത്തിൽ, ചാരുകലമ്പൻമാലകണക്കേ=മനോഹര
 മായ കലമ്പൻമാലപോലെ, പലതരത്തിലുള്ള പൂക്കൾചേർത്തു കെട്ടുന്ന

മാലയാളം കലമ്പാൻമാല. ചന്ദ്രക്കളിൽ ഈ പദത്തിന്റെ പ്രയോഗം
 ധാരാളമായിക്കാണാം. 'തൈലോദ്ധ്യ സൗരഭംകൊണ്ടുപെരുമിന്ന
 പിന്നെപദനകലമ്പാൻമാലാജാലങ്ങൾ തുക്കം ത്രിവേണപെരുമാൻ' എ
 ന്ന ഭാഷാരമായണ ചമ്പുവിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. അ
 നേകതരത്തിലുള്ള ജന്തുക്കളെക്കൊന്നു തുളച്ചു പെരുമ്പാറാകുന്ന നൂലി
 നേൽ കോത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു അതിന്നു കലമ്പാൻമാലയുടെ സാദൃശ്യം
 സിദ്ധം. തുക്കിയണിഞ്ഞും=ധരിച്ചും, ഭുജ ... ..തിമന്തു=കയ്ക്കിത്തരിച്ചു
 സഹിക്കാൻ മേലാകത അഹങ്കരിച്ചു, പരിസരപച്ചത ... ..തടം=സമീ
 പത്തു മുറുമുളള പച്ചതത്തിന്റെ ചവിവിലുള്ള തടപ്രദേശങ്ങളും, കക്ക
 ക്കത്തിയടത്തും=എല്ലാം കത്തിയെടുത്തു വേറാക്കിയും, ഭൂസിതം ... ..തേച്ചു
 =ശരീരത്തിൽ മുഴുവനും ഭൂസം ധരിച്ചു, പരമശിവ ... ..നാമങ്ങളെ=ശ്രീ
 പരമേശ്വരന്റെ പേരുകളെ, നിവിറച്ചൊല്ലി=പൂണ്ണമായി ഉച്ചത്തിൽ
 ചൊല്ലി, മുടല ... ..മിയന്നം=മുടലക്കുളങ്ങളിൽ പോയി നൃത്തം
 ചെയ്തും, പ്രഥമിതുമിനി=ഭൂമിയെ ചുറ്റി മെതിച്ചുകൊണ്ടും, നീളെ
 നടക്കും=കൂട്ടത്തോടെ നീളത്തിൽ നടക്കുന്ന, പ്രഥമന്മാർ=ഭൂതഗണങ്ങൾ,
 അങ്ങാരുഭാഗേ=കിടക്കുന്നിടം. ഈ ഭാഗത്തിൽ ഭൂതഗണങ്ങളുടെ ക്രി
 യാവിചാസങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നു. ഭിന്നമനം=ഭിചാസത്തോടും, ഭംഗ്യാ=
 ഭാഗ്യയാടുകൂടി, മാനസസഖിലേ=മാനസസാസ്സിലെ ജലത്തിൽ, കൈ
 ലംസപച്ചതത്തിന്റെ മുകളിൽ ഉള്ള ദിവ്യമായ ഒരു സാസ്സാണു മാനസം.
 ഇതിലെ ജലം അതിവിശിഷ്ടമാണ്. 'ഹേമാംഭോജപുസവി സഖിലം
 മാനസസ്യാമദാനം' എന്നു മോഹസന്ദേശത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു നോ
 കുക. ചെങ്ങാതികളും ... ..തുകൈതാങ്ങി=സഖിമാരായ അപ്പുരംശ്രീ
 കഥ രണ്ടുചുവന്നിന്നു തന്റെ കയ്യുതാങ്ങിയെടുത്തുകൊണ്ടു, കലിതവി
 ലാസം=ഭംഗ്യയാടുകൂടി, മെല്ലെ ... ..നളിപ്പം=സാവധാനത്തിൽ
 ഓരോ അടികൾവെച്ചു, നീരാടുന്നതിനും=കളിക്കുന്നതിന്നു പോകുന്ന-നി
 രാടുക, എഴുന്നള്ളുക എന്നിവ ആചാരവാക്കുകൾ, ഭൂവന ... ..കേട്ടു=
 ലോകമാതാവായ ത്രിപാർവ്വതിയുടെ കാലിൽ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന പൊ
 ന്നുചുരങ്ങളുടെ രസനരസണ എന്ന ശബ്ദംകേട്ടു, 'രസനരസണ', ഹല്ലോ
 ഹലാദികളെപ്പോലെ ശബ്ദത്തിന്റെ അനുകൃതി, ഉപചിതകരുതം=റ
 ലിച്ച കരുതകത്തോടുകൂടി, കനക ... ..മേളം=പൊൻതാമരപ്പൂവിൽ
 ചെയ്യുന്ന കളി, കേളിമേളം = കേളിയുടെ മേളം-മേളനം ചേർച്ച
 നീളുകചാരഭോഗമേളംഭരണമേ' എന്നു ഭാരതം കിളിപ്പാട്ടിൽ തുഞ്ചത്താ
 ചാർച്ച പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. 'മേളം കോലം കളായളു

തിയൊടു' എന്നു നൈഷധചന്ദ്രവിദ്യാ ഉണ്ട്. മേളാ ഭാഷയിൽ ഒരു ശൈലിയായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. അംഗങ്ങൾ എല്ലാം ചേർന്ന് മോടിപിടിപ്പിച്ചതു എന്നു ശൈലിക്കു അർത്ഥം. കനിവൊടു... .. ചെറുനം=ഉപേക്ഷിച്ചു, സംഭ്രമത്തോടുകൂടി=വേഗത്തിൽ ദയവോടെ ചെന്നു, മരാളകംബം=അരയന്നശുഭ്രം, മന്ദമർ... .. കണക്കേ=മനമായും കാണുവാൻ ഭംഗിയുള്ളതായും വിലാസത്തോടുകൂടിയതായും ഇരിക്കുന്ന പോക്കിന്റെ രീതിയെ അല്പം പഠിക്കുന്നതിനു എന്നപോലെ-എത്ര ശ്രമിച്ചാലും ഗതിയുക ഭംഗി മുഴുവനും പഠിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. അതു കൊണ്ട് അല്പം, കഴിയുന്നതുപോലെ പഠിക്കുക എന്ന ചെറുതെന്ന പദത്തിന് അർത്ഥം. അലങ്കാരം ഉൽപ്രേക്ഷ. "അതൃപ്തപന്യാന്യമാജ്ഞവസാനമതിശയത്വമുൽപ്രേക്ഷാ" എന്നു (കാവ്യലങ്കാരസൂത്രം-വാമനാചാര്യൻ) ലക്ഷണം. വിസ്ത... .. മഗ്രേ=അശ്വത്ഥത്തിനു അധീനമായ കണ്ണുകൊണ്ടു സമീപത്തിൽ, നോക്കിയിരുന്നു..... കണ്ടും=കാലിന്ദേൽ തടയ്ക്കും, പേരിയ ..... വല്ലേൻ=വലിയ നേരവോക്കുതന്നെ. അതു പറയാൻ പ്രയാസം. അറയന്നങ്ങൾ ഭേദിയുടെ കാൽക്കൽ വന്നു നോക്കുന്നതു കണ്ടാൽ നട്ടപ്പു പഠിക്കുന്നതിനു വന്നിരിക്കുകയാണോ എന്നു തോന്നും എന്നു ഭാ.വം. ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ മാനസസുരസ്സിലേക്കു നീരാളിനു മൂള യാത്രയെ ഈ ഭാഗത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു. മാനസസുരസ്സു അരയന്നങ്ങളുടെ പ്രധാനമായ ഒരു വാസസ്ഥാനമാകുന്നു എന്നു കാപിസങ്കേതം. കണ്ഡൂലതയാ=വലുതായ ചൊരിച്ചിലുകൊണ്ട്, ഗന്ധഗതലേന=കവിരത്തംകൊണ്ട്, പി ചണ്ഡിലൻ=കടവയറനായിരിക്കുന്ന, ഗണപതി ഭഗവാൻ, അഗ്ര=സമീപത്തിൽ കുറിനം=കർക്കശമായി, ഉരുമ്മി=തേച്ചു (കവിരംകൊണ്ട് ഉരച്ചു) തോലുപൊളിഞ്ഞതായും=തോലുവർപെട്ടുപോയ, സാലകംബവിരാജിതം=പയിനിൻകൂട്ടംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതാണ്, കിരീടം=അവിടെ ഒരു സ്ഥലം, പ്രതിഭിരമേററം=പൂർവ്വത്തിന്റെ പ്രഭേരംതോറം ഏറവും, മാറ്റൊലിക്കൊള്ളും=പ്രതിശബ്ദം മുഴങ്ങുന്ന, മഹിതം=ലോഷം-മഹിതമായ സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ഞാനൊലിയുടെ ഉച്ചത്തിലുള്ള ശബ്ദത്തെ, ഗർജ്ജിത ... .. നദത്തോടു=മേഘത്തിന്റെ ഇടിനാദമാണെന്നു വിചാരിച്ചു സന്തോഷത്തോടുകൂടി, പീലിപരത്തി ..... ചന്ദ്രകീടകാമധുരമൊരേടം=പീലികളെല്ലാം പറഞ്ഞിറുത്തുംചെയ്യുന്ന മയിലുകളുടെ കേകാശബ്ദംകൊണ്ടു മനോഹരമാണ് ഒരു സ്ഥലം. ഇവിടെ അലങ്കാരം ഭ്രാന്തി. ചന്ദ്രകീ=ചന്ദ്രകത്തോടുകൂടിയതും, ചന്ദ്രകം=മയിൽപീലിയുടെ കണ്ണു. 'സമേത ചന്ദ്രകമേലകൗ'

എന്ന് അമരം. കേക=മയിലിന്റെ ശബ്ദം. 'കേകാ വാണീ മയൂരസ്വ'
 എന്ന് അമരം. ശങ്കരവർമ്മൻ .. .. ഷോഷം=ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ വാ
 ഹനമായ കാള കളിച്ചുചെയ്യുന്ന നൃത്തത്തിന്റെ ഷോഷം. കഹചന
 ഭാരം=കെട്ടിത്തൂങ്ങി, മഹാലക്ഷ്മി .. .. മിതമുള്ളതുകാര്യം=മഹാല
 മായ വീണ, കഴൽ ഇവയുടെ ശബ്ദം കെട്ടിത്തൂങ്ങി, ഭംഗിരിടി .. ..
 ഭാരം=ഭംഗിരിടിയുടെ ശബ്ദം കെട്ടിത്തൂങ്ങി. ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ഒരു
 ഭൂതമാണ് ഭംഗിരിടി. 'ശ്രീ ഭംഗിരിടിസ്തസ്മി' എന്ന് അമരം. ഭംഗി
 യി .. .. ഭാരം=അസ്സരസ്മിതി ഭംഗിയായി ഒരു സ്ഥലത്തു സ്ഥിതി
 ചെയ്യുന്നുണ്ട്, അംബര .. .. കഹചന=ഭേദവന്മാരുടെ പോക്കു കെട്ടിത്തൂ
 ന്ഗി. കെട്ടിത്തൂ ഭേദവന്മാർ തിരിയെ പോകുന്നു എന്നു സാരം. തുഞ്ച
 .. .. കഹചന=തുഞ്ച, നാരദൻ എന്നീ മഹാക്ഷിമാരുടെ പാട്ടു കെട്ടി
 തൂങ്ങി. തുഞ്ചവും നാരദനും പാട്ടിൽ പ്രസിദ്ധന്മാരായ മഹാക്ഷിമാരാ
 ണ്. ഇഹബഹുക്തപ്രാപ്തി=ഇവിടെ അധികം വിസ്തരിച്ചു പറയുന്നത്
 എന്തിന്. അങ്ങനെ ചെയ്തിട്ടു കാഴ്ചമില്ലെന്നു ഭാവാ. പുരഹരഭാവൻ
 =ശ്രീപരമേശ്വരൻ കാലനായ സാക്ഷാൽ ശ്രീ പരമേശ്വരൻ, എഴുന്നള്ളി
 ടിന=എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്ന, രജത .. .. വിഭാസം=വെള്ളമലയാ
 യ കൈലാസത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യങ്ങളുടെ വിഭാസം, വചസം=വാക്കു
 ധർമ്മ, ദൂരം=അകലെയായെന്നു. വാക്കുകൾകൊണ്ടു അവയെ വർണ്ണി
 ക്കുന്നതല്ലെന്നു സാരം. കവിയുടെ പ്രതിഭാവൈഭവത്തെ കാണിക്കു
 നന്നാണ് ഈ കൈലാസവർണ്ണന. ഈ ഗദ്യം കിരാനം ഭാഷാചമ്പു
 വിഷം ഉണ്ട്.

തസ്തിനാദ്രീശപരേ കോമളതനലതയാ

കാന്തയാ സാർവ്വമുച്ചൈ-

രൂപീത്യാ പാർവ്വതീശൻ ത്രിഭുവനചൈതരം

താനിരിക്കുകൾശായാം

പത്മാക്ഷൻ തന്നൊട്ടും പങ്കജഭവനനൊട്ടും

ചേൻ ശക്രാടിവാണോ-

രേഖേതം ചേന്നവന്ദിച്ഛാരുചൊഴുതു പുക-

ണ്ണീടിനാർ ഭേദഭേദം.

ഒ

തിളവനപെരുമാറം പാപ്തിശൻ=മൂന്നുലോകങ്ങളും അധി
 ശനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ. തസ്തിൻ അഗ്രീശപരേ=ആ ധൈലാസപത്
 തത്തിങ്കൽ, കോമള .....സാദം=മനോഹരശരീരത്തോടുകൂടിയവളാ
 യ ഭാഗ്യയായ ശ്രീപാപ്തിയോടുകൂടി, ഉൾച്ചേർന്നുപ്രീത്യാതാൻ ഇരിക്കും.
 ഭരായാം=മനസ്സിണങ്ങി സന്തോഷത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന സമയത്തു,
 ഒരുപൊഴുതു=ഒരിക്കൽ, പത്മാക്ഷൻ..... രെപ്പേരും=ഇന്ദ്രാദിക്ഷാ
 യ ഭേവന്മാരെല്ലാവരും മഹാവിഷ്ണുവിനോടും ബ്രഹ്മാവിനോടും കൂടിച്ച്
 ൽ അവിടെച്ചെന്നു. ഭേവഭേവം=സുഭേവന്മാരും ഭേവനായ ശിവനെ,
 വന്ദിച്ചു-വണങ്ങി, പുകണ്ണിടിനാൻ=സ്തോത്രംചെയ്തു. ഭേവന്മാരെല്ലാവ
 റും ഭഗവാനെ ചെന്നു വന്ദിച്ചു സ്തുതിച്ചു എന്നു ഭാവം.

“ജയ സുരകുലവൻഡേ! ചിത്സരോജനവൻഡേ!

ജയ നന്ദനബന്ധുഡോ! നാഥ! കാരുണ്യസിന്ധുഡോ!

ജയ പുരഹര! മേലേ ബാലശീതാംശ്രമേ!

ജയ സതതമുദാരം തപാം ഭജാമസ്തുഭാരം.

സുരകലവൻപേ=ഭോവന്മാരുടെ മഹിമാവായിരിക്കുന്നവനേ, ഭോവന്മാരുടെ മഹത്വത്തിന്റെ രൂപമാണു അങ്ങനേ-അതായതു അങ്ങി
ല്ലെങ്കിൽ ഭോവന്മാർക്ക് ഒരു യോഗ്യതയുമില്ലെന്നു-ഭാവം. ചിത്സദാമര
വൻപേ=ബ്രഹ്മജ്ഞാനമാകുന്ന താമരപ്പൂവിന്റെയും വൻപായിരിക്കുന്ന
വനേ. ബ്രഹ്മസ്വരൂപി എന്നു സാരം. ജയ=അങ്ങു സമുദ്ഭാഷക
ത്തോടുകൂടി ജയിച്ചാലും. അങ്ങയുടെ ജയം ഞങ്ങളുടേയും ജയമാണെ
ന്നു ധ്വനി. നന്ദജനബന്ധം=കാലിൽ നമസ്കരിച്ചു ആശ്രയിക്കുന്നവ
ർക്കു ബന്ധുവായുള്ളവനേ, നാമം=രക്ഷിതാവേ, കാത്യാഗ്രസിന്ധോ=ക
രുണാസമുദ്രമേ, ജയ=അങ്ങു ജയിച്ചാലും. പുരഹര=പുരന്മാരെ നശിപ്പി
ച്ചവനേ. ബാലശീതാംശമേലേ=ബാലചന്ദ്രനെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നവ
നേ, ജയ=ജയിച്ചാലും. സതതം=എല്ലാപ്പോഴും, ഉഭാരം=മഹാനും, സ
ഭാരം=ഭാര്യയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവനും, ആയ തപാം=അങ്ങയെ, ഭോ
മം=ഞങ്ങൾ ഭജനം ചെയ്യുന്നു. പൃത്തം മാലിനി. 'നനമയയയുതേയം
മാലിനി ഭോഗിലോകൈഃ' എന്നു ലക്ഷണം.

ഉലകിടമിതശേഷം പെററുപാലിച്ചൊടുക്കും-
കളി കലരുമുമ്പ്രാഭവന്തം ഭവന്തം
മലമകളൊടു സാലും മുൻപിലല്ലു ക്ഷയന്തോ
നലമൊടു ചരിതാത്മാ ഹന്ത നാം തമ്പിരാനേ! ൭

തമ്പിരാനേ! സംബുദ്ധി, അല്ലയോ പ്രഭുവായിരിക്കുന്നവനേ! ഉലകിട ..... തശേഷം = ജഗദമങ്ങളോടും സ്ഥാവരങ്ങളോടുംകൂടിയ ഈ ലോകമെല്ലാം, പെററുപാലിച്ചൊടുക്കും കളി = നിമിഷകയും കാക്കുകയും നശിപ്പിക്കുകയും ആകുന്ന കളി. സപ്പെശ്ചത്സന്ധ്യസ്നാനായിരിക്കുന്ന ഈശ്വരൻ തനിക്ക് എന്തെങ്കിലും ഒരു കാര്യസാദ്ധ്യത്തിനായിട്ടല്ല, കേവലം വിനോദത്തിനായിട്ടാണ് ലോകത്തിന്റെ സൃഷ്ടി പ്രാദികർമ്മങ്ങളിൽ ഏല്പിക്കുന്നതെന്നു കളി എന്ന പദത്തിന്റെ അർത്ഥം.

“നമോ വിശ്വസ്യപൂജ്യം വിശ്വം തദനു ബിഭ്രേത
അഥ വിശ്വസ്യ സംഹന്തേ തുഭ്യം ത്രേധാസ്ഥിതാത്മനേ.”

(രഘു-സ-10)

എന്ന പദ്യത്തിന്റെ ഭാവമാണ് പെററുപാലിച്ചൊടുക്കും എന്ന പദങ്ങളിൽ അന്തർവിച്ചിരിക്കുന്നത്. കലരും = കലരുന്നവനും, അമേയപ്രഭവം തം ഭവന്തം = അഭവില്ലാത്ത പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയവനും ആയ ഭവാനെ, മല.....സാലും = ശ്രീപാർവ്വതിയോടുകൂടി, മുൻപിൽ അല്പക്ഷയന്തഃ നാം = അക്ഷിഗോചരനാക്കുന്ന, അതായത് കാണുന്ന, ഞങ്ങൾ. നലമൊടു = നന്മയോടുകൂടി, ചരിതാത്മാഃ = ചരിതാത്മന്മാർ, കാര്യം സാധിച്ചവരായിത്തീർന്നു. ഹന്ത = ആശ്ചര്യം. നിന്തിരുവടിയെ പാർവ്വതീദേവിയോടുകൂടി സമീപത്തു കണ്ടപ്പോൾതന്നെ ഞങ്ങളുടെ കാര്യമെല്ലാം സാധിച്ചു നിലയിലായി എന്നു സാരം.

പരിചരണപരാണാം ദേവ! ഞങ്ങളെക്കിടാനീ-
മരുളുക കരുണാശ്വേ! കാൽക്കുണാം വീക്ഷണാന്തം
ശരണമിതൊരുനാളും നീയൊഴിഞ്ഞില്ല പോരവീ!
ചരണസരസിജേ വീണാശ്രയാമോ നികാമം.” ൮

കരുണാശ്വേ! പോരവീ ദേവ = കരുണയ്ക്കു് ഇരിപ്പിടമായിരിക്കുന്ന രക്ഷിതാവേ ദേവ, പരിചരണപരാണാം = നിന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്ന

തിൽ താല്പര്യത്തോടുകൂടിയവരായ, നിന്റെ ആശ്രിതനായ എന്നു ഭാ-
 വം. ഞങ്ങളെക്കുറിച്ചു മുതലായവർക്കു, ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ, കാൽക്കുണം
 =അപ്പം സമയം, വീക്ഷണാനന്തം=കടാക്ഷം, അരുളികൾ=തരുൾ—ഭയത്തോടു
 കൂടി ഞങ്ങളെ അപ്പനേറും കടാക്ഷിക്കണം എന്ന് അർത്ഥം. ശാണം.....
 പോറീ=നീയൊഴിഞ്ഞു വേറെ ഞങ്ങളെ ഒരു രക്ഷിതാവില്ല. അല്ല
 യോ നാഥ! നിന്തിരുവകിയുടെ ചരണസരസിഭേപാദപത്മത്തിങ്കൽ, വീ-
 ണം=നമസ്സരിച്ചു, നികാമം=ഏറ്റവും, ആശ്രയാമഃ=ആശ്രയിക്കുന്നു.

ഈ ശ്ലോകവും ഇതിനു മുൻപിലത്തേതും ഭാഷാരമായണവന്യ
 രാവണോത്തമത്തിൽ നൂറും നൂറും ശ്ലോകങ്ങളായി കൊടുത്തിരിക്കുന്ന
 വയാണം.

ഇതഥ പുകഴ്ത്തിന മുരരിമുഖാമരേന്ദ്ര-
 തത്തംസിതാംബ്രികമലന്യ പിനാകപാണേഃ
 മുശാസ്തിതേന വിലസും മുഖപുണ്ഡരീകാ-
 ഭൃത്തസ്ഥപി പരിലലാസ വചോമതല്ലീ ന്

ഇതഥ പുകഴ്ത്തിന=ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു, മുരരി.....മരേ-
 ന്ദ്രേ=മരവിഷ്ണു മുതലായ ദേവന്മാരായ്, തത്തംസിതാംബ്രികമലന്യ =
 ശിരസ്സിനു ഭൂഷണമാക്കപ്പെട്ട പാദകമലത്തോടുകൂടിയവനും. ദേവന്മാ-
 രായ്, കാൽക്കൽവീണു നമസ്സരിക്കപ്പെട്ട എന്നു സാരം. പിനാകപാ-
 ണേഃ=കയ്യിൽ പിനാകം ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനും ആയ ശിവന്റെ—
 പിനാകം ശിവന്റെ ധനുസ്സു—പിനാകോജ്ജ്വലം ധനുഃ എന്നു അ-
 ര്ത്ഥം. മുശാസ്തിതേന=മനുഷ്ഠിതാകൊണ്ടു, വിലസും.....പുണ്ഡരീ-
 കാൽ=ശോഭിക്കുന്ന മുഖമാകുന്ന താമാല്ലുവിൽനിന്നു, ഉപ്സംസൃഷ്ടി=
 ഉത്ഭവിച്ചതായ, വചോമതല്ലീ=ശ്രേഷ്ഠമായ വാക്കു, പരിലലാസം=ശോ-
 ഭിച്ചു. കാൽക്കൽ വീണു നമസ്സരിച്ചു ദേവന്മാരോടു പാദശിവാൻ ഇപ്ര-
 കാരം പറഞ്ഞു എന്നു സാരം. ഭൃത്തം വസന്തതിലകം.

“അഭിജ്ഞാനം തജ്ജ്ഞാനാസക്തഗുരുപയഃ
 ചതുർഭാഷാഭം പൂത്തം വസന്തതിലകം വിഭഃ.”

എന്നു ലക്ഷണം. (സുപുത്തതിലകം—ക്ഷേമദ്രുൻ)

“ധർമ്മാത്മൻ! വെൽക വിഷ്ണു! വരവിതിനിയ വൈ-
കണ്ഠലോകത്തിൽ നിന്നോ?

നിർമ്മാത്രേ സൗഖ്യമല്ലീ? ശതമഖ! സുഖമേ
പാരടക്കുന്നതല്ലീ?

ഉദന്മഷംപൂണ്ട മേന്മേല സുരരൈരടമര-

ന്മാർ ജയംകൊണ്ടിടാനീം

മമ്മാ നമ്മാനഭൂതി ക്രമചതുരതയൊ

വാനിൽ വാഴുന്നതല്ലീ.”

൧൦

ശ്രീവാമേശ്വരൻ, വിഷ്ണു മുതലായ ദേവന്മാരോടു യഥാപ്രധാനം കരലപ്രശ്നം ചെയ്യുന്നു. ധർമ്മാത്മൻ വിഷ്ണു വെൽക=ധർമ്മാത്മാവാ യിരിക്കുന്ന ഹേ വിഷ്ണു അങ്ങ് വെൽക, ജയിച്ചാലും. വരവിതി..... നിന്നോ=അങ്ങ് ഇവിടെ വന്നതു വൈകണ്ഠലോകത്തിൽനിന്നു തന്നെയാണോ, നിർമ്മാത്രേ=നിർമ്മാതാവിനു—പ്രാധം സൃഷ്ടിക്കുന്നവനായ ബ്രഹ്മാവിനു, സൗഖ്യമല്ലീ=സുഖമല്ലേ. ശതമഖ=ഇന്ദ്ര, അങ്ങ് സുഖമേ=സൗഖ്യമായി, പാര=ലോകത്തെ, അടക്കുന്നതല്ലീ=അടക്കുന്നില്ലേ, കീഴടക്കി രക്ഷിക്കുന്നില്ലേ. ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ, മേന്മേൽ ഉദന്മഷംപൂണ്ട=മേൽക്കുമേൽ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി, അമാന്മാർ=ദേവന്മാർ, അസുരരൊടു ജയംകൊണ്ടു=യുദ്ധത്തിൽ അസുരന്മാരെ ജയിച്ചു, നമ്മാനഭൂതിക്രമചതുരതയൊ=നമ്മാനഭൂതിക്രമത്തിന്റെ ചാതുര്യത്തോടുകൂടി. നമ്മാനഭൂതിക്രമം=നമ്മാനഭൂതിയുടെ ക്രമം, നമ്മത്തിന്റെ അനുഭൂതി നമ്മാനഭൂതി, നമ്മം=ലീലാവിനോദം, അനുഭൂതി=അനുഭവം, ‘ശ്രീധാ ലീലാ ച നമ്മ ച’ എന്നു അമരം. യഥേഷ്ടം ഓരോ വിനോദങ്ങളിൽ ഏല്പട്ടു സുഖമായി എന്നർത്ഥം. വാനിൽ=സ്വർഗ്ഗത്തിൽ, വാഴുന്നതല്ലീ=താമസിക്കുന്നില്ലേ. പ്രാധാന്യം അനുസരിച്ച് ആദ്യം വിഷ്ണുവിനോടും പിന്നെ ബ്രഹ്മാവിനോടും ഇന്ദ്രനോടും ദേവന്മാരോടും യഥാക്രമം ശിവൻ കരലപ്രശ്നം ചെയ്തു എന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഗിരമിതി സുരസന്നിയോഗ ഗഭീരാം

ഗിരിതനയാസുകൃതം പഠഞ്ഞനേരം

മുരരിപുഹൃദയം ധരിച്ചു നേരേ

സരസിജഹാസനനാസ്ഥയോ ബഭാഷേ.

൧൧

ഗിരിതനയംസുതംശ്രീപാർവ്വതിയുടെ പുണ്യം മൂർത്തിമത്തായതു പോലെ പരിചരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ, ഇതി=ഇപ്രകാരം, ഗഭീരം ഗിരം= ഗംഭീരമായിരിക്കുന്ന വാക്കിനെ, സുരസന്നിധൗ=ഭേവന്മാരുടെ സമീപത്തുവെച്ചു, പറഞ്ഞതനം=പറഞ്ഞപ്പോൾ, സരസിതമാസനൻ=ബ്രഹ്മാവു, നേരേ=ശരിയായി, മുരരിപുരൂരായാ=മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അഭിപ്രായത്തെ, ധരിച്ചു=അറിഞ്ഞു, ആസ്ഥയോടു കൂടി=അപേക്ഷയോടു കൂടി, താല്പര്യപ്പെട്ടു എന്നു സാരം. “ആസ്ഥാ ചാലംബനാസ്ഥനായത്താപേക്ഷാസു കത്വൗ” എന്നു വിശ്വം. “ആസ്ഥാ ലോകേ വിപുലമാസാം” എന്നു ശുകസന്ദേശപ്രയോഗം, ബഭോഷേ=പറഞ്ഞു. ബ്രഹ്മാവു മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അഭിപ്രായം അറിഞ്ഞു് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു എന്നു ഭാവം. വൃത്തം പൂജിതാഗ്ര. “അയുജി നയുഗാമരമതോ യകാരോ യുജി ച നജൈ ജരഗാശ്ച പൂജിതാഗ്രാ” എന്നു ലക്ഷണം.

“കുന്നിൽപെണ്ണിൽതടംപോർമുഖ തടവിന പു-
 ന്നൊഴുപ്പു! നിൻപടാനന്തം
 വന്ദിക്കും മാദൃശാനാം വരദ! വരുവത-
 ല്ലെന്നുമേ വേദലേശം;
 ഇന്നിപ്പോളെങ്കിലും കിഞ്ചന വിഷമമുണ-
 ത്തന്നതിന്നാശ്ര നിന്നാ-
 ലുന്നിദശ്രീകൃപാലോകനമിഹ വിദൂഷാ
 ഭീയതാം ഭീനബന്ധോ! എഫ

കുന്നിൽ.....പുണ്യശാലമേ=ശ്രീപാർവ്വതീദേവിയുടെ സുതപരിചാരകമായി ശോഭിക്കുന്ന ഭഗവാനെ, നിൻ പടാനന്തം.....മാദൃശാനാം= അങ്ങയുടെ തൃക്കൽ വന്നങ്ങുന്ന വരായ തെങ്ങറക്ക, എന്നുമേ വേദലേശം വരുവതല്ല=ഒരു കാലത്തും അല്ലവും സങ്കടം വരുന്നതല്ല, അറിക= അറിഞ്ഞാലും. എങ്കിലും ഇന്ന് ഇപ്പോൾ കിഞ്ചന.....ഉണർത്തുന്നതിന്നു=അല്പം വൈഷമ്യം സങ്കടാവസ്ഥ അറിയിക്കുന്നതിന്നു, ആശ്ര=വേരത്തിൽ, വിദൂഷാ സർവ്വജീവികളുടേയും അന്തർഗ്ഗതങ്ങളറിയുന്നവനായ, നിന്നാൽ=അങ്ങാൽ, ഭീനബന്ധോ=സങ്കടപ്പെടുന്നവർക്കു തുണയായിരിക്കുന്ന ഭഗവാനേ, ഉന്നിദ .....കനം=കൃപാധികൃത്തോടുകൂടിയ നോട്ടം, തന്നാലും=നഷ്ടിയാലും. തെങ്ങറക്ക! അല്പമായി ഒരു സങ്കട

മുണ്ടു്. അതു് അറിയിക്കുന്നതിന്നു യൗവനാഭിഷേകം എന്നു സാരം. തങ്ങൾ പറയാതെതന്നെ സങ്കടം അറിയുന്നവനാണു് അങ്ങനെയുപദിക്കുന്നതിന്നു വിദൂഷാ എന്ന പദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങു മാത്രമേ ഭീനമായ ഒരു ബന്ധുവുളളൂ എന്ന ഭീനബന്ധു എന്ന പദത്തിന്റെ ഉപനി.

വൃത്താന്തം വിശ്വവത്സോ! നിശ്ചയതു ഭവാനു

വിശ്വകർമ്മായുധംകൊ-

ണ്ടത്രേനോനുഷ്ഠനായ് മേവിന ഭിന്നപെരുമാൾ-

തൻകലാ മൂന്നിദാനീം

ചിത്രം തപസ്വിംബരൂപാശ്ശിവമഹിമകല-

ന്നിന്ദയതേ ഹന്ത താസാം

കരതീടും ഘോരതേജോവിതതിഭിരപിലം

ഭാഗ്യതേ തന്വിരാതേ! മന

വിശ്വവത്സോ=ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം തുണയായിരിക്കുന്ന, തന്വിരാതേ. വിഭോ ഭവാനു, വൃത്താന്തം നിശ്ചയമായു=അങ്ങു തങ്ങളുടെ വർത്തമാനം സങ്കടവാർത്ത, കേട്ടാലും. വിശ്വകർമ്മായുധം.....തൻ മൂന്നുകലാ ഇദാനീം=വിശ്വകർമ്മാവിന്റെ ആയുധംകൊണ്ടു് ഹോരവും ഉരയ്ക്കുപെടുവനായിരിക്കുന്ന ആഭിത്യന്റെ മൂന്നു കലകൾ, മൂന്നുശക്തികൾ ഇപ്പോൾ. “വിശ്വകർമ്മാവിന്റെ പുത്രിയായ സംജത, ഭർത്താവായ സൂര്യന്റെ തേജസ്സുകൊണ്ടു സമീകൃതൻ പാടില്ലാതെയായി അതിന്നു നിവൃത്തി വരുത്തിത്തരണമെന്നു പിതാവിനോടപേക്ഷിച്ചു. അപ്പോൾ വിശ്വകർമ്മാ ചക്രകാരമായ യന്ത്രത്തിൽ ആഭിത്യമണ്ഡലം വച്ചു ഉരച്ചു അതിന്റെ തേജസ്സു കുറച്ചു.” ഈ കഥയെയാണു് ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ‘ആരോപ്യ ചക്രമേമുഷ്ണതേജാസ്തപഃപ്രേവ യന്ത്രോല്ലിഖിതോ വിഭാതി’ എന്ന രഘുവംശം (സ-൩). പദ്യാർദ്ധം ഈ കഥയെത്തന്നെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

‘വിശ്വകർമ്മ തപസ്വതാത്മാകഭീപേ വിവസ്വതാ
ഭേമാരോപ്യ തത്തേജസ്താതനായോപചക്രമേ.’

എന്ന മാർണ്ഡേയപദ്യവും ഈ കഥയുടെ സൂചനമാകുന്നു. ചിത്രം=അതുതന്നെ, തപസ്വിംബരൂപം=അങ്ങയുടെ ബിംബത്തിന്റെ ആകൃതി

യായിട്ടു, ശിവമഹിമകലൻ=പരമശിവന്റെ മാഹാത്മ്യത്തോടുകൂടി, ഇ
സന്തോഷം=ശോഭിക്കുന്നു. ഹന്ത=കഷ്ടം, താസം=ആ മൂന്നുകൾക്കുമേൽ
കത്തിട്ടും... ..വിത്തിരികൾ=ആളികളാണെന്നും കഠിനവുമായ ഭേ
ജ്ഞിന്റെ സമുപദേശം, അവിടെ ദാഹ്യം=ലോകമെല്ലാം ഭരിക്കുന്നു.
അങ്ങയുടെ ബിംബരൂപങ്ങളായി ശോഭിക്കുന്ന ആദിത്യന്റെ മൂന്നുകൾ
കളുടെ തേജഃപ്രസരംകൊണ്ടു ലോകം ഭരിക്കുന്നു എന്നു ഭാവം. 'ശിവ
മഹിമകലൻ' എന്ന പദം വേറെ ആർക്കും അപരിചിതമാകുന്ന സങ്ക
ടം നശിപ്പിക്കുന്നതല്ലെന്നു ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു.

ആർക്കും മംഗല്യബിംബരൂപം വേതോ

നാഥ! സൂക്ഷിച്ചുകൊൾവാ-

ന്തുകിലേ നാളിൽനാളിൽ പുരമര! സഹിയാ-

തൊന്നിത്തേതൽപ്രഭാവം

ത്രക്ഷരേപ തോൽക്കുമ്പാവകദിവസകര-

ന്മാരുമെന്നാലിതങ്ങോ-

ട്ടാക്കിക്കൊണ്ടൊതുരൻ തെങ്ങളെ വിപുലകൃപാ-

ലംബമേ! പാലയേന്മാ?

മർ

നാഥ പുരഹാ=രക്ഷിതാവായ ഭഗവാന്റെ, വേതോ=അങ്ങയു
ടെ, ഇതു=ഈ മംഗല്യബിംബരൂപം, മംഗല്യത്തോടുകൂടിയ മൂന്നബിംബ
ങ്ങളേയും, സൂക്ഷിച്ചുകൊൾവാൻ=സൂക്ഷിക്കുന്നതിന്നു, ആർക്കും=യാതൊ
രുവന്നും, ഉടക്കിലേ=കുരുത്തില്ലാതായിത്തീർന്നു. ഏതൽപ്രഭാവം=ഈ
ബിംബങ്ങളുടെ വലുതായ ശക്തി, നാളിൽ നാളിൽ=ഭാരോദിവസംചെ
ല്ലത്തോളം, സഹിയാതൊന്നും=സഹിക്കുവാൻപാടില്ലാത്ത ഒന്നായി വന്നി
രിക്കുന്നു. ത്രക്ഷരേപ=ഭേജ്ഞിന്റെ കഠിനതകൊണ്ടു, ഇപ്പാവക.....കര
ന്മാരും=ഈ അഗ്നിയും ആദിത്യനുംകൂടി, തോല്പും=ഈ ബിംബങ്ങളേ
ക്കാൾ വളരെ താഴെയാകുന്നു. ബിംബങ്ങളുടെ തേജസ്സ് ഇവയേക്കാൾ
എല്ലാം അധികം എന്നു സാരം. എന്നാ.....കൊണ്ടു=എന്നാൽ ഈ
ബിംബങ്ങളെ അങ്ങു സീകരിച്ചു സൂക്ഷിച്ചുവെക്കുകയും, ആതുരൻ=
ദുഃഖിതനായൊരു, തെങ്ങളെ=തോൽ മുതലായ ദേവന്മാരേ, വിപുല....
ലംബമേ=വിസ്തൃതമായിരിക്കുന്ന ദയയ്ക്കു് ആശ്രയമായിരിക്കുന്ന ഭഗവാ
നെ, പാലയേന്മാ=രക്ഷിച്ചാലും.

ഇത്ഥമവിനൊടു പങ്കജാസനനണത്തി
 വീണ്ടുമരൈസ്സമം
 ഭക്തിനമ്രശിരസാ ചിരായ പദപല്ലവ-
 ണ്ണരം പണിയുംവിയെഴ
 പത്മനാഭവദനം നിരീക്ഷ്യ കലിതസ്ത്രി-
 തം വിരവിലാത്മബിം-
 ബത്രയം ഭവനരക്ഷണാത്ഥമയമഗ്ര-
 ഹീദഖിലനായകൻ.

മരി

പങ്കജാസനൻ=ബ്രഹ്മാവു്, ഇത്ഥം.....ടുണത്തി=ഇപ്രകാരം വേ
 ണ്ടതുപോലെ അറിയിച്ചു, വീണ്ടും=ഒന്നുകൂടി, അമരൈസ്സമം=ഭേദമാ
 രോടുക്കൂടി, ഭക്തി.....വിയെഴ=ഭക്തിയുടെ ആധിക്യംകൊണ്ടു ശിരസ്സു
 താഴ്ന്നു വളരെയനരംകൊണ്ടു ശ്രീപാദമേഘപരന്റെ തളിരുപാലെയിരി
 ക്കുന്ന പാദങ്ങൾ വരീക്കുന്ന സമയത്തു, അയം അഖിലനായകൻ=ഈ
 സുപ്തപാകങ്ങളുടേയും നായകനായ ഭഗവാൻ, പത്മനാഭവദനം നിരീ
 ക്ഷ്യ=മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ മുഖംനോക്കിയിട്ടു, കലിതസ്ത്രിതം=ചിരിച്ചു
 കൊണ്ടു, വിരവിൽ=വേഗത്തിൽ. ഈ പദം ഭക്തന്മാരായ ഭേദന്മാരുടെ
 അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ ഭഗവാനുളള ഉത്സാഹത്തെ ധ്വനിപ്പി
 ക്കുന്നു. ഭവനരക്ഷണാത്ഥം=ലോകങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി, ആത്മബിം
 ബത്രയം=തന്റെ രൂപത്തിലിരിക്കുന്ന മൂന്നുമ്പിണ്ഡങ്ങളേയും, അഗ്രഹീത
 =സവീകരിച്ചു, വാങ്ങിച്ചു. വൃത്തം കസുമമഞ്ജരി.

‘രം നരം നരനരം നിരന്നു വരുമെങ്കിലോ കസുമമഞ്ജരി’
 എന്നു ലക്ഷണം.

(വൃത്തമഞ്ജരി, ഏ. ആൻ. രാജരാജവർമ്മകോയിത്തയ്യരാണ്)

ബിംബത്രയം എന്ന പദം തൃതീയപാദത്തിന്റെ അവസാനത്തിലും, അടു
 ത്തതിന്റെ ആദിയിലും (ബിംബ—ബത്രയം എന്നു) മുറിച്ചുചേർത്തുകൊണ്ടു
 യതിഭംഗം എന്ന ദോഷം സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. ‘വിരസവിരാമം യതിഭ
 ങ്ഗം’ എന്ന യതിഭംഗത്തിനു വാമനാചാര്യൻ ലക്ഷണം പറയുന്നു. സുസ്വ
 ക്ഷ്മമായി നോക്കിയാൽ പ്രകൃതത്തിൽ (ബിംബ—ബത്രയത്തിനു) ശ്രവണോ
 ദേവഗണനകൃതം ഇല്ലെന്നു അനുഭവപ്പെടും. ചന്ദ്രക്കലിൽ യതിഭംഗങ്ങൾ
 ചാരാളമാണ്. അവയിൽ പലതും ശുദ്ധഗണപദങ്ങളല്ലമാകുന്നു.

സാകം മന്ത്രിച്ചു വേറെ മുരഹരനൊടൊന്നു

விமபகாஜ்யுந்நெஜ்யா-

മാകുപ്പിച്ചു ദേവസ്വം സമയ-

ഉറസ്സമാ പാൽപ്പയോധന

ലോകേഷ്വരനായ ബിംബരായമിതു സുഖമേ

നിത്യമച്ഛിഷ്ണുകോരംകെ-

നാകശാലാപാഠി കന്നിൻമകൾകരകമലേ

ഭത്തവാൻ കൃത്തിവാസാഃ.

၂၈၈

അസൗ = ഇരു ഭഗവാൻ, മുഹൂർത്താനുസൃതം = മഹാവിഷ്ണുവിനോടു കൂടി, വേദം = പ്രത്യേകമായി, മന്ത്രിച്ചു = മറ്റു ദേവന്മാരായ ഭേദിക്കാതെ പറഞ്ഞു വിശദീകരിച്ചു കൊടുത്തു = ലോകകർമ്മങ്ങളെല്ലാം, ആകെ = കഴിയുന്ന വിധത്തിൽ, കൂട്ടിച്ചു = അതളിച്ചെഴുതു. ദേവൈസ്സഹ = എല്ലാ ദേവന്മാരോടുകൂടി, ആത്മയാ = യനിച്ചു, പാൽപയോധൗ = പാൽകടലിൽ, വൈകുണ്ഠത്തിലേക്കു അയച്ചു = അയച്ചതിനുശേഷം, ശിവൻ മഹാവിഷ്ണുവിനേയും ഇതാദേവന്മാരേയും പറഞ്ഞയച്ചതിനുമേൽ എന്നു സാരം. കൃത്തിവാസാ = ശിവൻ. തോലു വസ്ത്രമായി ശരിച്ചിരിക്കുന്നതു കൊണ്ടു ശിവനു ഈ പേർ ഉണ്ടായി. 'ഏകൈശ്വര്യേ സ്ഥിതോപി പ്രണത ബഹുമുഖോ യസ്സപരം കൃത്തിവാസാ' എന്നു മാളികാഗ്നിമിത്രത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഭാഗം ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചു കൊണ്ടു. ലോകക്ഷേമായ.....കെന് = ലോകങ്ങളുടെ നേതൃസ്ഥിതിയിൽ ഈ മൂന്നു ബിംബങ്ങളേയും സുഖമായി എന്നും പൂജിച്ചുകൊള്ളുക എന്നു പറഞ്ഞു. ആകമാ .. .. . കമലേ = മനോഹരങ്ങളായ കടലുകളോടുകൂടിയ ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ കാകമലത്തിൽ, ഭഗവൻ = ഭാഗം ചെല്ലു - കൊടുത്തു ആകമാ..... കമല - ഇതു കൊടുക്കമാണ്. ആകമാപാഗി സംസ്കൃതം, കന്നിൻമകൾ ഭാഷ, കാകമല സംസ്കൃതം. ഈ മാതിരി സംസ്കൃതവും ഭാഷയും ഇടകലർത്തിയെഴുത്തു പ്രയോഗിക്കുന്ന നിങ്ങളുടെ സമാസപദങ്ങൾ ചമ്പുക്കളിൽ സുലഭങ്ങളാണ്.

അന്നേരമദ്രിമകളും പരിഗൃഹ്യ മൂന്നായ്-
മിന്നുന്ന ബിംബമതു സംഭൃതഭക്തിഭാരം
പൊന്നിൻപയോജനനി തിരികിന തൃക്കരംകൊ-
ണ്ടെന്നു കല്പിതസമർപ്പമുള്ളകാശേ. ഹ

അന്നേരം=ഭഗവാൻ ബിംബരൂപം കൊടുത്ത സമയത്തു, അദ്രിമ
കളും=ശ്രീപാർവ്വതിയും, മൂന്നായ് മിന്നുന്ന അതു ബിംബം=മൂന്നായി ശോ-
ഭിക്കുന്ന ആ ബിംബത്തെ, പരിഗൃഹ്യ=വാങ്ങിയിട്ട്, സംഭൃതഭക്തിഭാരം
=മനസ്സിൽ ഭക്തിയുടെ ആധിക്യത്തോടുകൂടിയവളായിട്ട്, പൊന്നിൻ....
കൊണ്ട്=സുവർണ്ണമായ താമരപ്പൂവിന്റെ ശോഭപോലെ ശോഭിക്കുന്ന
തന്റെ കയ്യുകൊണ്ടുതന്നെ, അന്നു=പതിവായി, കല്പിതസമർപ്പം=
കല്പിതസമർപ്പനമാകാവുന്ന. ക്രിയാവിശേഷണം—കല്പിതം = ചെയ്യ
പ്പെട്ട, സമർപ്പം=പൂജ. ഉച്ചകാശേ=ശോഭിച്ചു. പാർവ്വതീഭാവം പതിവാ-
യി ഭക്തിയോടുകൂടി ആ ബിംബങ്ങളെ പൂജിച്ചവനു എന്നു സാരം.

ഇത്ഥമതന്നേ തുപോന്നാളുകിന്നൊടു കഴി-

ഞ്ഞൊരു കലാ തപസ്യാ

മെത്തും ഭൂപഷ്ടയേ മാനവകലമഹനീ-

യായ മാണ്ഡാതനാമ്നേ

ഭഗവാ ബിംബങ്ങളാലൊന്നഗന്യതയൊടു സ-

മന്ത്രാ ഭൂയോചി സേവാ-

വൃത്തേ രണ്ടാമതേതത്തനയനു മുചുക-

ന്ദനമകീ പിനാകീ.

ഹ

ഇത്ഥം.....കാലം=ഇപ്രകാരം ശ്രീപാർവ്വതി വളരെനാൾ
ബിംബം പൂജിച്ചുകൊണ്ടു പാർത്തു. അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം, പിനാ-
കീ=ശ്രീപരാമേശ്വരൻ, തപസ്യാ=തപസ്സ്, 'സംരൂഢാ സമമേഭിഭാവ
സഹജൈസ്ത്യാസ്തപസ്യാലതാ' (പാർവ്വതീപരിണയം സംസ്കൃതപ്രബന്ധം)
എന്ന മേല്പത്തുർഭട്ടതിരി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. മെത്തും=വളർത്തുന്ന,
ഭൂപഷ്ടയേ .....നാമ്നേ=രാജകീയായും മനുവംശരാജാക്കന്മാർക്കു പൂജ
നീയെന്നും ഇരിക്കുന്ന മാണ്ഡാതാപിനായിക്കൊണ്ട്, അഗന്യതയൊടു

=പാർവ്വതിയോടു, സമ്മത്ത്പ്ര=ആലോചിച്ചു; ബിംബങ്ങളാൽ=ബിംബങ്ങളിൽ എന്നു സപ്തമിയുടെ അർത്ഥം. ഒന്ന്=ഒരു ബിംബം, ഭഗവാൻ=കൊടുത്തിട്ടു, ഭൂയാപി=വീണ്ടും, ഏതത്തനയനു മുപ്പുകുടന്നു=മാന്ധാതാവിന്റെ പുത്രനായ മുപ്പുകുടന്നു. ഇവിടെ തനയനു—മുപ്പുകുടന്നു എന്നീ പദങ്ങൾക്കു സംസ്കൃതവീതിയനുസരിച്ചു വിഭജിപ്പാക്കത്തക്ക വായനയിരിക്കുന്നു. മാന്ധാതാവു യുവനാശപന്റെ പുത്രൻ—

‘യുവനാശപസ്ത തനയശ്ചക്രവർത്തി ജജ്ഞാനാൻ
കം ധാസ്യതി കമാഭോയം സ്തസ്മാ ഭോരുപ്യതേ ഭൂതം
മാം ധാതാ വത്സ! മാ രോഭീരിതീന്ദ്രാ ഭേരിനീമദാൽ’

(നവമസ്കന്ധം അ. ൩.)

എന്നു ഭാഗവതത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഭാഗം സ്പാർശീയമാകുന്നു. ജനനസമയത്തു ‘മാംധാതാ’ എന്നു ഇന്ദ്രൻ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ‘മാന്ധാതാവു’ എന്ന പേർ വന്നു. മുപ്പുകുടൻ=മാന്ധാതാവിനു ബിരുദത്തിൽ ഉണ്ടായ പുത്രൻ. ‘മുപ്പുകുടം ച യോഗിനം’ (ഭാഗ-സ്കന്ധം ൩, അദ്ധ്യായം ൩.) എന്നു ഭാഗവതത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽനിന്നു മുപ്പുകുടൻ മഹായോഗിയാണെന്നു തെളിയുന്നു. സേവാർച്ചനത്തു=സേവയാകുന്ന പ്രവൃത്തിയിൽ,—സേവിക്കുന്നതിനായിക്കൊണ്ടു, രണ്ടാമത്തു = രണ്ടാമത്തെ ബിംബവും, ഏകീ=കൊടുത്തു.

തന്നെ ഹരനെന്നൊന്നാൾ മംഗലാസ്ഥാനവർത്തി
ഭിതിജസുരമുനിക്കൊന്നുവിതോ വിശ്വസാക്ഷി
കൃതപദനതികൂലേ കിങ്കരപ്രേഷമല്ല-
സ്തിതരുവിയാടു സഭാവ്യതി കാരോദരന്തം. ൧൯

തന്നെ=അതിനുശേഷം, ഭിതിജസുര ... ..സേവിതഃ = അസുന്ദാരാലും സുന്ദാരാലും മുനിശ്രേഷ്ഠന്മാരാലും ഭജിക്കപ്പെടുന്നവനും, വിശ്വസാക്ഷി = ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം സാക്ഷിയായിരിക്കുന്നവനുമായ, ലോകങ്ങളുടേ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവൻ എന്നു സാരം. ഹരൻ=ശിവൻ, കരുണാർ=കരുണിച്ഛൻ, മംഗലം ... ..വർത്തി = മംഗലമായ ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു, ഈ പദം തച്ഛം ലവിശേഷണം. കൃതപദനതിംകിംകരപ്രേഷം താകാഭോദരം=അടുക്കൽ വന്നു പാദങ്ങൾ വെച്ചു നില്ക്കുന്നവനും ഭൃത്യന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠനും (‘പ്രേഷം

വരിഷ്ഠസ്ഥവിഷ്ഠബാഹിഷ്ഠാഃ' എന്നു അർത്ഥം.) ആയ ഒരു പ്രസിദ്ധനായ കുംഭോദാനെ—കുംഭോദാനെന്നുപറയുന്ന ഭൂതത്തിനെ—കുംഭോദാൻ ശിവന്റെ പ്രധാന ശിഷ്യനാണ്.

'അഭവഹി മം കിങ്കരമുഷ്ടതേഃ
കുംഭോദാനാമ നിക്ഷേമിതം'

എന്ന രഘുവംശ (സ-൨.) രതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സംഭാഷ്യ=ബഹുമാനിച്ചുകൊണ്ടു, അപ്രസ്ഥിതരചിയോഃ=മന്ദോദാസത്തോടുകൂടി, ഇതി=ഇപ്രകാരം, ഉഷഃപ=പറഞ്ഞു. അടുത്തുനില്ക്കുന്ന കുംഭോദാനെ സംഭാവന ചെയ്തുകൊണ്ടു ഭഗവാൻ ഇപ്രകാരം അരുളിച്ചെയ്തു എന്നു ഭാവം.

“സ്വസ്ഥാത്മൻ! കേരം ഗണാനാം പരിവൃഥ! ഗുണഭോ-
ഷാദിഭേദാനശേഷാ-
നസ്സാശങ്കം ഗ്രാമീതും തെളി വെ വ ട ച ര ത ട
സർവ്വതോ മന്നിയോഗാൽ
പ്രത്യേകം വീക്ഷിതാ സ്സ ബ്ര തി ഭൂ വ ന വി ഭാ-
ഗാസ്സ പരം ധീമതാ കിം
വൃത്താകാരപ്രകാരങ്ങളു മ തി ല തി ത് മേ -
വ്യാന നാനാജനാനാം.”

൨൨

സ്വസ്ഥാത്മൻ=മനസ്സിനു യാതൊരു പീഡയും ഇല്ലാത്തവനും ഗണാനാം പരിവൃഥം=ഗണങ്ങളുടെ ശ്രേഷ്ഠനും ആയിരിക്കുന്ന, ഈ രണ്ടു പദങ്ങളും സംബുദ്ധി. കേരം=നീ കേട്ടുപോ, മന്നിയോഗാൽ=എന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച്, അശേഷാൻ ഗുണഭോഷാദിഭേദാൻ=എല്ലാഗുണഭോഷങ്ങളെയും, അസ്സാശങ്കം=സംശയം കൂടാതെ, ഗ്രാമീതും=ഗ്രാമിക്കാരായിരിക്കാൻ, അറിയുന്നതിനായി, സർവ്വതഃ=എല്ലായിടത്തും, തെളി വെ വ ട=സന്തോഷത്തോടുകൂടി, ചരതം=സഞ്ചരിക്കുന്നവനും, ധീമതം=ബുദ്ധിശാലിയും ആയ, തപാ=നിന്നാൽ, സബ്രതി=ഇച്ഛാർ, ഭൂവന വിഭാഗാഃ=ഭൂവിഭാഗങ്ങൾ, ഭേദങ്ങൾ, പ്രത്യേകം=വെവ്വറയായി, വീക്ഷിതാഃ കിം=വീക്ഷിതങ്ങളായോ—കാരോ ഭൂഭാഗങ്ങളേയും നീ പ്രത്യേകം കണ്ടുവോ? അതിലതിൽ..... ജനാനാം=കാരോഭേദത്തും വാഴുന്ന ജനങ്ങളുടെ, വൃത്താകാരപ്രകാരങ്ങളും=വർത്തമാനം, ആകൃതി മുത

ലായവയുടെ സ്വഭാവങ്ങളും, വീക്ഷിതാഃ കിം എന്ന പദങ്ങളോടു അന്വയിക്കണം. അവയേയും കണ്ടു അറിഞ്ഞുവോ എന്നു സാരം.

ഗിരമീതി നിശമയ്യ മജ്ജിമാസ-

സ്ഫുരണകലാവിശദാം കലേശമയലേഃ

പരിചിനൊടു കൃതാഞ്ജലിച്ഛന്നാനാം

പരിവൃദ്ധനൻപിച്ഛന്നത്തിനാൻ തദാനീം. ൨൧

ഗണാനാം പരിവൃദ്ധൻ=ഗണശ്രോഷ്ടനായ കുടുംഭദാർ, കലേശമയലേഃ=കലേശൻ—ചന്ദ്രൻ. മെഴുലിയിൽ ഇരിക്കുന്നവനായ ശിവൻ, മജ്ജി.....വിശദാം=മനോഹരമായ മജ്ജാമാസത്തിന്റെ പ്രകാശംകൊണ്ട് സ്പഷ്ടമായിരിക്കുന്ന, ഇതി=ഇപ്രകാരമുള്ള, ഗിരം=വാക്കിനെ, നിശമയ്യ=കേട്ടിട്ട്, പരിചിനൊടു=വഴിപോലെ, കൃതാഞ്ജലിഃ=കൃതമായിരിക്കുന്ന അഞ്ജലിബന്ധത്തോടുകൂടിയവനായിട്ട്—തൊഴുതിട്ട്, തദാനീം=അപ്പോൾ, അൻപിച്ഛന്നത്തിനാൻ=ആദായോടുകൂടിപ്പറഞ്ഞു.

“കേരുകേണം തന്വിരാദേ! ജയ ജയ തൊഴുതേൻ

നിൻപ്രസാദാലശേഷ-

ശ്ലാഘ്യോ നാകാദിലോകങ്ങളിലനുപദമോ-

രോന്നിലേ ഞാൻ നടന്നേൻ

ദാക്ഷിണ്യാൽ സതുലോകത്തിലുമതിമഹിതേ

വിഷ്ണുലോകേപി ഗതപാ

സാക്ഷാദാണീരമേശയ തവ പദകമലോ-

പാസിനെയ കൈപണിഞ്ഞേൻ. ൨൨

തന്വിരാദേ വിഭോ കേരുകേണം=നിന്തിരുവടി കേട്ടാലും, ജയ ജയ=അവിടുന്ന് ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും, തൊഴുതേൻ=അവിടുത്തെ തൊഴുതേൻ, നിൻ ..... ശ്ലാഘ്യോ=അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് എല്ലാവരാരും പൂജിക്കുവാൻ യോഗ്യനായിരിക്കുന്ന ഞാൻ, നാകാദി.... ന്നിലേ=സ്വർഗ്ഗം, ഭൂലോകം മുതലായ ഓരോഭേദങ്ങളിലും, പ്രത്യേകം നടന്നേൻ=സഞ്ചരിച്ചു. അനുപദം എന്ന പദത്തിനു സ്ഥാനങ്ങൾ

തോറം എന്നത്. ഭാഷിന്യാൽ=ഭാഷിണതപാ (സാമന്ത്യാ) മേതു വായിട്ട്, സമ്പ്രലോക.....ഗതപാ=ബ്രഹ്മലോകത്തിലും ഏറ്റവും പൂജിക്കപ്പെട്ടതായ വൈകുണ്ഠലോകത്തിലും ഗമിച്ചിട്ടു—പോയിട്ടു, തപ പദക്മലോപാസിനൈ=അവിടുത്തെ പാദപത്മങ്ങളെ ഭജിക്കുന്നവരായ, വാണീരമേശ്വര=ബ്രഹ്മാവിനേയും വിഷ്ണുവിനേയും, സാക്ഷാൽ=പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടു, കൈപണിഞ്ഞെൻ=തൊഴിതു. ഞാൻ കണ്ടുമയത്തു ബ്രഹ്മാവിനേയും വിഷ്ണുവിനേയുംകൂടെ അമ്പരയെ ഭയ്ക്കുമാറായ സരസ്വതിയും ലക്ഷ്മീദേവിയുമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു വാണീരമേശ്വര എന്ന പദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു.

സുഖസരണിയിലിതഥ പ്രായശഃ സൈപരചാരീ
നഗരവിഷയരാജ്യഗ്രാമസൽക്ഷേത്രപൂണ്ണം
അഖിലഭവനമംഗല്യാകരം മന്ത്രിലോകം
പുകൾപെരുകിന നാനാകർമ്മഭൂമിം ഗതോ ഞാൻ.൨൩

ഞാൻ=അവിടുത്തെ ഭൃതനായ ഞാൻ, ഇതഥ=ഇപ്രകാരം, സുഖസരണിയിൽ=സുഖമായ വഴിയിൽകൂടിത്തന്നെ, പ്രായശഃ=മിക്കവാറും, സൈപരചാരീ=യാതൊരു ഉപദ്രവവുമില്ലാതെ സഞ്ചരിച്ചു, നഗരവിഷയം.....പൂണ്ണം=പട്ടണങ്ങൾ, ഭേശങ്ങൾ, രാജ്യങ്ങൾ, ഉറനാടുകൾ, വിശിഷ്ടങ്ങളായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഇവയെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതും, അഖില.....കരം=എല്ലാലോകങ്ങളിലുവച്ചു മംഗല്യത്തിനു ഇരിപ്പിടവും, മന്ത്രിലോകം=മനുഷ്യരുടെ ലോകവും, പുകൾ പെരുകിന=ഏറ്റവും പ്രാതിയോടുകൂടിയതും ആയിരിക്കുന്ന, നാനാകർമ്മഭൂമിം=കേരളത്തെ, ഗതഃ=ഗതനായി, കേരളത്തിൽ ചെന്നു. കർമ്മമിമാംസയ്ക്കും തപഹിതങ്ങളായ യാഗാദികർമ്മങ്ങൾക്കും പ്രാധാന്യം കൈവന്ന നാടായതുകൊണ്ടു കേരളത്തിനു കർമ്മഭൂമി എന്ന പേരുണ്ടായി.

വാർമെത്തിടും ചതുസ്സാഗരപരിഗതമാം
ഭൂതലേ ഭാഗ്ഗവതീ-
രാമനന്നാലധിഷ്ഠാപിതമമിതസുഖം
മണ്ഡലം കേരളാഖ്യം

ശ്രീമാമല്ലനാമാ ശിവനിധിഷ്ട ചതുഃ-

ഷഷ്ടിസംഖ്യാമുലാവും

ഗ്രാമേഷു പ്യാതിധാമാ തിലകയതിതരാം

ഗ്രാമസിംഹോ മരീയാൻ.

൨൪

വാർമ്മത്തിടം=ഭാഗിയനിയതും, ചതുസ്സാഗം .....സുഖം കേരളാഖ്യം മണ്ഡലം=നല്ല കടലുകളും ചുറ്റുന്നതായ ഭൂമിയിൽ ശ്രീപരശുരാമൻ സ്ഥാപിച്ചതും, അഭിവില്ലാത്ത സുഖത്തോടുകൂടിയതും, കേരളം എന്ന പേരോടുകൂടിയതുമായ മണ്ഡലത്തെ—രാജ്യത്തെ, ശിവനിധിഷ്ട .....ധാമാ=മംഗലത്തിന് ഇരിപ്പിടങ്ങളായ അരുവത്തിനാലു ഗ്രാമങ്ങളിലുംവെച്ചു കീർത്തിക്കു വാസസ്ഥാനമായതും. എല്ലാ ഗ്രാമങ്ങളെക്കേരളം കീർത്തിയേറിയതും എന്നു സാരം. മരീയാൻ=മാമത്തും, ഗ്രാമസിംഹം=ഗ്രാമങ്ങളിൽവെച്ചു രാജാവും ശ്രേഷ്ഠവും, ശ്രീമദ്=ഐരാവത്തും തിരുത്തലും ആയ, ചെല്ലുരനാമാ=ചെല്ലുരു എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഗ്രാമം, തിലകയതി=തിലകമാക്കിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇത് കേരളത്തിന് തിലകമാകുന്നു എന്നു സാരം. മലയാളത്തിൽ അരുവത്തിനാലു ഗ്രാമങ്ങളുണ്ട്. അവയിൽ ശ്രേഷ്ഠം തളിപ്പറമ്പ്. അതു കേരളത്തിന്റെ നൊറിപ്പൊട്ടാടാണ്, എന്ന് ഈ ശ്ലോകം ഉത്താഭംഗത്തിന്റെ സാരം.

ശ്രീകോലം ത്രിസഹസ്രസംഖ്യ കലരം

ഭൂദേവസംഘാ ജഗൽ-

പ്രാകാശ്യമുണ്ണേരമുഷ്ട കിരണ-

സ്തോമങ്ങൾപോലേ തുലോം

തുടന്നു കമലാനഭാവമതിലും

തുംഗാധികാരോജ്ജ്വല-

നാഹാത്യാകല പംക്തി വിശതിവിധാ

ഭൂമീസുരസ്ഥാമിനാം.

൨൫

ശ്രീകോലം=സമ്പൽപുഷ്പിയോടുകൂടിയവയും, ത്രിസ ..... കലരം=എണ്ണത്തിൽ മുഖ്യയിരം ഉള്ളവയും ആയ, ഭൂദേവസംഘം=ബ്രാഹ്മണസംഘങ്ങൾ, ജഗൽ ..... പോലേ=ലോകത്തെ മുഴുവനും പ്രകാശി

പ്പിക്കുന്ന ഈ ഗ്രാമമാകുന്ന സൂര്യന്റെ രശ്മിത്തൂണുകൾ പോലെ. ഇവിടെ പെരുമ്പള്ളി ഗ്രാമത്തെ സൂര്യനായിട്ടും അതിലെ ബ്രാഹ്മണസമൂഹങ്ങളെ രശ്മികളായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സൂര്യനെപ്പോലെ ലോകത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുക എന്ന ധർമ്മം ഗ്രാമത്തിന് ഉണ്ടെന്നു കാണിക്കുകയാണ് ഈ ഉപമയുടെ പ്രയോജനം. തുലാം=ഏറ്റവും, ഭൂമിസുരാധാമിനാം=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാരുടെ, വിശതിവിധം=ഇരുപതു പ്രകാരമുള്ളതും, തുറാം.....പാർത്തി=ഉന്നതമായ അധികാരംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന മാഹാത്മ്യത്തോടുകൂടിയ, പത്മിനി—കൂട്ടം, അതിലും കമലാഭാവം=കമലയുടെ-ചക്രപ്പീടവിയുടെ അനുഭാവം, കമലങ്ങളുടെ=താമരപ്പൂക്കളുടെ അനുഭാവം എന്നു സൂര്യപക്ഷത്തിൽ അർത്ഥം ഗ്രഹിക്കണം. സമ്പൽപ്രഭാവത്തെ തുകുന്നു=വർഷിക്കുന്നു. മുൻകാലത്തു പെരുമ്പള്ളി ഗ്രാമത്തിൽ മുഖായിരം ബ്രാഹ്മണഭവനങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ത്രിസഹസ്രസംഖ്യ കലരും എന്ന പദം ഈ വസ്തുതയെ ദ്രോതിപ്പിക്കുകയാണ്. 'കൂട്, യജ്ഞസ്സ്, സാമം എന്ന വേദങ്ങളിൽ കുറേന്നിനും ആയിരം വീതമാണ് മുഖായിരം ഗൃഹങ്ങൾ എന്നു ഉദ്ദേശം. ഗ്രാമഭാണം സംബന്ധിച്ചുള്ള എല്ലാകാര്യങ്ങൾക്കും അവിടുത്തുകാരായ നമ്പൂരിമാർക്കു പൂർണ്ണമായ അധികാരമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു തുഗാധികാരം എന്ന പദത്തിൽ നിന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. പൂരം ശാസ്ത്രലിഖിതം.

‘മനുജൈസ്സതന്ത്രേന യുക്തമേകാനപിംഗവൽ
ശാസ്ത്രലിഖിതം പ്രാജ്ഞാമിനം ദാദേവപുഷ്ടിഃ’

എന്ന ലക്ഷണം (സൂര്യതതിലകം, ക്ഷേമന്ത്രം)

ഭണ്ഡകം:—

൧. (1) ഭൂമിസുരാ ഭധതി
സീമാതിവൃത്തമൊരു
ഭൂമാനമാമധുരഭീമഃ
- (2) പുകൾപെരിയ കെഴുമാ-
രകവയസി മാമാ
- (3) മികവൊടൊരു മതിമഹിമ
തടവി മുഹൂരതിവിമല-
മഖിലജനനയനപുടസോദരഃ;

൨. (1) സാവിത്രിയാമൊരു സ-
വിത്ര്യാം പിറന്ന പുന-
രാബദ്ധപാരുതൂരുസേവാഃ
- (2) സവിതുസമശോഭാഃ
ശിവനിയതഭാവാഃ
- (3) ദിവസമനു നിഗമമയ-
ജലധികളിലനകവിത-
പരമകിടിപരിപൂർണ്ണവിഭാവാഃ;
൩. (1) സാമിത്യതന്ത്രത-
ഗാഹകൃമാ മഹിത-
ഗാഹസ്വമാൻ ചരിതാത്മാഃ
- (2) സൂത്രഗണജൈത്രാഃ
സുഖവിദിതശാസ്ത്രാഃ
- (3) സുവിരചിതധരണിസുര-
വിബുധപിതൃപരിചരണ-
മുദിതതരശുഭതനയചൈത്രാഃ;
൪. (1) പാലാഴിചാരിപുകൾ
മാലാമയം കവിത-
ലീലം പ്രപൂർണ്ണ ജഗദന്തേ
- (2) പല വചനബന്ധേ
ഫലവിഭവമന്തേ
- (3) നലമുടയ ധരണിസുര-
കലചതികളുവരതുല-
തൂണഗരിമ തടവി വിജയന്തേ.

ഈ ഭണ്ഡത്തിൽ പെരുങ്ങെല്ലർ ദേശക്കാരായ ബ്രാഹ്മണന്മാർക്കു മാത്രമുള്ള വസ്തുവക. ആമധാരീമാർ=മനോഹരമായ മധുരസവനങ്ങളോടുകൂടിയവരും ഭയങ്കരന്മാരും ആയ—‘അഗ്രജാശ്രമം’ എന്ന രാജവംശംഗയത്തെ കവി ഇവിടെ സ്മരിച്ചിരിക്കുന്നതായി വിചാരിക്കാം. സീമാതിവൃത്തം ഒരു ഭൂമാനം=അതിരിനെ അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്ന വിധമുള്ള ഒരു മഹിമാതിശയത്തെ, ഭയതി=വഹിക്കുന്നു. പുകൾ പെരിയ=കീർത്തികൂടിയ, കൈമാരകവയസി=ബാലപ്രായത്തിൽ, മാമാ=ആശ്ചര്യം, മികവൊടു=പുണ്യമായി, അതിവിമലം=ഏറ്റവും നിർമലമായ, സത്വമയമായ; മതിമഹിമ=ബുദ്ധിയുടെ മാഹാത്മ്യം, തടവി=വഹിച്ചു, അഖിലജനം..... സോമാം = എല്ലാവരുടേയും നയനങ്ങൾക്കു ചന്ദ്രനപ്പോലെ ആറ്റാദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നവർ. “അബ്ജോ ജൈവതുകസ്സോമോ” എന്നു അർത്ഥം. സാവിത്രിയാ .....പിറന്നു=സാവിത്രി (ഗായത്രി) ആകുന്ന അമ്മയിൽ ജനിച്ചു. ഈ ഭാഗം ബ്രാഹ്മണരുടെ ഉപനയനാനന്തരമുള്ള രണ്ടാമത്തെ ജന്മത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പുന.....സേവാം=പിന്നീടു വേണ്ടവിധം ഗുരുശുശ്രൂഷയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവർ. ഗുരുവിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചു വേദാഭ്യയനം ചെയ്യുന്നവർ എന്നു സാരം. സവിതു.....ശോഭാം=ആഭിരുണപ്പോലെ പ്രകാശിക്കുന്നവർ, ശിവ.....ഭാവം=പരമശിവർക്കു ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന മൗനാവസ്ഥയോടുകൂടിയവർ, ദിവസമനു=ദിവസംതോറും, നിഗമയജലധികളിൽ=വേഴ്ത്തലോകുന്ന സമുദ്രങ്ങളിൽ, അനുക്ലിതപരമകിടാപരിവൃദ്ധവിഭാവം=ആദിവരാഹത്തിന്റെ പ്രഭാവത്തെ പ്രകടിച്ചവർ. സാഹിത്യ.....കുമാം=സാഹിത്യപരങ്ങളായ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ യഥാക്രമം അവഗാഹനം ചെയ്തിരിക്കുന്നവർ, സാഹിത്യസംബന്ധങ്ങളായ ശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം യഥാക്രമം പഠിച്ചു സൂക്ഷ്മതപം ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നവർ. മഹിത.....ചരിതാർത്ഥം=പൂജിതമായ ഗുഹസ്ഥാശ്രമം കൈക്കൊണ്ടു സന്താനലാഭിശ്രേയസ്സുകൾക്കു പാത്രമായി ജന്മസാമ്യം കൈവന്നിരിക്കുന്നവർ, സൂതര.....ജൈത്രം=പുണ്യപരമ്പരയിൽ ജൈത്രന്മാർ=വിജയം സമ്പാദിച്ചിരിക്കുന്നവർ, (ജൈത്രം=ജയജീലം) സുഖ.....ശാസ്ത്രം=സുഖമാകുവണ്ണം എല്ലാശാസ്ത്രങ്ങളും പഠിച്ചറിഞ്ഞിരിക്കുന്നവർ, സുവിചിത.....പെരുമാറ്റം=സുവിചിതം നല്ലപോലെ ചെയ്യപ്പെട്ട ബ്രാഹ്മണരുടേയും വിഭാവാരുടേയും പിതൃക്കളുടേയും ശുശ്രൂഷകൊണ്ടു സന്തോഷിച്ചവരും ശുഭഭാഗത്തോടുകൂടിയവരും ആയ പുത്രന്മാരും

കും പെരുന്തന്മാരോടും കൂടിയവർ, പാലാഴി.....പുകൾ=പാലാഴി പോലെ മനോഹരമായ കീർത്തി, കലിതലിലും=വിനോദമായി, ജഗദന്തേ=ലോകത്തിങ്കൽ, പ്രപഞ്ചം=നിറച്ചിട്ടു, പലവചനബന്ധേ=പല തരത്തിലുള്ള വചനബന്ധത്തിൽ (കാവ്യങ്ങളുടെ വിഭാഗങ്ങളിൽ), ഫലവിഭവം=ഫലങ്ങളുടെ വിഭവം-സാധനം, അന്തേ=ഒടുവിൽ, നലമുടയ=ശിഷ്ടന്മാരായ, ധരണി.....പതികൾ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ, ഇണ.....തടവി=ഇണങ്ങളുടെ മാഹാത്മ്യം വഹിച്ചു, വിജയന്തേ=വിജയിക്കുന്നു. ഈ ഭണ്ഡകത്തിൽ പെരുഞ്ചെല്ലർഗ്രാമക്കാരായ നമ്പൂരിമാരുടെ മാഹാത്മ്യം, ഈശ്വരഭക്തി, ബുദ്ധിവൈഭവം, ആത്മീയ, സൗഭാഗ്യം, വേദപരിജ്ഞാനം, കുടുംബക്ഷേമം മുതലായ ഇണങ്ങളെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇതു വൃത്തബന്ധത്തോടുകൂടിയതും ഭണ്ഡകം എന്നു പറയപ്പെടുന്നതും ആയ ഒരു ഗദ്യവിശേഷമാകുന്നു. 'വൃത്തമഞ്ജരി'യിൽ ഇതിനു വശയപ്പതിക എന്നാണ് പേര്.

വാലാ വാഴീടവല്ലേൻ പുകൾതടവിന ചെ-
ല്ലമുദ്യോഗമാരേ
വാർചേരും ഭൂമിദേവേശ്വരവരചരിതം
വന്ദനീയാനുഭാവം
ആജാനോദഗ്രന്ഥം ത്രിപുരഹര! വിഭോ!
വിശ്വപദ്മം ജനാനാ-
മാചാരതേന തന്നേ പരിലസതി സതാം
മേദിനീചക്രഭാജാം. ൨൬

പുകൾതടവിന .....ഹാരം=കീർത്തിയേറിയ-പ്രധാനമായ പെരുഞ്ചെല്ലർഗ്രാമത്തിങ്കൽ, വാർ.....ചരിതം=ഭംഗിയായി താമസിക്കുന്നവരായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാരുടെ ഉത്തമമായ ചരിതം, ത്രിപുരഹരവിഭോ=സ്വാമിയായ അല്ലയോ ഭഗവാന്തേ, വിശ്വപദ്മാനുഭാവം=ലോകത്തിൽ വണങ്ങേണ്ടുന്ന പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയതും. 'അനുഭാവഃ പ്രഭാവേ ച' എന്നു അർത്ഥം. ആദി ... ..ഗ്രന്ഥം=ജനനം മുതൽക്കുതന്നെ

പരിശുദ്ധമായിരിക്കുന്നതും, വിശ്വഹൃദ്യം=ലോകത്തിനു ഏയംഗമവും ആയി, മേദിനീചക്രഭാരം സതാം ജനാനാം=ലോകവാസികളായ സജ്ജനങ്ങളുടെ, ആചാരപേനതന്നെ=ആചാരം എന്ന നിലയിൽതന്നെ, പരിലസതി=ശോഭിക്കുന്നു. അവിടെയുള്ള ബ്രാഹ്മണരുടെ ചരിത്രം സദാചാരമായി ശോഭിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

മാതാഗണ്ഡസോമകുലജാ മഹിതാനഭാവോ

മൂലാഭിഷേകമിയലും നരപാലവീരഃ

ആസ്ഥായ ഭക്തിഭരതപഹമന്യവഭെണ്ണ-

സ്താഭം മുദാ പരിചരന്ത്യമുഗ്രഹാരം.

൨൭

മാതാഗണ്ഡ .....കുലജഃ=സൂര്യന്റേയും ചന്ദ്രന്റേയും വംശത്തിൽ ജനിച്ചവരും, മഹിതാനഭാവഃ=ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ട പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയവരും, മൂലാഭിഷേകമിയലും=സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു അഭിഷേകം നിർവ്വഹിച്ചവരും ആയി, നരപാലവീരഃ=മഹാരാജാക്കന്മാർ. ഇവിടെ വീരശബ്ദം പരാക്രമാഭിജ്ഞാദ്യന്തകമെന്നു ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അമൃതം അഗ്രഹാരം=ഇതഗ്രഹത്തെ, അനപഹം=ഭിവസനോരും, ഭക്തിഭരം ആസ്ഥായ=ഏറ്റവും ഭക്തിയെ വഹിച്ചു, മുദാ=സന്തോഷത്തോടുകൂടി, അന്യവഭെണ്ണസ്താഭം=ബ്രാഹ്മണാദികളായ ഇതരജാതിക്കാരോടുകൂടി, പരിചരന്തി=പരിചരിക്കുന്നു, പരിപാലിക്കുന്നു. കോലസ്വരൂപത്തിലെ രാജധാനി നിന്നിരുന്നതു പെരുഞ്ചെല്ലൂർഗ്രാമത്തിൽ കരിപ്പള്ള എന്ന സ്ഥലത്തായിരുന്നു.

മാമാ ഫലം കിമു ഗിരാം വിഭവേന ഭൂമതേ

ശ്രീമന്മഹാധരണിഭേദകലോജപലോയം

ഗ്രാമോധുനാ ഫലനീബലഭവൽപ്രസാദ-

സ്ഥേമാ ചകാസ്തി സകലോത്തരഭോഗ്യഭൂമാ" ൨൮

മാമാ=ആത്മത്വം, ഗിരാം=വാക്കുകളുടെ, വിഭവേന=വിഭവം കൊണ്ടു, കിമു ഫലം=എന്താണ് ഫലമുള്ളതു്, ഒന്നുമില്ല എന്നു ഭാവം. ഭൂമേ=ഭൂമിയിൽ, മഹാ.... ജപഃ=മഹാരാജായിരിക്കുന്ന ബ്രാ

ഫണരുടെ വംശങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതു, ഫണ ... ..സ്ഥേ
മാ=പൂണ്ണമായി സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്തിന്റെ
സ്ഥിരതയോടും, സകലോ.... ..ഭൂമാ=എല്ലാവിധം ഉൽക്കൃഷ്ടമായി
രിക്കുന്ന ഭാഗ്യങ്ങളുടെ ആധിക്യത്തോടും കൂടിയതു, ആയി, അയം=ഇതു,
ഗ്രാമം=ഗ്രാമം, ചകാസ്തി=ശോഭിക്കുന്നു.

ഇത്രേവാ കേട്ടു കുംഭോദരഗിരമതിമോ-

ദേന ദേവഷിഭൈത്യാ

വിസ്തേരാ നന്നനന്നത്രയമിതി നിതരം-

മദ്യനന്ദനമന്ദം

അത്രേയല്ലതിലോകീശപരനമുരുക്രപാം

പൂണ്ടു തം ഗ്രാമമയ്യ!

സദ്യസ്തപാനഗ്രഹപ്രൗഢിമസമുചിതമായ്-

കല്പയാമാസ ഗ്രഹം

റൻ

ദേവഷിഭൈത്യാ=ദേവന്മാരും മുനികളും അസുരന്മാരും, കും
ഭോദരഗിരം=കുംഭോദരന്റെ വാക്കിനെ, ഇത്രേവം=ഇപ്രകാരം, കേട്ടു,
അതിമോദേന=സന്തോഷത്തോടുകൂടിയും, വിസ്തേരം=വിസ്തൃതപ്പെട്ട്,
എത്രയും നന്നു നന്നു ഇതി=ഏറ്റവും നല്ലത് നല്ലത് എന്നിങ്ങിനെ, അദ്യ
നന്ദൻ=അഭിനന്ദിച്ചു-ശ്രാവിച്ചു, അത്രേയല്ല=അതു തന്നെയല്ല, തി
ലോകീശപരനം=ശ്രീപരമേശ്വരനും, ഉരുക്രപാം പൂണ്ടു=ഏറ്റവും കരു
ണ്ഡത്തോടുകൂടി, തം ഗ്രാമം=ആ പെരുഞ്ചെല്ലൂർ ഗ്രാമത്തെ, സദ്യം=അ
പ്പോൾത്തന്നെ, ഗുഹം=രഹസ്യമായി, സ്തപാനഗ്രഹം.....സമുചിതമാ
യ് കല്പയാമാസ=തന്റെ അനുഗ്രഹപ്രൗഢിമയ്ക്കു യോഗ്യമാക്കി ചെയ്തു.
അയ്യം!=അയ്യയ്യയ്യോതകമായ പദം. അപ്പോ, മമോ ഇത്യാദിപോലെ;
കവികൾ ധാരാളമായി ഉപയോഗിക്കാറുള്ളതാണ് ഇപ്പദം. 'ചിത്തം
മുഹൂർത്തി തെളിഞ്ഞതിയോ' എന്ന് ഭാരതം കിളിപ്പാട്ട് സഭാപദ്യത്തിൽ
ഏഴുത്തല്ലൻ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. അവിടം തന്റെ സ്ഥാ
നമാക്കുവാൻ കൊള്ളാമെന്ന് ഉള്ളിൽ കരുതി ആ ഗ്രാമത്തെ അനുഗ്രഹി
ച്ചു എന്നു സാരം.

അക്ഷാലതാവിരം സീത്തദന മനകലോ-

അംസരതം ധരണ്യാ-

മക്ഷീണോദ്യുത്തപോവിക്രമഗരിമഗഭീ-

രോജ്.ലോഭോഗഭ്രമാ

ഭിക്തലോല്ലാസിധാമാ നൃപമുനി ശതസോ-

മാഭിധാനോ നീധാനം

വിദ്യാതാനാം ഗുണാനാം പുരഹരപദസേ-

വാധുരീണാന്തരാത്മാ.

൩൦

അക്ഷാലത=അതിനശേഷം, ശിവന്റെയും കുംഭോദരന്റെയും സങ്കാഷണമുണ്ടായതിനുമേൽ. ധാര്യാം=ഭൂമിയിൽ, അക്ഷീ .....ഭ്രമാ =ക്ഷയംകൂടാതെ ഉയരുന്ന തപഃപ്രഭാവത്തിന്റെ മാദാന്ത്യംകൊണ്ടു ഗംഭീരമായും ഉജ്വലാഭോഗമായും ഇരിക്കുന്ന ഭ്രമാവോടുകൂടിയവനും, ഉജ്ജ്വലം=അധികം പ്രകാശിക്കുന്നത്. ആഭോഗം=പൂണ്ണത= 'ആഭോഗോ വരണശ്ലത്രേ പൂണ്ണതായതഃയാരവി' എന്നു വിശ്വം. അധികമായ തപഃപരമകൃമംകൊണ്ട് ലോകം മുഴുവനും പൂണ്ണമായി പ്രകാശിച്ചു എന്നു സാരം. ഭിക്ത .....ധാമാ=എവിടെയെല്ലാം ഭിക്ഷുണോ അവിടെയെല്ലാം ശോഭിക്കുന്ന ധാമാവോടു (തേജസ്സോടു) കൂടിയവനും, വിദ്യാതാനാം ഗുണാനാം നീധാനം = കേരവികേട്ടിരിക്കുന്ന മാനധാർമിഗുണങ്ങൾക്ക് ഇരിപ്പിടമായിരിക്കുന്നവനും, പുരഹര .....രാ=ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ പാദങ്ങൾ ഭജിക്കുന്നതിൽ ധുരീണമായിരിക്കുന്ന അന്തരാത്മാവോടുകൂടിയവനും, ധുരീണം=അഗ്രത്തിൽ ഉജ്ജിതം, ഒന്നാമതായി നില്ക്കുന്നത്; പരമശിവഭക്തന്മാരിൽ അഗ്രേസരൻ എന്നു സാരം. ശതസോമാഭിധാനഃ=ശതസോമൻ എന്നു പേരോടുകൂടിയവനും ആയ, നൃപമുനി=രാജാക്കൻ, ആധിരംസീൽ=ആധിർവിദ്യ. ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടായി.

ഏഷേണമം ചെറു ധർമ്മസ്ഥിതിവികലത വാ-

രാതവണ്ണം ത്രിലോകീ-

മംഗല്യം കൈവളുത്തമ്മാമിമമണമുലാ-

വും തപസ്യാനുഭാവൽ

ഇക്കാരോദഗ്രവീശ്വോദയ ചതുരതയാ
ചേർത്തുകൊണ്ടേറമാപൽ-
സംഘാനാം മൂലനാശം നൃപതിമുനിരസൗ
വാണിരുന്തു ചിരംനാദം. ന.മ

അസൗ നൃപതിമുനിഃ=ഈ രാജാവിനായ ശതസോമൻ, ഏങ്ങേ
നം.....വണ്ണം=കേടത്തും ധർമ്മത്തിന്റെ സ്ഥിതിക്കു കോട്ടം(കേട്ട)
തട്ടാത്തവിധത്തിൽ, ത്രിലോകീമംഗല്യം=മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും ക്ഷേമ
ത്തേ, മഹിമ.....മാനഭാവം=മാഹാത്മ്യത്തിന്റെ സൗഭാഗ്യം വീശു
ന്ന തപസ്സിന്റെ പ്രഭാവംകൊണ്ട്, കൈവളത്തു=വലർപ്പിച്ചു. ഇക്കാ
രോ.....ചതുരതയാ=ഇക്കാരംകൊണ്ട് ഉദഗ്രമായിരിക്കുന്ന വീശ്വോ
ദയത്തിന്റെ ചതുരതകൊണ്ട്, ഇക്കാരം 'ഇ' എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ
അനുകൃതി, ശക്തിയോടുകൂടി പുറപ്പെടുന്നതെന്നു സാരം. ഉദഗ്രം=ഭീ
ഷം-വലിയതു്, 'അവന്മിന്നാഥോയമുദഗ്രവാഹഃ' എന്ന രഘുവംശം
(സ-൩) പ്രയാഗം. വീശും=പരാക്രമം, ഉദയം=ഉൽപ്പത്തി, ചതുരത
=ഭംഗി. ഉൽക്കടമായ ഭൂപ്രതാപത്തിന്റെ ചാതുര്യംകൊണ്ട് എന്നു
സാരം. ആപൽ..... നാശം=ആപസമൂഹത്തിന്റെ വേരോടു
കൂടിയ നാശം, ഏറവും ചേർത്തുകൊണ്ട്=ആപത്തുക്കളെ നിശ്ശേഷം ന
ശിപ്പിച്ചു. ചിരംനാദം=വളരെക്കാലം, വാണിരുന്തു=ഭൂമി ഭരിച്ചിരുന്നു.

ചിത്രം ചിത്രം കിഴക്കുണ്ടുദയഗിരിയൊളം
ബാഹുശക്ത്യാ മഹത്ത്വം
ബലാഭോഗം ജയിച്ചുമലയമലയൊളം
തെക്കുമുൽക്കൂലമാനം
അസ്സന്തോളം പടിഞ്ഞാറൊരു പനിമലയോ-
ളം വടക്കുണ്ടടക്കി-
പ്രഥമപീമാഞ്ജിച്ചു കോശത്രിയമുരുയശസാ
മുടിനാൻ നാടശേഷം. ന.മ

പൂർവ്വശ്ലോകത്തിലെ നൃപതിമുനി എന്ന പദം ഈ ശ്ലോകത്തിലും
കുറഞ്ഞു. ചിത്രം ചിത്രം=ഏറവും ആശ്ചര്യം, മഹത്ത്വം ബാഹുശക്ത്യാ
=വലുതായിരിക്കുന്ന കൈകളത്തുകൊണ്ട്, കിഴ....യൊളം=കി

ഭക്തി ഉദയപദ്യം വരേയും, മലയമലയോരം=തെക്കു മലയപദ്യം വരേയും, പടിഞ്ഞാറു അസ്തമനേരം = പടിഞ്ഞാറു അസ്തപദ്യം വരേയും, ഒരു പനി..... .. വടക്കു=വടക്കു ഹിമവൽപദ്യം വരേയും, ബലാഭോഗം=ബലാഭോഗമാകുംവണ്ണവും=പുണ്ണമായും, ഉൽക്കുലമാനം=കാകിവിത്തെ മാനത്തോടുകൂടിയും, പൂമധിം=ഭൂമിയെ—രാജ്യങ്ങളെ കീഴടക്കി, കോശശ്രീയം ആജ്ഞിച്ചു=ഭണ്ഡാഗാരത്തിൽ സമ്പത്തു സമ്പാദിച്ചു, ഉത്യാശസം=വലുതായ കീർത്തികൊണ്ട്, നാടശേഷം=ലോകമെല്ലാം, മൂടിനാൻ=മൂടി. കിഴക്കു ഉദയപദ്യം, പടിഞ്ഞാറു അസ്തപദ്യം, വടക്കു ഹിമവൽപദ്യം, തെക്കു മലയം ഇവയുടെയിടക്കുള്ള ഭേദങ്ങൾ ശതസോമൻ കീഴടക്കി എന്നു സാരം. ഈ ശ്ലോകം ഭാഷാരമായണചമ്പു രാമായവതാരഭാഗത്തിൽ ഭരതമഹർഷി ദിഗ്ജയത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന സന്ദർഭത്തിലും ഉപയോഗിച്ചു കാണുന്നു.

ഇതവണ്ണം പത്തുദിക്കും പരിചൊടു നെറിതി-

ക്കും ഭൂഭാവികൃമഗ്രീ-

മേവാകംകൊണ്ടടക്കിപ്പുതിയ പുകഴ് മണം

പൂണ്ടിരിക്കും ദശായാം

ചേൽവാച്ചീടും കലിപ്രോൽഭടഹണിപതിനാ

കല്പഷക്ഷേപഭൂഭാജാ

സാവേഗം ഗ്രസ്യമാനം ജഗദിമഖിലം

കണ്ടു കലൈയു സ രാജാ!

നന്ദ

ഇതവണ്ണം=ഇപ്രകാരം, സ രാജാ=ആ രാജാവു, പരിചൊടു..... .. കൊണ്ടു=വഴിപോലെ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന തന്റെ ബാഹുവരാജമതിന്റെ കളികൊണ്ടു, മേവാകം=കളി, ഉത്സാഹം, ഭക്തി സൂക്തം—'ഭഗവതാമാധിപത്യാദിഹിണപദമക്ഷീഭൂഷിതാക്ഷക്ഷമാഭൂതസേവാമേവാകംകം ശമയതു ഭവതാം കർമ്മശബ്ദപ്രതീപം' എന്നു സുരഭിനാ ശതകത്തിൽ (ക്രമനാരായണകവി) പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. പത്തുദിക്കും=ദിക്കുകളെല്ലാം അടക്കി, പുതിയ..... ..ദശായാം=പുത്തനായ കീർതിവൈഭവത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന കാലത്തു, കല്പഷക്ഷേപഭൂഭാജാ=പാപമാകുന്ന വിഷയത്തോടുകൂടിയേൻ, ചേൽവാച്ചീ..... .. പതിനാ=

ഭേദപൂർണ്ണമായ കലികാലമാകുന്ന ഭയങ്കരമായ പെരുമ്പായിനാൽ, സാദൃശ്യം = ആവേശത്തോടുകൂടി—ഹീലിഗതിയിൽ, ജഗത് അവി ലം ഗ്രസ്യമാനം=ഭൂമിയെല്ലാം വിഴിഞ്ഞുപൊങ്ങുന്നതായിട്ടു. മലൈനം=വി ചാരിച്ചു. കലിയെ പെരുമ്പാമ്പായും പാപത്തെ അതിന്റെ വിഷമായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അലങ്കാരം രൂപകം. കലികാലത്തിന്റെ ഭയങ്കരത കാണിക്കുന്നതിനാണ് സപ്തരൂപമായി അതിനെ കല്പിച്ചത്. പാമ്പിനു വിഷം എന്നുപോലെ കലിക്കു പാപം സ്വഭാവസിദ്ധം എന്ന് 'കല്പിഷ ..... ഭാജാ' എന്ന പദത്തിൽ നിന്നു ഗ്രാഹ്യം.

“കഷ്ടം മരീകമലിനീം കലിഗന്ധഹസ്തീ
നപ്ലാഭിശങ്കമവരാഘ്ര വിശ്രൂംഖലാന്താ
ഞൈദ്യാനൊടിച്ചു ചില ധർമ്മജ്ഞാളകാണ്ഡൻ
ദൃഷ്ടായമല്ല മലിനീകരുതേ നികാമം.

കുടുംബം—ഈ പദം ദുഃഖാധിക്യത്തെ ദ്രോതിപ്പിക്കുന്നു. ദുഃഖം=ദുഷ്ടനായി, വിതുംഖലാശ്മാ കലിഗന്ധഹസ്തീ=വിതുംഖലമായ—ചങ്ങലയില്ലാത്ത, തടവില്ലാത്ത, കലികാലമാകുന്ന മരിച്ച ആന, മരീചമലിനിം=ഭ്രമിയാകുന്ന താരപ്പെപ്പായ്ക്കയിൽ, നഷ്ടാഭിശങ്കം=സംശയമാണുമില്ലാതെ, അവഗാഹം=ഇരിങ്ങിമുങ്ങി, തെട്ടൊന്നോ.....കാണ്ഡാൻ=തെട്ടുകുളുപ്പം കടിച്ചു ധർമ്മങ്ങളാകുന്ന താരവളയങ്ങളെ, നികാമം=ഏറവും, അദ്വ=ഇക്കാലത്തു, മലിനീകരണം=മലിനമാക്കുന്നു, കലശിമറിക്കുന്നു എന്നു സാരം. ഭ്രമിയെ താരപ്പെപ്പായ്ക്കയായും ധർമ്മങ്ങളെ മൂണാളങ്ങളായും കലിയെ മദരാജമായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അലങ്കാരം രൂപകം. ആന താരപ്പെപ്പായ്ക്കയിലിറങ്ങിയാൽ മൂണാളങ്ങളെയെല്ലാം പഠിച്ചുകുളുങ്ങു പൊയ്ക്കു എങ്ങിനെ കലക്കുന്നുവോ അതുപോലെ കലിയുരം ലോകത്തെ പാപഭൂയിഷ്ഠമാക്കിച്ചെയ്യുന്നു എന്നു സാരം.

അവനിയിലിഹ പാതാലെപ്രകാരം വരായു സുവിപുലകലിഭോഷം മേലിലിമ്മാനുഷാണാം അവികലമൊരു അനം ക്ഷത്രവംശോത്ഭവേന ശ്രവചകിണാടൊന്നാലപ്രകാരം വിധേയം.” ന. ൫

മേലിൽ=ഭാവികാലത്തു, അവനിയിലിര=ഇതു ഭൂമിയിൽ, ഇ
 ഞാൻകാണാം=ഇതു മനുഷ്യർക്കു, പാത്താൽ=താമസിച്ചാൽ വിചാരിച്ചു
 കണ്ടാൽ എന്നും അർത്ഥമാകാം. സുവിപുലകലിദോഷം എപ്രകാരം വ
 രായു=വലുതായ പാപം എതുവിധം പ്രവർത്തിച്ചാൽ വരികയില്ലയോ,
 ക്ഷത്രവംശോത്ഭവന = രാജവംശത്തിൽ ജനിച്ചു എന്നാൽ, അപ്രകാ
 രം=ആ വിധത്തിൽ, കലിദോഷം തട്ടാത്ത മട്ടിൽ, അവികല .....
 .....യത്നം=കുറവൊന്നുമില്ലാത്തതായ ഒരു പണി, ശ്രവം=നിശ്ചയമാ
 യും, അഴകിനെടു=ഭംഗിയായി, വിധേയം=ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു. എ
 തു വിധം ചെയ്താൽ ജനങ്ങൾ കലിദോഷം കൂടാതെ സുഖമായിരിക്കു
 മോ അപ്രകാരം ഒരു കാഴ്ച നാം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട് എന്നു സാരം. ക്ഷത്ര
 വംശോത്ഭവന എന്ന പദം മനുഷ്യർക്ക് ആപത്തു സംഭവിക്കുമ്പോൾ അ
 വരേ അതിൽനിന്നും രക്ഷിക്കേണ്ടതു രാജാവിന്റെ കടമയാകുന്നു എന്ന
 അഭിപ്രായം വ്യക്തിപ്പിക്കുന്നു.

“ക്ഷതാൽ കില ശ്രായത് ഇത്യേതഃ
 ക്ഷത്രസ്യ ശബ്ദോ ഭവേനഷ്ട ശ്രവഃ”

എന്ന രാജവംശത്തിൽ (സ-൨) പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അൻപൊടിവണ്ണമകതാരിൽ നിന്നുമു രാജാ
 സംഭ്രതനിസ്തുലവിവേകമിരുന്ന നേരം
 മുവിൽത്തല പെരുവിരൽപ്രതിതാംഗഭൂതാ
 കംഭോൽഭവോ മുനിശിഖാമണിരാവിരാസീൽ. നന്ദ

രാജാ—ശതസാമാജാവ്, അമ്പാടി .....നിന്നുമു=ഇ
 പ്രകാരം വഴിപാലെ ഭംഗിയായി മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു, സംഭ്രത.....
 .....വിഭവകം=ഉണ്ടായതും നിർമ്മലവും ആയ വിവേകത്തോടുകൂടി,
 തന്റെ കൃത്യത്തെപ്പറ്റി ശരിയായ അറിവു ലഭിച്ചു, ഇതന്നുനേരം=ഇരു
 നപ്പോൾ, പെരുവിരൽ.....ഭൂതം=തള്ളിവിരലോളം ആകൃതിക്കു
 വലിച്ചുമുള്ളവനായും, പ്രതിതം=പ്രകാശിക്കുന്ന മിതം ഏറ്റവും ചെറിയതു്
 എന്നു സാരം. മുനിശിഖാമണി=മുനിയത്രേഷ്ടനായും ഇരിക്കുന്ന, കംഭോ
 ത്ഭവഃ=അഗസ്തപൻ, മുൻപിൽ=രാജാവിന്റെ അടുത്തു, തല ആവി
 രാസീൽ=അപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷനായിവന്നു. രാജാവു കലിബാധ നശിപ്പി
 ക്കുവാൻ ഉപായത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സമയത്തു് അ

ഭേദത്തിന്റെ മുമ്പിൽ അഗസ്തപ്രമാണി വന്നു ചേർന്നു എന്നു സാരം. പെരുവിരൽ.....ഭൂമി എന്ന പദം മുനിയുടെ ശരീരത്തിന്റെ രൂപതയെയും മുനിശിഖരമണി എന്നതു തപോവൈഭവത്തേയും ഉദ്യോതിപ്പിക്കുന്നു.

അന്നേരമൻപിനൊടു രാജമുനീശപരോസൗ
ധന്വം നിരീക്ഷ്യ പുരതോ മുനിസാർവ്വഭൗമം
സന്നാമപൂർവ്വമൊരു കാഞ്ചനപീഠികായാ-
മസ്തുനഭേതിയൊടിരുത്തി വണങ്ങി നിന്നാൻ. ൩൭

അന്നേരം=മുൻപറഞ്ഞവിധം വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സമയത്തു്, അസൗ രാജമുനീശപരം=ഇതു രാജാക്കീശ്രേഷ്ഠനായ ശതസോമൻ, പുരതം=മുൻപിൽ, ധന്വം മുനിസാർവ്വഭൗമം നിരീക്ഷ്യ=ശ്രേഷ്ഠനായി മുനികൾക്കു അഗ്രേസരനായിരിക്കുന്ന അഗസ്തപനെ കണ്ടിട്ടു്, സന്നാമ .....പീഠികായാ=ആദ്യമായി മുനിയെ നമസ്കരിച്ചു പിന്നീടു് പൊന്നുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പീഠത്തിൽ, അസ്തുനഭേതിയൊടു=തികഞ്ഞ ഭക്തിയോടുകൂടി, ഇരുത്തി, വണങ്ങി=വന്ദിച്ചു, നിന്നാൻ=മുനിയുടെ അടുത്തു നിന്നു. സ്വധർമ്മസരണം ചെയ്യുന്ന രാജ്യഭരണവും ഒരു തപസ്സാകുന്നു എന്നും അതിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാർക്കും ബ്രഹ്മികളുടെ മാഹാത്മ്യമുണ്ടെന്നും കാണിക്കുവാനാണ് ഇവിടെ 'രാജമുനീശപരം' എന്ന പദം പ്രയോഗിച്ചതു്. 'രാജാശ്രമമുനി മുനിഃ' എന്ന രഘുവംശ(സ-൧)പ്രയോഗം ഇവിടെ സ്മർത്തവും.

“ഏതും വൈകേണ്ടുവൊന്നല്ലരികിലുടനീരു-
നീടുവാ”നെന്നു മെല്ലെ-
സ്താധുകത്വാ ഭദ്രസിംഹാസനമുകുളിലവ-
സ്ഥാപ്യ ശുഭാന്തരാത്മാ
മീതേ മീതേ ലസത്തം പ്രസൂമരമഹസാ
ഭക്തിനമ്രോത്തമാംഗം
മോദാലഗ്രേ ചിരം പാർത്തമുഷിപെരുവാറു
വിസ്തിതോ വാചമുഖേ.

നവ

ശുദ്ധാന്തരന്തമാം രാഗഭേദാഭിഖണ്ഡമില്ലാതെ നിർമ്മലമായിരിക്കുന്ന അന്തരാത്മാവോടുകൂടിയ, പ്രീതിപെരുമാൾ=മുനിശ്രേഷ്ഠൻ—അഗസ്ത്യൻ, അരികിൽ ഉടൻ ഇരുന്നിടുവാൻ ഏതും വൈകേണ്ടവൊന്നല്ല =തന്റെ അടുത്തു ഇരിക്കുന്നതിന് അല്പവും കാലതാമസം വരുത്തരുത് എന്നു പറഞ്ഞു, പ്രസൂമരമഹസം=പരക്കുന്നതായ ശരീരശോഭകൊണ്ട്, മീതേമീതേ ലഘുനം=കൂടുതൽ കൂടുതലായി ശോഭിക്കുന്നവനും, ഭക്തിനശ്രോത്തമാംഗം=ഭക്തികൊണ്ടു തലകുനിച്ചവനും ആയ, അമം=ഇത രാജാവിനെ, മെല്ലേ=സാവധാനത്തിൽ, ഭദ്ര.... ....മുകളിൽ=സ്വപ്നമയമായ സിംഹാസനത്തിന്റെ മുകളിൽ, അവസ്ഥാപ്യ=ഇരുത്തിയിട്ടു, മോദാൽ അഗ്രേ ചിരം പാതു വിശ്വീതഃ=സന്തോഷം നിമിത്തം അടുത്തു വളരെ നേരം നോക്കി വിസ്മയിച്ചുകൊണ്ട്, വാചം ഉപേച=വാക്കിനെ പറഞ്ഞു. മുൻപിൽ വിനീതനായി വണങ്ങി നിന്ന രാജാവിനേ യഥാസ്ഥാനത്തു ഇരുത്തി സന്തോഷത്തോടുകൂടി മുനി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു എന്നു സാരം.

“ശ്രീകണ്ഠൻതൻ കൃപാവാരിഭിരഴുകിൽ നന-

ച്ചും തപോഭോഹള ശ്രീ-

പാകംകൊണ്ടും ത്രിലോക്യാം പടരുമൊരു ഭവ-

പിക്രമസ്വഗ്ഗ്ശാഖീ

ആകുമുറ പൂത്ത കീർത്തിപ്രസവപരിമളം

നീളെ മേളിച്ചിദാനി-

മാകെക്കാച്ചൊരു രക്ഷാഫലമഖിലജനൈ-

ഘണ്ടളിന്നാസ്വഭന്തേ,

നന്ദൻ

ശ്രീകണ്ഠൻതൻ .. ....നനച്ചും=ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ഭയയാകുന്ന ജലംകൊണ്ട് ഭംഗിയായി നനഞ്ഞും, “കാളകൂടാരേണമേ ശ്രീഃ ശോഭാ കണ്ഠേ അന്യേതി ശ്രീകണ്ഠഃ” എന്ന് ടീകാസൂത്രം. കാളകൂടവിഷത്തിന്റെ ശോഭ കണ്ഠത്തിലുള്ളവൻ ശിവൻ, തപോ.... ....കൊണ്ടും=തപസ്സാകുന്ന വളം പാകംപോലെ ചേർന്നും, ത്രിലോക്യാം പടരു..... ശാഖീ=വളൻ മൂന്നുലോകങ്ങളിലും പടരുന്നതായ അങ്ങയുടെ പരാക്രമമാകുന്ന ഭീവുമായ വൃക്ഷം, ആകുമുറ..... മേളിച്ചു=

മനോഹരമായി പൂത്ത കിത്തിയാകുന്ന പൂവിന്റെ മണം നീളെ—എല്ലാ
യിടത്തും ചേർന്ന്, ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ, ആകെ.... ..ഫലം=എല്ലാം
കാച്ചിട്ടുണ്ടായ രാജ്യാക്ഷയാകുന്ന ഫലത്തെ, അഖില .....ന്നാസ്വ
ഭക്തം=എല്ലാ ജനങ്ങളും ഇ-അലത്തു് ആസ്വദിക്കുന്നു. അനുഭവിക്കുന്നു
വിക്രമം വൃക്ഷം, ശിവകുരുണ ജലം, തപസ്സു വളം, കീർത്തി പൂവ്, ഭൂരാക്ഷ
ഫലം; എന്നു രൂപം അവക്കാരും.

ഭാഷാരമായണചതുവിൽ (പ്രാവധം ഭാഗം) 'വൈകുണ്ഠൻതൻ'
എന്ന് ആരംഭിക്കുന്ന ഒരു പദ്യം ഉണ്ട്. അതും ഈ ശ്ലോകവും ഒന്നു
തന്നെയാണ്.

എന്നാലിതും ഗുണനിയേ! ജഗതീഹിതാത്മ-
ന്നന്നേ ഭവന്തു ഭവതശ്ചരിതാനി മേന്മേൽ”

എന്നേവമുക്തഗിരമുദ്ധരഭക്തിശാലീ

ചൊന്നാനന്തൗ തൊഴുതു സിന്ധുപിബം മുനീന്ദ്രം. രം

ഗുണനിയേ=ദാനധർമ്മപ്രഭാവമിഗുണങ്ങൾക്കു വാഗ്ദാനമാ
യിരിക്കുന്ന അല്ലെങ്കിൽ രാജാവേ, എന്നാലിതും=എന്നാൽ, ഭവതഃ ച
രിതാനി മേന്മേൽ = അങ്ങയുടെ വിശിഷ്ടങ്ങളായ കൃത്യങ്ങൾ മീതേ മി
തെയായി, ജഗതീ..... ഭവന്തു=ലോകങ്ങളുടെ ഇഷ്ടത്തിന്നു—ശ്രേയ
സ്സിനതന്നെയായി ഭവിക്കട്ടെ, എന്ന് ഏവം ഉക്തഗിരം=ഇപ്രകാരം
വാക്യപറഞ്ഞവനും, സിന്ധുപിബം=സമുദ്രജലം കുടിച്ചു വററിച്ചവനും
ആയ, മുനീന്ദ്രം=മുനിശ്രേഷ്ഠനോടു-അഗസ്ത്യനോടു, അന്തൗ = ഈ
രാജാവ്, ഉദ്ധരഭക്തിശാലീ = പൂർണ്ണമായ ഭക്തിയോടുകൂടിയവനായി,
തൊഴുതു=തൊഴുതിട്ടു, ചൊന്നാൻ=പറഞ്ഞു.

“നിശ്ശേഷാണാം മുനീനാം മുകടാലിതമാ-

ണികൃദാമ്നേ മമിമ്നാ

വിശ്വാധികൃം കലന്നീടിന വിമലതപ-

സ്വാപരീചാകയാമ്നേ

അത്രാന്തം വിന്ധശൈലോക്തവചിഹരികൃതേ

സപ്തപാഥോധിപാന -

സ്വപ്തദൃഷ്ടിഡ! ഭക്ത്യാ കലശജ! കലയാ-

മോ നമസ്താഞ്ജലിനേ

രഥ

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ അഗസ്തപുരുഷന്റെ മഹാത്മ്യത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. കലശജ=അല്ലയോ അഗസ്തപുരുഷേ, നിശ്ശേഷാണാം..... ഭാമനേ=ഏല്ലാമനികളുടേയും കീഴിൽ കിടന്നിരിക്കുന്ന മാണിക്യമാലയായും, മഹാഷിമാഷ് ഏല്പാവഷം ഭൂഷണമായിരിക്കുന്നവൻ എന്നു സാരം. മഹിമനാ=മഹിമാവുകൊണ്ടു-മഹത്ത്വത്തിനാൽ, വിശ്വാ.... ധാമനേ=ലോകത്തിൽ അധികമായും നിർമ്മലമായും ഇരിക്കുന്ന തപസ്സിന്റെ പരിപാകത്തിന് ഇരിപ്പിടമായും, അത്രാന്തം=ഏപ്പോഴും, വിന്ധ്യ.....കൃതേ=വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിന്റെ ഉയർച്ചയ്ക്കു ഹാനിയെ ചെയ്തവനും, ഒരു കാലത്തും പൊങ്ങാത്തവിധം വിന്ധ്യനെ താഴ്ത്തി വൻ എന്നു ഭാവം. സപ്ത.....ദൃഷ്ടിഡ=ഏഴു സമുദ്രങ്ങളിലേയും ജലം കുടിക്കുകയാകുന്ന സ്വപ്തദൃഷ്ടിഡയോടുകൂടിയവനേ. സ്വപ്തദൃഷ്ടം=ഇഷ്ടം പോലെ വർത്തിക്കുന്നതു, ദൃഷ്ടിഡ=കുളി. സമുദ്രജലം കുടിച്ചതു കായ്മമായിട്ടല്ല, വിനോദമായിട്ടാണു ചെയ്തതെന്നു ഭാവം. തേ=അങ്ങേയ്ക്കായിക്കൊണ്ടു, ഭക്ത്യാ=ഭക്തിയോടുകൂടി, നമസ്താഞ്ജലിം കലയാമഃ=നമസ്കാരത്തോടുകൂടിയ അഞ്ജലിയെ ചെയ്യുന്നു-തൊഴുന്നു. അഗസ്തപുരുഷൻ വിന്ധ്യപർവ്വതത്തെ താഴ്ത്തുകയും, സമുദ്രജലം കുടിക്കുകയും ചെയ്ത എന്നു പെരുമാറുന്നിരിക്കുമു കവി ഇവിടെ സ്മരിച്ചിരിക്കുന്നു.

“വിന്ധ്യസ്വ സംസ്കൃതേയീതാ മഹാദേ-

നീശ്ശേഷപീതോജ്ജ്വലിതസിന്ധുരാജഃ”

(രഘു-സ-൩) എന്നും മറ്റുമുള്ള മഹാകവിപ്രയോഗങ്ങൾ നോക്കുക. മനികലശ്രേഷ്ഠത്വം, തപോവൈഭവം, വിന്ധ്യമഹാപാഹുരണം, സമുദ്രജലപാനം, എന്നീ അഗസ്തപന്റെ വൈഭവങ്ങളെ ഈ ശ്ലോകത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇന്നേരം പോന്നൊഴുന്നള്ളിന തൊഴിൽ നിയമി-

പ്രേതൻ! നന്നായിതെന്നേ

പുണ്യപ്രാഗല്ഭ്യമേ മൽകൃതഘനതപസാ-

മദ്യ സാഹചര്യമേശീ

അന്യനും താവകാനുഗ്രഹവുമഴകിലെ-

ന്നന്തരാകാശ്ചയും കേ-

ളൊന്നായ് വന്നു തുലോമെന്നതു മുനിവര! ദൈ-

വാസകുലം മദീയം.

ര്വ

പുണ്യപ്രാഗല്ഭ്യമേ=സൂക്തത്തിന്റെ പ്രേതശിരോമുക്തിയവനായും, നിയമിപ്രേതൻ=യോഗികൾക്കു ശ്രേഷ്ഠനായും ഇരിക്കുന്ന അല്ലയോ മഹാക്ഷേ, ഇന്നോം.... ..തൊഴിൽ=അങ്ങു ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നു ചേർന്നു പ്രവൃത്തി-കാര്യം, നന്നായിതെന്നേ=ഏറ്റവും നന്നായി എന്നു മാത്രമേ പറയുവാനുള്ളൂ. മൽ .....മേശീ=ഞാൻപെണ്ണു വലിയതായ തപസ്സുകൾക്കു ഇന്നു ഫലം കിട്ടി, കേൾ=കേട്ടാലും, അന്യനും .....ഗ്രഹവും=കറവൊന്നുമില്ലാത്തതായ-പുണ്യമായ അങ്ങയുടെ അനുഗ്രഹവും, എന്നു .....കാശ്ചയും=ഈ ഏന്റെ ഉള്ളിലെ ആഗ്രഹവും, അഴകിൽ=ഭാഗിയായി, തുലോം=ഏറ്റവും, ഒന്നായ് വന്നു = ഒന്നുതന്നെയായി വന്നു, എന്നതു=എന്ന സംഗതി, മുനിവര=അല്ലയോ മുനിശ്രേഷ്ഠ, ഏന്റെ ഉള്ളിലെ ആഗ്രഹം അറിഞ്ഞാണോ അങ്ങു പറഞ്ഞതെന്നു തോന്നാം. യോഗത്താൽ അതിനു ശക്തി അങ്ങയ്ക്കു ഉണ്ടല്ലോ. ഈ അഭിപ്രായത്തെക്കുറിച്ച് മുനിവര എന്ന പദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. മദീയം=എന്നെ സംബന്ധിച്ചതു്—ഏന്റെ, ദൈവാസകുലം ഈശ്വരൻ അസകുലമായി നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു്.

ഏതാസ്താൻ ഭേഹിനാമിക്ഷലിമലമധുനാ

കിന്നേ കർത്തവ്യമെന്നാ-

യിത്ഥം ഞാനോത്തിരിയേക്കു ഭവനകമലിനീ-

ഭാനമന്തം ഭവന്തം

പ്രത്യക്ഷം കണ്ടുകഴിഞ്ഞ ശിവശിവ! മൽ-

ഭാഗ്യസാമഗ്ര്യമെന്നാ-

മുഖത്തും ക്ഷോണീചക്രം കലിസലിലനിയേ

കല്പപ്രതാപഭൂപായം.”

ശ്വ

ഭേഹിനം=മനുഷ്യർ, ഭേഹംതന്നെ പ്രധാനം എന്നു വിചാരിച്ചു ധർമ്മകാര്യങ്ങളിൽ വിമുഖനായി കഴിയുന്നവർ എന്ന അർത്ഥം ഭേഹി എന്ന പദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. അധുനം=ഇതുകലികാലത്തിൽ, കലിമലം=കലിയുഗം നിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്ന ഭോഷം, എന്തായാൽ=വനചേരാതിരിക്കുവാൻ, കർത്തവ്യം കിം ന എന്നായി ഇതം=ചെല്ലേണ്ട പ്രവൃത്തി എന്താണെന്നിരിക്കെ, ദാർശ്വനീകം=വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ഭവന ... .. ഭവനം=ലോകമാകുന്ന താമരപ്പൊയ്ക്കയ്ക്കു ആദിത്യനായിരിക്കുന്ന-ലോകത്തെ എല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനായ അങ്ങയെ, പ്രത്യക്ഷം ... .. പെട്ടെന്ന്=കണ്ണിനേരെ കണ്ടതു, മൽഭാഗ്യസാമഗ്ര്യം = എന്റെ ഭാഗ്യത്തിന്റെ പുണ്യനിമിത്തമാണ്. ശിവശിവ=ആത്മയുക്തനാകം. അങ്ങയെ കാണുവാൻ എന്നിരിക്കെ ഭാഗ്യമുണ്ടായല്ലോ എന്നു ഭാവം. എന്നാൽ=ഇനി, കലി... .. നിയേ=കലിയുഗമാകുന്ന കടലിൽനിന്നു, ക്ഷോണീചക്രം=ഭൂമിയെ, ഉദ്ധത്തും=ഉയർത്തുവാനായി, അഭൂപായം=വഴി, കല്പപ്രതാപം = ഉണ്ടാക്കിയാലും. കലിഭോഷനീവൃത്തിക്കു ഒരു മാർഗ്ഗം ഉണ്ടാക്കിത്തരണം എന്നു സാരം.

തസ്തിന്നേവം ബ്രഹ്മവാനേ മുനിവരനാരുചൈ-

യത്ര തദാനിം “ഗ്രീലോകീ-

പൊൽപ്പണ്ണേ! യുക്തമോർത്താലിതു തപനകലീ-

നന്ന തേ ധർമ്മസാരം

എപ്പോൾ നിൻകരസ്ഥം പുകൾപെരുകിന സാ-

ഗ്രാജ്യമെന്നങ്ങിരിക്കെ-

സ്സൽബോധാലീദൃശനോന്നിയതഴകേതമോ

മംഗലാർത്ഥം പ്രജാനാം.

ശ്വ

തസ്തിൻ=ആ രാജാവു, ഏവം ബ്രഹ്മവാനേ=ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞ
 പ്പോൾ, 'ബ്രഹ്മവ്യക്തായാം വാചി' എന്നു ധാതപര്യം. തദാനീം=ആ
 സമയത്തു്, മനീവരൻ=അഗസ്ത്യൻ, അരുവെയ്ക്കു=പറഞ്ഞു, ത്രിലോ
 ....ണ്ണേ=മൂന്നു ലോകത്തിനും ആഭാണമായിരിക്കുന്ന അല്ലയോ
 രാജാവേ, തപനക്ഷീനന്നു തേ =മനു, ദിലീപൻ മുതലായ ധർമ്മാധിക
 ളായ രാജാക്കന്മാർ ജനിച്ചിരിക്കുന്ന സൂര്യവംശത്തിൽ ഉണ്ടായ അങ്ങ
 യ്ക്കു, കാൽമാൽ=വിചാരിച്ചാൽ, ഇതു=ഇതു, ധർമ്മസാരം=ധർമ്മനിഷ്ഠ, ധ
 മത്തെ സാരം-പ്രധാനമായി വിചാരിക്കുന്ന സ്വഭാവം, യുക്തം=യോ
 ജിച്ചതെന്നെ, കലമാരിമയ്ക്കു ചേരുന്നതാണു അങ്ങയുടെ ഈ സ്വഭാ
 വം എന്നു സാരം. പുകൾ..... സാമ്രാജ്യം=മഹാകീർത്തിയോടുകൂടിയ
 രാജ്യം, എപ്പേരും=മുഴുവനും, നിൻകരസ്ഥം=അങ്ങയുടെ കയ്യിൽ ഇരി
 കുന്നതു്, അങ്ങയ്ക്കു സ്വധീനം, എന്നിരിക്കേ=എന്നിരിക്കുമ്പോൾ, സൽ
 ബോധാൽ=വേണ്ടതായ കൃത്യബോധം നിമിത്തം, ഇദ്ദേശം=ഇപ്രകാരം
 തോന്നിയതു, പ്രജാനാം മംഗലാർത്ഥം=ജനങ്ങളുടെ ക്ഷേമത്തിനു-ഇള
 ത്തിനു വേണ്ടിയാകുന്നു, ഇതു അഴകതു=ഭംഗിയായിതന്നെ.

ബിംബാത്മനാ ധരണിമേൽ വിഹിതപ്രതിഷ്ഠേ
 ശമളേ ജഗത്തുതയമംഗലജാഗരൂകേ
 സംഭ്രൂയ നീങ്ങുചിലം കലിദോഷമേകൻ
 വൻപോട്ടിച്ചുളവു കൂരിരുളെന്നപോലെ.   ര്‌മ

ജഗത്തുതയ.....ജാഗരൂകേ=മൂന്നുലോകത്തിനും ക്ഷേമം വരു
 ത്തുന്നതിനു ശ്രദ്ധയോടെ പ്രവർത്തിക്കുന്നവനായ ശിവൻ, ധരണിമേൽ=
 ഭൂമിയിൽ, ബിംബാത്മനാ വിഹിതപ്രതിഷ്ഠേ=ബിംബാകൃതിയിൽ പ്രതി
 സ്ഥാപിച്ചുപെട്ടവനാകുമ്പോൾ, ഭൂമിയിൽ ശിവന്റെ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠി
 ച്ചാൽ എന്നു സാരം. അകൻ..... പോലെ=സൂര്യൻ ഉദിക്കുന്ന സമ
 യത്തു കൂരിരുട്ടു എന്ന പോലെ, കലിദോഷമേകിലം=കലിനിമിത്തം
 ഉണ്ടാകുന്ന ദോഷങ്ങൾ എല്ലാം, സംഭ്രൂയ=ഒന്നിച്ചുകൂടി, നീങ്ങും=മാറും
 -നശിക്കും. കലിദോഷശമനത്തിനു ഭൂമിയിൽ ശിവബിംബപ്രതിഷ്ഠ
 യാണു ഉപായം എന്നു സാരം.

എന്നാലിക്കാലമതുഷ്ടമുഖമളതപോ-
 വാസ്തിനം വിക്രമശ്രീ-
 വിന്യാസംകൊണ്ടുപാർജ്ജ്യമൊരു വിപുലസമു-
 ഭിഷകമെന്നെന്നുവേണ്ടാ
 മിന്നീടും കീർത്തിലക്ഷ്മീവിളവിനമടനൊ-
 ക്കെക്കുമേ തക്കവണ്ണം
 ധന്യാം ബിംബപ്രതിഷ്ഠാം വിരചയ കലിദോ-
 ഷോപശാന്തൈശ്വ ധരായാം.   ര്ന.

എന്നാൽ, ധരായാം=ഭൂമിയിൽ, കലിദോഷോപശാന്തൈശ്വ=കലിദോഷം ശമിക്കുന്നതിനായി, ഇഷാലം=ഇഷ്ടാർത്ഥം, അതുഷ്ടമുഖം.....
 വാസ്തിനം=എറ്റവും കൂടിയതായ ആയിച്ചുത്തോടുകൂടിയ തപസ്സിന്റെ
 അഭിപ്രായം, വിക്രമശ്രീ.... സമുഭിഷം=വിക്രമസമ്പത്തുകൊ
 ണ്ട് സമ്പാദിച്ച വലിയ ഹൈന്ദവത്തിനും, മിന്നീടും..... വിളവി
 നാം=പ്രകാശിക്കുന്ന കീർത്തിസമ്പത്തിന്റെ പുഷ്പിക്കും, എന്നു വേണ്ട ഇന്ന
 തിന്നൊരു പ്രത്യേകം പറയേണ്ട. ക്കെക്കുമേ തക്കവണ്ണം=എല്ലാത്തിനും
 യോജിക്കത്തക്കവിധം, ധന്യാം ബിംബപ്രതിഷ്ഠാം വിരചയ=ശ്രേഷ്ഠമായി
 ിക്കുന്ന ശിവബിംബപ്രതിഷ്ഠയെ നിർമ്മിച്ചാലും.

ഖൊല്ലാം തതേപാപഭേദം പരമിതിനധുനാ
 ശൈവബിംബം പുരാണം
 കല്യാണിന്ദ്രാ ഭവാനു മഹിതമിഹ ഭവൽ-
 പൂർവ്വലബ്ധാവശേഷം
 ഫല്ലാഭോഗം വിളങ്ങുന്നിതു രജതഗിരൈ
 തത്ര ഗതപാ ഗിരീശം
 മെല്ലേ സേവിച്ചുസേയ നീ തെളിവിനൊടിമോ-
 ദായ സാധിക്ക സാധോ!"   ര്ന.

ഇതിനും=ശിവബിംബപ്രതിഷ്ഠ സാധിക്കുന്നതിനും, അധുനം=ഇ
 ഷ്ടാർത്ഥം, പരം തതേപാപഭേദം=ശ്രേഷ്ഠമായ തത്ത്വത്തിന്റെ ഉപഭേദം,

തത്ത്വം=അറിവ്, ചെയ്യുണ്ടത്, ചൊല്ലാം=പായാം, കല്യാണിത്വാഭ
വാത്സര്യ മഹിതം = മംഗലസ്വരൂപിണിയായിരിക്കുന്ന ശ്രീപാർവ്വതിയാൽ
മഹിതം—പൂജിക്കപ്പെട്ടതും, പുറംനം=വളരെ പഴയതും, ഭവൽപൂർവ്വ
സ്താവശേഷം=അങ്ങയുടെ പൂർവ്വനാൽ ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതിന്റെ ശിഷ്ടമുള്ള
തും, മുൻപു മാനുഷാത്മാവും മൃഗകന്ദനം ഓരോ ശിവബിംബം സമ്പാദി
ച്ചിട്ടുണ്ട്, ശേഷിച്ചിട്ടുള്ള ഒന്ന് എന്ന് ഈ പദത്തിന്റെ ഭാവം. ശൈ
വബിംബം=ശിവന്റെ ബിംബം, രജതഗിരൗ=കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ,
ഹൃദ്യഭോഗം=ഹൃദ്യമായിരിക്കുന്ന, വലുതായ ആദോഗത്തോടുകൂടി—പൂർണ്ണ
തയോടുകൂടി, വിളങ്ങുന്നു=പ്രകാശിക്കുന്നു. സർവ്വോൽക്കർഷണ വർത്തി
ക്കുന്നു എന്നു സാരം. സാധോ=അല്ലയോ ഉത്തമനായ രാജാവേ, അ
ങ്ങു സജ്ജനമാകയാൽ അങ്ങയുടെ ആഗ്രഹം സാധിക്കും എന്ന്, ഈ പ
ദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. അസൗ നീ=ഈ നീ, തത്രഗതപാ=കൈലാസ
ത്തിൽ ചെന്ന്, മെല്ലെ ഗിരീശം സേവിച്ചു=സാധനത്തിൽ ശിവനെ
ഭജിച്ച്, തെളിവിക്കൊണ്ടും ആദായം=സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഈ ബിം
ബം കയ്യിൽ വരുത്തി, സാധിക്കും=പ്രതിഷ്ഠ നിർവ്വഹിച്ചാലും.

എന്നുണ്ടിത്ര മുന്നിരേപ്പ രഹസ്യവിദ്വാം

കണ്ണെ നരാധിപൻ ചൊന്നതളുംദശായാം

ഒന്നേറെ വാഞ്ചൊടികു കീ സുരലോകഭരീ-

സന്നാദരീതിരനുവാദമിവാദയാനാ.

രവ്യ.

ഏഷ മുന്നിഃ എന്നു അങ്ങ ഉദ്ദേശ്യം=ഈ അഗസ്ത്യപ്രമുനി ഇപ്രകാ
രം അവിടെവെച്ചു പറഞ്ഞിട്ട്, നരാധിപൻ=രാജാവിൻ, കണ്ണെ=ചെ
വിയിൽ—വേറെ ആരു കേൾക്കാതെ, രഹസ്യവിദ്വാം=രഹസ്യമായ
വിദ്യയെ, അതളും ദശായാം=ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്ത സമയത്തു്, അനു
വാദം ആദയാനാ ഇവ=അതിനു അനുവാദം കൊടുക്കുകയാണോ എന്നു
തോന്നത്തക്കവിധം, സുരലോക.....രീതിഃ=ദേവലോകത്തിങ്കലുള്ള
പെരുന്തയുടെ വലുതായ ശബ്ദം, ഒന്നേറെ വാഞ്ചൊട്=അധികമായി,
ഇളകി=ചലിച്ചു. ദേവലോകത്തെ പെരുന്തുകൾ അധികം ശബ്ദിച്ചു.
ബിംബപ്രതിഷ്ഠയുടെ കാര്യം ദേവന്മാർക്കുകൂടി സന്തോഷമാകുന്നു എന്നു
ശ്ലോകത്തിന്റെ ഉത്താദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു.

കലിതകതുകമാശീവ്വംഭവം ചൊല്ലി നേരേ
 കലശഭവനമാമന്ത്രപ്രാസ്ഥയാ പോയനേരം
 ബലനിധിയിൽ നിധായ കഷ്ടാരം മന്ത്രിമുഖ്യേ
 തെളിവില്ലതപോത്ഥം പ്രാപ കൈലാസശൈലം ൪൯.

കലശഭവനം=അഗസ്തപമനിയും, കലിതകതുകം=സന്തോഷ
 തോടുകൂടി, ആശീവ്വംഭവം ചൊല്ലി=മംഗളമാശംസിച്ചു, അമന്ത്രപ്രാസ്ഥ
 യായപോയനേരം=അറിയിച്ചിട്ട് ആസ്ഥയോടുകൂടി പോയപ്പോൾ,
 ബലനിധിയിൽ=രാജഭരണകാര്യം നിർവ്വഹിക്കുവാൻ ശക്തനായ, മന്ത്രി
 മുഖ്യേ=മന്ത്രിത്രേ ഏകൻ, കഷ്ടാരം നിധായ=ഭൂഭാരത്തെ വച്ചിട്ട്, ഏല്പി
 ചിട്ട്, രാജാവു സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഉത്തരപോത്ഥം=വലിയ തപസ്സി
 നായിക്കൊണ്ടു്, കൈലാസശൈലം=കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ, പ്രാപ=
 പ്രവേശിച്ചു, ചെന്നു. അഗസ്തപൻ വിദ്യോപദേശം ചെയ്തു പോയ ഉട
 നേതന്നെ രാജാവു് രാജഭാരം മന്ത്രിയേ ഏല്പിച്ചു തപസ്സിനായി കൈലാ
 സത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു എന്നു സാരം.

ഭീഷം നിപത്വ ഘടിതാഞ്ജലിരേഷ വിശ്വപ-
 ശ്വാച്ഛേ കരേറി വിപുലേ രജതാദ്രിതുംഗേ
 സാക്ഷാൽകരിച്ചു മനസാ പരചിത്സപരൂപം
 ഓക്ഷായണീശമൊരു വാചമിവണ്ണമുഖേ. ൫൦.

ഏഷ രാജം=ഈ ശതസാമരാജാവു്, ഭീഷം നിപത്വ=ഭീഷമാ
 കംവണ്ണം നിപതിച്ചിട്ടു്—നമസ്സരിച്ചിട്ടു്, ഘടിതാഞ്ജലിഃ=അഞ്ജലിബ
 സ്സം ചെയ്തു. വിശ്വപശ്വാച്ഛേ=ലോകത്തിൽ സ്തുതിക്കുവാൻ യോഗ്യമാ
 യും, വിപുലേ രജതാദ്രിതുംഗേ=വിസ്തൃതമായും ഇരിക്കുന്ന കൈലാസ
 ത്തിന്റെ കൊടുമുടിയിൽ, കരേറി=ചെന്നു, മനസാപരചിത്സപരൂപം
 ഓക്ഷായണീശം സാക്ഷാൽകരിച്ചു=മനസ്സുകൊണ്ടു ബ്രഹ്മസ്വരൂപനായി
 ിരിക്കുന്ന ശിവനെ പ്രത്യക്ഷമായിക്കണ്ടു്, മനസ്സിൽ ശിവനെ ധ്യാനിച്ചു
 കൊണ്ടു എന്നു സാരം. ത്രീപരമേശ്വരനെക്കുറിച്ചു ഇവണ്ണം ഒരു വാചം
 =ഇപ്രകാരം ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞു ഭഗവാനെ സ്തുതിച്ചു.

“ഭക്ത്യാ വണങ്ങി ഘടിതാഞ്ജലിരഞ്ജനം പു-
 ക്ഷന്തതൃഭാമതിരത്ര ശുഭേ പ്രഭേദേ
 പ്രത്യക്ഷയന്നഖിലനായകമാർന്നാ ത-
 മ്യഭോജ്യമൃഡമൊരു വാചമിവണ്ണമുചേ.”

എന്നു രാമായണചമ്പു (രാവണോത്തരം) പദ്യത്തിനും ഈ ശ്ലോകത്തി-
 നും ഉള്ള ചൊയെപ്പും ദൃശ്യമാകുന്നു.

“ഗൌരീസൗഭാഗ്യാരാശേ! ജയജയ! ജഗദം-

ലംബമേ! തമ്പിരാണേ!

നേരേ വന്നിങ്ങ തൃക്കാലിണയിലടിമപു-

ക്കീട്ടമസ്താനനാഥാൻ

കാരുണ്യത്തോണിതന്മേലഴകൊടു കരയേ-

ററി പ്രഭോ കാംക്ഷിതാത്ഥം-

പ്പേരാം വാരാകരത്തിന്നുകരയൊടണ-

ക്കേണമേ ഭക്തബന്ധോ!

ഒമ.

ഗൌരീസൗഭാഗ്യാരാശേ=ശ്രീപാർവ്വതീദേവിയുടെ പ്രേമത്തിനു
 ഇരിപ്പിടമായും, (സംബുദ്ധി) ജഗദലംബമേ=ലോകത്തിനു ആശ്രയമാ-
 യും, പ്രഭോ=പ്രഭുവായും—എല്ലാത്തിനും ശക്തനായും ഇരിക്കുന്ന തമ്പി-
 രാണേ, ലോകശാപര, ജയജയ = അവിടുന്ന് ഉൽക്കഷ്ഠത്തോടുകൂടി വർത്തി-
 ച്ചാലും, നേരേ.....പുക്കീടം=നേരേ ഇവിടെവന്നു നിന്നിരുവടി-
 യുടെ പാദങ്ങളുടെ അടിമകളായും, അനാഥാൻ=മറ്റൊരു രക്ഷകൻ
 ഇല്ലാത്തവരായും ഇരിക്കുന്ന ഞങ്ങളെ, അഴകൊടു=ഭംഗിയായി, കാരു-
 ണ്യ.....തന്മേൽ=കരുണയാകുന്ന വഞ്ചിയിൽ കരയേററി, കാം-
 ക്ഷിതാത്ഥം.....മറുകരയിൽ=അഭീഷ്ടമാകുന്ന സമുദ്രത്തിന്റെ അ-
 ണ്ഠക്കരയിൽ, അണക്കേണമേ=കൊണ്ടെ ആക്കേണമേ, കരുണയോടു-
 കൂടി ഞങ്ങളുടെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിച്ചു തരണം. വേറെ ആരും ഞ-
 ണ്ങൾക്കു നാഥനില്ല എന്നു സാരം. ഈ ശ്ലോകം ഭാഷാരാമായണചമ്പു
 (രാവണോത്തരം) വിൽ ഉണ്ട്. ഭക്തബന്ധോ എന്ന പദത്തിന്റെ
 സ്ഥാനത്തു് “മെൻ തമ്പിരാണേ” എന്ന പദം ചേർന്നിരിക്കുന്നു. ഇത്രമാത്രം
 വ്യത്യാസം.

സ്വപ്നംഗാബാലചന്ദ്രാങ്കിതപുരിചിടയും

തീപ്പെരിഞ്ഞൊരു മൂന്നാം-

തൂക്കണ്ണും ഭോഗിവാർകണ്ഡലവുമരിയ കാ-

കോളവും കണ്ണനാളേ

അഗ്രേ തൃക്കൈകൾ നാലും കമലഭവശിരോ-

മാലയും മാറിലയ്യോ!

മുച്ചാഭോഗം പുലിത്തോലുടയുമിഹ പുല-

വേണമേ തമ്പിരാന്റേ!

൫൨

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ഭഗവത്സ്വരൂപത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. തമ്പിരാ
നേ=ഭഗവാനേ, സ്വപ്നംഗം.....ചിടയും=ആകാശംഗം, ബാല
ചന്ദ്രൻ, ഇവയോടുകൂടിയതും പിരിച്ചതും ആയ ഭടയും, തീപ്പെരി .....
.....കണ്ണും=തീച്ചൊരിയുന്ന മൂന്നാമത്തെ നെറിക്കണ്ണും, ഭോഗി.....
.....കണ്ഡലവും=സുപ്തത്തെക്കൊണ്ടുള്ള കണ്ണാഭാണവും, കണ്ണനാളേ=
കഴുത്തിൽ, അരിയ കാകോളവും=ഭയങ്കരമായ കാളകൂടവിഷവും, അഗ്രേ
=അഗ്രത്തിൽ, നാലു തൃക്കൈകളും=നാലുകൈകളും, മാറിൽ കമല....
....മാലയും=ഇഹാവിന്റെ ശിരസ്സും (തലയോടും) അയ്യോ=ആശ്ചര്യം,
മുച്ചാഭോഗം=മുഖ്യമായ ആഭോഗത്തോടുകൂടിയ ഹൊറവും വലിയ, പു
ലിത്തോലുടയും=പുലിയുടെ തോലാകുന്ന വസ്ത്രവും, ഇഹം=എന്റെ മന
സ്സിൽ, പുലവേണമേ=തോന്നേണമേ, വർത്തിക്കേണമേ. നിന്തിരുവടി
യുടെ ഏതാദേശമായ സ്വരൂപം എന്റെ മനസ്സിൽ പ്രാപിക്കാറാകണമേ.
ഈ ശ്ലോകവും ഭാഷാരമായണചമ്പുവിൽ ഉണ്ട്. പുലവേണമെൻ
(൧൦. ൧) എന്നു മാത്രമേ പാഠത്തിന് വ്യത്യാസമുള്ളൂ.

വാമാലങ്കാരിവാമാംഗവുമണികഴലും

ദേവദൈത്യാവതംസം

മാമാ തൃക്കൈകളിൽത്തങ്ങിന വരമഭയം

മാൻകിശോരം കുറാരം

വാർമേയും പന്നഗേന്ദ്രാഭരണമലഭ-

സ്വാംഗരാഗഭിമാമം

പൂമെയും പൂണ്ണശോഭം മനസി മമ പല-

വേണമേ തമ്പിരാന്തേ!”.

ഒ.൩

ഈ ശ്ലോകത്തിലും ഭാവസ്വരൂപത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. തമ്പിരാന്തേ=പ്രഭോ! വാമ.... ..വരമാംഗവും=ശ്രീപാർവ്വതിയാകുന്ന അലങ്കാരത്തോടുകൂടിയ ശരീരത്തിന്റെ വരമാംഗവും, ഭവഭൈരവ തംസം=ഭവന്മാരുടേയും അസുന്ദരന്മാരുടേയും ശിരസ്സിനു ഭൂഷണമായിരിക്കുന്ന-അവർ നമസ്കരിക്കുന്ന, അണികഴലും=പാദവും, തൃക്കൈകളിൽ .....കുറാരം=കൈകളിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന വരം, അഭയം, മാൻ കുട്ടി, കുറാരം (മഴ) എന്നിവയും, ഇവയോടുകൂടിയ നാലു കൈകളും; വാർമേയും..... ഭോണവും=ഭംഗിയേറുന്ന വാസുകി സുപ്തമായ ആഭരണവും, പൂണ്ണശോഭം=ശോഭിനിറഞ്ഞതും, അമല .....പൂമെയും=നിർമലമായ ഭസ്മത്തോടു ഭംഗിയാക്കിയിരിക്കുന്ന പൂമേനിയും എന്റെ മനസ്സിൽ ധ്യാനിക്കാറാകേണ്ടതേ. ഈ ശ്ലോകവും ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിൽ (രാവണോത്ഭവം) ഉള്ളതാകുന്നു.

പ്രാത്ഥിച്ചിറങ്ങുമമ മുഖ്യാനി കൂപ്പുകെയും-

പേർത്തങ്ങിനേ ദിനകരാഭിമുഖോ മഹാത്മാ

ആഴത്താരുഭകതിഭരമേകപദേന തന്നേ

ധാത്രിതലേ തെളിവിൽ നിന്നു തപം തുടന്നാൻ ത്വർ

മഹാത്മാ=മഹാനഭാവനായ രാജാവു്, ഇവണ്ണം പ്രാത്ഥിച്ചു=ഇപ്രകാരം പ്രാത്ഥിച്ചു, അഥ .....ചേർത്തു=കൈതൊഴുതു ശിരസ്സിൽ ചേർത്തുകൊണ്ടു്, ദിനകരാഭിമുഖോ=സൂര്യനു നേരെ നിന്നുകൊണ്ടു്, അങ്ങിനെ=അപ്രകാരം, ആഴത്താരു..... ഭാരം=അധികമായ ഭക്തി കൈക്കൊണ്ടു്, ധാത്രിതലേ=ഭൂമിയിൽ, ഏകപദേനതന്നെ=മറ്റൊരാളു കൊണ്ടുതന്നെ, നിന്നു തെളിവിൽ=മനഃപ്രസാദത്തോടുകൂടി, തപം തുടന്നാൻ=തപസ്സുചെയ്തു. ശിരസ്സിൽ തൊഴുകുകേചേർത്തു ഒരു കാലമത്രം ഭൂമിയിൽ ഉന്നിക്കൊണ്ടു രാജാവു് തപസ്സുചെയ്തു എന്നു സാരം.

യമനിയമാദികൾകൊണ്ടു

വിമലത ചേർത്തുൾക്കരുന്നിലനഭവലം

മിതമഹേന്ദ്രിയതുരഗഃ

സ്തിമിതസമാധിസ്സമാസ്ത തപസേസൌ. ൫൫

അസൌ=ഈ രാജാവു്, യമനിയമാദികൾ കൊണ്ടു=യമം മുതലായവകൊണ്ടു്,

“പൂർവ്വം ശമോ മമഃ പശ്ചാദാസനം തു തൃതീയകം

പ്രാണായാമശ്ചതുർത്ഥാത്ര പ്രത്യാഹാരസ്തു പഞ്ചമഃ

ധാരണാതഃ പരം ധ്യാനം സപ്തമം തല്പരം പുനഃ

സമാധിരവമംഗാനി യോഗശ്ചോക്താനി സ്മരിഭിഃ”

എന്ന യോഗശാസ്ത്രത്തിൽ പറയുന്ന ഭാഗം ഇവിടെ സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. യോഗത്തിന്റെ ഈ അഷ്ടാംഗങ്ങളെയാണു് യമനിയമാദി എന്ന പദം കുറിക്കുന്നതു്. ഉൾക്കരുന്നിന്നു അനഭവലം വിമലത ചേർത്തു=മനസ്സിന്നു ഏറ്റവും നിർമലതപം വരുത്തി, രാഗദ്വേഷാഭിമതിപ്രവൃത്തികളെല്ലാം നശിപ്പിച്ചു എന്നു സാരം. മിതമഹേ ..... തുരഗഃ=ഇന്ദ്രിയങ്ങളാകുന്ന കതിരുകളെ ഏല്പാം അടക്കിനിർത്തി, ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തു എന്നു സാരം. സ്തിമിതസമാധിഃ=സമാധിയുറപ്പിച്ചു, തപസ=തപസ്സിനായി കൊണ്ടു, സമാസ്ത=സ്ഥിതിചെയ്തു. യോഗംകൊണ്ടു ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തു ഏകാഗ്രതയോടുകൂടി രാജാവു തപസ്സു ചെയ്തു എന്നു ഭാവം. ഭാഷാരമായണചമ്പുവിൽ ഈ ശ്ലോകവും ഉണ്ടു്. പാഠഭേദം യാതൊന്നും മില്ല (വൃത്തം ഗീതി)

ജിതാസനോ മീലിതലോചനാംബുജ-

സ്തദോജപലസ്സംയമിതാനിലകൃമഃ

വിധയതന്മാരപീനീവഹോ മഹത്തപ-

സ്ത തപ്തവാൻ കേവലമോരുതാശനഃ. ൫൬

സഃ=അവൻ, രാജാവു്, ജിതാസനഃ=ആസനങ്ങളെ യെല്ലാം ജയിച്ചവനായും, ‘സ്ഥിരസുഖമാസനം’ എന്നു പരമജലിസ്യതം. നിശ്ചല

ലമായ സുഖത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നത് ആസനം എന്ന് ഈ സൂത്രത്തിന്റെ അർത്ഥം. 'ആസ്വത അനേനേത്യാസനം' എന്നു ശബ്ദാർത്ഥം. മീലിത ..... ബുദ്ധി=നേത്രങ്ങളെ അടച്ചുകൊണ്ടും, സഭാ=ഐപ്പോഴും, ഉപലം=തേജസ്സുകൊണ്ടു ജപലിക്കുന്നവനായും, സംയമി..... ക്രമം=ശരീരത്തിലുള്ള പ്രാണാദി വായുക്കളുടെ ഗതികളെയെല്ലാം സംയമനം ചെയ്തും—അടക്കിയവനായും, വിധേയത..... നിവഹം=നാഡികളെല്ലാം കഴുകി ശുദ്ധീകരിച്ചവനായും. നാഡീശോധനം യോഗത്തിന്റെ (തപസ്സിന്റെ) പ്രാരംഭത്തിൽ ചെയ്യേണ്ട ഒരു പ്രധാനകർമ്മമാകുന്നു.

“യഥേഷ്ടധാരണം വായോരനലസ്യ പ്രഭീപനം
നാഭാഭിന്വ്യക്തിരാശോഗ്യം ജായതേ നാഡീശോധനം”

എന്നും മറ്റും അതിന്റെ ഫലത്തെപ്പറ്റി യോഗശാസ്ത്രത്തിൽ പറയുന്നു. കേവല..... ശന്ധി = കേവലം വായുവിനെ ഭക്ഷിക്കുന്നവനായും, ഇതരങ്ങളായ സാധനം ഒന്നും ഭക്ഷിക്കാതെയും, മഹൽ തപഃ=വലിയ തായ തപസ്സിനെ, തപ്തവാൻ=തപിച്ചു—ചെയ്തു. ഒരു യോഗി തപസ്സ് ചെയ്യുമ്പോൾ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളെല്ലാം ഈ പട്ടത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ ശ്ലോകവും ഭാ. രാമായണചമ്പുവിൽ (രാവണോ രജപം) ഉള്ളതാണ്. വൃത്തം വംശസ്ഥം. 'ജതങ്ങൾ വംശസ്ഥമതാം ജാതകം' എന്നു ലക്ഷണം (വൃത്തമഞ്ജരി. ഷു. ആർ. രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ)

ഉത്ഥാപ്യ മൂലശിഖികീലമസൗ സുഷുപ്തം-
മദ്യാലാപനം ദ്രഹിണരസ്യമുതപ്രകാശം
വിസ്താർത്വ വിഷപഗമുതൈഃ പരമാത്മചന്ദ്ര-
സ്രന്ധൈസ്സദാന്തരനഭസ്ഥലമദ്വേഷിഞ്ചൽ. ൫൭

അസൗ=ഈ രാജാവു്, സുഷുപ്തം.....ലാപനം=സുഷുപ്തനാഡിയുടെ നടുവിലുള്ള വഴിയിൽകൂടി.

“സുഷുപ്തംപ്രാ മഹാനാഡീ ഭേദമദ്വേ പ്രതിഷ്ഠിതാ
അന്തസ്സക്ഷിരസസ്ഥനാ വേണകാണ്ഡചക്രമിതാ
ഗുഹാന്തേ ച്യംഗുലാഭുജം മേഘോത്തേ ച്യംഗുലാഭയഃ
മൂലോപച്ഛിന്നവംശാഭാ തന്മുഖം സുപ്രതിഷ്ഠിതം.
ത്രികോണഭേദമദ്വേ തന്മുഖാധാരം വിദിഷ്വാഃ.”

എന്ന യോഗശാസ്ത്രത്തിൽ സൂക്ഷ്മമായ ഒരു ആകൃതിയും സ്ഥാനവും പറയുന്നു. മൂലധാരത്തിലുള്ള അഗ്നിജ്വാലയെ ഉത്തമാംഗ്യം=ഉയർത്തിയിട്ട്, ഉത്പ്രകാശം ദ്വിവിണാസ്ത്രം=ഏറ്റവും പ്രകാശത്തോടുകൂടിയ ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെ, വിസ്താർത്വം=വലുതാക്കിയിട്ട്, പാമാത്മ .....സ്ത്രൈസ്വിഷ്വരശ്ചൈതഃ=പരമാത്മാവാകുന്ന ചന്ദ്രകൽ നിന്ന് എല്ലാഭാഗത്തും ഒച്ചിക്കുന്ന അമൃതങ്ങളെ ഉൾക്കൊണ്ടു, ആന്തരനഭഃസ്ഥലം അഭ്യക്ഷിഞ്ചൽ=അന്തർഭാഗമാകുന്ന ആന്തരത്തെ നന്നല്ല. ഈ ശ്ലോകവും ഭാഷാരമായ ബലവ്യതിൽ (രാവണോത്തരം) ഉണ്ട്. പ്രഥമപാദത്തിൽ ശിഖിഷീലം എന്നിട്ടുള്ള ശിഖിമൂലം എന്ന മാത്രം പാഠഭേദം.

ദീപ്തിസ്തന്തരഥ കാചന മൂലപത്മാൽ
പ്രോത്ഥായ മന്തുരീതമദ്യുതനാഡിരസ്രാ
ആപാദശാന്തമപി രാജതഭംഗധരഃ-
പ്രോദ്യന്തമാരജതഭംഗധരീഭാ ബഭാസേ.   ൫൮

അഥ=അനന്തരം, തദന്തഃ=അദ്വൈതത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ, മൂലപത്മാൽ പ്രോത്ഥായ=മൂലപത്മത്തിൽനിന്നു ഉയർന്നു, മന്തുരീതം.....സ്രാ=മദ്യുതനാഡീഭാരത്തിൽ മന്തുരമായതും, ആപാദശാന്തം അപി=പാദശാന്തം വരയും—യോഗശാസ്ത്രപ്രകാരം മൂലധാരമുതൽ ശുദ്ധമായ ആത്മാവകം വരെ ആദ്യ ആധാരങ്ങളും അതിനുമേൽ ബിന്ദു, കല, നിർദ്വൈധിക, അഭേദം എന്നും മറ്റും പത്തു ആധാരങ്ങളും ഉണ്ട്. ഇവയിൽ മൂലധാരം മുതൽക്കു ഐശ്വര്യകൃഷ്ണാൽ പന്ത്രണ്ടാമത്തെ ആധാരത്തിന്റെ ഒടുവിലത്തെ സ്ഥാനമാണ് പാദശാന്തം എന്നു ചേർ പറയുന്ന പ്രഭേദം. ഇവിടെ ഇന്നു വിധത്തിൽ ഈശ്വരനെ സ്തുതിക്കുന്നതെന്ന യോഗശാസ്ത്രത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്.

“തൂലാസ്തദിക്സങ്കാശം പാദശാന്തേവലോകയൽ
പാദശാന്തമലയാമാ ശരീരം കാലത്രപിണം.”

ഏകാദശം,

“സ്വഭേദായതന്നസ്താന്തർവിചിന്ത്യ പരമേശ്വരം
ഏതപത്മേ കണ്ണികാമദ്യേ ധ്യാനയജ്ഞൈ പൂജയേൽ
മൂലേ വാ ശാശ്വതേ നാഭൌ കണ്ഠേ വാ താലാസ്ത്രകേ
ശ്രോമദ്യേ പാദശാന്തേ വാ ലലാടേ മൂർദ്ധ്നി സംസ്തരേൽ.”

എന്നും പ്രപഞ്ചമുദയത്തിൽ (യോഗപ്രകരണത്തിൽ) പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന
കാരണം ഇവിടെ കാണിക്കുന്നതു കൊള്ളാം. ഇവയിൽനിന്നു താഴെ
യുള്ള ഷഡാധാരങ്ങൾപോലെ മുകളിലുള്ള ധ്യാനസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഒന്നാ
ണ് ചോദശാന്തം എന്നു തെളിയുന്നു. രാജത ... .. നിഭാ=രാജതദ
ണ്ഡത്തിന്റെ ഉള്ളിൽനിന്നു ഉദിച്ചുണ്ടായ വലിയ രാജതദണ്ഡംപോ
ലെയുള്ളതു ആയ, കാചന=ഏതോ ഒരു, ദീപ്തി=ശോഭ, ബഭ്രസെ=
ശോഭിച്ചു. രാജതം=വെള്ളികൊണ്ടുള്ളതു, ദണ്ഡം=വടി. ഈ ശ്ലോകവും
ഭാഷാരമായണചമ്പുവിൽ (രാവണോത്ഭവം) ഉണ്ട്.

ആകാശകേവലഗൃഹോ ജലവാഹകാലേ
സാകാംക്ഷമേവ ശിശിരേ സലിലാവഗാഹീ
ആകീർണ്ണപഞ്ചശിഖിമദ്ധ്യഗതശ്ച ഘമേമ
ലോകാത്ഭുതാനുഗതപാഠസി ചലാരസോയാ. ൫൯

സഃ അയം=ഈ രാജാവു, ജലവാഹകാലേ=ജലവാഹങ്ങളുടെ
-മേഘങ്ങളുടെ കാലത്തിങ്കൽ-വഷക്കാലത്തിൽ, ആകാശ ... ..
ഗൃഹം=ആകാശമാകുന്ന ഗൃഹം മാത്രമുള്ളവനായും, ഭൂമിയിൽ ഗൃഹത്തി
ലെങ്ങും ഇരിക്കാതെ വെളിസ്ഥലത്തു നിന്നു എന്നു സാരം. ശിശിരേ=
ശിശിര(തണുപ്പുള്ള, മഞ്ഞു)കാലത്തു. സാകാംക്ഷം=താല്പര്യത്തോടുകൂടി,
സലിലാവഗാഹീ=വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിയവനായും, ഘമേമ=വേനൽക്കാ
ലത്തു, ആകീർണ്ണപഞ്ച ... ..ഗതഃ=പഞ്ചാംഗികളുടെ നടുവിൽനിന്നു.
നാലുപുറത്തും തീയിട്ടു അതിന്റെ നടുക്കു ആഭിമുഖ്യം രണ്ടിടം തട്ട
ത്തക്കവണ്ണം നിന്നു എന്നു അർത്ഥം. ലോകാ ... ..തപാഠസി=ലോ
കത്തിൽ അത്തുതെങ്ങു ജനിപ്പിക്കുന്നവയായ തപസ്സുകളെ, ചലാര=
ആചരിച്ചു-ചെയ്തു. പൂജാപ്രാദീപീഡകളെ ഒന്നും വക്രവെയ്ക്കാതെ ഹരിന
മായ തപസ്സു രാജാവു ചെയ്തു എന്നു സാരം. ഈ ശ്ലോകവും ഭാ. രാ. ച
മ്പുവിൽ (രാവണോത്ഭവം) ഉണ്ട്.

മുഹൂരാന്തരചക്ഷുഷാ തുലോം നാ-
ളഗജാകാന്തമകത്തു കാക്കുകൊണ്ടോ
ദ്രുമിണാദിതൃണാന്തമിപ്രപഞ്ചം
നിഖിലം കേര ശിവരൂപമായ് പ്പലമ്പി. ൬൦

മറ്റും കൂടെക്കൂടെ, ആന്തര ചക്ഷുഷം മനസ്സുകൊണ്ടു കണ്ടുകൊണ്ടു, തുലോം നാദം വളരെക്കൊലം, അകത്തു മനസ്സിൽ, അഗാധകാന്തം ശ്രീപരമേശ്വരനെ, കാൺകൊണ്ടോ മീനകാലം ഭഗവാനെ ധ്യാനിച്ചു തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടോ എന്നു സാരം. ദുഹിന്നാ.....പ്രപഞ്ചം ബ്രഹ്മാവസ്ഥയിൽ പൂർണ്ണവരെയുള്ള പ്രപഞ്ചം, നിഖിലം ഐശ്വര്യം, ശിവരൂപമായ ശിവന്റെ ആകൃതിയായി, പുലമ്പി തോന്നി-വിചാരിച്ചു. ശിവനെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു തപസ്സുചെയ്തു രാജാവിനു ലോകത്തിലെ സകല വസ്തുക്കളും ശിവമായായിട്ടു തേന്നി.

“പുഷ്പ പുഷ്പ ഹി പശ്ചാതി ചീരകൃഷ്ണാജിനാംബരം
ഗൃഹീതധനേഷു രാമം പാശഹസ്തമിവന്തകം
അപി രാമസഹസ്രാണി ഭീതഃ പശ്ചാതി രാവണഃ
രാമഭൂതമിദം സർവ്വമനുബ്രൂഹതി ഭൂമി.”

(അനുബ്രൂഹാണാം-സ-ന്മൻ)

എന്നു വാല്മീകീരാമായണത്തിലും,

“ആസീനസ്സംവിശൻ തിഷ്ഠൻ ഭുജാന്നഃ പശ്ചന്മഹീം
ചിന്തയാനോ ഹൃഷീകേശമപശൃതന്മയം ജഗൽ.”

(ഭഗവദ്ഗീത-അദ്ധ്യായം-൨)

എന്നു ഭഗവതത്തിലും പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഭഗവത്തും പ്രകൃതത്തിൽ സ്തോഭനീയമാകുന്നു. ഒരു വസ്തുവിനെക്കുറിച്ചു സഭാപി ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ആ ധ്യാനത്തിന്റെ പരമാവസ്ഥയിൽ കാണുന്നതെല്ലാം ആ വസ്തുവുവെന്നു തോന്നുന്നതു സാധാരണമാണ്. വൃത്തം വസന്തമാലിക. വിഷമേ സസജം ഗഗനം സമത്തിൽ സഭാരഹം യ വസന്തമാലികയ്ക്ക് എന്നു ലക്ഷണം (വൃ മ).

ഇക്കാണായ വനങ്ങളും ഗിരിശിഖാ-

കൂടങ്ങളും വല്ലഭീ-

വൃക്ഷവൃക്ഷങ്ങളുമിമ്മുഗങ്ങളുമൊരോ

ജന്തുക്കൾ മററുള്ളതും

അത്രേ കണ്ടതശേഷവും പരശിവൻ-
തന്നേ ശിവാഭ്യന്തരമാ
ന കപാപി സ്പദമാനന്ദേ ശിവമയം
ത്രൈലോക്യമെപ്പേരുമേ.

നന്ദ

പൂർവ്വശ്ലോകത്തിലെ ആശയംതന്നെ വിസ്തരിച്ച് ഈ പദ്യത്തിൽ പറയുന്നു. ഇക്കാരണമായ വനങ്ങളും.... ഊരങ്ങളും=ലോകത്തിൽ കാണുന്ന വനം, പർവ്വതം, വള്ളി, വൃക്ഷം, മൃഗം എന്നിവയും മറ്റുള്ളതും കാരോ ജന്തുക്കൾ=മറ്റുള്ളവയായ കാരോതരം ജന്തുക്കളും, അത്രേ കണ്ടതശേഷവും=മുൻപിൽ കാണുന്നതെല്ലാം, പരശിവൻതന്നേ=പരമാത്മസ്വരൂപിയായ ശിവൻതന്നെയാകുന്നു. ശിവാഭ്യന്തരമാ=ശിവനിൽനിന്നു വേറെയായി, ഒന്നും=യാതൊരു വസ്തുവും, കരിടത്തും സ്പദം=വൃക്ഷമായി, ന=ഇല്ല, ത്രൈലോക്യം എപ്പേരുമേ ശിവമയം=ലോകം എല്ലാം ശിവരൂപമാകുന്നു. ലോകം എല്ലാം ശിവരൂപമായി രാജാവു കണ്ടു എന്നു സാരം.

ഞാനത്രേ ശശിമൂഡനായതു കനൽ-
ക്കണ്ണും മലിയാളികേ
ഞാനത്രേ ശിതികന്ധരൻ പരശുതാ-
നേക്കയ്യിലു സാമ്പ്രതം
ഞാനത്രേ ശിവനെന്മന്നമെന്മന്നമെ-
ല്ലാമേ ശിവാഭിനമെ-
ന്നാനന്മെന്മന്നമെന്മന്നമെന്മന്നമെ-
മംഗല്യപാമോനിയേ.

നന്ദ

മംഗല്യ.....നിയേ=മംഗല്യത്തിന്നു സമുദമായ രാജാവിന്റെ, ആത്മനി=ആത്മാവിൽ, ഞാന.....നായതു=ഞാൻ തന്നെയാണു ശിവൻ, മലിയാളികേ കനൽക്കണ്ണും=എന്റെ നെറ്റിയിലാണു തീക്കണ്ണുള്ളതും, ശിതികന്ധരൻ ഞാനത്രേ=കഴുത്തിൽ കാളകൂടം ധരിച്ച നീലനിറം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതും എന്നാണു്, സാമ്പ്രതം=എൻ കയ്യിലും പരശുതാൻ=ഇപ്പോൾ എന്റെ കയ്യിലും മഴിവുണ്ടു്. ശിവൻ ഞാന

ദ്രൗ=ശിവൻ ഞാൻ തന്നെയാണു്, എൻ ഇതു മകലല്ലാം ശിവാഭി
 ന്നം=എന്റെ ഈ ശരീരം എല്ലാം ശിവഭക്തിനിന്നും വേർപെട്ടതല്ല.
 ഏന്റേയും ശിവന്റേയും ശരീരം ഒന്നുതന്നെ, എന്നു ആനന്ദത്തെടു=ഇ
 പ്രകാരം സന്തോഷത്തോടുകൂടി, ദ്രവ്യം=ഉറപ്പോടുകൂടി, ഉറച്ചിതു=വി
 ചാരിച്ചു. രാജാവു തന്നെ ശിവഭക്തിനിന്നു അഭിന്നനായി കരുതിയെന്നു
 സാരം.

സതതമചി മനീഷാബിംബിതം ബിംബമൈശം
 പ്രഥിതരുചി പുറത്തുടങ്ങു കത്തുന്നപോലെ
 അതിശയിതതപസ്യാരീതികൊണ്ടൊരമേററം
 പ്രസരമതുലതേജോരാശി ജജ്വാല രാജാ. സന്ദ

രാജാ=രാജാവായ ശതസോമൻ, സതതം അർചി=എപ്പോഴുമയ
 ത്തും, മനീഷാബിംബിതം=തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ നിഴലിച്ചിരിക്കുന്നതും,
 പ്രഥിതരുചി=വലിയ തേജസ്സോടുകൂടിയതും ആയ, ഐശം=ശിവന്റെ,
 ബിംബം=വിഗ്രഹം, പുറത്തു .....പോലെ=ഭേദത്തിന്റെ പുറമേയും
 കത്തുന്നതുപോലെ. അലങ്കാരം ഉൽപ്രേക്ഷ. അതിശയിത .....
 മോഹം=അത്തുളതമായ തപസ്സിന്റെ രീതികൊണ്ടു അധികമധികമായി,
 പ്രസരം.....രാശി=വ്യാപിക്കുന്ന നിസ്തലമായ തേജസ്സിനു ഇരിപ്പിട
 മായിട്ടു, ജജ്വാല=ജ്വലിച്ചു-ശോഭിച്ചു. രാജാവിന്റെ ശരീരത്തിനപ്പുറ
 ത്തും നിസ്തലമായ മഹാതേജസ്സു കത്തിക്കാളിപ്പറന്നു. അതു കണ്ടാൽ
 അദ്ദേഹത്തിന്റെ അകത്തിരിക്കുന്ന ശിവന്റെ തേജസ്സു പുറത്തേക്കും
 വ്യാപിച്ചുവോ എന്നു തോന്നും എന്നു സാരം.

അത്ഭുതം വിസ്തയിച്ചു മുനിജനമരികേ
 കണ്ടു ഘോരന്തപസ്യാ-
 വിസ്താരന്ദേവതാനാമിടനില് മനകാ-
 വിന്നു തട്ടീ നിഗ്രഹം
 ഏന്തീ സംഭ്രാന്തി മുപ്പാരിനമവശമതേ-
 യല്ല സാക്ഷാൽ ത്രിലോകീ-
 ഭക്താവിനദ്രികത്വാരമണനു തിരുവു-
 ഉളത്തിലേറീ വിശേഷം.

സുഭ

മുനിക്കനും അറിയേ=മഹാഷിമാർ സമീപത്തിൽ, രേഖാരം തപസ്യാവിസ്താരം കണ്ടു = കുറിനവു വിസ്തരിച്ചു ചെയ്യുന്നതുമായ തപസ്സു കണ്ടു. അത്യന്തം വിസ്മയിച്ചു = ആത്മയ്ക്കപ്പുട്ടു, ദേവതാനാം മനകാവിനം=ദേവന്മാരുടെ മനസ്സിൽ, സന്ധിയിൽ മനക്കായു എന്നല്ലാതെ ഭാഷയിൽ മനകായു എന്നു വരികയില്ല. മനകായു എന്നു പ്രയോഗിച്ചതു വൃത്തത്തിനു ഭാഗം നേരിടാതിരിക്കുവാനാണ്. 'അപി മാഷം മഷം കർഷാൽ ക്ഷുന്ദോഭോഗം ന കാരയേൽ' എന്ന ന്യായം ഇവിടെ സ്മരണീയം. അക്ഷായു, മനകായു, ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ പ്രാചീനചന്ദ്രക്കളിൽ സാധാരണമാകുന്നു. നിശ്ശഡം=രഹസ്യമായി, പുനമേ കാണാതെ, ഇടനില്പ തട്ടി=ഇളക്കം വന്നു. മുപ്പാരിനും സംഭ്രാന്തി എത്തി=മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും സംഭ്രമം ഉണ്ടായി. അതേയല്ല=അത്രതന്നെയല്ല, അവശം=അവശസ്ഥിതി, സാക്ഷാൽ ത്രിലോകി.....ലേനി=സാക്ഷാൽ മൂന്നു ലോകങ്ങളുടേയും നാഥനായും, ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ ഭർത്താവും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീപാദമേശ്വരനും തിരുവള്ളത്തിൽ വിശേഷം വന്നു ചേർന്നു. ശിവന്റെ ഏതേയും അസ്വസ്ഥമായി എന്നു സാരം. മുനിക്കൻ, ദേവന്മാർ, മൂന്നു ലോകത്തിലും അധിവാസിക്കുന്ന ജനങ്ങൾ, ശിവൻ ഇവർക്കെല്ലാം രാജാവിന്റെ അത്തുളമായ തപസ്സുകൊണ്ടു മനസ്സു അസ്വസ്ഥമായി എന്നു ഭാവം.

“മൽപ്രാണേശ്വരി ശൈലരാജമകുരത-

ന്നരപ്രീതിസർപ്പസ്വപമാം-

നൽബിംബം പുനരേതദർശിതമതി-

ജദാമോ കൊടുത്തിടുവാൻ?

ഇപ്പാർ മുട്ടെ മേലിച്ചുപോമിതു കൊടു-

ത്തിടാത്തിലുഗ്രേ തപോ-

വിഷ്ണുരാഗ്നിയിലെന്തഹോ വിഷമമായ്

നിഷ്ണന്നമെപ്പേരുമേ.

നൃഗ്

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ശിവന്റെ വിചാരത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്നു. ഏതദർശിതം=ഈ രാജാവു ആഴ്ചെക്കുന്നതു-പ്രായ്ക്കുന്നതു്, മൽപ്രാണേശ്വരി.....നൽബിംബം=എന്റെ ജീവനാഥയായ പാർവ്വതിയുടെ പ്രീതിസർപ്പമായ ബിംബമാകുന്നു. പാർവ്വതി അതിപ്രീതിയോടു

കൂടി വച്ചു പൂജിക്കുന്ന ബിംബത്തെയാണു രജാവു ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്നു ഭാവം. പുനഃ ഇങ്ങനേമോ കൊടുത്തിടുവാൻ = എന്നിങ്ങ പാവ്തിയുടെ സന്തതംകൂടാതെ കൊടുക്കാവുന്നതാണോ. ഇതു കൊടുത്തിടാത്തതിൽ ഇപ്പാർ ഇന്നു മുട്ടെ മരിച്ചുപോം = ബിംബം രജാവിന്നു കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ ഈ ലോകം ഇന്നു മുഴുവനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഠിനതപസ്സാകുന്ന രീതിൽ ഭരിക്കും. എപ്പോഴുമേ വിഷമമായ് നിഷ്പന്നം അഹോ = എല്ലാം ഏറ്റവും വിഷമമായി വന്നു. ബിംബം രജാവിന്നു കൊടുക്കുവാനും കൊടുക്കാതിരിക്കുവാനും പാടില്ലെന്ന നിമിത്തവന്നതുകൊണ്ടു ധർമ്മസങ്കടത്തിലകപ്പെട്ട ശിവൻ വിഷമിച്ചു എന്നു സാരം.

ഏന്നാലും കാലമായി നിഖിലഭൂവനര-

ക്ഷാത്മമേതസ്യ കാമം-

തന്നേ കാമം കൊടുപ്പാനുപചിതമധികാ-

മനപഥം തനപതോ മേ."

എന്നമ്മാരാരി മതപാ പനിമലമകൾ നി-

രാടുവാൻ പോയതേര-

ത്തുന്നിദ്രാത്മാ തദഗ്രേ കനിവൊടനുജിഷ്ട-

ക്ഷസ്തദാ പ്രാദുരോസീൽ.

സുസ

എന്നാലും = ബിംബം കൊടുക്കുന്നതു ശ്രീപാർവ്വതിക്കു ഹിതമല്ലെന്നു വരികിലും, അനപഥം = ഭിവസംതോരം, മേ = ഏന്റെ, അപചിതി = പൂജയെ, അധികം = അധികമായി, തനപതഃ = ചെയ്യുന്നവനായ, ഏതസ്യ = ഈ രജാവിന്റെ, കാമഃ = ആഗ്രഹത്തെ, നിഖില ..... രക്ഷാത്മം = ലോകങ്ങളുടെ എല്ലാം രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി, കാമതന്നേ = ഏറ്റവും, കൊടുപ്പാൻ = കൊടുക്കുന്നതിന്നു, കാലമേയ് = കാലം വന്നു. എന്നെ ഈ രാജാവു പതിവായി അധികം ഭജിക്കുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിക്കുവാൻ ഇനി താമസിപ്പിക്കരുതു എന്ന് ഭാവം. എന്നു = ഇപ്രകാരം, ഉന്നിദ്രാത്മാ അമ്മാരാരി = പരമാത്മാവായിരിക്കുന്ന ആ ശിവൻ, മതപാ = വിചാരിച്ചു, കനിവൊടു അനുജിഷ്ടക്ഷഃ = ഭയവോടു കൂടി രാജാവിനെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നതിന്നു ആഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു, തദഗ്രേ = രാജാവിന്റെ അടുക്കൽ, പനിമല ..... നേരത്തു = ശ്രീപാർവ്വതി കളിക്കുവാൻ പോയ സമയത്തു, തദാ = അപ്പോൾ, പ്രാദുരോസീൽ = പ്രത്യക്ഷമായി

യിബ്ബേച്ച. ശ്രീപാർവ്വതി സമീപത്തിൽ ഇല്ലാതെയിരുന്ന സമയം അറിയാതെ ബിംബം എടുത്തു രാജാവിനു കൊടുക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖിൽ ശിവൻ പ്രത്യക്ഷനായി.

അപ്പോൾ അത്ഭുതസ്വപ്നനാമീശപരമഴികൊടു കാ -

ണായ്ക്കൊണ്ടെന്നപോലെ

വിന്യേശോസയ പരസ്താദണിമിഴികൾ തുറ-

ന്നാതു നോക്കും ദശായാം

ദൃഷ്ടാരോല്ലാസിരോദസ്ഥലമിടനിറയ-

മ്മാറു കാണായിതയ്യാ!

ദൃഢസ്തൂർഗ്ഗണികോടിപ്രതിമ തടവി നി-

ല്ലോരു തേജോവിശേഷം.

നന്ദ

അപ്പോൾ അസൗകൃത്യം ആ സമയത്തു രാജാവു, ആത്മസ്വം ..... പോലെ = തന്റെ ആത്മസ്വത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഭാവാനെ ഉള്ളിൽ കാണാഞ്ഞിട്ടെന്നപോലെ, വിന്യേശം = വിന്യേശനായിട്ടു (വിന്യയിച്ചു) പരസ്താ = സമീപത്തിൽ, അണി ..... ദശായാം = കണ്ണുകൾ തുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ - ഉള്ളിൽ ഇരിക്കുന്ന ഈശ്വരനെ കാണുന്നില്ല എവിടെയാണെന്നു നോക്കും എന്നു വിചാരിച്ചിട്ട് എന്നപോലെ രാജാവു കണ്ണു തുറന്നു നോക്കി. ആ സമയത്തു. അയ്യോ = ആശ്ചര്യം, രാജാവു നോക്കിയപ്പോൾ, ദൃഢസ്തൂർ ..... വിശേഷം = എന്നെക്കാൾ പ്രകാരം ആർക്കാണ് അധികം എന്നു അഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയ ആഭിമുഖ്യം അഗ്നിയും കോടി വെണ്ണമൊരുമിച്ചാൽ എത്ര തേജസ്സുണ്ടാകുമോ അത്രയും വിശിഷ്ടമായ പ്രകാരം, ദൃഷ്ടാരോ ..... മാറു = അവസാനമില്ലാതെ ശോഭിക്കുന്ന ഭൂതാകാരങ്ങൾ നിറയത്തക്കവിധം, കാണായിതു = കണ്ടു. ലോകം മുഴുവനും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതും അതിമഹത്തും ആയ പ്രകാരം മുൻപിൻ കണ്ടു എന്നു ഭാവം.

കാണപ്പെട്ട സമക്ഷം തദന തെളിവെഴും

തേജസസ്തസ്യ മല്ലേ

ചേണെത്തും കാളഭോഗീശപരകലിതജടാ-

നഭമുശ്ശേധനുമേവം

ഭീനതാണൈകദീക്ഷം മനസി കിമപി കൊ-

ളാഞ്ഞു തള്ളിക്കടക്ക-

ജോണിൽ പാടേ പടന്നീടിന ചെന്നകരുണം

പാവ്തീഭാഗധേയം.

നവ്യ

ശതസോമൻ കണ്ട തേജസ്സിന്റെ രൂപം ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വ
ന്നിരിക്കുന്നു. തരണം=അതിനശേഷം, തെളിവെഴും=തെളിഞ്ഞ, തസ്യ
തേജസഃ മഖ്യേ=ആ തേജസ്സിന്റെ നടുവിൽ, ചേണെത്തും.....രേ
ഖം=ഭംഗിയായി കാളസൂപ്പത്തെ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ജടയിൽ മനോഹ
രമായ ബാലചന്ദ്രനെ ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതും-ധരിക്കുന്നതും, ഭീന.....
ദീക്ഷം=ഭീനമാരെ രക്ഷിക്കുന്നതിൽ പ്രതഞ്ഞാടുകൂടിയതും, മനസി....
.....കരുണം=ഉള്ളിൽ നിറഞ്ഞു അവിടെ ഇരിക്കുവാൻ സ്ഥലമില്ലാതെ
പുറത്തേക്കു തിരക്കിച്ചാടി കണ്ണിൽ പടന്നിരിക്കുന്ന കനത്ത-അധികമാ
യ കരുണയോടുകൂടിയതും ആയ, പാവ്തീഭാഗധേയം=ശ്രീപാവ്തിയുടെ
ഭാഗ്യം, സമക്ഷം=കണ്ണിനു മുൻപിൽ, കാണപ്പെട്ടു. പരമശിവനെ
രാജാവു മുൻപിൽ കണ്ടു എന്നു സാരം. പാവ്തീഭാഗധേയമായിട്ടു ശിവ
നെ പുകുതത്തിൽ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പൂണ്ണമായ സപരൂപത്തോടുകൂടി
യാണു ശിവൻ പ്രത്യക്ഷനായതെന്നു സാരം. മനസി.....കരുണം
എന്ന പദം ഭഗവാന്റെ കരുണാധിക്യത്തെ കാണിക്കുന്നു. സഹൃദയന്മാ
രെ രസിപ്പിക്കുന്നതും ആനന്ദം ആയ ഒന്നാണു് ഈ ഭാഗത്തിലെ പദ
കല്പനം.

അനേകം പുഷ്പപൂണ്ണാഞ്ജലിപടമുടനേ

ഭൂതാം ചക്രവർത്തി

ധന്യാത്മാ വീണ ഭീഷ്മം ത്രിഭുവനപൈരുമാൾ-

തൻപദാംഭോജമുലേ

അമ്പുനാനന്ദകൗതൂഹലവിവരതയാ

ഗൽഗ്ഗഭം പൂണ്ട വാചാ

മുന്നേക്കാൾ വാച്ച ഭക്തിപ്രസരസരണി തു-

ഷ്ടാവ പുഷ്പാത്മഭൂമാ.

നന്ദൻ

അന്നേരം=ഭഗവാനെ മുൻപിൽ കണ്ടപ്പോൾ, ഭൂതാം ചക്രവർത്തി
 =രാജാക്കന്മാരുടെ നാമനും, ധന്യാത്മാ=പുണ്യാത്മാവും, പുഷ്പാത്മാഭിമാ
 =ആത്മാഭിമാവോടുകൂടിയവനും, പുഷ്പം = വെളിച്ചം, ആത്മാഭിമാ
 =തന്റെ ഐശ്വര്യം, ആയ രാജാവ്, ഉടനെ=വേഗത്തിൽ, പുഷ്പപൂർണ്ണ
 അഭിപ്രകാരം=പൂർണ്ണമായിത്തീർന്ന അഭിമാനത്തോടുകൂടി, കണ്ണിൽ പൂർണ്ണ
 ത്രിഭുവനം.....മൃഗേ ഭീഷം വീണ=മൃഗലോകത്തുനിന്നും നാമനായ
 ഭഗവാന്റെ പാദത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ-പാദപത്മത്തിൽ വളരുന്നേരം വീ
 ണ നമസ്കരിച്ചു. അന്നുനാ.....വിവശതയാ=പൂർണ്ണമായ സന്തോ
 ഷംകൊണ്ടു പരാധനമായി. ഗർഭം.....വാചാ=തൊണ്ടയിടി
 കൊണ്ടുള്ള വാക്കിനാൽ-വാക്കുകൊണ്ടു, മുന്നേക്കാൾ.....സരണി=
 മുൻപിലത്തേതിനേക്കാൾ വെളിച്ചം ഭക്തി പ്രസരിക്കുന്ന-ഒഴുകുന്ന സ
 രണി-മാർഗ്ഗത്തോടുകൂടിയവനായിട്ടു-പൂർണ്ണമായി ഭക്തിയോടുകൂടിയെ
 ന്ന സാരം. തുഷാരം=സ്തുതിച്ചു. ഭഗവാനെ പൂജിച്ചു പൂർണ്ണമായി ഭക്തി
 യോടുകൂടി ഇപ്രകാരം സ്തോത്രംചെയ്തു.

“അഭേന്ദുലാഞ്ചരിതജടാപലാഞ്ചിതായ
 ബ്രഹ്മണേന്ദുപാവകമയോജപലലോചനായ
 ബലാമലസ്തീതമുഖായ നവേന്ദ്രനീല-
 സ്ഫാലകോമളഗളായ നമസ്തീവായ. ൭൦

അഭേന്ദു.....ഞ്ചിതായ=ബാലചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു അടയാളപ്പെ
 ട്തയിട്ടു ജടയുടെ പടലംകൊണ്ടു മനോഹരനും, ശിരസ്സിൽ ബാലചന്ദ്ര
 നെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനും എന്നു സാരം. ബ്രഹ്മണേന്ദു.....ലോച
 നായ=ആകിത്വൻ ചന്ദ്രൻ അഗ്നി എന്നിവരെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന
 മൂന്നു കണ്ണുകളോടുകൂടിയവനും. സൂക്ഷ്മം ചന്ദ്രനും അഗ്നിയും ആണു
 ശിവന്റെ മൂന്നു കണ്ണുകൾ എന്നു പെരുമാണിക്യമതം. ബലാമല.....
 മുഖായ=നീർമ്മലമായ മന്ദഹാസം ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയ
 വനും, മുഖത്തു മന്ദഹാസത്തോടുകൂടിയവൻ എന്നു സാരം. നവേന്ദ്ര
 .....ഗളായ=പുതിയ ഇന്ദ്രനീലക്കല്ലിനോടു് അസൂയയോടു കൂടിയ
 തും മനോഹരവുമായ ഗളത്തോടുകൂടിയവനും, നീലകണ്ഠനും എന്നു ഭാവം.
 ആയ ശിവായ=പരമശിവനായിക്കൊണ്ടു, നമഃ=നമസ്കാരം ഭവിക്കട്ടെ.
 ഈ പദ്യത്തിലെ ഭിന്നീയാക്ഷരപ്രാസഭാഗി ശ്രദ്ധാർഹമാകുന്നു.

ധമ്മില്ല ചിത്രകവലിത്രയഹാരവക്ഷോ-
ജന്മാംശുകാദിലസഭേവപുർവായ
ശുഭേൽകപട്ട്നയനാഗ്നിവിഷാഹിമാലാ-
ചർമ്മാപരാലംഗഹനായ നമസ്തീവായ. ഐ

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ പൂർവ്വാർക്കൊണ്ടു പാർവ്വതിയുടേയും ഉത്തരാർക്കൊണ്ടു ശിവന്റേയും പ്രപം വർണ്ണിച്ചു ഭഗവാനെ അർത്ഥനാശീശ്വരനായി കല്പിച്ചു സ്തോത്രം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ധമ്മില്ല.....ലായ== ധമ്മില്ലം-തലമുടിക്കുട്ട്, ചിത്രകം-പൊട്ട്, വലിത്രയ-മൂന്നു വലികൾ, ധാരം-മാല, വക്ഷോജന്മാംശുകം-സ്നാനവസ്ത്രം മുതലായവകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന പക്ഷതിഭാഗത്തോടുകൂടിയവനും, ഇവയെല്ലാം പാർവ്വതീദേവിയുടെ വിശേഷണങ്ങൾ. ശുഭേൽ .....ഗഹനായ==ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന കപട്ടം-ജട, തീക്കണ്ണു, വിഷം, പാമ്പാകുന്ന മാല, തോല്പ് എന്നിവകൊണ്ടു ഗഹനമായ മറ്റൊ പക്ഷതിഭാഗത്തോടുകൂടിയവനും ആയ ശിവൻ നമസ്കാരം ഭവിക്കട്ടെ. ഉത്തരാർക്കത്തിലെ കപട്ടാഭികൾ ശിവന്റെ വിശേഷണങ്ങൾ.

നമോ നമോ ടീനജനാശ്രയായ
നമോ നമോ ഭാനവവന്ദിതായ
നമോ നമോ വാനവർനായകായ
നമോ നമസ്തേ ഭഗവൻ! പ്രസീദ." ഐ

ടീനജനാശ്രയായ ഭേ നമോ നമഃ=ഭൂമിതന്മാക്ക് ആശ്രയസ്ഥാനമായ നിന്തിരുവടിക്കു നമസ്കാരം നമസ്കാരം. ഭാനവവന്ദിതായ നമോ നമഃ=അസുരന്മാരാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ടവനായ (ഭേ എന്നു ഇവിടേയും ഗ്രാഹ്യം.) അങ്ങയ്ക്കു നമസ്കാരം, നമസ്കാരം. വാനവർനായകായ നമോ നമഃ=ദേവന്മാരുടെ നാഥനായ അങ്ങയ്ക്കു നമസ്കാരം, ഭഗവൻ ഭേ നമഃ=ഭഗവാനെ അങ്ങയ്ക്കു നമസ്കാരം, പ്രസീദ=നിന്തിരുവടി പ്രസാദിച്ചാലും.

ഇതും തൃക്കാൽക്കൽ വീണക്കനമിയലിന ഭ-

ഷത്വാ പുകണ്ണിട്ടമേനം

പ്രഥമീമാണിക്യരത്നത്തിനെ വിപുലകൃപാ-

ധോരണീപൂരിതാത്മാ

പുത്തൻപീയൂഷയുഷം ചൊരിയുമൊരു കടാ-

ക്ഷാഞ്ചലേനാനുഗ്രഹ്ണ-

നഷത്വാ തുമന്ദഹാസദ്യുതിശിശിരിതയാ

പാപ്തീശോ ബഭോഷേ.

൭൩

പാപ്തീശഃ=ശ്രീപരമേശ്വരൻ, ഇതം=ഇപ്രകാരം, കനമിയ....
 .....ഭക്ത്യാ=അധികമായ ഭക്തിയോടുകൂടി, തൃക്കാൽക്കൽവീണ=മാ
 ലിൽ നമസ്കരിച്ചു, പുകണ്ണിട്ടം=തന്നെ സ്തുതിക്കുന്നവനും, പ്രഥമീ.....
 .....ത്തിനെ = ഭൂമിക്കു മാണിക്യരത്നം—അലങ്കാരമായിരിക്കുന്നവനും,
 ആയ, ഏനം=ഇവനെ-ഇത്—രാജാവിനെ, വിപുല.... ..താത്മാ
 =വിശാലമായ കരുണാവൈഭവംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ആത്മാവോടുകൂടി
 യവനായിട്ടു, പുത്തൻ.....ഞ്ചലേന അനുഗ്രഹ്ണൻ=ചുതിയ അ
 ള്ളതധാര ചൊരിയുന്ന കടാക്ഷംകൊണ്ടു നോക്കി അനുഗ്രഹിച്ചു, തുമന്ദ
 .....രിതയാ=നിമ്നമായ മന്ദഹാസത്തിന്റെ ശോഭയാൽ കളി
 തുള്ളിയായ, ഉഷത്വാ=വാക്കുകൊണ്ടു, ബഭോഷേ=പറഞ്ഞു. ശ്രീപരമ
 േശ്വരൻ, ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ച കാലിൽ വീണ രാജാവിനെ അമൃതം വഷ
 ങ്കുന്ന കടാക്ഷംകൊണ്ടു അനുഗ്രഹിച്ചു മന്ദഹാസംകൊണ്ടു അകം കളി
 പ്പിക്കുന്ന വാക്കു ഭംഗിയായി പറഞ്ഞു എന്നു സാരം.

“ചൊല്ലേറിടിന വീരമന്നവർമുടി-

പ്പുണ്ണേ! തപസ്സുപദാ

കല്യാണാ തവ മോദഭാരചരത-

ന്ത്രോ ഞാൻ ചമഞ്ഞീടിനേൻ

അല്ലേ സംപ്രതി മൽപ്രസാദസദനം

നിന്നാലനുസ്സാരീതോ

നല്ലെ വത്സ! ഭഗീരഥോ നൃപതിതാ-

നത്യൽഭുതപ്രേരണിമാ.

൭൪

ചൊല്ലേറിടിനംപുക്കഴിഞ്ഞു, വീര ..... പൂൺപേ=പരാ
 കൃശാലികളായ രാജാക്കന്മാർക്ക് അലങ്കാരമായിരിക്കുന്നവനേ, തവ ക
 ല്യാണാ തപസ്സുപദം=അങ്ങയുടെ ശുഭമായ തപസ്സിന്റെ സമ്പത്തു
 കൊണ്ട്, ഞാൻ മോദഭാരപാതന്ത്രഃ ചമരത്തിടിനേൻ=ഞാൻ സന്തോ
 ഷാധിച്ചുകൊണ്ട് പരവശനായിത്തീൻ, അല്ലേവത്=അല്ലയോ പുത്ര
 നേപ്പോലെയുള്ള രാജാവേ, വത്സ=വംശപുരാധിപുത്രനെ ഭ്രാന്തിപ്പിക്ക
 ന്ന വരും, സമ്പ്രതി=ഇപ്പോൾ, മൽപ്രസാദസഭനം=എന്റെ അനുഗ്രഹ
 ത്തിന് ഇരിപ്പിടവും, അത്യർത്ഥപ്രേതധിമാ=ഏറെയും ആശ്ചര്യംവഹ
 മായ പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയവനും ആയ, ഭഗീരഥഃ നൃപതി=ഭഗീരഥരാ
 ജാവ്, നിന്നാൽ അനുസ്താവിതഃ=അനുസ്തരിപ്പിക്കപ്പെട്ട നിശ്ചയം
 നിന്റെ തപോവൈഭവംകൊണ്ട് ഭഗീരഥന്റെ കാര്യം ഞാൻ ഭാർമ്മിച്ചു.
 ഭഗീരഥനെപ്പോലെ അതികുറിയായ തപസ്സാണ് നീ ചെയ്തതെന്ന
 സാരം. നല്ലല്ലേ=നന്നതന്നെ.

അൻപോടറിഞ്ഞെന്നിതു മാമകീനം
 ബിംബം മനശ്ശാമ്പിനു കാംക്ഷിതം തേ
 സമ്പാദയേ സമ്പ്രതി തൽ സമഗ്രം
 വൻപാൻ ലോകത്രയസമ്പദേ ഞാൻ. ൭൫

തേ മനശ്ശാമ്പിനു=അങ്ങയുടെ ഉള്ളിൽ, മാമകീനം ബിംബം=
 എന്റെ ബിംബം, കാംക്ഷിതം=കിട്ടുവാനാണ് ആഗ്രഹം എന്ന്, അൻ
 പോടറിഞ്ഞാൻ=ഞാൻ അറിഞ്ഞു, എന്റെ ബിംബത്തിനുവേണ്ടിയോ
 ണ് അങ്ങ് ഈ കുറിയായ തപസ്സു ചെയ്തതെന്ന് എനിക്കറിയാം എന്നു
 സാരം. ഞാൻ വൻ..... സമ്പദേ=വൈഭവത്തോടുകൂടിയ മൂന്നു
 ലോകങ്ങളുടേയും ഐശ്വര്യത്തിനു വേണ്ടി, അങ്ങയ്ക്കു ബിംബം തരുന്ന
 ഈ ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം ശ്രേയസ്സുരമായി വരുമെന്നു സാരം. തൽസമ
 ഗ്രം=അതു പൂർണ്ണമായി, സമ്പ്രതി=ഇപ്പോൾ, നിനക്കു സമ്പാദയേ=
 സമ്പാദിക്കുന്നു-തന്നു എന്നു ഭാവം.

എങ്കിൽ കേട്ടാലുമിപ്പോൾ മമ പരമനിയോ-
 ഗം വടക്കുങ്ങി തെക്കും
 ഭംഗ്യാ മേവുന്ന കിളളാപുത്രതടിനികളെ -
 ക്കൊണ്ടൊരുല്ലാസധാമാ

തുംഗശ്രീകേശഭക്താത്മമണിതിലകം

ചാരു ചെല്ലുരനാമാ

മംഗല്യഗ്രാമമാദ്യം നവര! വിജയതേ

മൽപ്രസാദൈകരംഗം.

ഒന്നു

നവര=അല്ലയോ രാജാവേ, മമ പരമനിയോഗം=എന്റെ ശ്രേഷ്ഠമായ ആജ്ഞയെ, എങ്കിൽ=എന്നാൽ, ഇപ്പോൾ കോട്ടാലം=അങ്ങു കോട്ടാലം, ഞാൻ ബിംബം തരാം. എന്നാൽ ഒരു കാഴ്ച അങ്ങു ചെയ്യണം എന്നു സാരം. വടക്കു അങ്ങു ..... ശാലീ=വടക്കേ അതിരായി ചിളിക്കാനിയും തൊക്കതായി നെയ്യാറും ശോഭിക്കുന്നതായും, ഈ രണ്ടു നദികളുടേയും നടുവിൽ എന്നു സാരം. നെയ്യാർ വളർപട്ടണം പുഴയാണ്. മുൻകാലത്തു ചോട്ടിയൂർപെരുമാളിനെ അഭിഷേകം കഴിച്ച നെയ്യുധാരാളമായി ഈ പുഴയിൽക്കൂടി ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അതിനു നെയ്യാറെന്ന പേരുണ്ടായി. അതു സംസ്കൃതത്തിൽ ഹൃതത്തിനി ആയി. തുംഗശ്രീ..... തിലകം=ഐശ്വര്യപ്രദമായോടു കൂടിയ കേശഭക്തി അണിയുന്ന പൊട്ടാലം, ആദ്യം=പ്രധാനമായും, മൽപ്രസാദൈകരംഗം=എന്റെ അനുഗ്രഹത്തിനു പാത്രമായും, മംഗല്യഗ്രാമം=മംഗല്യത്തോടു കൂടിയ ഗ്രാമമായും, ചാരുചെല്ലുരനാമാ=മനോഹരമായുള്ള പെരുഞ്ചെല്ലുരെന്ന ഭേശം-തളിപ്പറമ്പുഭേശം, വിജയതേ=വിജയിക്കുന്നു.

ധരാവധൂടിസമുദ്രഗ്രഹാരേ

തൃഭുവ! തന്മിൻ പുനരഗ്രഹാരേ

ഭിതീയകൈലാസമിതി പ്രതീതം

മലീയസൽക്ഷേത്രമുദേതി മേന്മേന്.

ഒരു

തൃഭുവ=അല്ലയോ രാജാവേ, ധരാ.....ഗ്രഹാരേ തന്മിൻ അഗ്രഹാരേ=ഭൂമിയാകുന്ന സുന്ദരി ധരിക്കുന്ന മഹത്തായ ഹാരത്തെ-മാലയെപ്പോലെ ശോഭിക്കുന്ന ആ ഗ്രാമത്തിൽ, പുനഃ=പിന്നെ, ഭിതീയ ... ..ക്ഷേത്രം=രണ്ടാമത്തെ കൈലാസം എന്നു പുഷ്പ നേടിയ എന്റെ വിശിഷ്ടമായ ക്ഷേത്രം, മേന്മേന്=ഉപയുക്തി, ഉദേതി=ഉൽക്കർഷ്ഠത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

പണ്ടുപണ്ടിനിയ വിശ്വസ്യഷ്ടിവിധയേ ത-

പോവിഭവമതുതം

തണ്ടി മാലൊടു വിരിഞ്ഞ്നാനനപതു-

ന്ത്യേന പുകഴും വിധയ

ഇണ്ടൽ പോമ്പരിച്ച ഭക്തിലഭ്യമഴ്-

കോട്ട മുന്വിലവിടെപ്പരം

കണ്ടിതെന്നെ നിഖിലൈകസാക്ഷിണമനസ്സ്-

ളോജപലമഹോമയം.

൭൮

പണ്ടുപണ്ടു=വളരെ മുൻപു-വിശ്വസ്യഷ്ടിക്കും മുൻപു, വിരിഞ്ഞ്=ബ്രഹ്മാവു്, വിശ്വസ്യഷ്ടിവിധയേ=ലോകങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനായിക്കൊണ്ടു്, അതുതം തപോവിഭവം തണ്ടി=ആശ്ചര്യകരമായ തപഃപ്രഭാവം കൊണ്ടു്, മാലൊടു=വിഷാഭത്തോടു, ആനന ചതുഷ്ടയേന=നാലുമുഖം കൊണ്ടും, പുകഴുംവിധയ=സ്തുതിച്ചുസമയത്തു, ഇണ്ടൽപോമ്പരിച്ച=ഭുജം നശിക്കുന്ന വിധം, ഭക്തിലഭ്യം=ഭക്തിയോഗംകൊണ്ടുമാത്രം കിട്ടുന്ന വനവും, നിഖിലൈകസാക്ഷിണം=എല്ലാത്തിനും ഏകസാക്ഷിയായും, അന.....ജപലമഹോമയം=തടവില്ലാതെ ശോഭിക്കുന്ന തേജോരൂപത്തോടുകൂടിയവനായും ഇരിക്കുന്ന ഏന്നെ, അവിടെ മുൻപിൽ പരംകണ്ഠ=മുൻഭാഗത്തു അവിടെ വെച്ചു കണ്ടു. ലോകം സൃഷ്ടിക്കേണ്ടതെങ്ങനെയെന്ന് അറിവില്ലാതെ ആദികാലത്തു ബ്രഹ്മാവു തപസ്സുചെയ്തു എന്ന സ്തുതിച്ചു. അതിനുശേഷം ഞാൻ പ്രവൃക്ഷനായി. അതു് ഇവിടെ വെച്ചാകുന്നു എന്നു സാരം.

ചീത്തെയും ദുരിതരോഗഭേഷജവരേണ

ഭാസുരമുദാരതീ-

തേമാത്തമേന പകവിട്ടു തമ്മിൽ വിളയാടു-

മമ്മുഗബകാദികം

പ്രാകതനം പുനരതിന്നടുത്തു ജഗദമു-

നീയമവനീതലേ

കീർത്തിതം ജയതി കുംഭയോനിമുനിപുംഗ-

വസ്യ മഹിതാന്ത്രമം.

൯൯

ചീത്തഴിം=വെളിക്കുന്ന, ദുരിത.....വരേണ=പരപമാകുന്ന രോഗത്തെ നശിപ്പിക്കുന്ന-ഏറ്റവും നല്ല മരുന്നായിരിക്കുന്ന, മരുന്ന രോഗത്തെ എന്നപോലെ ദുരിതങ്ങൾ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്ന, ഉദാരതീന്ദ്രമാത്തമേന=ഏറ്റവും വിശിഷ്ടമായ തീർത്ഥത്താൽ, ഭാസുരം=ശോഭിക്കുന്നതും, തമ്മിൽ പകവിട്ടു വിളയുടും അമ്മുഗവകാഭികം=അന്യേന്യം മത്സരമില്ലാതെ കളിക്കുന്ന മാൻ കൊക്ക മുതലായ ജന്തുക്കളോടുകൂടിയതും, 'അനിഗ്രഹത്വാസവിനീതസതപം' (രാഘ-സ-൧൩) 'തപസ്വിസംസ്കൃവിനീതസതപ' (രാഘ-സ-൧൪) എന്നും മറ്റുമുള്ള മഹാകവിപ്രയോഗങ്ങൾ ഇവിടെ സുരണീയങ്ങളാകുന്നു പ്രാകൃതനം=പഴയകാലത്തു തന്നെയുള്ളതും, ജഗദ്ഗുനീയം=ലോകത്തിൽ ബഹുമാനിക്കേണ്ടതും, അവനീതലേ കീർത്തിതം=ഭൂമിയിൽ എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിക്കുന്നതും, ആയ കംഭയോനി.....
....ഗ്രമം=അഗസ്ത്യപുരനിയുടെ ആഗ്രമം, ജയതി=വർത്തിക്കുന്നു, അതിനടുത്തു പുനഃ ഉണ്ടു്=ക്ഷേത്രത്തിനടുത്തു വിശിഷ്ടമായ തീർത്ഥവും അതിനടുത്തു അഗസ്ത്യപുരനിയുടെ ആഗ്രമവും ഉണ്ടെന്നു സാരം.

സ്ഥാപിതം കൃതയുഗോദിതേന മമ ബിംബ-

മൻപിനൊടു മുൻപിൽ മാ-

സ്വാതന്ത്രാമകന്ദ്രപഷിണാ ലസതി തത്ര

ചൈവ സകലോത്തരേ

ഏതദൃഢാമത തൽസുതേന മുചുകുന്ദ-

നാലുമനകല്പിതം

ഭാതി മുറുമുടനെന്നു കുറുമിയലാത

ഭാഗ്യവിഭവാംബുധേ!

വുറ

ഭാഗ്യ..... ബുധേ!=ഭാഗ്യവൈഭവത്തിനു സമുദമായിരിക്കുന്ന രാജാവേ, ഭാഗ്യസമ്പന്ന എന്നു സാരം. മഹാഭാഗ്യവാനായ അങ്ങയ്ക്കു് എന്റെ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിക്കുവാൻ സാധിക്കും എന്നു ഞ്ച പലത്തിന്റെ ഗ്ധനി. കൃതയുഗോദിതേന=കൃതയുഗത്തിൽ ഉണ്ടായ, മംസ..... ക്ഷിണാ=മാന്ധാതാവു് എന്നു പ്രസിദ്ധനായ രാജകുടുംബം, മുൻപിൽ=മുൻകാലത്തു, അൻപിനൊടു=വേണ്ടപോലെ, സ്ഥാപിതം=സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട, മമബിംബം=എന്റെ വിഗ്രഹം, സകലോത്തരേ തത്രച ചൈവ=എല്ലാദേവങ്ങളേയുംകാൾ ശ്രേഷ്ഠമായ ആ സ്ഥലത്തുതന്നെ, ലസ

തി=ശോഭിക്കുന്നു, “ഉപയുജിച്ചത്രേഷ്ടേഷ്വപ്യന്തരഃ സ്വാത്” എന്ന് അ
മരം നാനാത്വം. മുൻകാലത്തു മാനസാതാവ് അവിടെ എന്റെ ബിംബം
പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് അവിടെ ശോഭിക്കുന്നു എന്നു സാരം. ഏതള
മ്ബം=മാനസാതാവ് എന്റെ ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ചതിനുശേഷം, അഥ....
.. ....കല്പിതം=പിന്നീട് മാനസാതാവിന്റെ പുത്രനായ മുചുകുന്ദൻ പ്രതി
ഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നു, ഒന്നു=ഒരു ബിംബം, കുറുമിയലാതെ=കേടൊന്നുമില്ലാ
തെ, ഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. അവിടെത്തന്നെ മുചുകുന്ദൻ എന്റെ ബിംബം
പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളതും ശോഭിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

എന്നാലെൻവത്സ! ബിംബം തപദഭിമതമിദം

നീലകണ്ഠാഖ്യയാ മേ

തന്വാ നിത്വാസ്ഥിതം ഭീഷണതരവിഷസം-

ഹാരകേളിം വഹന്ത്യാ

മിന്നം ചെല്ലരഭേശപ്രതിനവതിലകോ-

ല്ലാസിനി ക്ഷേത്രമുഖ്യേ

ധന്വേ തസ്തിൻ പ്രതിഷ്ഠാപയ കലികലുഷോ-

ന്തുലനാത്മം മഹാത്മൻ!”

വൃഥ

മഹാത്മൻ=അല്ലയോ മഹാനഭാവനം, വത്സ=എനിക്കു കളി
യേപ്പാലെയിരിക്കുന്നവനും ആയ രാജാവേ! മഹാത്മൻ എന്ന പദം മ
ഹാനായ അങ്ങയ്ക്കു ഇക്കാര്യം സാധിക്കുമെന്നു ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. മിന്നം
ചെല്ലര..... ..ല്ലാസിനി ധന്വേ തസ്തിൻ ക്ഷേത്രമുഖ്യേ=ചെല്ലരഭേശ
ത്തിനു പുതിയ തിലകംപോലെ ശോഭിക്കുന്നതും വിശിഷ്ടവും ആയ ആ
ഭാവോലയത്തിൽ, തപദഭിമതം=അങ്ങ് അത്രയുമിച്ഛിക്കുന്നതും, ഭീഷണ
.... വഹന്ത്യാ=ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ വിഷപീഡയെ നശിപ്പിക്കുന്ന
തായ കളിയോടുകൂടിയതും, കാളകുടവിഷംകൊണ്ടു ലോകത്തിനുണ്ടായ
പീഡയെ നിശ്ചയാസം നശിപ്പിച്ചുതന്നു സാരം. നീലകണ്ഠാഖ്യയാ=
നീലകണ്ഠൻ എന്നു പേരോടുകൂടിയതും ആയ, മേ തന്വാ=എന്റെ ശരീ
രത്തോടു, നിത്വാസ്ഥിതം=എന്നും ചേർന്നിരിക്കുന്നതും ആയ, ഇദം ബിം
ബം=ഈ ബിംബത്തെ, കലി..... ..നാത്മം=കലിഭാഷാ നീങ്ങുവാ
നായി, പ്രതിഷ്ഠാപയ=അങ്ങ പ്രതിഷ്ഠിച്ചാലും.

എന്നേരമിത്ഥമരുപെയ്തു മുദാ കൊടുത്തു
 ധന്വായ രാജമനയേ ശിവനാത്മബിംബം
 അന്നേരമേ രധിതി ചെന്നറിയിച്ചിതെല്ലാ-
 മന്നാരദൻ നഗതന്ത്രജയൊടുള്ള വണ്ണം.   ൮൨

ശിവൻ=പരമേശ്വരൻ, ഇത്ഥം അരുപെയ്തു=ഇലുകാരം പറഞ്ഞു, എന്നേരം=ഏതു സമയത്തു, ധന്വായ രാജമനയേ=ശ്രേഷ്ഠനായ രാജാക്കൾക്കായിക്കൊണ്ടു, ആത്മബിംബം=തന്റെ ബിംബത്തെ, മുദാ=സന്തോഷത്തോടുകൂടി, കൊടുത്തു=കൊടുത്തുപോ, അന്നേരം=ആ സമയത്തുതന്നെ, അന്നാരദൻ=കലാമന്ത്രിയുടെ സന്തോഷത്തോടുകൂടിയ പ്രസിദ്ധനായ ആ നാരദമുനി, നഗതന്ത്രജയൊടു=ശ്രീപാപ്തിയോടു, എല്ലാം ഉള്ളവണ്ണം = എല്ലാ വർത്തമാനങ്ങളെയും ഉണ്ടായതുപോലെ-ശതസോമന്റെ തപസ്സുമുതൽക്കുള്ള വർത്തമാനങ്ങളെല്ലാം എന്നു സാരം. രധിതി ചെന്നറിയിച്ചു=അടുത്തുചെന്നു വേഗം അറിയിച്ചു. കളിക്കുവാൻ പോയ പാപ്തി നാരദന്റെ വാക്കുകൊണ്ടു ശിവൻ ബിംബം രാജാവിനു കൊടുത്ത കാര്യം അറിഞ്ഞു എന്നു സാരം.

ഗദ്യം: —തദനു പനിമലത്തെയുൽതാനീദശോൽഭൂത
 മന്നാരദോക്ത്വാ സമസ്തം ധരിച്ചുറമിച്ചാത കോപാതി
 ഭാരേണ നേരേ സസംരംഭനീച്ഛിതസ്സാനവേലാവി
 ധൗ നാലുമുനീന്ദ്ര ശേഷിച്ചുപാടേ കിടക്കും പുരാണപ്ര
 സുനാഞ്ചിതം ചാലമെത്തുന്ന നൈസർഗ്ഗികോദഗ്രസെതരൂ
 ലുദ്യുച്ഛിരേഹാളിസാന്ദ്രം തുലോമാകെ നോക്കീടിലാഹന്ത
 പിൻകാലിലോറം കടന്നോരു നീളം കലന്നന്തരാ വാരി
 ബിന്ദുക്കളിററിററു വീഴും മലർക്കുത്തൽ മെല്ലെപ്പുറംകൈ
 ന്തലേ ചേർത്തുകൊണ്ടുപുയശ്രേണികാ സാന്ദ്രമപ്പേരു
 ചൊന്നിച്ചു ഹാലാന്തരേ പററി മിന്നുന്ന നീലാളകച്ചാത്തു
 കൊണ്ടും വിലാസേന മൂന്നൊന്നു ശേഷിച്ചു കാണപ്പെടും
 മുശലകസ്തൂരികാ ചിത്രകംകൊണ്ടു മന്ത്രന്തലേതോഹരം ചെ

ററ കോടിക്കലത്തോരു ചിപ്പിക്കോടിത്തെല്ലമയ്യോ! കല
 ജിപ്പുവക്കും കടക്കൺകലാഭംഗിയും, പാടുപാടേ വിറ
 ക്കുന്ന ബിംബായരേ ഭാവമന്യാദൃശം പൂണ്ടു പാകീടമപ്പു
 ബിരിപ്പെതലും പേൻ ബാലാതപശ്രീനിഴൽക്കൊണ്ടു
 പൊന്നിൻപയോജംകണക്കേ കൊടുംകോപരാഗോദയേ
 പ്രൗഢി മെത്തുന്ന വക്ത്രാരവിന്ദശ്രീയാ ലോഭനീയാ
 തുലോം പ്രൗഢരോമാഞ്ചവാർകഞ്ചുകഞ്ചേൻ വക്ഷോജ
 കാഭേയത്തിനപ്പൊട്ടിലൊട്ടൊട്ടു മെത്തും പയോബിന്ദു
 സന്ദോഹസാന്ദ്രോജപലാ സംഭമശ്രാന്തി കൈക്കൊണ്ടു
 പണ്ടേതിലേററം കലത്തൊട്ടിലത്തോരു തുമല്യുവല്ലീമത
 പ്ലീസമുല്ലാസിനീ വാരിപൂരാർമാഞ്ചാരുപൂഞ്ചേല നന്നായ്
 നിതംബസ്ഥലേ ചേൻ പരവീടിലുഞ്ചെറു താനേ കി
 ഴിത്തീടമന്നീവിബന്ധം മഹാരതകാഞ്ചീധൂതം മല്യുമ
 ഭ്യേ വലംകൈത്തലംകൊണ്ടു താങ്ങി തപരാചംക്രമപ്രക്ര
 മാപാടലാളാം പലാളാം നിജപ്രാണനാമാന്തികേ ചെ
 ന്ന കോപാഭിമാനാങ്കുരവൃഗഭാവം കലൻഗ്രശാപപ്രദാ
 നായ ഭേവീ തുനിഞ്ഞീടിനാൾ.

പനിമലത്തയ്യൽ=ശ്രീപാർവ്വതി, നാരദോക്ത്യാ=നാരദൻറ വാ
 ക്കൊണ്ടു, ഇരട്ടശോഭതും സമസ്തം=ഇപ്രകാരമുണ്ടായ വസ്ത്രമാനമെ
 ല്ലാം, ധരിച്ചു=അറിഞ്ഞു, തന്മ=അതിന്നു ശേഷം, അററ .... ഭാരേണ
 =അവസാനമില്ലാത്ത കോപത്തിന്റെ അതിഭാരംകൊണ്ടു-വലിയ മു
 മട്ടുകൊണ്ടു-സഹിക്കാൻ പാടില്ലാത്തവിധം കോപം ഉണ്ടായിട്ട് എന്നു
 സാരം, സസംഭംഭം .....വിധൗ=മനസ്സിൽ പാരുഷ്യത്തോടുകൂടി
 കളിയുടെ കാഴ്ച നിവൃത്തിച്ചു സമയത്തു്. പതിവുപോലെയാണത്രേ അ
 തിവേഗത്തിൽ കളിച്ചു സമയം എന്നു ഭാവം. നാലു.....ഞ്ചിതം=
 തലേദിവസത്തെ പൂക്കൾ മുഴുവനും പോകാതെ മൂന്നുനാളെല്ലാം ശേഷി
 ച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് മനോഹരമായതും, ചാലേ.....സാന്ദ്രം=
 അടുത്തു വന്നുകൂടുന്നതും സപാഭാവികവും-സുഗന്ധവസ്തുക്കൾ ഉപ

യോഗിക്കാതെ സ്വഭാവസിലമായിത്തന്നെ—മഹത്തായ മണത്തിങ്കൽ
 ആഗ്രഹിച്ച് എത്തുന്ന വണ്ടിൻകൂട്ടങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിബിഡമായതും,
 തുലാ.....ചേർത്തുകൊണ്ട് = ആകപ്പാടെ നോക്കിയാൽ അതു
 തം, കാലിന്റെ കണ്ണുവരെ നീണ്ടു കിടക്കുന്നതും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് വെ
 ജ്ജ്ഞാതരും ഇറവിയിൽ വിശ്വകൊണ്ടിരിക്കുന്നതും ആയ, മലർച്ച
 നൽ=പൂവോടുകൂടിയ തലമുടി, മേലേ=സാവധാനത്തിൽ, പുറക്കെ
 തലേ ചേർത്തുകൊണ്ട്=കയ്യിന്റെ പുറകിൽ ഇട്ടുകൊണ്ട്, അപ്പുറ.....
 .....സാഗ്രം=ആ വെജ്ജ്ഞാതരുകളുടെ കൂട്ടംകൊണ്ട് കനത്തിരിക്കുന്ന
 തും, എപ്പോൾ.....കൊണ്ടും=മഴിവനം ഒരുമിച്ചു നെററിയിൽ പ
 ററി ശോഭിക്കുന്ന നീലനിറമേ കരനിരകൾകൊണ്ടും, വിലാസേന....
 .....കൊണ്ടും=ഭംഗിയായി മുന്നിലൊരുഭാഗം മാത്രം മാഞ്ഞുപോകാ
 തെ തെളിഞ്ഞുകാണുന്നതും മനോഹരവുമായ കണ്ണുരിപ്പൊട്ടുകൊണ്ടും,
 ചേരോഹരം=ആരുടേയും ഹൃദയത്തേ അപഹരിക്കത്തക്കവളായിട്ടും,
 ചെറു.....തെളും=അല്പം വളഞ്ഞു കലഞ്ഞിരിക്കുന്ന പുഴിക
 കൊടിയും, അയ്യോ!=ആയ്യം, കലങ്ങി.....ഭംഗിയും=കലങ്ങി
 ചുവപ്പു നിറത്തോടുകൂടിയ നേത്രങ്ങളുടെ ആഗ്രഹത്തോളിലെ ഭംഗിയും,
 പാടുകൊണ്ട്.....പൊതുവും=തനിയേതന്നെ വിറയ്ക്കുന്ന ബിംബം—
 കോവൽപടം—പോലെ ചുവന്ന അധരത്തിങ്കൽ മറ്റൊരു കാണാത്ത
 ഭാവത്തോടെ ഉണ്ടാകുന്ന മന്ദാസവും—പുഞ്ചിരിപ്പെരുതൽ ഒരു ഹൃദ്യ
 മായ പ്രയോഗമാണ്. ബാലാ.....കണക്കേ=ഉദയസമയത്തുള്ള
 ആദിത്യന്റെ രശ്മികളോടുകൂടിയ പൊൻതാരപ്പൂവുപോലെ, കൊടും
 .....പ്രോജപലം=ഭയങ്കരമായ കോപം നിമിത്തമുള്ള രാഗത്തിന്റെ
 —ചുവപ്പുനിറത്തിന്റെ ഉദയംകൊണ്ടു വലുതായ രോമാഞ്ചമാകുന്ന ഭം
 ഗിയേറിയ ഉടുപ്പു ചേർന്ന സ്നേഹയത്തിന്റെ നടുവിൽ ഒട്ടൊട്ടു വലി
 കുന്ന വെജ്ജ്ഞാതരുകളുടെ കൂട്ടം ഘനീഭൂതമായി ജപിക്കുന്നവരും, ജപ
 ലിക്കുക=കോപിക്കുക, സംഭ്രമം.....പ്ലാസിനീ=സംഭ്രമം നിമിത്തം
 സഞ്ചാരമുതലും വഹിച്ചു മുൻപിലത്തേക്കു കലഞ്ഞു ഉലഞ്ഞതായ മലു
 വല്ലി—നടുവുകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നവരും, വാരി.....പററിപ്പിടിച്ചു
 വെജ്ജം നിറഞ്ഞു നനഞ്ഞു ഭംഗിയേറിയ വസ്ത്രം അരയിൽ ചേർന്ന
 പറിപ്പിടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ചെറു.....നീവിബന്ധം=അല്പം
 തനിയേ അഴിയുന്നതായ ആ വസ്ത്രത്തിന്റെ കെട്ട്, മഹാ.....
 ഗൃതം=അരയിലെ രതകാഞ്ചികൊണ്ടു ലരിച്ചു, മലുവല്ലേ=ഇടയ്ക്കിട
 യ്ക്കു, വലക്കെത്തലംകൊണ്ടു=വലത്തക്കയ്ക്കുകൊണ്ടു, താങ്ങി=പിടിച്ചു,

തപരം.... ..പദാഭ്യം=അതിവേഗത്തിൽ നടക്കുകനിമിത്തം ചുവപ്പനിറം കൂടിയ കാലുകളെക്കൊണ്ട് നടന്നു, നിജ.....ത്തികേ=തന്റെ അടുക്കൽ, കോപാഭി... ..വ്യഗ്രഭാവം കലൻ=ഭേഷ്യം അഭിമാനം ഇവയുണ്ടായി വിഷാദത്തോടുകൂടി, ശാപപ്രദനായ=ശപിക്കുവാനായിക്കൊണ്ട്, ദേവീ തുനിഞ്ഞീടിനാൾ=ദേവി ആരംഭിച്ചു.

ശ്രീപാദ്മി കവിതയായി കളക്കേവിൽനിന്നു ഭർത്താവിന്റെ അടുക്കലേക്കു പോകുന്ന യാത്രയേ ഈ ഗദ്യത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. പോകുന്നസമയത്തു കേശം മുതലായ ഓരോ അംഗത്തിന്റേയും സ്വഭാവം എന്താണെന്ന് ഇതിൽ കവി ഭംഗിയായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു നായികയുടെ കോപത്തെ ഇതിലധികം ഭംഗിയായി വേറെ ഒരു കവി വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഈ ഗദ്യം കവിയുടെ അസംധാരണമായ മനോധർമ്മസമ്പത്തിനെ വെളിവാക്കുന്നു.

അന്നേരം കോപലീലാകലുഷമരികിലോ-
ലോല വന്നാസ്ഥിതാം താം
പുന്നപ്ലഞ്ചായൽതൊട്ടച്ചരണതളിരൊളം
കണ്ടു ശൈലേന്ദ്രകന്യാം
മുന്നേക്കാളൊന്നലിഞ്ഞീടിന തിരുമനസാ
ശാപശങ്കാം കുറിക്കൊ-
ണ്ടുന്നിദ്രാത്മാ ഭവാനീരമണനനുനയോ-
ദഞ്ചിതാം വാചമുഖേ.

വുമ

അന്നേരം=ശ്രീപാദ്മി സമീപത്തു വന്ന സമയത്തു്, ഉന്നിദ്രാത്മാ ഭവാനീരമണൻ=മാഹാത്മാവായിരിക്കുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരൻ, കോപ.... ..കലുഷം=കോപത്തിന്റെ കളികൊണ്ടു കലുഷമാകുംവണ്ണം, കോപത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ട് മനസ്സിലകിക്കലഞ്ഞി എന്നു സാരം. ഓലോലം=കളിച്ചു തുവർത്താത്ത വേഷത്തോടുകൂടി, അരികിൽ വന്നാസ്ഥിതാം=സമീപത്തിൽ വന്നു നിന്നവളായ, താം ശൈലേന്ദ്രകന്യാം=ആ പാദ്മിയിയെ, പുന്ന.....കണ്ടു=പുന്നപ്ലഞ്ചായൽ ചൂടിയിരിക്കുന്ന മുടി മുതൽ അടിവരെ കണ്ടു—നോക്കി, മുന്നേക്കാ.....മനസാ=മുൻപിലത്തേക്കുൾ ആഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്ന മനസ്സുകൊണ്ടു, ശാപ.....കൊ

ണ്ടു=ശപിച്ചുക്കൂടാമോ എന്ന സംശയത്തോടുകൂടി, അനന്തയോടൊന്നിതാം വാചം=സമാധാനിപ്പിക്കുന്നതിനു യോഗ്യമായ വാക്കിനെ, ഉപേ=പറഞ്ഞു. പാവ്വിത കളിച്ചു തോൽത്താത്ത വേഷത്തോടുകൂടി അടുത്തു വന്നു നിന്നപ്പോൾ ശിവൻ ഭേവിയുടെ ശരീരം മുഴുവനും നോക്കി മുൻപിലുത്തു കൂടാമോ മനസ്സിലിഞ്ഞു, ശപിച്ചുക്കൂടാമോ എന്ന ശങ്കയോടുകൂടി സമാധാനിപ്പിക്കുന്നതിന് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു എന്നു സാരം.

“കഷ്ടം കഷ്ടം കവാദ്രീശ്വരസുചരിതസ-

ദ്വ്വസ്വമേ! മൽപ്രിയേ! കേൾ

പെട്ടനിക്കോപമെന്തെന്തകതളിരിലൊരാ-

തങ്കമുറക്കൊണ്ടകാണേ

പട്ടാങ്ങത്രേ ദ്രവ്യം നാമിരുവരിലുടേ-

ഭോല്ലസൽഭക്തിമാനായ്

ദ്രഷ്ടവ്യോസസൗ മഹാത്മാ ഹൃപമുനി വെറുതേ

മാനമൊല്ലാ മനോജ്ഞേ!

വുര്

കവാ.....സദ്വ്വസ്വമേ=ഹിമവൽപവൃത്തം ചെസ്തിരിക്കുന്ന സൂത്രത്തിന്റെ എല്ലാഫലവും, മൽപ്രിയേ=എന്റെ പത്നിയും, മനോജ്ഞേ=സുന്ദരിയും (ഈ മൂന്നു പദങ്ങളും സംബുദ്ധി) ആയിരിക്കുന്ന ഭോഭേവി, അകതളിരിൽ=മനസ്സിൽ, അകാണേ = അനവസരത്തിൽ—കാരണമില്ലാതെ—ഓരതങ്കമുറക്കൊണ്ടു=സങ്കടത്തോടുകൂടി, പെട്ടന്നു ഈ കോപം എന്തെന്നു=വേഗത്തിൽ ഈ കോപം എങ്ങനെയാണുയി. നിനക്കു സങ്കടവും കോപവും ഉണ്ടാകുവാൻ ഫേതു എന്തെന്നു സാരം. കഷ്ടം! കഷ്ടം! കാരണമില്ലാതെ നീ കോപിക്കുന്നുവല്ലോ, എന്നു സാരം. പട്ടാങ്ങത്രേ=ഞാൻ പറയുന്നതു സത്യമാണ്. അസൗ മഹാത്മാ ഹൃപമുനി=ഈ മഹാനഭാവനായ രാജകി, നാമിരു.....ഭക്തിമാനായ്=നമ്മൾ രണ്ടുപേരിലും യാതൊരു വ്യത്യാസവുമില്ലാത്തവിധം ഭക്തിയുള്ളവനായി, ദ്രഷ്ടവ്യഃ=കാണപ്പെടണം. ഈ രാജാവു നമ്മളെ രണ്ടുപേരെയും കരുപോലെ ഭജിക്കുന്നവനാണെന്നു സാരം. വെറുതേ=കാര്യമില്ലാതെ, മാനം=കോപം—സ്രീകുറുക്കു ഭത്താക്കന്മാരോടുള്ള കോപം മാനം. ഒല്ലാ

=അതല്ല, ക്ഷേമം എന്നു സാരം. മനോഭംഗം എന്ന പദം സുന്ദരിയായിരിക്കുന്ന നിനക്കു വികൃതാവസ്ഥയെ ജനിപ്പിക്കുന്ന കോപം ചേരുന്നതല്ല എന്ന് അർത്ഥം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു.

സമസ്തലോകാഭ്യുദയൈകവൃത്തേ-

രമ്യശ്ച ഭക്ത്യാ പരതന്ത്രചതഃ

മമ പ്രിയേ! ഞാനിഹ ചെയ്തതെല്ലാം

ക്ഷമസ്വ നീ പശ്ചത്തരാജകന്യേ!"

വൃ

മമ പ്രിയേ പശ്ചത്തരാജകന്യേ=എന്റെ പ്രിയേ, എനിക്കു ഏറ്റവും ഇഷ്ടമുള്ളവയായിരിക്കുന്ന പാശ്ചതി എനിക്ക് നിന്നോടു തോന്നുന്നതു പോലെ ഇഷ്ടം നിനക്ക് എന്നോടും തോന്നേണ്ടതാണ് എന്നു പ്രിയേ എന്ന പദം ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. ഞാൻ ഇഹ=ഇവിടെ നിൽക്കുന്നതിനുള്ള സമയത്തു്, സമസ്തം..... വൃത്തം=ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം അഭിവൃദ്ധിപ്പെടേണ്ടതിനാവേണ്ടി പ്രവർത്തിച്ചവനായ, അമൃതം = ഈ രാജാവിന്റെ, ഭക്ത്യാ=ഭക്തികൊണ്ടു്, പരതന്ത്രചതഃ=മനസ്സു വിവരമായിട്ടു്, രാജാവിന്റെ ഭക്തിനിമിത്തം അത്യന്തം സന്തോഷമുള്ളവനായിത്തീർന്നിട്ടു്, തല്ലാലവിശേഷണം. ചെയ്തതെല്ലാം ക്ഷമസ്വ=നീ ക്ഷമിച്ചാലു.

ഓരോതരം പുരഹരാനന്ദയങ്ങൾകൊണ്ടും

മാറാത കോപവിഭവാമവലോക്യ ഗൌരീം

ആരൂഢശാപഭയമംബ്രിതലേ പതിതപാ

നേരേ പുകണ്ണിതു കൃതാഞ്ജലിരേഷ രാജാ. വൃ

ഓരോതരം.....വിഭവം ഗൌരീം അവലോക്യ=ഓരോവിധത്തിലുള്ള ശിവന്റെ സമാധാനവാക്കുകൾകൊണ്ടും കോപത്തിന്റെ ശക്തിക്കു കറുപ്പുവരാതെയിരുന്ന (കോപം മാറാതെയിരുന്ന) പാശ്ചതീഭേദിയെക്കണ്ടു്, ഏഷ രാജാ കൃതാഞ്ജലിഃ=ഈ രാജാവു തൊഴിച്ചുകൊണ്ടു്, ആരൂഢം.....പതിതപാ=ശപിച്ചേക്കുമോ എന്നു ഭയം നിമിത്തം കാൽക്കീഴെ നമസ്കരിച്ചു്, നേരേ=സത്യമായിട്ടു്, പുകണ്ണിതു=ഭേദിയെ

സ്തുതിച്ചു. ശിവന്റെ അനുനയവാക്കുകൾ ഫലിക്കാതെയിരുന്നപ്പോൾ രാജാവുതന്നെ ദേവിയുടെ കാല്പുൽ വീണ് ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു എന്നു സാരം.

“സാക്ഷാൽതൈലോക്യനാഥപ്രണയിനി! ഗിരിരാ-

ജാതമജേ! കൈതൊഴുന്നേൻ

കാൽക്കീഴ്ന്നാശ്രിതം മാം കനിവൊടഗതിയെ-

ക്കാത്തുകൊള്ളേണമേ നീ

നീക്കം ചെററിലു മററാരുടയതു മമ നീ-

യെന്നിയേ തമ്പിരാട്ടി!

പാഴ്ക്കോപം ഭാസനാമെന്നൊടു കലരരുതേ

ജിരതാം വൻപ്രസാദം.

വുവ

സാക്ഷാൽ.....തമജേ = സാക്ഷാൽ മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും ഈശ്വരനായ ശിവന്റെ പ്രണയപാത്രമായും—ചതിയായും, പവ്വതശ്രേ ണ്ഡന്റെ പുത്രിയായും ഇരിക്കുന്ന തമ്പുരാട്ടി=ദേവീ (ഈ പദങ്ങൾ സാ ബുദ്ധികൾ കൈതൊഴുന്നേൻ=ഞാൻ നമസ്സരിക്കുന്നു. നീ കാൽക്കീഴ് വന്നു ആശ്രിതം അഗതിയേ കാത്തുകൊള്ളേണമേ=നീ നിന്റെ കാല ടിയിൽ വന്നു ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നവനും മററാരു ഗതിയില്ലാത്തവനും ആയ എന്നെ രക്ഷിക്കേണമേ, ചെററു നീക്കം ഇല്ല=ഞാൻ പറഞ്ഞതി നു അല്പവും മാറ്റം ഇല്ല. മുഴുവനും സത്യം തന്നെയെന്നു സാരം. മമ നീയെന്നിയേ മററു ആരു ഉടയതു=എനിക്കു നീയല്ലാതെ വേറെ ആരാ ണ് ഒരു ഉടയതുളളത്. ഭാസനാം എന്നൊടു പാഴ്ക്കോപം കലരരുതേ =ഭൂതനായിരിക്കുന്ന എന്നോടു വെറുതെ കോപിക്കരുതേ, വൻപ്രസാദം =നീന്റെ മനസ്സിൽ വലിയ തെളിവു—സന്തോഷം, ജിരതാം=ജിര ിരതേ. കോപം നീങ്ങി മനസ്സു നല്ലുപാലെ തെളിയട്ടെ എന്നു സാരം.

നതോസ്തി കാരുണ്യസുധാനിധാനം

നതോസ്തി കാമാല്പ്തന്നകാമധേനം

നതോസ്തി നാനാഗമമുഗ്രമുഞ്ചിം

നതോസ്തി നാരായണസോദരീര തപാം.

വുവ

കാരുണ്യസുധാനിധാനം തപഃ=കരുണയാകുന്ന അമൃതം നിറച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്ന നിധിയായ നിന്നെ, നന്മ അസ്തി=ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു. നന്മ അസ്തി എന്ന പദങ്ങളുടെ അർത്ഥം അടുത്ത പാദങ്ങളിലും യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. കാമം.....ധേനു=ഭക്തന്മാരുടെ അഭീഷ്ടങ്ങൾ എല്ലാം കൊടുക്കുന്ന കാമധേനുവായിരിക്കുന്നവളെ, നാനാഗമമൃഗമൃഗത്തിം=നാനാഭൂഷണമുള്ള വേദങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയവളെ, വേദങ്ങൾക്കുകൂടി നിന്റെ മൂർത്തി ഇന്നവിധം എന്ന ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു സാരം. നാരായണസോദരീം=മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ സഹോദരിയായിരിക്കുന്നവളെ—ഭയാനിധിയും ഭക്താഭീഷ്ടപ്രദയും വേദങ്ങളാലും കൂടി അന്വേഷിക്കപ്പെടുന്നവളും മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ സോദരിയും ആയ നിന്നെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു എന്നു സാരം.

പ്രസീദ ഭക്തേഷു വിതീർണ്ണമുദേത!

പ്രസീദ മായേ! മദനാരിജായേ!

പ്രസീദ ഭദ്രേ! പരതത്ത്വമുദ്രേ!

പ്രസീദ ധന്ത്രേ! കലൈശൈകന്ത്രേ!”

വുൻ

ഭക്തേഷു വിതീർണ്ണമുദേത=ഭക്തന്മാർക്കു മോക്ഷം കൊടുക്കുന്നവളായും, മായേ=മായാഭൂഷണോടുകൂടിയവളായും. ഇല്ലാത്തതു ഉണ്ടെന്നും ഉള്ളതു ഇല്ലെന്നും തോന്നിപ്പിക്കുന്നവൾ എന്നു മായാപദത്തിന്റെ സാരം. മദനാരിജായേ=ശ്രീപാമേശ്വരന്റെ പത്നിയായും, ഭദ്രേ=മംഗലശീലയായും, പരതത്ത്വമുദ്രേ=അത്യന്തച്ചുഷ്ടമായ ജ്ഞാനത്തിന്റെ മുദ്രയായും, ധന്ത്രേ=ശ്രേഷ്ഠയായും ഇരിക്കുന്ന, കലൈശൈകന്ത്രേ=ശ്രീപാർവ്വതീദേവി, ഈ പദങ്ങൾ എല്ലാം സംബന്ധികൾ. പ്രസീദ=പ്രസാദിച്ചാലും.

ഇത്ഥം തൃക്കാപ്പൽ വീണാനന്തമൊരു ഗതസോ-

മം തദാ കണ്ണിലെത്തും-

മല്ലേ താനേ ബലാൽ പോയൊരു കലുഷതമ-

സ്സങ്കടം പങ്കുമാക്കി

ഉദ്യുതകാരുണ്യവാരാകര തിരകളിലാ-

റാടി മുങ്ങിക്കളിക്കും-

ചിത്തേ ഹൃദ്യം പ്രസാദശ്രീയമഭേദസൗ

ശൈലരാജസ്തകത്വം.

നം

തദാ=അപ്പോൾ, ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം പ്രാർത്ഥിച്ചു, തുടർച്ചയ്ക്ക്
 .....ശതസോമം=കാലയ്ക്ക് വീണ്ടും നമസ്കരിച്ച ശതസോമരാജാവി-
 നെ, അസൗ പങ്കജാക്ഷി ശൈലരാജസ്തകത്വം=ഈ പരമഭക്തപോ-
 ലെ സുന്ദരമായിരിക്കുന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയ സുന്ദരിയായ പാർവ്വതീ-
 യേവി. കണ്ണി.....സർഭാ=കണ്ണിൽ ചെന്നു ചേരുന്നതിനിടയിൽ.
 മുൻപുതന്നെ നശിച്ചതായ കോപവികാരമാകുന്ന ഇരുട്ടുകൊണ്ടുള്ള സ-
 ര്ഭാത്തോടുകൂടിയവളായിട്ട്. ബലപ്രയോഗം ഒന്നും കൂടാതെ ഭക്തനെക്ക-
 ണെ ഉടനെത്തന്നെ ദേവിയുടെ കോപവൈഭവം എല്ലാം ശമിച്ചു എന്നു
 ഭാവം. ഈ ഭാഗം ദേവിയുടെ അനാദൃശമായ ആത്മീയവാത്സല്യത്തെ
 ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. 'താനേ ബലാൽ' എന്ന പദങ്ങൾ ഏറ്റവും ഭാവപൂർണ്ണ-
 ണ്ണമായിരിക്കുന്നു എന്നു കാണേണ്ടതാണ്. കോപവികാരമെല്ലാം അ-
 തീവേഗത്തിൽ നശിച്ചു മനസ്സ് തെളിഞ്ഞിട്ട് എന്നു സാരം. ഉദ്യുത....
 .....ചിത്തേ=ഉളിച്ചു വളരുന്ന കരുണയാകുന്ന സമുദ്രത്തിലെ തിരമാ-
 ലകളിൽ മുങ്ങിക്കളിക്കുന്ന മനസ്സിൽ, ദയാധിക്യംകൊണ്ട് ഏറ്റവും അ-
 ലിവോടുകൂടിയ മനസ്സിൽ എന്നു സാരം. ഹൃദ്യം=ഹൃദയപ്രീതിയുളവാ-
 കുന്ന, പ്രസാദശ്രീയം=പ്രസാദത്തിന്റെ ശോഭയെ, അഭേദം=ഭേദിച്ചു-
 കൊള്ളാത്ത. മനസ്സിൽ കരുണയ്ക്കുചിതമായ തെളിവുണ്ടായി. ദേ-
 വിക തന്റെ ഭക്താവിനോടുള്ളതിൽ കൂടുതലായ കരുണയും വാത്സല്യ-
 ധ്വം ഭക്തന്മാരോടു ഉണ്ടെന്ന് ഇവിടെ കവി വെളിവാക്കിയിരിക്കുന്നു.

തൈലോക്യനായകനുമ്പൊടു വൻപ്രസാദം

കോലുന്ന കാന്തായാടു ചേൻ ഭരതധാമാ

ചേലാൻനഗ്രഹഗിര പരിപൂർണ്ണ മോദം

മേലേ നരേന്ദ്രാട്ടിയേ സദയം മറഞ്ഞു.

നം

ഭരതധാമാ=അനന്തമില്ലാത്ത രേഖസ്സോടുകൂടിയ, തൈലോക്യ-
 .....ചേൻ=ശിവൻ ദയയോടുകൂടി മനസ്സ് തെളിഞ്ഞ പാർവ്വതി

യും ഭന്നിച്ചു, ചേലാ.... ..തിരം=ഭംഗിയേറിയ അനുഗ്രഹവാക്യംകൊണ്ട്, നരേന്ദ്രാക്ഷരം=രാജാവിന്റെ മനസ്സിൽ, മോദം=സന്തോഷം, പരിപൂർണ്ണം=നിറച്ചിട്ടു. രാജാവിന്റെ മനസ്സ് സന്തോഷപൂർണ്ണമാക്കിയിട്ട് അവിടെനിന്നു മറഞ്ഞു.

പണ്ടേതിൽപ്പത്തൊട്ടിച്ചിളകിനരു ചിമാൻ

ബിംബമെഴുത്തും ഗൃഹീതപാ

കണ്ടുകാളപ്രസാദാന്തദനു നൃപതിക-

ബ്ലീഡിംഗ് ഓൺ മോഡ്

കൊണ്ടാടാമല്ല ഭാഗ്യം കലശഭവമുതന്നെ-

രാശ്രുതമെ ചെന്നു തേജോ-

ഭണ്ഡാരന്തം വണങ്ങി ത്രിപുരഹരനിയോ-

ഗം നൃഗാഭിദേശം. ൯൨

[illegible]

രാജ്ഞിനോടുകൂടുകയും മൂടാ തടാനീ-
 മീശാനമുവരമുദരകൗതുകത്താ
 വാചാ മുദ്രസ്തിതസുധാർദ്രിതയാഭിനന്ദ-
 ന്നുചേ തെളിഞ്ഞു പെരുമാൾ മുനിമണ്ഡലാനാം ന്ന

മുനിമണ്ഡലാനാം പെരുമാൾ=മുനികൂട്ടെക്കൂട്ടത്തോളം നാമ-
 നായ അഗസ്ത്യൻ, ഉജ്വര..... താ=എറവും സന്തോഷിച്ച ആത്മര-
 ചാട്ട കൂടിയിരുന്നിട്ടു, ആത്മരവ്=മനസ്സ്, “ആത്മര ദേഹമനോര-
 ഫസ്വഭാവധൃതിബുദ്ധിഷ്ഠി” എന്നു വിശദം. അധികം സന്തോഷിച്ചു,
 തടാനീ=അപ്പോൾ, രാജ്ഞിനാ=രാജ്ഞിയായ ശതസംഭവം, ഉ-
 ക്തം=പറയപ്പെട്ടതായ, ഇശാനമുവരം=ശിവന്റെ പ്രധാനമായ
 വരത്തെപ്പറ്റി, ഉപകർണ്ണ=കേട്ടിട്ടു, രാജാവു പറഞ്ഞതു കേട്ട-ശി-
 വന്റെ നിയോഗം അറഞ്ഞിട്ടു എന്നു സാരം. തെളിഞ്ഞു=മനസ്സ് പ്ര-
 കാശിച്ചു, മുദ്ര..... ..ർദ്രിതയാ വാചാ=പുഞ്ചിരിയാകുന്ന അമൃതത്തിൽ
 അലിഞ്ഞ വാക്കുകൊണ്ടു, അഭിനന്ദൻ=രാജാവിനെ ശ്ലാഘിച്ചുകൊണ്ടു,
 ഉച്ചേ=പറഞ്ഞു

“അത്യന്തോത്തീർണ്ണഭാഗ്യോദയ! നിശചയ നി

പൂർവ്വഭൂപാലകാഭ്യം-

മുത്തുംഗാഭ്യംമധിഷ്ഠാപിതമഴികയ ബിം-

ബദയന്തൽ പുരാതനം

മത്യാനാമത്യുദയൈകചികലുഷധിയാം

കല്പശങ്കകൊണ്ടിദാനീം

പ്രഥമീഗന്തേ മറഞ്ഞെങ്ങൊരുവനമിഹ കാ-

ണാതവണ്ണം ചമഞ്ഞു.

ൻ

അത്യന്തം..... ദയ=മഹത്വത്തിലുള്ള അംശം കൈവന്നി-
 രിക്കുന്ന അല്പയോ രാജാവേ, നീ=അങ്ങ, നിശചയം=അൻ പറയുന്നതു
 കേട്ടാലും. മുത്തുംഗാഭ്യം പൂർവ്വഭൂപാലകാഭ്യം=ആജ്ഞാഭയ രണ്ടു പൂ-
 വ്വരേഖകൾ. മത്യാനാവിനാലും മുകുന്ദനാലും എന്നു സാരം

അധിഷ്ഠാപിതം=പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടതും, അഴകിയ=ഭാഗിയുള്ളതുമായ, പാരമേശിവന്റെ, തത്=അത്, ബിംബം=വിഗ്രഹം-പൂർണ്ണരായ. രാഷ്ട്രക്കന്മാർ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു പൂജിച്ചുവന്ന ബിംബം. ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ, അതും.....ധിയാം=ഏറ്റവും ഉയർന്ന കലിഭോഷംകൊണ്ടു കലത്തിയ ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവരായ-കലിയുടെ ശക്തിയാൽ മനസ്സിൽ തെളിയില്ലാത്തവരായിത്തീർന്ന, മന്ത്യാനാം=മനുഷ്യരുടെ, കല്പിഷംകൊണ്ടു=പാപശക്തികൊണ്ടു, പൂമധീശന്റെ അടുത്തു മറഞ്ഞു=ഭൂമിയുടെ അടിയിൽ മറഞ്ഞിട്ടു, ഇഹ=ഭൂമിയിൽ, ഒരുവനും=ഒരാൾക്കും, കാണാ..... മഞ്ഞു=കാണാൻ പാടില്ലാത്തവിധമായിത്തീർന്ന. കലിശക്തികൊണ്ടു മാനുഷന്മാരും മൃഗങ്ങളും പ്രതിഷ്ഠിച്ച ബിംബങ്ങൾ ഭൂമിക്കടിയിൽ മറഞ്ഞു ആർക്കും കാണുവാൻ പാടില്ലാത്തതായി എന്നു ഭാവം.

എല്ലാത്താ നീയുമെന്നാൽ ഭവനഗുരുനിയോ-

ഗാനഗാമി വിഭോ! കേൾ

ചെല്ലുറമ്പാശ്ശി, ഭൽചെറുതൊട്ടുകുറിയാം

കേരള മുന്ദ്രാലയം പൂണെ

കുറ്റാണാതും പ്രതിഷ്ഠാപയ്ക്കുവാനും

ഭക്ഷിണ തന്തു പാശ്ച

ചൊല്ലേറീടുന്ന ശംഭോദിതമഥ കുറ-

ഭോദനം ഭൂതരാജ.

൩൫

വിഭോ=അല്ലയോ രാജാവേ, എന്നാൽ ഏല്ലാതമാ=സന്തോഷം കൊണ്ടു വികസിച്ചു ആത്മാവോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്ന മഹാത്മാവായ നീയും=അങ്ങു, കേരം=ഞാൻ പറയുന്നതു കേട്ടാലും, ഭവന.... ഗാമി =ലോകങ്ങൾക്കു എല്ലാം പുഷ്പനായ ഭോവാന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു, പുണ്യ=പുണ്യമായും, ചെല്ലൂര .....കുറിയാം=ചെല്ലൂർഗ്രാമത്തിനു പെട്ട-അലങ്കാരമായും ഇരിക്കുന്ന, ക്ഷേത്രമുഖ്യേ = പ്രധാനക്ഷേത്രത്തിങ്കൽ, കല്യാണാത്ഥം=ലോകങ്ങൾക്കു മംഗലം വർദ്ധിക്കുവാനായി, പുര മനം=ശ്രീപരമേശ്വരനേയും, അഥ=പിന്നീട്, തന്ത്ര ഭക്ഷിണേ വാശേപ =ശിവന്റെ തെക്കഭാഗത്തു അടുത്തു, ചൊല്ലേഴുന്ന.....ഭിമതം=കീർത്തിയോടുകൂടിയവനും ശിവന ഇച്ഛനും, ഭൂതരാജം=ഭൂതങ്ങളുടെ നാഥനും ആയ, കുങ്കോരം=കുങ്കോരനേയും, പ്രതിഷ്ഠാപയ=പ്രതിഷ്ഠിച്ചാലും.

മമ്മാ നിർമാപ്യ ഭൂഃയാപി ച ഭൂവനപതേ-

ദ്വിശപവന്യം വിമാനം

ചൈമ്മേ സന്നാമപൂജാനിയതിമനുഭിനം

കല്പയിതപാ വിശേഷാൽ

ധർമ്മേദ്യോ രക്ഷണാത്മം വിതര മഹിതചൈ-

ല്ലരവിപ്രേശരേദ്യോ

നിർമായം കല്പേഷാൻമുലനചതുരതരം

തത്പരം മിപ്പരാദേഃ.

ൻനു

മമ്മാ=ആശ്ചര്യോന്മുഖം, ഭൂഃ=അപി ച=വീണ്ടും, ഭൂവനപതേ-
തേ=ലോകേശ്വരനായ ശിവൻ, വിശപവന്യം=എല്ലാവർക്കും വന്ദിക്കു-
വാൻ യോഗ്യമായ, വിമാനം=വിമാനത്തെ, നിർമാപ്യ=ഉണ്ടാക്കിയിട്ട്.

അവലങ്ങളിൽ ഭേദങ്ങൾ ഗർഭാഹത്തിനു അല്ലെങ്കിൽ പ്രാസം
കുത്തിനു വിമാനം എന്ന പേർ പറയുന്നു.

“അഥാത്ര ലിഖ്യതേ ലക്ഷ്മി പ്രാസാദാനാം സമാസതഃ
ഭേദാഭിനം നാണാം ച യേഷു രമ്യതയാ ചിരം
മനാംസി ച പ്രസീദന്തി പ്രാസാദാസ്തേന കീർത്തിതാഃ
നാനാമാനവിധാനതപാഭിമാനം ശാസ്ത്രതഃ കൃതം
പിതാമഹന കൃതിഭിർമ്മയേന ച യഥാ പുരാ
മുഖ്യഭീനി വിമാനാനി കഥിതാസ്തസ്മാപ്തശഃ
യാനി താസ്യാത്ര കത്വന്തേ ഭേദാഭിനം സമാസതഃ.”

എന്ന ഇതരാനുരുദ്ധേവലത്തിയിൽ (ഉത്തരാർദ്ധം ൩൮-ാം പാദം) പറ-
യത്തിരിക്കുന്നു. ഭേദാർത്ഥം മനുഷ്യർക്കും മനസ്സിനു പ്രാസാദം-സന്തോ-
ഷം ഉണ്ടാകുന്നതു പ്രാസാദം. പലതരം അഭിവൃദ്ധിയോടുകൂടി നിർമ്മിക്കുന്ന
തുകൊണ്ട് അതിനു വിമാനം എന്ന പേർ സിദ്ധിച്ചു.

“വിമാനം ഭവനം ഹർദ്യം സൗഖ്യം ധാമ നികേതനം.”

എന്ന മയമതത്തിൽ കാണുന്നതിൽനിന്നു വിമാനവും പ്രാസാദവും സൗ-
ഖ്യവും ധാമവും സമാനാർത്ഥകങ്ങളാണെന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ഭോജഭേദകൃതമായ

സമരാജ്ഞസ്തുതയാഃ എന്ന പ്രാചീനശില്പശാസ്ത്രത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ വിമാനത്തിന്റെ പല അളവുകളേയും അതിനുള്ള പല നാമങ്ങളേയും പ്രതിപാദിക്കുന്നു. ചെമ്മേ=ഭംഗിയായി, അനുഭവം=പതിവായി, സന്നാമപൂജാനിയതിം=നമസ്കാരം പൂജ എന്നിവ ചെയ്യുന്നതിനുവേണ്ട നിയമങ്ങളേ, കല്പയിതപാ=കല്പിച്ചിട്ടു-ഏല്പിട്ടത്തിയിട്ടു, വിശേഷാൽ=ഇത്രയും ചെയ്താൽ പോരാം, വിശേഷമായി ഇക്കാര്യംകൂടി ചെയ്യണം എന്നു സാരം. മൂപ്പുരാജാ=ശിവന്റെ, കല്പ.....തരം=പരാപങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുന്നതിൽ ഏറ്റവും സമർത്ഥമായിരിക്കുന്ന, തൽപുരം=ആ പുരത്തെ, നിർമ്മായം=വ്യാജംകൂടാതെ, ധർമ്മശുഭ്രം മഹിതം .... വിശ്വേശ്വരഭൃതം=ധർമ്മനിഷ്ഠനായ ചെല്ലർഗ്രാമത്തിലെ ശ്രേഷ്ഠനായ ബ്രഹ്മണക്കാര്യക്കൊണ്ടു, രക്ഷണാർത്ഥം=രക്ഷചെയ്യുന്നതിനായി, വിതരം=കൊടുത്താലും. ക്ഷേത്രത്തിലെ പൂജാദികാര്യങ്ങൾ ശരിയായി നടക്കുന്നതിനുവേണ്ട ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തിട്ടു രക്ഷിക്കുന്നതിനായി അവിടുത്തുകാരായ ബ്രാഹ്മണക്കു കൊടുത്താലും എന്നു സാരം.

അപ്പാ ജഗത്തു മഹിതാർത്ഥമിവണ്ണമുണ്ടെച്ച -
 രെപ്പേരു മൻപാടഭികല്പിച്ച ശിവപ്രസാദാൽ
 കെല്ലാൻ കീർത്തിനെറി ചേർത്തരുളായുഗാന്തം
 തപച്ചുവുളുചതി ഭഗീരഥനെനാപോലെ.” ന്റെ

അപ്പാ=ആശ്ചര്യഭൂതകം, ജഗത്തു മഹിതാർത്ഥം=മൂന്നു ലോകങ്ങളുടേയും ഇഷ്ടം സാധിക്കുന്നതിനു, ഇവണ്ണം.....ഭികല്പിച്ച=ഇപ്രകാരം എല്ലാം വേണ്ടവിധം ഏല്പിട്ടത്തിയിട്ടു, ശിവപ്രസാദാൽ=ശിവന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു, തപച്ചുവു .....പോലെ=അങ്ങയുടെ പൂജിതനായ ഭഗീരഥരാജാവു എന്നപോലെ, ആയുഗാന്തം=യുഗാവസാനം-പ്രളയകാലം വരെ, കെല്ലാൻ.....ചേർത്തു=സാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടി കീർത്തിയുടെ നെറി-ഭംഗി ചേർത്തു, ലോകത്തിൽ ഇണക്കി, അതുകൂടി=അങ്ങവാനാലും. ഭഗീരഥനെപ്പോലെ ഭവിക്കലും നാശമില്ലാത്ത യശസ്സോടുകൂടി അങ്ങ വാണാലും എന്നു അഗസ്ത്യന്റെ അനുഗ്രഹം. ശിവപ്രസാദാൽ എന്ന പദത്തിനു ഞാൻ പറഞ്ഞല്ലോ ഇതപ്രകാരംഗ്രഹംകൊണ്ടു അങ്ങയ്ക്കു സാധിക്കും എന്നു ധ്വനി.

ഗദ്യം ൩. അഥ നരപതിമുനിസാർവ്വഭൗമവദന ചന്ദ്രനീചൃഷമാനവചനചന്ദ്രികാഭീമശ്ശംഘപ്ലവായ കൈരവോ നിഖിലാഗമാംഭോധിലംഘനകലാജാംഘി കൈർദ്വിഭിതനിശ്ശേഷവേദ്യാന്തരൈശ്ശുദ്ധചന്ദ്രൈർദ്വിപ്രവ ഛൈഃ പരീതോ നിരന്തരാരചിതധനധാരാപുരവഷേണ സ്മന്താത്സന്തപ്പിതസമസ്തജീവലോകഃ ഭിച്വഭുദഭിഷു സ്വയമേവ ഭിവി ഭംഗപനസു വിശുദ്ധമാന്ത്രികവദനക ഹരതോ യൗഗപദ്യനിസ്സൃതേന സാന്ദ്രതരേണ ത്രി വേദീലോഷേണ ച വിവിധമാഗധസംകീർത്തിതശംകര നാമസംകീർണ്ണജയജയാരാവകോലാഹലേന ച സമഗ്രസ ത്താഡ്യമാനഗഭീരഭേരിമദ്ദളകാഹളനിസ്താണശംഖഗോമു ഖനാനാവാഭിതൂനിധാപാനേന ച സർവ്വലോകേഷു കരാഭി നയൈരേവ പരസ്സരം കാർത്യാനി സഞ്ജാനാനേഷു മഹി തമന്ത്രാഹുതിതന്ത്ര സന്ധുക്ഷിതാശുശുക്ഷണിനീരസ്യനി സ്സൃതായാം ബഹളസൗഗന്ധ്യപൂരിതഹരിന്മുഖായാം ധൂമലേഖായാമുദിതകുതുകാഡംബരാലംബിനാം വൈമാ നികസ്തോമാനാമീക്ഷണപുടേഷു ക്ഷണമാത്രം തിരസ്കര ണീഭംഗീഭംഗീകർച്ചയാം ത്രിജഗദാനന്ദകന്ദളനചതുരേ സുരഭിശീതളസ്പശേ നഭസുപതി സംവീജതി സ്വയംപ്ര കാശിതോന്മസ്തകപ്രസാദസുമേദരഹൃദയേ ഭവനവാസി കദംബേ യഥാവിധി വാസ്തുശുദ്ധാദികാം കർമ്മപരമ്പരാ മാനപൂർവ്വേണ നിർവ്വൃന്തു സുമുഹൂർത്തേ തപസ്സംപദംഭോ ധിനാ കംഭോൽഭവേന മുനിനാ ഭവനമംഗലാത്ഥം ബിം ബമശൈലരം തത്രൈവ പുണ്യക്ഷേത്രേ സാധിഷ്ടഭാഗ്യ ശാഖി പ്രാതിഷ്ഠിപത്.

ഈ ഗദ്യത്തിൽ ഭാവൽപ്രതിഷ്ഠയെ വർണ്ണിക്കുന്നു. അഥ=അതിനുശേഷം, മുനി.....കൈരവം=മുനികളുടെ ചക്രവർത്തിയായ അഗസ്ത്യന്റെ മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രക്കൽനിന്നു ഒഴുകിയ വാക്കുകുന്ന നിലവിന്റെ ചേൽക്കൊണ്ടു നല്ലപോലെ വിടിന്നു മനസ്സാക്കുന്ന ആമ്പലോടുകൂടിയവനും, മുനിയുടെ വാക്കുകേട്ടു ഏറ്റവും സന്തോഷിച്ചവൻ എന്നു സാരം. മുനിയുടെ മുഖം ചന്ദ്രൻ, വാക്കു നിലവും, രാജാവിന്റെ മനസ്സ് ആമ്പൽപ്പൂവ്, അലങ്കാരം രൂപകം. നിഖിലം.....ജംഘിക്കൈ=നാലു വേദങ്ങളാകുന്ന സമുദ്രങ്ങളെ കടക്കുന്ന കായ്ക്കത്തിൽ ഏറ്റവും ശീഘ്രഗതിയോടുകൂടിയവനും, അസംധാരണമായ ബുദ്ധിഭവൈഭവംകൊണ്ടു വേദങ്ങളെല്ലാം വേഗത്തിൽ പഠിച്ചവൻ എന്നു സാരം. വിദിത.....നരൈ=അറിയേണ്ടവയായ മറ്റുവിഷയങ്ങൾ എല്ലാം അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നവനും, ശുദ്ധചര്യൈ=പരിശുദ്ധമായ ആചാരനിഷ്ഠയോടുകൂടിയവനും ആയ, വിപ്രവര്യൈ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാരായ, പരീത=ചുറ്റപ്പെട്ടവനും, നിരന്തരം.....വര്യേണ=തടവില്ലാതെ ആചരിക്കുന്ന ധനധാരാപുരവഷംകൊണ്ടു, ധാരാപുരവഷം എന്ന പദം ധനത്തിന്റെ അതിരില്ലാത്ത ആധിക്യത്തെ കുറിക്കുന്നു. സമന്തത്.....ലോകൈ=ചുറ്റും എല്ലാജനങ്ങൾക്കും മനസ്സിൽ തൃപ്തിയെ വേണ്ടപോലെ ജനിപ്പിച്ചവനും, ധനം ധാരാളം വാരിക്കൊടുത്തു ജനങ്ങളെ എല്ലാം സംതൃപ്തന്മാരാക്കിയവൻ എന്നു സാരം. സാധിഷ്ഠഭാഗ്യശാലീ=ഏറ്റവും വിശിഷ്ടമായ ഭാഗ്യത്തോടുകൂടിയവനും ("അന്തികബാധയോനേദസാധൈ" എന്നു പാണിനിസ്മൃതം.) ആയ, നരപതി=രാജാവു. ഇനി പ്രതിഷ്ഠാസമയത്തെ വിശേഷങ്ങളെ പറയുന്നു. ദിവ്യ....ധനസൗ=ദേവന്മാരുടെ വാദ്യങ്ങൾ-പെരുമ്പാറകൾ അടിക്കാതെ തനിയേതന്നെ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ ഏറ്റവും ധനത്തുകളായിരുന്നപ്പോൾ-ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ, വിശുദ്ധം.....ഹാരത=സ്നാനം ജപം മുതലായവകൊണ്ടു ശരീരത്തിനും മനസ്സിനും ശുദ്ധിവരുത്തിയവരായ മാന്ത്രികന്മാരുടെ-മന്ത്രം ജപിക്കുന്നവരായ ബ്രാഹ്മണരുടെ മുഖത്തിന്റെ അന്തർഗത്തുനിന്നു-വാഴ്ത്തിനിന്നു, യൌഗം.....ഘോഷേണ ച=ഒരുമിച്ചു ഒഴുകുന്നതും, പുറത്തേക്കു ഇടമുറിയാതെ പുറപ്പെടുന്നതെന്നു സാരം. ഏറ്റവും പൂർണ്ണവും നിഖിലവും ആയ വേദഭാഷാരണശബ്ദംകൊണ്ടും, ഒരേ സമയത്തു ബ്രാഹ്മണരുടെ മുഖത്തുനിന്ന് ഉച്ചത്തിൽ ഇടതിങ്ങി പുറപ്പെടുന്ന വേദജപഘോഷംകൊണ്ടും എന്നു സാരം. വിവിധ.....മാലനച=നാനാതരക്കാരായ സ്ത്രീപാകക്കാർ സ്തോത്രംചെയ്യുന്ന ശിവനാമങ്ങളോടുകൂടി

ഇടകലന്ന് ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും എന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ കോലാഹലം കൊണ്ടും, സമഗ്ര.....നില്പാറനേനച=പൂർണ്ണമായി അടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വലിയതായ പെരുമ്പറ, മട്ടുളം, കഴലു, നിസ്സാണം (വാദ്യവിശേഷം), ശംഖം, ഗോമുഖം, (ഗോമുഖം വാദ്യവിശേഷം. 'ഗോമുഖം കുടിലാഗാരം വാദ്യഭാഷേയ ച ലേപകേ' എന്നു വിശ്വം) മുതലായ നാനാ വാദ്യങ്ങളുടെ ശബ്ദംകൊണ്ടും, സർവ്വലോകേഷു.....സഞ്ജാനാനേഷു=എല്ലാജനങ്ങളും കൈകളാൽ അഭിനയിച്ചു കാണിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ തങ്ങളിൽ കാരോ കാൽക്കളെ അറിയിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോഴും, വാദ്യലോചങ്ങളടുകേയും മറ്റും ശബ്ദംകൊണ്ടു ചെവി ആക്കും കേൾക്കുവാൻ പാടില്ലാതെയായപ്പോൾ കൈ കാണിച്ചുതന്നെ അന്വേഷം കാൽക്കളെ അറിയിക്കേണ്ടി വന്നു എന്നു സാരം. മഹിത .....സ്വതായാം=മഹിതമായ മന്ത്രത്തോടുകൂടിയ ഹോമംകൊണ്ടും തന്ത്രംകൊണ്ടും വലിച്ചു തിയിൽനിന്നു ഇടതിങ്ങി വളർന്നു പുറപ്പെട്ടതും, ബഹു.....മുഖായാം=അധികമായിരിക്കുന്ന മണംകൊണ്ടു ഭിക്ഷകൾ എല്ലാം നിറയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതും ആയ, പൃഥ്വേഖായാം=ധൃമപരമ്പര, ഉദിത .. ..പുഷ്പേഷു=അധികമായ സന്തോഷത്തോടുകൂടിയവരും, ആകാശത്തു വന്നിരിക്കുന്നവരും ആയ ദേവന്മാരുടെ കൂട്ടങ്ങളുടെ—ഇവിടെ വൈമാനികപടംകൊണ്ടു വിമാനത്തിൽ കൂടിയാണു ദേവന്മാർ ആകാശത്തിൽ വന്നു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെന്ന് അർത്ഥം ധ്വനിയിടുന്നു. അനേകായിരം ദേവന്മാർ ആകാശത്തിലുണ്ടെന്നു സ്തോമപദത്തിന്റെ ഭാവം—കണ്ണുകളിൽ ക്ഷണമാത്രം=അല്പനേരം, തിരസ്സു.....വ്യാം=തിരസ്സുരണിയായിത്തീർന്നു സമയത്തു. പൃഥ്വേഖകൊണ്ടു ദേവന്മാരുടെ കണ്ണുകളുടെ കാഴ്ച അല്പം സമയം മാഞ്ഞു എന്നു സാരം. ത്രിജഗദാ .....ചതുരേ=മൂന്നു ലോകങ്ങളെയും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിൽ സമർത്ഥനായും, സുരഭി.....സ്വദേം=മണവും തണുപ്പും ഏറിയ സ്വർത്തോടുകൂടിയവനായും ഇരിക്കുന്ന, നഭസ്വപതി=വായുക്കാരും, സംവിജതി = വീശിക്കൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ, ഭൂവനവാസികൾക്കും ബേ=ലോകത്തിൽ താമസിക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ സംഘം എല്ലാം, സ്വയം=തനിയേ, പ്രകാശി .....ഏഭയേ=പ്രകാശിച്ചതായ—തലപൊക്കിപ്പിടിച്ചു തെളിച്ചു വളർന്ന ഏഭയത്തോടുകൂടിയതായ സമയത്തു. ജനങ്ങളെല്ലാം തലപൊക്കിപ്പിടിച്ച് അധികം സന്തോഷത്തോടുകൂടിയിരുന്നപ്പോൾ. ഉന്മൂകപദം ഉൽക്കണ്ഠയേ ദ്രോശിപ്പിക്കുന്നു. യഥാവിധി=ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ വിധിച്ചിരിക്കുന്നതനുസരിച്ചു, ആനപുഷ്പേണ=കൃമമായി, മുൻപു ചെയ്യേണ്ടതു മുൻപു, പിന്നെ ചെയ്യേണ്ടതു പിന്നെ എന്നു

“താഴെ സചയ്യം സചശ്രുപഹാരം
പുരം പരാജ്യപ്രതിമാഗൃഹായം
ഉപോഷിതൈര്യാസ്ത്രവിധാനവിത്തി-
ന്നിദ്യുത്തയാമാസ രഘുപ്രവിരഃ.”

എന്നു (രഘു-സ-മന്യ) പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് നോക്കുക. നിവൃത്തു=നിവൃത്തിയ്ക്കിട്ടു-ചെയ്തിട്ടു, സുമന്യു=ശോഭനമായ മുഹൂർത്തത്തിൽ, മുഹൂർത്തം=ശുഭകർമ്മത്തിനു യോഗ്യമായ കാലം.

“കാലശ്ലക്രിയായോശ്വോ മുഹൂർത്ത ഇതി കത്വതേ”.

എന്നു മുളുത്തമായവിയ (മായവാചാർത്ഥം) ത്തിൽ പറയുന്നു. തപസ്സുവാ
.....മുനിനാ=തപസ്സാകുന്ന ധനത്തിനു സമുദംഭോലൈ ഇരിപ്പികമാ
യിരിക്കുന്ന അഗസ്തമഥക്ഷിയൈക്കൊണ്ടു, തത്ര പുണ്യക്ഷേത്രേ ഏവാ=
അവിടെ പുണ്യമായ അമ്പലത്തിൽ തന്നെ, ഭുവനമംഗലാർത്ഥം=ഭോക്
ത്തിനു മംഗലത്തിനായിട്ടു, ഐശ്വര്യം ബിംബം=ഇശ്വരന്റെ ബിംബം,
പ്രാതിഷ്ഠിപത്=പ്രതിഷ്ഠിപ്പിച്ചു.

പ്രീത്യാ നരേന്ദ്രതിലകം നിഖിലൈകധാതൃം
ഭൂമൈശ്വര്യം ധനം ഭുവനമോഹനഗാന്ത്രരേഖാം
കാഞ്ചായനീം ഭഗവതീം പുനരേവ തജ്ജി-
ന്നാസ്ഥാപയസ്സുകലകാമിതകാമധനം സ്വ

നവോത്ഥാനം എന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയം. പ്രായം ഇപ്പോൾ
അറുപതിക്കടുത്താണ്. എങ്കിലും മനസ്സിൽ ഐക്യമുള്ളതായിരിക്കണം,
നിവിചലമായിരിക്കണം ലക്ഷ്യങ്ങൾ. എല്ലാം ഒരേ മാർഗ്ഗമായിരിക്കുന്ന
വെങ്കിലും, ഭാവന..... രാജ്യം = ലക്ഷ്യങ്ങൾക്ക് മുമ്പേ ജനിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു
രാജ്യമായ കൂടിയിരിക്കണം. ലോകൈകസന്ധിയും എന്ന സാരം. കാഞ്ചീ-
യനം = കാഞ്ചീയനിയം - യമത്തിനു ആശ്രയമായിരിക്കുന്നവയും, തൃ-
ശൂരി - യമം, അയനം ആശ്രയം - യമത്തിനു ആശ്രയമായിരിക്കുന്നവയും

കാത്തായനി, സകലകാമിതകാമധേനു=എല്ലാ അഭീഷ്ടങ്ങളെയും സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ കാമധേനുവിനെപ്പോലെയുള്ളവളും ആയ, ഭഗവതി=ഭഗവതിയെ-ദേവിയെ, പുനഃ=പിന്നെ, തസ്തിൻ=ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ, ആസ്ഥാപയൽ = സ്ഥാപിച്ചു. പിന്നീട് ശ്രീപാർവ്വതിയേയും അവിടെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു എന്നു സാരം.

വൻപാമ്പുകൊണ്ടൊരുപവീതമണിഞ്ഞു ഭംഗ്രാ
വൻപോട്ടു പാണികമലാത്തകപാലശൂലം
ശംഭോരഭീഷ്ടമഥ കല്പിതസംപ്രതിഷ്ഠം
കുംഭോദരം വൃധിത ഭക്ഷിണപാർവ്വഭാഗേ. ന്ൻ

അഥ=പിന്നെ, ഭംഗ്രാ=ഭംഗിയോടെ, വൻപാമ്പു.....മണിഞ്ഞു=വലിയ പാമ്പുകൊണ്ടു ഉപവീതം-പൂണത്രയ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നവനും, ശരീരത്തിൽ പായിനെ വളച്ചു ചുറ്റിയിട്ടിരിക്കുന്നവൻ എന്നു സാരം. വൻപോട്ടു ... ..ശൂലം=മേന്മയോടുകൂടി കൈകളാകുന്ന താമാപ്പുകളിൽ തലയോടും ശൂലവും ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനും, ശംഭോരഭീഷ്ടം കുംഭോദരം=ശിവൻ പ്രീതിപാത്രവും ആയ കുംഭോദരനെ, ഭക്ഷിണപാർവ്വഭാഗേ=ഭക്ഷിണഭാഗത്തിൽ, കല്പിത സംപ്രതിഷ്ഠം വൃധിത വഴിപോലെ ചെയ്യപ്പെട്ട പ്രതിഷ്ഠയോടുകൂടിയവനാക്കി, പ്രതിഷ്ഠിച്ചു എന്നു സാരം.

വിമലമണിഗണശ്രീകൃഷ്ണമാഹേന്ദ്രപാപ-
ഭ്രമസരണി സമന്താനന്ദിരം ചന്ദ്രമെഴലേഃ
അമിതവിവിധശില്പം വിശ്വകർമ്മാവിനെക്കൊ-
ണ്ടമരനഗരജൈത്രം കാരയാമാസ ധീമാൻ. ൧൦൦

ധീമാൻ=ബുദ്ധിമാനായ രാജാവു, ചന്ദ്രമെഴലേഃ=ശിവൻ, വിമലമണി.....സരണി=നീർമലങ്ങളായ രത്നസമൂഹങ്ങളെക്കൊണ്ടു, രത്നങ്ങളുടെ പ്രകാശംകൊണ്ടു ദേവേന്ദ്രന്റെ വില്ലാണോ എന്ന ഭൂമം ജനങ്ങൾക്കു ജനിപ്പിക്കുന്നതും, അമിത.....ശില്പം=അതിരില്ലാത്തതും അനേകം തരത്തിലുള്ളതും ആയ കൊത്തുപണികളോടുകൂടിയതും, അമരം.....ജൈത്രം=ദേവന്മാരുടെ നഗരത്തെ ശോഭാധീകൃതംകൊണ്ടു

ജയിച്ചു നില്ക്കുന്നതും ആയ, മന്ദിരം=ഭവനത്തെ, സമന്താൽ=അമ്പലത്തിനു ചുറ്റും. വിശ്വകർമ്മാവിനെക്കൊണ്ടു, കാരയാമാസ=ഉണ്ടാക്കിയിട്ടു.

പുകൾപെരിയ ഭൂജാബലാജിതാനാം

നിഖിലഭിഗന്തരസംപദാം കഭംബം

സൂത്രനിധി ഹരാലയേ സമന്താ-

ഭഗണിതരത്നധനം നൃധത്ത രാജാ.

ഹറഹ

സൂത്രനിധി രാജം=പുണ്യശാലിയായ രാജാവു, പുകൾപെരിയ .....കഭംബം=കീർത്തിവർദ്ധിച്ചു തന്റെ കയ്യിൽത്തുടങ്ങിക്കൊണ്ടു നേടിയവയായ എല്ലാഭിഷ്കകളിലേയും ധനങ്ങളുടെ കൂട്ടം. തന്റെ ഭൂജവിക്രമം കൊണ്ടു എല്ലാദേശങ്ങളിൽനിന്നും ധനം സമ്പാദിച്ചുകൊണ്ടു വന്നു എന്നു ഭാവം. ഹരാലയേ സമന്താൽ=ശിവക്ഷേത്രത്തിനു ചുറ്റും, അഗണിതരത്നധനം=സംഖ്യയില്ലാത്ത രത്നവും ധനവും, നൃധത്ത=വെച്ചു. അതേ കിടക്കകളിൽനിന്നും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന ധനം അമ്പലത്തിൽ കണക്കില്ലാത്ത വെച്ചു എന്നു സാരം.

അനേരം മന്ത്രതന്ത്രങ്ങളിൽ മികവിലും

ഭൂമിദേവേന്ദ്രവൃന്ദ-

ന്തന്നാൽ നിർവൃത്തമന്ത്രോദകഭരിതമഹാ-

രത്നകുമാഭിഷേകം

വന്ദ്രം ഗൌരീസഹായം മഹാരാജാ ച മുദാ

കൈവണങ്ങിപ്പദാന്തേ

ധന്യാത്മാ വീൺ ദീപ്തപ്രണതിയൊടു പുക-

ണ്ണാനസൗത പുണ്യഭൂമൗ.

ഹറഹ

അനേരം=അപ്പോൾ, ധന്യാത്മാ പുണ്യഭൂമൗ അസൗത=ശ്രേഷ്ഠനും പുണ്യശാലിയും ആയ ഈ രാജാവു, മന്ത്ര.....ന്തന്നാൽ=മന്ത്രങ്ങളിലും തന്ത്രങ്ങളിലും അറിവു തികഞ്ഞവരായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാരുടെ സമുഹത്താൽ, നിർവൃത്ത.....കുമാഭിഷേകം=നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ട മന്ത്ര

സംസ്കാരംചെയ്ത ജലംകൊണ്ടു ചെയ്യപ്പെട്ട മഹത്തായ കുംഭഭിഷേകത്തോടു കൂടിവന്നായും, മന്ത്രപൂർവ്വം കുംഭഭിഷേകം ചെയ്തവനും എന്നു സാരം. വന്ദ്യം=ലോകത്തിനു വന്ദിക്കുവാൻ യോഗ്യനായും ഇരിക്കുന്ന, ഗൗരീസഹായം=ശ്രീപാദശേഖരനെ, മുഹൂഃ അഥി മുദാ=സന്തോഷത്തോടെ കൈവണങ്ങി=വീണ്ടും തെഴുതു, പദാന്തേ=പാദത്തിങ്കൽ, ഭീഷ്മപ്രണതിയൊടു=ഭീഷ്മയായ നമസ്സാരത്തോടുകൂടി, വീണ്ടു പുഷ്പാർച്ചം=സ്തുതിച്ചു.

“ജയ ജയ ജഗതീമംഗല!

ജയ നമതാമഭിമതാത്മകല്പതരോ!

ജയ ജയ ചെല്ലരേശപര!

വരദ! മഹാരാജ! നീലകണ്ഠ! വിഭോ ഗാന്ധ

ജഗതീമംഗല ജയ ജയ=ലോകങ്ങൾക്കു മംഗലമുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഭഗവാനേ! നിന്തിരുവടി ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും, നമതാം=കാലിൽ വീണ്ടു നമസ്സരിക്കുന്നവർക്കു, അഭിമതാത്മകല്പതരോ=ആഗ്രഹം ഏല്പാം സാധിപ്പിക്കുന്ന കല്പവൃക്ഷമായിരിക്കുന്നവനേ, അങ്ങു ജയിച്ചാലും. ചെല്ലരേശപര ജയ ജയ=പെരുച്ചെല്ലർഗ്രാമത്തിനു പരമേവതയായിരിക്കുന്ന ഭഗവാനേ, അവിടുന്ന് ജയിച്ചാലും ജയിച്ചാലും, വരദ=വരങ്ങളെ കൊടുക്കുന്നവനായും, മഹാരാജ=മഹാരാജാവായും, നീലകണ്ഠ=നീലകണ്ഠനായും ഇരിക്കുന്ന, വിഭോ=ഭഗവാനേ (ഈ പദങ്ങൾ സംബന്ധി) അവിടുന്ന് ജയിച്ചാലും.

പ്രീത്യാ ചിരായ രജതാദ്രിയിലെന്നപോലെ

ക്ഷേത്രേ നികാമമിഹ സന്നിഹിതസ്സദാ നീ

പേതും വളർത്തു ഭഗവൻ! ഭജതാമഭീഷ്ടം

ധാതുമിമാം കലിഭയാൽ പരിപാലയേഥാഃ” ഗാന്ധ

ഭഗവൻ=ഭഗവാനേ, നീ=നിന്തിരുവടി, രജതാദ്രിയിൽ എന്ന പോലെ=കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ എന്നപോലെ, ക്ഷേത്രേ ഇഹ നികാമം സന്നിഹിതഃ=ഈ അവലത്തിങ്കൽ ഏറ്റവും സന്നിധാനം ചെയ്യുന്നവനായിട്ടു സ്ഥിതിചെയ്തു, പ്രീത്യാ=സന്തോഷത്തോടുകൂടി, ഏല്പാം കാല

വും, ഭജതാമഭീഷ്ടം സദാ പേയം വദന്തു=ഭജിക്കുന്നവരുടെ-ഭക്തന്മാരുടെ ആഗ്രഹം എപ്പോഴും അധികം സാധിച്ചിച്ച്, ഇമാം ധാത്രിം=ഈ ഭൂമിയെ, കലിഭയാൽ=കലിഭീതിയിങ്കൽനിന്നും, ചിരായ പരിപാലയേമാഃ=വളരെക്കാലം രക്ഷിച്ചാലും. നിന്തിരുവടി എല്ലാ കാലവും കൈപാസത്തിലെന്നപോലെ ഇവിടെ സന്നിധാനം ചെയ്തു ലോകത്തെ കലിഭയാൽ നീക്കി രക്ഷിക്കണം എന്നു സാരം.

ഇത്ഥംകാരം വണങ്ങി പ്രണതിജപസംപ-

ത്യാന്നദാനാദിക്തപ്തം

ഭക്ത്യാ സമ്പാദ്യ രാജാ പുനരപി പരിവാ-

രോൽക്കരം ചന്ദ്രമൗഢേഃ

അത്യന്താനുഗ്രഹശ്രീകളിനിലമരിക്കേ

കല്പയിതപാ ത്രിസന്ധ്യം

നില്യാതം വിശപഭേദൈർവൃതന്ത മഹിത-

ശ്രീബലിഃ ഭൂതശാസ്ത്രൈ.

മാർ

രാജാ=രാജാവു, ഇത്ഥംകാരം വണങ്ങി=ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു-നോക്കൂ, ഭക്ത്യാ=ഭക്തിയോടുകൂടി, പ്രണതി.....ശ്ലാഘിം സമ്പാദ്യ=നമസ്കാരം ജപം പൂജ അന്നദാനം മുതലായവയ്ക്കു വേണ്ട ഏല്പാടുകൾ എല്ലാം ചെയ്തു, പുനഃ അപി=വീണ്ടും, ചന്ദ്രമൗഢേഃ=ശിവന്റെ, അത്യന്തം.....നിഘം=പരമമായ അനുഗ്രഹത്തിനു പാത്രമായിരിക്കുന്ന, പരിവാരോല്ലാസം=പരിവാരങ്ങളുടെ സമൂഹത്തെ, പരിവാര്യന്തേ അനേന ഇതി പരിവാരം-പുറം സമീതിചെയ്യുന്നതു-പരിജനം-അരികേ=അടുത്തു, കല്പയിതപാ=ഉണ്ടാക്കിവച്ചിട്ടു, ത്രിസന്ധ്യം വിശപഭേദൈർനില്യാതം=മൂന്നു സന്ധ്യയ്ക്കും ഭേദവന്മാരെല്ലാം ധ്യാനിക്കുന്നതായ, മഹിതശ്രീബലിഃ=വലിയ ശിവബലിയെ, ഭൂതശാസ്ത്രൈ=ഭൂതശാന്തിക്കായി, വൃതന്തം=ചെയ്തു. അദ്ധ്യക്ഷത്തിൽ രാജാവു നമസ്കാരം ജപം പൂജ അന്നദാനം മുതലായവയ്ക്കു വേണ്ട ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തു ശിവന്റെ പരിവാരം അന്നത്തെ സ്ഥപിച്ചു. ഭൂതങ്ങളുടേ പീഡ ശമിപ്പിക്കുന്നതിനായി മൂന്നു സന്ധ്യയ്ക്കും ശിവബലിയും നടപ്പിൽ വരുത്തി എന്നു സാരം.

തന്ത്രോപാദേശം വിശദീകരിക്ക-

പ്രളോതി മുക്തിശ്രിയോ

ഏല്യം വീശ്രമരഗമാശ്രമമഹാ-

തീർത്ഥം മഹിപാവനം

ഉദ്യുൽസ്സാദികവൈദുഃശേഷകചിന്തം

വിസ്താർ തത്പര്യം -

ഗുണൈശ്വരപദ്യം ചകാര നഗരം

നാനാവണിക്പുരിതം.

၂၀.၈

തന്ത്ര്യ ഉപാധന്തലേ=അവലത്തിന് അടുത്തു, വിശുദ്ധസലിലുപദേശം=നിർമ്മലമായിരിക്കുന്ന വെള്ളംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതു, മുക്തിശ്രീയഃ=മോക്ഷമാകുന്ന ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ, ഐത്ഥം വിശുദ്ധമരംഗം=മനസ്സിനു പ്രീതിയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന വിശുദ്ധസ്ഥാനവും=മുക്തിയാകുന്ന ലക്ഷ്മി ഇവിടെയാണു വിശുദ്ധിച്ചു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത് എന്നു സാരം. മഹീപാദനം = ലോകത്തിൽ പരിശുദ്ധവും, ഉദ്യത്... ..ചിതം=സ്തുതികാ പവിഴം എന്നിവകൊണ്ടുള്ള ഇഷ്ടികകൾകൊണ്ടു കെട്ടിയതും ആയ, മഹാതീർത്ഥം=ആശ്രമത്തിലെ മഹത്തായ തീർത്ഥത്തെ=വലിയതായ തീർത്ഥക്കുളത്തെ, വിസ്താരം=വലുത്തുക്കിയിട്ടു, നാനാവണിഷ്പൂരിതം=പലത്തരത്തിലുള്ള സാമാനങ്ങൾ വികുലന കഷ്ടവടക്കാർ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതും=ഐശ്വര്യമെല്ലാം തികഞ്ഞതും ആയ നഗരത്തെ, തത്പൂർവ്വകാലത്തു=അതിന്റെ കിഴക്കുഭാഗത്തു, ചകരം=ചെയ്തു. പരിശുദ്ധമായ തീർത്ഥം നഗരം എന്നിവ അവലത്തിനടുത്തു ഉണ്ടാക്കി എന്നു സാരം.

ഗദ്യം ര്. തത്തശ്ച വിമലസുശ്ലോപലകോടിസംഖ്യ
 ഛിതചതുരശ്രവേദികേന സ്തൂപികമണികുണ്ഡലചിത്രഭിത്തി
 വിരാജമാനകാഞ്ചനഗവാക്ഷരാജിനാ ദീപ്രദീപമാലാസ
 ഹസ്രവില്ലോതമാനരത്നശൃംഗാശ്ച ച ലാഭണപാരപാ
 ലോല്പഞ്ചലമാണിക്യലബ്ധാലാഭാഞ്ചിതസ്യ സിതഭസി
 തോല്യമിതസദ്യംഗൈശ്ചിപുണ്ഡ്രമണ്ഡിതമസ്തകൈർ
 ദൃശ്യദാക്ഷാമമുദിതൈശ്ചീവഗീരിശ്വരാഭിനാമാസ്യച

കൈതച്ചരട്ഭിഃ ശിരസി നിഹിതകരകഗളൈശ്ശിവാ
 ഗമാത്മനിഷ്ണാതൈർഭക്തലോകൈസ്സദാ പൂർണ്ണമാണസ്യ
 വജ്രോപക്ട്വേപോപാനമാഗ്ന്യ ച തൽപുരോവത്തി
 നോ രതസ്തന്മൂലസ്യ സ്ഥാപിതസ്യ ശുക്ലപട്ടാംബരവി
 താനസനാമസ്യ ലളിതസംഭൃതശാതകംഭോപരികംഭുതം
 ഭിതസ്യ സർപ്പാ സർപ്പഗീർവാണസേവാരംഗസ്യ മംഗലമ
 നിമണ്ഡപസ്യ ച കാന്ത്യാ നിതാന്തമംക്രിയമാണഭോ
 രഭാഗേന നിഖിലവിദ്യാവിലാസമൂലകന്ദേനാപ്യവിദ്യാനി
 ധിനാ നിഗമാത്മനിശ്ശരമുത്തിനാപി സമാദൃതസകല
 ലോകസാമക്ഷ്യേണ പ്യാച്ഛാനമുദ്രിതപാണിനാ പ്രണത
 ജനാഭീഷ്ടസംപൽസംപാദനക്ഷിണേന ചോരധാമ്നാ
 ഭക്ഷിണാമുത്തിനാമ്നാ ധാമഭൂമ്നാ നിമ്ബലിതമനജലോ
 കതമോമണ്ഡലേന സജലജലധരമധുരകവലയതുലിതസ്യ
 ലളിതകലിതനിബിഡിതകബരഭരലസിതശശധരകല
 യാ, വില്വമുളകപടലപട്ടലനിടിലതഘടിതമൃഗമതി
 ലകസ്യമധുരയാ, കസ്യമശരനിഗമപരമമഹിമനിഗദവി
 വരണനിപുണസമജലളിതമിളിതകടിലചില്ലീലതയാ,
 തജ്ജനതരണികിരണവികസദസിതകമലമലലളിതയ
 നയുഗളനിഗളിതഘനതരകരുണയാ, കനകമുകുരസുഭഗ
 കപോലതലബിംബിതമണികണ്ഡലയാ, കനകസരസി
 ജലസിതജഘനതലനിഹിതകരകമലസ്യമഹിതയാ, പ്ര
 തിനവപുസ്യണരസലളിതവിപുലതരതരകഠിനതചിരക
 ചകലശരണേന മിതതനമദ്യുലേഖയാ, മദനസ്തപതിമ
 ണിശിഖിരസുഭഗനിബിഡജഘനഭരഘടിതമൃഗലവസന
 പരിലസദനുലഹേമരശനയാ, സതതനമസുരസുരമുക
 മണിഗണകിരണകിസലയിതചരണകമലയാ, സംഭൃ

തസകലാരേണഭൂഷായമാണമംഗലാംഗലേഖയാ, സത
 താഭിഷിച്ഛമാനരജനീരേണദന്തുരിതകാന്തിസന്താനയാ,
 നിരന്തരകരുണാപൂരപാത്രപ്രാ, നിശ്ശേഷഭവനസവിത്രപ്രാ,
 നീമാരശൈലപുത്രപ്രാ നിത്യോജ്ജ്വലപാശ്ചാത്യകാഞ്ച
 നഭാരേണ, ഭൂവനഭീഷണവേഷഭദ്രകാളീനിഷേവാരം
 ഗമംഗലോത്തരഭാരേണ, പ്രത്യുച്ഛരതകാന്തിഭീപ്രല
 ളിതവളഭീനീവ്രേണ, മണിമയോല്പപ്രാസാദമേദരഭാ
 രനികടേഷു യഥാക്രമമധിഷ്ഠിതൈ, രഷ്ടാപദരജശ
 സ്തദികഹരിന്മണികല്പിതൈരഞ്ജയോനിശങ്കരഗ്രസിംഹ
 നാരായണൈശ്വ, വിമലരത്നഭിത്തിസമുൽകീർണ്ണത്ര
 പൈശ്വ വിബുദ്ധേശ്വരൈസ്സുവണ്ണനിർമ്മിതപ്രമഥാധി
 പൈരപ്രതിവിസ്തയാംഗചാതുർസാലഭഞ്ജികാപുരഞ്ജ
 ശ്വ പരീതേന, ചതുരകോണചതുഷ്ടയകോടിവിനി
 വേശിതഭാസുരകേസരിസ്തംഭേന, ശൃംഭേണിസ്തംഭേസ്ത
 കസ്യസ്ഥിതേന, ഭൂമിഷ്ഠൈരപി ദിവിഷ്ഠൈരേണദിഷ്ഠൈ
 രപി ദവിഷ്ഠൈസ്താദന്ത്യദർശനീയതേന സമുജ്ജ്വല
 തേജസാ ച ദ്വിതീയമിവ തരുണസ്യുർമുൽപവത്തി
 നം കാഞ്ചനകംഭം ബിഭ്രാണേന, സമന്തതോനിർദ്ദൃക്
 ഭട്ടേല്ലഭിവൃദ്ധുപദൈസരഭീഭൂരനിഷ്ഠാസിതദുരിതസഞ്ചയേ
 ന ദ്വിഭൂമേന ദിവ്യപ്രാസാദേന വിഭൂഷിതം; പരിഭോ
 വത്തിനി വിചിത്രചിത്രാലക്ഷ്യസകലേതിമാസകഥേ
 സന്തതനനചമ്രമാനനിഖിലഭൂസുരനിരന്തരോദീരിതനിഗ
 മഘോഷമുഖരിതേ, വിശാലേ ശാലാചതുഷ്ടയേ യഥാ
 ക്രമം പൂഗഭൂതമാധോനിവാസിത്വം, പൂണ്ണലാവണ്യ
 ലക്ഷ്യപ്രാ, യക്ഷീസമാഖ്യയാ കയാചിദഭിഖ്യയാ പരി
 ഷ്ടതേന, വിവിധകല്പിതശില്പചാതുരീപരീതേന മണി

മേയ്ക്കു ലോരമമേയ്ക്കു ച സതതമപി സർവ്വജനവ
 നനീയേന സർവ്വജ്ഞസന്നിധാനസുമഹിതേന സകല
 കാര്യകല്പനാസാധകതമേന ഭാരതാഗ്യാനമുഖ്യസ്ഥാ
 നേന, ചതുരാംഗതരഭുജംഗരാജഹ്ണാസഹസ്രവിനുസ്ത
 മസ്തകേന, ഘനപ്രണയഭരിതമുഖസ്തിഭവനിഷ്ഠനമനോ
 ക്ഷസാക്ഷിവിക്ഷണാഞ്ചലാഭാ, വാങ്മനസാതിവൃത്ത
 ലാവണപ്രലക്ഷ്മിതരംഗിതായാസ്തർജ്ജംഗലായാസ്തമധുരോ
 ത്സംഗനിഹിതപദപങ്കജേന, കോഽളവാമകരതലകലി
 തമോഽതാമരസേന, നിഖിലഭേവാസുരമുനികിന്നരയ
 ക്ഷസിദ്ധവാദ്യാധരനിഷേവിതേന, മുഖ്യതരാലേഖ്യരൂ
 പേണ വാസുകിശായിനാ സർവ്വജഗത്സാമിനാ പദ്യ
 താപത്രജീവാതുനാ ച, പ്രകാശാധരിതധനപതിനിധാന
 സഞ്ചയാഭിർമ്മഹാനിധിസംപത്തിഭീശ്വ നീരാജിതം,
 ബഹുസുവർണ്ണരത്നഭരിതവിശാലകോശാഗാരം, സമ
 ത്തതഃസ്പന്ദിതമണിപ്രദീപവേദികാശോഭിതം, സുമഹിത
 രത്നഘണ്ടികാമണ്ഡിതഗണ്ഡാന്തരേണ ഘനസുഭഗ
 പീനസ്തിഭോനാതകകഭേന, കേശമുദീവിശഭേന, പര
 മേശ്വരാഭിമുഖേന, സ്തൂടികസത്മകല്പിതാസ്സഭേന, കക
 ത്തതാം സാർവ്വഭൗമേന സംഭ്രഷിത, മനപ്ലശിപ്ലക്ത
 പ്ലുതത്തഗ്രമാദിവേനാന്തരാഭിരാമ, മമലസലിലസരോ
 വരോജപല, മഭിനവവിഭ്രമോപലവിദ്യോതിതവേദികേ
 ന, സർവ്വതൃസമുജപലകസുമേന, സുരഭീശീതളപ്രപ്ലായ
 കോമളേന, സകലജനവന്ദിതേന, സന്തതസന്നിഹി
 തചന്ദ്രമൗലിനാ, ഭുവ്വാരഭരിതകംപനലംപഭേന ഘം
 പകശാഖിനാ വിരാജമാന, മഖിരളകസുമപല്ലവസമു
 പ്ലസിതവിവിധാനോകഫതല്ലജം, ദ്രുമതരാഭ്രംഭിഹമ

തരശ്രോകാരകനകപ്രകാരപരിതം, വിവരണിഗണകിര
 ണമഞ്ജരിപിഞ്ജരിതാദ്രാ, പ്രാചീനപ്രതീചിനപ്രാകാര
 മദ്ധ്യപ്രതിഷ്ഠിതാദ്രാ, മത്സ്യനാതത്രിഭുമാദ്രാ, മണിഗോ
 പരാദ്രാ വിഭാജമാനം, പ്രകടനീഷ്ഠരാട്ടമാസമുഖരി
 തഹരിന്മുഖയാ, പരിരക്ഷണാത്മം പാശ്ചാത്യമഹാ
 ഗോപുരേധിഷ്ഠിതയാ, കരാളചേതാളപാളീകലിത
 കേളാ ഭദ്രകാളാ ഭോനകം, ഭവനമംഗലം തൽ പു
 ണ്യക്ഷേത്രം പൃഥിവീചക്രവാളേ സമന്തതശ്ശതസോമ
 രാജഷിതിലകചരികല്പിതം പപ്രഥേ.

ഈ സുഭീഷ്മായ ഗദ്യത്തിൽ അമ്പലത്തിന്റെ കാന്തോ ഭാഗത്തി
 ലേയും വിശേഷങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നു. ശതസോമാരാജ്ഞികല്പിതം തൽ
 പുണ്യക്ഷേത്രം പൃഥിവീചക്രവാളേ പപ്രഥേ എന്ന ഗദ്യാവസാനഭാഗത്തു
 കത്താവും ക്രിയയും. ശതസോമാരാജാവിന്നിമ്മിച്ച ആ പുണ്യക്ഷേത്രം
 ലോകപ്രസിദ്ധമായിവന്നു എന്നു സാരം. തത്ത്വം=പിന്നീടു, വിമല
 .....വേദികേന=നിമ്ബലമായിരിക്കുന്ന സൂര്യകാന്തക്കല്ലുകളുടെ കോ
 ടികൾകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ചതുരശ്രവേദികയോടുകൂടിയ,
 ചതുരശ്രവേദിക=നാലു കോണോടുകൂടിയ തറ. തറ സൂര്യകാന്തക്കല്ലു
 കൊണ്ടാണു കെട്ടിയിരിക്കുന്നതെന്നു സാരം. സ്തൂപിക .....രാജിനാ
 =സ്തൂപികക്കല്ലുകൾകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതും ചിത്രവുമായ-അ
 ത്തുതകരമായ ഭിത്തിയിൽ ശോഭിക്കുന്ന സ്വർണ്ണമയങ്ങളായ ജനലുവാര
 ലുകൾകൊണ്ടു, ഭീപ്ര .....ഗൃഹസ്ത്ര=വിളങ്ങുന്ന ഭീപളുട്ടങ്ങളെക്കൊ
 ണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന രത്നമയമായ ഗർഭഗൃഹത്തിന്റേയും. ഗർഭഗൃഹം=ഭവന
 പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥലം. ഭാരണ.....ഘടാഞ്ചിതസ്ത്ര=ഭയ
 കരവിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ ചാരപാലന്മാരുടെ മുകൾഭാഗത്തു ഉണ്ടാക്കി
 ചൂരിക്കുന്ന മാണിക്യരത്നമയങ്ങളായ ഘണ്ടാമണിക്കൂട്ടങ്ങളെക്കൊണ്ടു
 മനോഹരമായതും, സിത.....സപ്താംഗൈഃ=വെളുത്ത ഭസ്മം ശരീ
 രത്തിൽ മുഴുവനും തേച്ചിരിക്കുന്നവരും, ത്രിപുണ്ഡ്ര .....മസ്തകൈഃ
 =മൂന്നു വരകൾകൊണ്ടു അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട നെറ്റിയോടു കൂടിയവരും,
 ഭദ്ര .....മുദ്രികൈഃ=മംഗളമായ തദ്രാക്ഷ്യമാലയാകുന്ന അടയാള
 ത്തോടു കൂടിയവരും, ശിവ.....ചൂരതലിഃ=ശിവ, പരമേശ്വര

എന്ന തുടങ്ങിയ നാമങ്ങളെ ഉച്ചത്തിൽ പറയുന്നവരും, ശിരസി.....
 ....കരളൈ=തലയിൽ തൊഴുതു പിടിച്ചിരിക്കുന്ന കൈകൾ ചേർത്തിരിക്കുന്നവരും, ശിവാ.....നിഷ്ണാതൈ=ശിവപരങ്ങളായ ശാസ്ത്രങ്ങൾ അഗാധമായി ചിന്തിച്ചറിഞ്ഞിരിക്കുന്നവരും ആയ, ഭക്തലോകൈ=ഭക്തന്മാരായ, സദാപൂർണ്ണമാണസ്യ=ഏപ്പോഴും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതും, വദന്തഃ.....മാഗ്ദസ്യ=വദനംകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട സോപാനമാഗ്ദത്തിന്റെയും, തത്പരോവത്തിനഃ=അതിന്റെയടുത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും, രത്നസ്തഭഃ.....സ്ഥാപിതസ്യ=രത്നമയങ്ങളായ തൂണുകളുടെ മുകളിൽ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതും, ശുഭ്ര .....സനാഥസ്യ=വെള്ളനിറത്തോടുകൂടിയ പട്ടാംബരംകൊണ്ടു വിതാനിച്ചിരിക്കുന്നതും ആയ, മംഗലമണിമണ്ഡപസ്യ=മംഗലമായ രത്നമണ്ഡപത്തിന്റെയും, കാന്ത്യാ=ശോഭിക്കൊണ്ടു. രത്നമണ്ഡപത്തിന്റെയും മുൻപു പറഞ്ഞ ഗർഭാഗത്തിന്റെയും കാന്തികൊണ്ടു എന്നു അർത്ഥം ധരിക്കണം. മാതൃണഭാരവാല എന്നു മുതൽ ശീർഷാണസേവാഭാഗസ്യ എന്നുവരെയുള്ള ഭാഗം മണ്ഡപത്തിന്റെ വസ്തുനമാണ്. നിതാന്തം അലംക്രിയമാണു ഭാരഭാഗേന=അലങ്കരിച്ചിരിക്കുന്ന ഭാരഭാഗങ്ങളോടു- പ്രവേശഭാരത്തിന്റെ രണ്ടു വശങ്ങളോടുകൂടിയതായി, നിഖില.....നിധിനാ=സകലവിദ്യകളുടേയും പ്രകാശത്തിനു ആഭിഷേകമായിരിക്കുന്നവനാണെങ്കിലും അവിദ്യയ്ക്കു ഇരിപ്പിടമായും വിദ്യകൾ-പതിനെട്ടു വിദ്യകൾ-

“അംഗാനി വേദാശ്ചതപാദോ മീമാംസാ ന്യായചിന്തരഃ
 പൂരണം ധർമ്മശാസ്ത്രം ച വിദ്വാ ഹ്യേതാശ്ചതുർഭുര
 ആയുർവ്വേദോ ധനുർവ്വേദോ ഗാന്ധർവ്വോ വേദ ഏവ ച
 അർത്ഥശാസ്ത്രചതുർമ്മസ്തേ വിദ്വാ ഹ്യേഷാഭര സ്മൃതാഃ.”

അവിദ്യ മായ ‘അനിത്യാശുചിദുഃഖാനന്ദസ്യ നിത്യശുചിസുഖാനന്ദഃ ശിരവിദ്വാ’ എന്ന പദങ്ങളെപ്പറ്റിയും, അനിത്യാഭിക്ഷായ വസ്തുക്കളിൽ വിപരീതമനഃസ്ഥിതിയുണ്ടാക്കുന്നത് അവിദ്യ.

“വിദ്വാവിദ്വേ മമ തന്ത്ര വിദ്യുദ്ധവ ശരീരിണാം
 മോക്ഷബന്ധകരീ ആദ്യേ മായയം മേ വിനിർമ്മിതേ.”

എന്ന ഭാഗവതത്തിൽ (ഏകാദശം അദ്ധ്യായം ൧൩) ഭഗവാൻ ഉദ്ധവരോടു പറയുന്ന ഭാഗം ഇവിടെ സ്തുരണീയമാകുന്നു. നിഗമാർത്ഥം ... ..

മുത്തിനും=വേദങ്ങളുടെ ഗഹനങ്ങളായ അർത്ഥങ്ങളിൽ മറഞ്ഞിരിക്കുന്ന വൻ ആണെങ്കിലും, സമാ.....സാമക്ഷ്യം=സകലലോകവ്യാപാരങ്ങളെയും പ്രത്യക്ഷമായിക്കാണുന്നവനും. സാമക്ഷ്യം=ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു പ്രത്യക്ഷമായിരിക്കുന്ന നില. നിഖിലവിദ്യാ എന്നു മുതൽ സാമക്ഷ്യം എന്നുവരെയുള്ള ഭാഗത്ത് അലങ്കാരം വിരോധാഭാസം. വ്യാഖ്യാനം.....വാണിനം=കയ്യിൽ വ്യാഖ്യാനമുദയോടുകൂടിയവനായും, പ്രണത .. .. .ഭക്ഷിണേന=മകുതന്മാരുടെ അഭീഷ്ടങ്ങളെല്ലാം സന്തോഷിച്ചു കൊടുക്കുന്നതിൽ സമർത്ഥനായും, ചാരാധാമ്നം=പ്രവേശചാരത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനായും, ധാമഭ്രമ്നം=ഏറ്റവും പ്രകാശത്തോടുകൂടിയവനായുമിരിക്കുന്ന, ഭക്ഷിണാ.....നാമ്നം=ഭക്ഷിണാമുത്തിയെന്നു പേരോടുകൂടിയ ദേവനാൽ, നിഷ്പലിതം.....മണ്ഡലേന=മനുഷ്യരുടെ അറിവില്ലായ്മയെല്ലാം വേരോടുകൂടി നശിപ്പിക്കുന്നതും. നിഖിലവിദ്യാ എന്നുമുതൽ ധാമഭ്രമ്നം എന്നുവരെയുള്ള ഭാഗം ഭക്ഷിണാമുത്തിയുടെ വിശേഷണം. സജലജലധാ എന്നുമുതൽ നീന്താൻതലച്ചതുപോലെന്നുവരെയുള്ള ഭാഗം പാർവ്വതിയുടെ വിശേഷണം. സജലജലധാ.....കലയാം=കുറിക്കുറുപ്പാലെയും മനോഹരമായ കവലയപ്പൂവ് പോലെയും ഇരിക്കുന്നതും ലളിതവും ഇടതിങ്ങിനിറഞ്ഞതും ആയിരിക്കുന്ന തലമുടിയിങ്കൽ ചന്ദ്രന്റെ കലയെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നവളും, വിലളഭക.....മധുരയാം=ഇളകുന്നതായ കറുനിരകളുടെ കൂട്ടത്താൽ സുന്ദരമായ നെറ്റിയിങ്കൽ കസ്തൂരികൊണ്ടു പൊട്ടിച്ചേർത്തു ഏറ്റവും സുന്ദരിയായിരിക്കുന്നവളും, കസുമ.....ലതയാം=കാമശാസ്ത്രത്തിന്റെ മഹാത്മ്യത്തെ വിവരിക്കുന്നതിൽസാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടിയവയും സ്വഭാവേന തന്നെ ലളിതങ്ങളും വളവോടുകൂടിയവയും ആയ പുരികലതകളോടുകൂടിയവളും, തരുണ.....കരുണയാം=തരുണൻ-യുവാവായ ആഭിത്യന്റെ രശ്മിതട്ടി പ്രകാശിക്കുന്ന കറുത്ത താമരപ്പൂവിന്റെ ഇതളപോലെ മനോഹരങ്ങളായിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളിൽ നിറച്ചു ഭയഭയ ചെന്തിച്ചിരിക്കുന്നവളും, കരുണാധിക്യത്തോടുകൂടിയവൾ എന്നു സാരം. കനക.....കണ്ഡലയാം=സ്വർണ്ണമയമായ കണ്ണാടിപോലെ മനോഹരങ്ങളായ കവിളുകളിൽ നിഴലിക്കുന്ന കണ്ണാഭരണങ്ങളോടുകൂടിയവളും. കാതിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന ആഭരണം സ്വർണ്ണതനിമിത്തം കവിളുകളിൽ പ്രതിബിംബിക്കുന്നു എന്നു സാരം. കനകസാസിജ.....സുമതിതയാം = പൊൻതാമരപ്പൂവുപോലെ ശോഭിക്കുന്ന ജഘനങ്ങളിൽ (ജഘനം=കുടിപ്രദേശം)കൈകൾവച്ചു ശ്രേ

ഘായുധിരിക്കുന്നവളും, പ്രതിനവ.....ലേഖയാ=ആതനമായ കർമ്മ
 ത്തിന്റെ ചാരതേച്ചിരിക്കുന്നതും വിസ്തൃതവും ഘനംകൂടിയതും കഠിന
 വംശോഭയോടുകൂടിയതും ആയ സ്തനകലശങ്ങളുടെ-സ്തനങ്ങളാകുന്ന കുട
 ങ്ങളുടെ-ഭരണംകൊണ്ടി-സ്തനങ്ങൾ ചുമക്കുന്നതു റിമിത്തം താഴ്ന്നതായ
 നടുവോടുകൂടിയവളും, നമിതം=കീഴ്പ്പാട്ടു ഇടിഞ്ഞതു, മദന.....
 രശനയാ=കാമഭേവനാകുന്ന രാജാവിന്റെ ശ്രേഷ്ഠമായ കൂടാരംപോ
 ലെ മനോഹരമായ ജപനത്തിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്ന മാർവമേറിയ പട്ടു
 കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതും നിസ്സ്പൃദ്ധമായ പൊൽക്കാരത്തിലോടുകൂടിയവ
 യും, സതത... കമലയാ=എല്ലാപ്പോഴും വന്നു നമസ്കരിക്കുന്ന ഭേവനാ
 രുടെയും അസുരന്മാരുടെയും കീഴിടങ്ങളിലുള്ള രത്നസമൃദ്ധങ്ങളുടെ ശോ
 ഭകൊണ്ടു തളിരുള്ളതായിരിക്കുന്ന കാലുകൾകൊണ്ടു താമരപ്പൂക്കളോടുകു
 ടിയവളും, സംഭൃതാ.....ലേഖയാ=ശേഖരിച്ചിരിക്കുന്ന വിവിധ
 ങ്ങളായ രത്നഭാണങ്ങൾക്കു ആഭരണമായി-മംഗലമായിരിക്കുന്ന ശരീര
 തോടു കൂടിയവളും, ദേവിയുടെ ശരീരം ആഭരണങ്ങൾക്കു ആഭരണ
 മായിരിക്കുന്നതു എന്നു സാരം. സതതാ.....സന്താനയാ=എല്ലാ
 ഴും അഭിഷേകംചെയ്യുന്ന മന്തലപൊടിയുടെ അധികമായ കാന്തി
 യോടുകൂടിയവളും, നിരന്തര.....പാരമ്പ്രാ=നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന
 കരുണയുടെ പ്രവാഹത്തിനു പാരമ്പ്രായിരിക്കുന്നവളും, നിശ്ശേഷ.....
 ....സവിത്രപ്രാ=എല്ലാലോകങ്ങളുടേയും അമ്മയും-ലോകങ്ങളുടെ എ
 ള്ലാം ഉല്പത്തിക്കു കാരണമായിരിക്കുന്നവൾ എന്നു സാരം. ആയ നീഹാ
 രരൈലപുത്രപ്രാ=ശ്രീപാർവ്വതിയാൽ. സജലജലധര എന്നുമുതൽ ഇതു
 വരെയുള്ള ഭാഗത്തിൽ ദേവിയുടെ ശിരസ്സുമുതൽ പാദപരെയുള്ള അംഗ
 ങ്ങളെ യഥാക്രമം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു കാണേണ്ടതാണ്, നിത്യോ
 .....ചാരേണ=എന്നും പ്രകാശിക്കുന്നതായ പടിഞ്ഞാറു ഭാഗത്തുള്ള
 സ്വർണ്ണമയമായ പ്രവേശപാരത്തോടുകൂടിയതും, ഈ ഭാഗത്തിൽ ദേ
 വിയുടെ ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു രൂപം ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നതു ശോഭിക്കു
 ന്നാണു് എന്നു സാരം. നിത്യോജ്വല എന്നു മുതൽ മേലിൽ മിത്രമേന
 എന്നു ഭാഗംവരെ മിശ്രപ്രാസാദേന എന്ന പദത്തിന്റെ വിശേഷണം.
 ഇനി പ്രാസാദത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. ഭൂവന .....ചാരേണ=ലോകഭയ
 കരമായ വേഷത്തോടുകൂടിയ ദ്വൈകളി ഇരിക്കുന്നതും മംഗലവുമായ
 വടക്കുഭാഗത്തുള്ള ഭാഗത്തോടുകൂടിയതും, പ്രത്യുഷ്ട.....നീര്യേണ=
 പതിച്ചിരിക്കുന്ന രത്നങ്ങളുടെ ശോഭകൊണ്ടു ലളിതങ്ങളായ വളഭിക്ഷും.

തുവാല്പലകകളുമുള്ളതും-രത്നവളികളും രത്നനിവൃത്തമുള്ളതു എന്നുസാരം. മണിമയോ .....നാരായണൈശ്വര്യം=മുക്തിഭോഗത്തുള്ള രത്നമയമായ പ്രാസാദത്തിലെ വലിയ പാറത്തിന്റെ അടുത്തുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ കുമരസരിച്ച സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവരും, അപ്പോ.....കല്പിതൈ=സ്വപ്നം വെള്ളി, സ്റ്റടികം, ഇന്ദ്രനീലക്കല്പ എന്നിവകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടവരുമായ ബ്രഹ്മാവു, ശിവൻ, നരസിംഹം, മഹാവിഷ്ണു എന്നിവരാരും. ഇവരുടെ വിഗ്രഹങ്ങൾ രത്നങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു സാരം. യഥാക്രമം എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ നിന്നു ആദ്യം ബ്രഹ്മാവു, പിന്നെ ശിവൻ എന്നീ ക്രമം എന്നു അർത്ഥം ധരിക്കണം. വിമല.....രവി=നിമ്ബങ്ങളായിരിക്കുന്ന രത്നഭിത്തികളിൽ കോത്തിവെച്ചിരിക്കുന്ന രൂപങ്ങളോടു കൂടിയ ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരാരും-ഇന്ദ്രാദികളായ മറ്റു ദേവന്മാരാരും എന്നു ഭാവം. സ്വപ്നംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്ന ഭൂതശ്രേഷ്ഠന്മാരാരും-ഭൂതങ്ങളുടെ വിഗ്രഹങ്ങൾ സ്വപ്നംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു സാരം. അതി.....പുണ്യൈശ്വര്യം=ഏറ്റവും വിശ്വസ്തിപ്പെടുന്ന അംഗഭോഗിയോടുകൂടിയ പാവകളുടെ കൂട്ടത്താലും, പരീതേന=ചുറ്റപ്പെട്ടതും. ചതുര.....സ്തംഭേന=തൂണുകളുടെ ചതുരങ്ങളായ നാലു കോണുകളുടേയും അറ്റങ്ങളിൽ സിംഹങ്ങളുടെ ആകൃതി ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നതും, ശുഭഭഞ്ചി.....സുസ്ഥിതേന=മണിമയങ്ങളായ തൂണുകളുടെ മുകളിൽ ഇരിക്കുന്നതും. ഭൂമിശ്ലേഷ്ഠഃ അപി ദിവിശ്ലേഷ്ഠഃ=ഭൂമിയിൽ ഇരിക്കുന്നവയെന്നെങ്കിലും ആകാശത്തിലുള്ളവയും. നേദിശ്ലേഷ്ഠഃ അപി ഭവീശ്ലേഷ്ഠഃ=സമീപത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവയെന്നെങ്കിലും ദൂരത്തിലിരിക്കുന്നവയും. 'അന്തീകബാധയോന്മേദസാധയൗ' എന്നു പാണ്ഡിനിസൂത്രം. 'ഭവീയശ്ച ഭവീഷ്ഠം ച സുഭൂതേ' എന്നു അമരം. അലങ്കാരം വിരോധാഭാസം. "ആഭാസതേപ വിരോധസ്തു വിരോധാഭാസ ഇച്ഛ്യതേ" എന്നു (കവലയാനന്ദം) ലക്ഷണം. സാമാന്യദർശനീയതേപന=സാമാന്യേന കാണുവാനുള്ള ഭംഗികൊണ്ടും, സമുജ്ജ്വലതേജസം ച=ജ്വലിക്കുന്നതായ പ്രകാശംകൊണ്ടും, ഉജ്ജ്വലവർത്തിനം കാഞ്ചനകംഭം ഭവീതീയം തരുണസൂര്യം ഇവ ബിഭ്രാണേന=മുക്തിഭോഗത്തു ഇരിക്കുന്ന പൊൻതാഴികക്കടുത്തെ രണ്ടു മന്തൊരു ആദിത്യനെ എന്നു പോലെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നതും. ഉപരിഭാഗത്തു ഇരിക്കുന്ന താഴികക്കടും കണ്ടാൽ ആദിത്യനാണെന്നു തോന്നും എന്നു ഭാവം. പ്രാസാദത്തിന്റെ ആകാശംവരെയുള്ള പൊക്കം ഇവിടെ ധ്വനിതമായി. സമന്തതോ .....സഞ്ചയേന

=നാലുഭാഗത്തുനിന്നും പറ്റപ്പെടുന്നതു ധാരാളമുള്ളതും ദിവ്യവുമായ അ
 ഘ്നാധിപന്മാരുടെ സൈന്യങ്ങളുടെ പാപസമൂഹത്തെയെല്ലാം വള
 രെ ഭൂതനികൽ തള്ളുന്നതു, ദ്വിഭുജന രണ്ടു നിലയുള്ളതും ആയ, ദിവ്യ
 പ്രാസാദേന=ദിവ്യമായ മാളികകൊണ്ടു, വിഭൂഷിതം=അലങ്കരിക്കപ്പെ
 ദ്ദതം. സമീപത്തു ഇപ്രകാരം ദിവ്യമായ മാളിക ഉള്ളതു എന്നു സാരം.
 പരിതഃ വർത്തിനി എന്നു മുതൽ ശാലാചതുഷ്ടയേ എന്നുവരെ ചതുശ്ശാല
 അതിന്റെ വണ്ണനമാകുന്നു. പരിതഃ വർത്തിനി=മുറം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
 തു, വിചിത്ര.....കൃഷ്ണം=ഭാരതാദികളായ ഇതിഹാസങ്ങളിലെ
 കഥകളെല്ലാം ആത്മീയജനങ്ങളായ ചിത്രങ്ങളിൽ കാണത്തക്കവിധം
 എഴുതിവച്ചിരിക്കുന്നതു-ചിത്രങ്ങളിൽ എഴുതിവച്ചിരിക്കുന്ന ഇതിഹാസ
 കഥകളോടുകൂടിയതു എന്നു സാരം. സന്തത.....മുഖരിതേ=എ
 ക്കപ്പാഴും വീണ്ടും വീണ്ടും നമസ്സരിക്കുന്നവരായ എല്ലാ ബ്രാഹ്മണരും ഇട
 വിടാതെ ചൊല്ലുന്ന ഉച്ചത്തിലുള്ള വേദശബ്ദംകൊണ്ടു മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടി
 രിക്കുന്നതും, വിശാലേ=വിസ്താരമുള്ളതുമായ, ശാലാചതുഷ്ടയേ=നാലു
 ശാലകളിൽ(ചതുശ്ശാലത്തിൽ), യഥാക്രമം=ക്രമമനുസരിച്ചു. പൂര എന്നു
 മുതൽ അഭിച്ഛയാ എന്നുവരെ യക്ഷിയുടെ വിശേഷണം. പൂര.....
 നിവാസിത്വം=പൂരമാന്ത്രിന്റെ താഴെ ഇരിക്കുന്നതു. പൂരം=കവച്ചു,
 'പൂരസ്തു കൃഷ്ണ പൂര' എന്നു വിശദം. പൂണ്ണ.....ലക്ഷ്മീപാ=
 തികഞ്ഞ സൗന്ദര്യ സമ്പത്തോടുകൂടിയതും, യക്ഷീസമാഖ്യയാ=യ
 ക്ഷിയെന്നു പേരോടുകൂടിയതും ആയ, കയാചിദഭിച്ഛയാ=ഒരു തേജസ്സു
 കൊണ്ടു, യക്ഷീയാൽ എന്നു സാരം. പരിഷ്കരണേ=പരിഷ്കരിക്കപ്പെട
 തും, വിവിധ.....പരിതേന=പല രീതികളിൽ ഉണ്ടാക്കിയിരി
 ക്കുന്ന കൊത്തുപണികളുടെ ഭംഗി മുറുമുളളതും, മണിമയേന=രത്നമ
 യവും ആയ, ദ്വാരാമന്ത്രേണ ച=ദ്വാരഭാഗത്തുള്ള മാളികകൊണ്ടും.
 സന്തതമപി എന്നുമുതൽ വാസുകിശായിനാ എന്നുവരെ വിസ്തൃതിയുടെ
 വിശേഷണം. സന്തതമപി=എല്ലാക്കാലത്തും, സമുജ്ജനവന്ദനീയേന
 =എല്ലാ ജനങ്ങളുടെയും വണങ്ങുവാൻ യോഗ്യനും, സമുജ്ജന.....
 ഹിതേന=ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ സന്നിധാനംകൊണ്ടു പൂജിക്കപ്പെടുന്നവ
 നും, സകല.....സാധകതമേന=എല്ലാക്കാലത്തും സാധിച്ചിട്ടു
 തരുന്നവനും, ഭാരതാ.....സ്ഥാനേന=ഭാരതകഥ പറയുന്ന പ്ര
 ധാനസ്ഥാനത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവനും, ചതുരം.....മസ്തകേന=സു
 ഭാഗശരീരമായ അനന്തന്റെ ആയിരം പത്തികളിലുമായി ശിരസ്സു വച്ചി
 രിക്കുന്നവനും, ഘന.....ബലായാഃ=പുണ്ണമായ അനന്തരാഗത്തോ

ടം മനോഹരവും ഉദ്യവും ചലിക്കാത്തതും ആയ മനോക്ഷയത്തോടും ചേർന്ന
 കടക്കണ്ണുകൊണ്ടുള്ള നോട്ടത്തോടുകൂടിയവളും, വാങ്മനസാ.... ..
 തരംഗിതായാഃ=വാക്കുകൊണ്ടു പറയുന്നതിനും മനസ്സുകൊണ്ടു വിചാരി
 ക്കുന്നതിനും പാടില്ലാത്ത വിധം അവയെ അതിക്രമിച്ചു നില്ക്കുന്ന സൗന്ദ
 ഋസ്യത്തു തിരമാലപോലെ ഇളകിമറിഞ്ഞു ശോഭിക്കുന്നവളും ആയ,
 സർവ്വമംഗലായാഃ=ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ. സർവ്വമംഗലാ എന്ന പദത്തിനു
 ശ്രീപാർവ്വതി എന്ന അർത്ഥത്തിലാണു പ്രസിദ്ധി. 'ശർവാണീ സർവ്വമംഗലാ'
 എന്നു അമരവും ഉണ്ടു്. 'സർവാണി മംഗലാന്യ സ്യാമിതി സർവ്വമംഗലാ'
 എന്നു (എല്ലാ മംഗലങ്ങളോടുംകൂടിയവൾ) ശബ്ദാർത്ഥം ഗ്രഹിച്ചു പ്രകൃത
 ത്തിൽ ഈ പദത്തിനു ലക്ഷ്മീദേവി എന്നു അർത്ഥം കല്പിക്കുന്നതു യുക്തമാ
 യിരിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ സർവ്വമംഗലായാഃ എന്ന പാഠം അഖലമായി
 തള്ളി അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു 'മംഗലദേവതായാഃ' എന്ന പദം സ്വീക
 റിക്കണം. മഹാവിഷ്ണു ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ ഉത്സംഗത്തിൽ കാലുപയ്യ കിട
 ക്കുന്നതായി പ്രസിദ്ധിയില്ല. സർവ്വമംഗലാപദത്തിനു ലക്ഷ്മീദേവി എന്ന
 അർത്ഥത്തിൽ പ്രസിദ്ധിയില്ലാകിലും, ശബ്ദാർത്ഥസ്വഭാവംകൊണ്ടു അതു
 ലക്ഷ്മീദേവിക്കും യോജിപ്പിക്കാം. സുമധുരോത്സംഗം ..... പങ്കഭജന
 =ഏകവും ഭാഗിയുള്ള മടിയിൽ പൂപോലെയുള്ള കാലുകൾ വച്ചിരിക്ക
 ന്നവനും, കോമള ..... രസേന=മനോഹരമായ ഇടത്തുകയ്യിൽ
 സ്വർണ്ണതാമരപ്പൂവു ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനും, നിഖില.....നിഷേ
 വിതേന=എല്ലാദേവന്മാരും അസുരന്മാരും മുനികളും ഗന്ധർവ്വന്മാരും യ
 ക്ഷന്മാരും സിദ്ധന്മാരും വിദ്യാധരന്മാരും വന്നു സേവിക്കുന്നവനും, മുഖ്യ
 .....രൂപേണ=പ്രധാനമായ ചിത്രത്തിൽ വരച്ചിരിക്കുന്നവനും-
 ചിത്രത്തിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നതാണു ഈ രൂപം എന്നു സാരം. സർവ്വജ
 ഗത്പാമിനാ=ലോകത്തിനെല്ലാം നാഥനും ആയിരിക്കുന്ന, വാസുകി
 ശാസിനാ=മഹാവിഷ്ണുവിനാലും, പർവ്വതാപത്ര്യാജീവാതുനാ ച=പാർവ്വതി
 ക്കു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിനുള്ള ഔഷധം ആയിരിക്കുന്നവനാലും-ശിവനാ
 ലും എന്നു സാരം. പ്രകാശം.....സമ്പത്തിഭിഃ ച=വൈശ്വ
 നന്റെ നിധിക്കൂട്ടങ്ങളെ കൂടിയും നിസ്സാരമാക്കിത്തള്ളുന്ന മഹാനിധി
 കളെക്കൊണ്ടും, നീരാജിതം=നീരാജനം ചെയ്യപ്പെട്ടതും, ബഹള....
 .....കോശഗാരം=അതിധാരാളമായി സ്വർണ്ണം രത്നം എന്നിവയോ
 ടുകൂടിയതും വിസ്താരമുള്ളതുമായ ഭണ്ഡാരപ്പുരയോടുകൂടിയതും, സമന്ത
 തഃ.....ശോഭിതം=ചുറ്റും ഇളക്കുന്നതായ മണിവിളക്കുകളോടുകൂ
 ടിയ വേദികൾകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതും, സുമധിത .....ഗന്ധാ

ന്തരേണ=വിശിഷ്ടങ്ങളും മണിമയങ്ങളും ആയ ഘണ്ടാമണികളെക്കൊ
 ണ്ടു അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട ഗന്ധാന്തരത്തോടുകൂടിയതും-ഗന്ധത്തിൽ മനോ
 ഹരമായ ഘണ്ടാമണികൾ കെട്ടിയിരിക്കുന്നതെന്നു സാരം. ഘന .. ....
 ....കകഭേന==ഘനവും ഭംഗിയുള്ളതും തടിച്ചതും മിനുസമുള്ളതും ചൊ
 ണ്ഠിയതും ആയ കകഭത്തോടുകൂടിയതും-കകഭം-കുളയുടെ ചിഹ്നമായ
 ഒരു അംഗ(പൂഞ്ഞൂ)ത്തിന്റെ പേര്-'കകഭ'ൽ കകഭം ശ്രേഷ്ഠവൃഷാഭേ'
 എന്ന് വിശ്വം. കൈമുദീവിശഭേന=നിഖാവുപോലെ വെളുപ്പുനിറമു
 ള്ളതും, പരമേ.....മുഖേന=ശിവന നേരേ നോക്കിയിരിക്കുന്ന
 വന്ദം, സ്തുകി.....സ്തഭേന=സ്തുകികൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കിയ പുര
 യിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനും ആയ, കകഭ് മതം സാവ്യഭൗമേന=വൃഷഭ
 രാജാവിനാൽ-ആകൃതിവലിപ്പത്തോടുകൂടിയ കാളയാൽ എന്നു അർത്ഥം,
 സംഭ്രഷിതം=അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും, അനല്പ .....രാം=വലിയ ശി
 ല്ലവേലകളോടുകൂടിയ കൃത്തവലം മുതലായ മറ്റു ഉപഗ്രഹങ്ങളെക്കൊ
 ണ്ട് മനോഹരവും, അമല.....ജലം=നിർമലമായ വെള്ളത്തോടുകൂ
 ള്ളതും വിശിഷ്ടമായ കളംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതും. അഭിനവ എന്ന
 മുതൽ ലവഭേന എന്നവരെ ചമ്പകശാഖിയുടെ വിശേഷണം. അഭിന
 വ.....വേദികേന=പുതിയ പവിഴക്കല്ലുകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന തറ
 യോടുകൂടിയതും, സമൃത്ത.....സുമേന=എല്ലാ ഇനങ്ങളിലും പൂ
 ഞ്ചങ്ങൾ ഉണ്ടായി ശോഭിക്കുന്നതും, സുരഭി.....കോമളേന=സൗ
 രഭ്യവും തണുപ്പുമുള്ള നിഴലോടുകൂടിയ സ്ഥലംകൊണ്ടു മനോഹരവും,
 സകലജനവന്ദിതേന=എല്ലാവരും വന്ദിക്കുന്നതും, സന്തത.....
 മൗലിനാ=എല്ലാപ്പോഴും ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ സന്നിധാനത്തോടുകൂടി
 യതും, ദുർവ്വാര.....ലവഭേന=തട്ടക്കുവാൻ പാടില്ലാത്ത പാപങ്ങളെ
 യെല്ലാം ഇളക്കി നശിപ്പിക്കുന്നതിൽ താല്പര്യത്തോടുകൂടിയതും ആയ,
 ചമ്പകശാഖിനാ = ചമ്പകവൃക്ഷത്താൽ, വിരാജമാനം = ശോഭിക്കുന്ന
 തും, അവിരളകസ്യമ.....തല്പജം=ധാരാളമായി പൂക്കളും തളി
 രുകളും ശോഭിക്കുന്നവയും നാനാതരത്തിൽ വിശിഷ്ടങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങ
 ളോടുകൂടിയതും, ദുർഗന്ധം.....പരീതം=ഉറപ്പോടുകൂടി ആകാശ
 ത്തിൽ ചെന്നു ഉദയുന്നതും ചതുരശ്രാകാരവുമായ പൊന്മതിലുകൊണ്ടു
 ചുറ്റപ്പെട്ടതും. ചതുരശ്രം=നാലു കോണോടുകൂടിയത്. ചുറ്റും വലിയ
 മതിലു കെട്ടിയിരിക്കുന്നത് എന്നു സാരം. വിമലമണി.....വിഞ്ച
 റിതാഭ്രം = നിർമലമായ രത്നസമൂഹങ്ങളുടെ ശോഭാസമൂഹംകൊണ്ടു

മഞ്ഞനിറത്തോടുകൂടിയവയും-മഞ്ഞയും ചുവപ്പും കൂടിയ നിറം(ഗോരോ ചന്ദനനിറം)പിഞ്ചരം-പിഞ്ചരം ഇതിൽ ഉള്ളതു പിഞ്ചരീതം, പ്രാചീന .....പ്രതിഷ്ഠിതാദ്യം=കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമുള്ള മതിലുകളുടെ നടുവിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നവയും, കിഴക്കേ മതിലിന്റെ നടുവിൽ ഒന്നു, പടിഞ്ഞാറേ മതിലിന്റെ നടുവിൽ ഒന്നു എന്നു സാരം. അത്യുന്നതത്രിഭുമാദ്യം=ഏറ്റവും ഉയർന്ന മൂന്നു നിലകളോടുകൂടിയവയും ആയ, മണിഗോപുരാദ്യം=മണിഗോപുരങ്ങളെക്കൊണ്ട്, വിഭജനം=ശോഭിക്കുന്നതും, പ്രകട.....നൂവയം=സ്തംഭമായും ഭയങ്കരമായും ഉള്ള അട്ടഹാസംകൊണ്ട് ഭിദ്മുഖങ്ങൾ എല്ലാം മുഴക്കുന്നവളും, പരിരക്ഷണാർത്ഥം=രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി, പാശ്ചാത്യമഹാഗോപുര അധിഷ്ഠിതയാ=പടിഞ്ഞാറേ ഗോപുരത്തിൽ ഇരിക്കുന്നവളും, കറാള .....കേളി=ഭയത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്ന വിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ വേതാളകൂട്ടങ്ങളോടുകൂടി കളിക്കുന്നവളും ആയ, ഭദ്രകാളി=ഭദ്രകളിയാൽ, ഭയാനകം=ഭയത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതും, ഭൂവനമംഗലം=ലോകത്തിനു മംഗലമായിരിക്കുന്നതുമായ. തൽപുണ്യക്ഷേത്രം എന്നുവരെയുള്ള ഭാഗങ്ങൾ പുണ്യക്ഷേത്രത്തിന്റെ വിശേഷണം. ഈ ഭീഷ്മമായ ഗദ്യത്തിൽ അവലം, അതിനകത്തുള്ള ഉപഗ്രഹങ്ങൾ, കാരോ വിശേഷവസ്തുക്കൾ, ദേവപ്രതിഷ്ഠകൾ മുതലായവയെല്ലാം പ്രൗഢമായ ശൈലിയിൽ കവി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശ്രീമന്മാത്താഞ്ചലംശാഭരണമണി തദാ

സാധു സഞ്ചിന്ത്യ ബുദ്ധ്യോ

സാമാന്യാതീതഭാഗ്യോദയസുമഹിതമാം-

ധാമ തൽ സോമമെതലേഃ

ആമോഭി രക്ഷണാർത്ഥം പരിചിന്നൊടു കൊടു-

ത്തു ജഗന്നംഗലാദ്യഃ

ശ്രീമച്ചല്ലരഭ്രമീസുരവരപരിഷദ്-

ഭൂമി മിളദ്ഭക്തിഭൂമി.

൧൦൭

തദാ=അപ്പോൾ-ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പണി പ്രതിഷ്ഠ മുതലായവയെല്ലാം നിർവ്വിചിതരമേൽ ഒരു ദിവസം ശ്രീമ.....മണി=

സൂര്യവംശത്തിനു ഭൂഷണമായിരിക്കുന്ന ശതസോമരാജാവു, ബുദ്ധ്യോ
സാധു സഞ്ചിന്ത്യം=ബുദ്ധിയികൊണ്ടു വഴിപോലെ ആലോചിച്ചിട്ടു, സോ
മമൗലേഃ=ശിവന്റെ, സാമാന്യ .. .. . ഹിതമാം തൽ ധമ=അ
സാധാരണമായ ഭാഗ്യത്തിന്റെ ഉദയംകൊണ്ടു വിശിഷ്ടമായിരിക്കുന്ന
ആ ധാമം=ക്ഷേത്രത്തേ, ആമോഭീ=സന്തോഷത്തോടുകൂടിയും, മിളൗ
.....ഭൂമാ=നിർമ്മലമായ ഭക്തിയുടെ ആധിക്യത്തോടുകൂടിയും,
രക്ഷണാത്മം പരിചിന്നോടു=അമ്പലത്തെ രക്ഷിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി വ
ഴിപോലെ, ജഗന്മംഗലാദൃഃ=ലോകത്തിൽ മംഗലശീലന്മാരായ, ശ്രീമ
മുഖ്യേ .. .. . പരിഷൽഭൃഃ=ചെല്ലർപ്രദേശത്തെ ബ്രാഹ്മണയോഗ
ക്കായിട്ടു കൊടുത്തു. രാജാവു ക്ഷേത്രം രക്ഷിക്കുന്നതിനായി ബ്രാഹ്മ
ണക്കു വിട്ടുകൊടുത്തു എന്നു സാരം.

ശുദ്ധാധികാരമഹത്വം പഞ്ച പഞ്ച

വൃസ്താനി വിംശതികുലാനി മഹീസുരാണാം

കുന്ദപ്താനി ശാമഭവമാഭവനസ്യ ഗുഹ്യൈ

പൃഥ്വിഭജാ പ്രതിദിശം പ്രഥമാനധാമ്നാ. ഹവ

അഥ=അനന്തരം, പ്രതിദിശം=ദിക്കുതോറും, പ്രഥമാനധാമ്നാ
പൃഥ്വിഭജാ=ചുക്കുഴന്നിരിക്കുന്ന തേജസ്സോടുകൂടിയ രാജാവിനാൽ. ക്ഷേ
ത്രം പണിചെയ്തിച്ച അവിടെ പ്രതിഷ്ഠ നടത്തിയതോടുകൂടി രാജാവി
ന്റെ വൈഭവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള കീർത്തി എല്ലാ പ്രദേശത്തും പരന്നു എന്നു
സാരം. ശാമഭവ .. .. . ഗുഹ്യൈ=പ്രസ്തുതമായ ശിവക്ഷേത്രത്തിന്റെ
രക്ഷയ്ക്കായിരിക്കാണ്ടു, ശുദ്ധാധികാരമഹത്വം=വിശുദ്ധമായിരിക്കുന്ന അ
ധികാരംകൊണ്ടു മഹാത്മാരായ-പെരുഞ്ചെല്ലർഗ്രാമത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്കും
ശിക്ഷയ്ക്കും മറ്റുമുള്ള അധികാരങ്ങൾ മുൻപുതന്നെ ബ്രാഹ്മണക്കു ഉണ്ടാ
യിരുന്നു എന്നു ഈ ഭാഗത്തിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കണം. ഇവിടെ അധികാര
പദത്തിനു ബ്രാഹ്മണരുടെ അധികാരം എന്ന അർത്ഥവും ഗ്രഹി
ക്കാം. മഹീസുരാണാം=ബ്രാഹ്മണരുടെ, പഞ്ചപഞ്ച വൃസ്താനി വിംശതി
കുലാനി=അയ്യയ്ക്കായിട്ടു വേരുകൾനില്ക്കിട്ടുള്ള ഇരുപതു ഗുഹങ്ങൾ, കുന്ദ
പ്താനി=മുഖ്യപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു.

ചേണേലും ഭൂസുരാണാം ദിനമനു ഭജതാം
 ഭസ്മലേപോജ്ജ്വലാനാം
 ജാനപദന്ദേ ച ഫാലേ ചട്ടലഗന്ധദൃതാം
 സർപ്പകാലപൂണാമാൽ
 താനേ വാരാതതൈന്താനഭിമതമവഹര-
 നേ വരുത്താതതോരോ
 ന്വുണാം പ്രാത്ഥിച്ചു വിശേഷണൊടു ജയതി ചെ-
 ല്ലുരനാഥപ്രഭാവം. ഫറൻ

ചേണേലും=ചേണുള്ളവരും-യോഗ്യന്മാരും, അനുഭവം=ദിവ
 സംതോരും, ഭജതാം=ഭജിക്കുന്നവരും, ഭസ്മ .....ജ്വലാനാം=ശ
 രീരത്തിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന ഭസ്മംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നവരും, സർപ്പകാലപൂ
 ണാമാൽ=ഏതു സമയത്തും നമസ്കരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു, ജാനപദന്ദേ....
 .....ഭൃതാം=കാൽമുട്ടകളിലും നെറ്റിയിലും നമസ്കാരമുഴയുള്ളവരും
 ആയ, ഭൂസുരാണാം=ബ്രാഹ്മണർക്കു, താനേവരാത.....ന്നഭിമതം=
 തനിയേ വരാത്തതായ ആഗ്രഹം എന്താണുള്ളതു്. എല്ലാ അഭീഷ്ടങ്ങളും
 നിഷ്പ്രയാസം ലഭിക്കും എന്നു സാരം. അവർ വിശേഷണൊടു പ്രാത്ഥിച്ചു
 ഓരോ ന്വുണാം എന്നേ വരുത്താതതു്. അവർ=ഈശ്വരനോടു പ്രാത്ഥി
 ച്ചു ജനങ്ങളുടെ എന്തിഷ്ടവും വരുത്തും. ചെല്ലുരനാഥപ്രഭാവം ജയതി
 =ചെല്ലുരനാഥന്റെ വൈഭവം ജയിക്കുന്നു.

മേളം കോലും ദിവാനായകശശികലജാ-
 സ്സാദരം കൈതൊഴുതു
 മേലേമേലേ മഹാരാജനെ വടിവിൽ നിബ-
 ങ്ഗായുധം ക്ഷത്രിയാസ്ത്രേ
 കാലംപാർത്തവൃണ്ണങ്ങളുമണിതിരുമു-
 ള്കാഴ്ചയും വച്ചു വദി-
 ച്ചാലംബന്തേ പദാന്തേ ജഗതി ജയതി ചെ-
 ല്ലുരനാഥപ്രഭാവം ഫറൻ

മേലും ചോലും=എല്ലാവിധം വൈഭവം ചേർന്നതും, ദിവാനായ ക ..... കലഭാഃ=സൂര്യന്റേയും ചന്ദ്രന്റേയും വംശങ്ങളിൽ ജനിച്ചവരും ആയ, തേ=ആ, ക്ഷത്രിയഃ=ക്ഷത്രിയന്മാർ-രാജാക്കന്മാർ, വടിവിൽ നിബദ്ധായം=വേണ്ടതുപോലെ ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ആയുധത്തോടുകൂടി, സാദരം=ബഹുമാനത്തോടുകൂടി, മേലേ മേലേ=മീനേ മീതേയായി, മഹാരാജനെ=ചെല്ലർനാഥനെ, കൈതൊഴുത്തു=വന്നു വണങ്ങുന്നു. സൂര്യവംശത്തിലും ചന്ദ്രവംശത്തിലും ജനിച്ചവരായ രാജാക്കന്മാരെല്ലാം അവിടെ വന്നു വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ഭക്തിയോടു കൂടി ദേവനെ തൊഴുന്നു എന്നു സാരം. അന്യവണ്ണങ്ങളും=മറ്റു ജാതിയിൽ ജനിച്ച ജനങ്ങളും, കാലംപാറുതു=സമയം നോക്കി, പദാന്തേ അണി തിരുമുൽക്കാശ്ഠിയും വെച്ചു വന്ദിച്ചു=കാൽക്കൽ കാഴ്ചവെച്ചു-നെയ്യുളള മുതലായവ വെച്ചു വണങ്ങി. ആലംബനേ=ദേവനെ ആശ്രയിക്കുന്നു. ചെല്ലര സാമപ്രഭാവം ജഗതി ജയതി=ചെല്ലർനാഥന്റെ വൈഭവം ലോകത്തിൽ ജയിക്കുന്നു.

ഏതും വാഴ്ന്നവതല്ലേ ശിവ! ശിവ! ചതുരം-

ഭോധിസംഭ്രഷിതായാം

മേദിന്ദ്രാമെങ്ങിരുന്നു പുനരവനിവനെ-

നീല്ല ഭക്ത്യാ ജനൈഃഘഃ

ഏതൊന്നുറക്കാനില്ലാകാംക്ഷിതമതതു നമ-

സ്കാരമാത്രേണ തന്നേ

സാധിക്കുന്ന സമസ്തം ജയതി ജഗതി ചെ-

ല്ലരനാഥപ്രഭാവം.

മഹിമ

ശിവ ശിവ=ആശ്ചര്യം ആശ്ചര്യം, ഏതും വാഴ്ന്നവതല്ലേ=അല്ലവം വാഴ്ന്നതിന് സാധിക്കുകയില്ല. അതിനു വാക്സാമന്ദ്യമില്ല എന്നു ഭാവം. ചതുരംഭോധി സംഭ്രഷിതായാം മേദിന്ദ്രാം=നാലു സമുദ്രങ്ങളാകുന്ന കാഞ്ചികൊണ്ടു അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഭൂമിയിൽ, എങ്ങിരുന്നു=എത്ര ഭേദത്തിരുന്നു, പുനഃ അവനിവന്നെന്നില്ല=അവൻ ഇവൻ എന്നിങ്ങനെ വ്യത്യസ്തമില്ലാതെ, ഭക്ത്യാ ജനൈഃഘഃ=ഭക്തിയോടുകൂടി ജനങ്ങൾ, ഏതൊന്നു ഉൾക്കാമ്പിൽ ആകാംക്ഷിതം=എത്രകാര്യം

മനസ്സിൽ ആഗ്രഹിക്കുന്നു, അതതു സമസ്തം=അതതു കാര്യങ്ങൾ എല്ലാം, നമസ്കാരമാത്രേണതന്നെ സാധിക്കുന്നു=നമസ്കാരംകൊണ്ടുമാത്രം സാധിക്കുന്നു. ജനങ്ങൾ ഭക്തിയോടുകൂടി എവിടെയിരുന്നു നമസ്കരിച്ചാൽ മതി അപരരെ അഭീഷ്ടം സാധിക്കുന്നു എന്നു സാരം. ജഗതി=ലോകത്തിങ്കൽ, ചെല്ലുന്നാഥപ്രഭാവം = ചെല്ലുന്നാഥന്റെ പ്രഭാവം ജയിക്കുന്നു.

സാനന്ദം തൃക്കണിക്കാഴ്ചയുമുഷസി തുലോ-
മുജലാതിപ്രസന്നം

നാനാകല്പാഞ്ചിതം വൈകിനപൊഴുതിലൊരാ-

ഭോഗവും പ്രാഭവാസ്ത്വം

വാനോർപാളീനീഷേവാകലവിയുമധികാ-

ശ്ചതുമാന്നന്തിനേരം

ചേണാർ ഭീപങ്ങൾ വാദ്യധ്വനികൾ ജയതി പെ-

ല്ലുരനാഥപ്രഭാവം. മഥ

സാനന്ദം ഉഷസി തൃക്കണിക്കാഴ്ചയും=സന്തോഷത്തോടുകൂടി കാലത്തു കണിക്കാഴ്ചയും, വൈകിന പൊഴുതിൽ = വൈകുമ്പോൾ, തുലോം=ഏറ്റവും, മുജലാതിപ്രസന്നം=ഏറ്റവും ശോഭിക്കുന്നതും പ്രസാദത്തോടുകൂടിയതും, നാനാ ..... ഞ്ചിതം=പലതരം ആരോണങ്ങൾ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നതും, പ്രാഭവാസ്ത്വം=പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയതും ആയ, ആഭോഗവും = മാഹാത്മ്യത്തികവും, വാനോർ.....കലവിയും=ഭവസമൃദ്ധങ്ങൾ വന്നു സേവിക്കുന്ന കളിയും, അന്തിനേരം=സന്ധ്യക്കു, അധികാശ്ചതുമാൻ=ഏറ്റവും അതുതകരമായി, ചേണാർ ഭീപങ്ങൾ വാദ്യധ്വനികൾ=ഓഗിയേറിയ വിളക്കുകൾ, വാദ്യശബ്ദങ്ങൾ ഘനിയവയലും ജയിക്കുന്നു. ചെല്ലുന്നാഥന്റെ പ്രഭാവം ജയിക്കുന്നു.

എന്നിവണ്ണം തദാനീമഖിലവസുമതി-
ചക്രസംരക്ഷണാത്മം

ധന്വത്രിനീലകണ്ഠാലയമതു നിഖിലോ-
ത്തിണ്ണലക്ഷ്മീനിധാനം

നന്നായ് മുട്ടിച്ചു മച്ചുജപമുലകകളിൽ
 കേളി പൊങ്ങിച്ചു പൂണ്ണാ-
 നന്ദം ഭൂപാലരത്നം നിജമഥ സഫലം
 ജന്മ മേനേ നികാമം.

എ.എസ്.

ഭൂപാലരത്നം=രാജശ്രേഷ്ഠനായ ശതസോമൻ. തദാനിം=അപ്പോൾ, എന്നിവണ്ണം=ഇപ്രകാരം, അവിധ.....രക്ഷണാർത്ഥം=എല്ലാ ലോകങ്ങളുടേയും രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി, ധന്വന്തരീ നീലകണ്ഠാലയം=ഉൽകൃഷ്ട ശോഭയാടുകൂടിയ ചെല്ലർക്കുശ്രുതെ, നിഖിലോ.....നിധാനം=എല്ലാസമ്പത്തുകൾക്കും ഇരിപ്പിടമാകത്തക്ക വിധത്തിൽ, മുട്ടെ=മുഴുവനും, ചമച്ചു=ഉണ്ടാക്കി, ഉലകകളിൽ=ലോകങ്ങളിൽ, ഉജപലം=പ്രകാശിക്കുന്ന, കേളി=കീർത്തി, പൊങ്ങിച്ചു=ഉയർത്തി, ലോകത്തിലെവിടെയും കീർത്തി വളർത്തി, പൂണ്ണാനന്ദം=തികഞ്ഞ സന്തോഷത്തോടുകൂടുംവണ്ണം, നിധം ജന്മ=തന്റെ ജന്മത്തെ, നികാമം സഫലം=ഏറ്റവും സഫലമായിട്ടു, മേനേ=വിചാരിച്ചു. ക്ഷേത്രസംബന്ധങ്ങളായ കാര്യങ്ങൾ എല്ലാം നിർവ്വഹിച്ചു രാജാവു ജന്മം സഫലമായതായി വിചാരിച്ചു സന്തോഷിച്ചു എന്നു സാരം.

അനേരം ചേതനായാം ചെറുതൊരു ചെതമി-
 ല്ലായ് പോന്നു കരിച്ചു
 ധന്വാത്മാവിന്നഹോ പിന്നെയുമൊരു കൃതകൃ-
 ത്വത്വമെന്തൊത്തപോലേ
 ഇന്നോത്താലെത്തുപോൽ കാരണമുടനിതിനെ-
 നോത്തു സമ്മീലിതാക്ഷി-
 ലന്ദ്രം ധ്വാനിച്ചിരിക്കെസ്സവിധമുപഗത-
 സ്തം ബഭാഷേ കവാലീ.

എ.എസ്.

ധന്വാത്മാവിന്നു=വിശിഷ്ടാത്മാവായ രാജാവിന്നു, അനേരം=ആ സമയത്തു, പിന്നെയും=വീണ്ടും, ഒരു.....പോലെ=ഒരു ചാരിതാത്വം-തൃപ്തി ഉണ്ടാകാത്തതുപോലെ, ചേതനായാം=മനസ്സിൽ, ചെറുതൊരു.....കുറിച്ചു=അല്പമായ ഒരു ചെതമില്ലായ്ക്കു ഉണ്ടായി. ചേതം=

ചിതം-കൃതാർത്ഥത, അഹോ=ആശ്ചര്യം; ക്ഷേത്രംസംബന്ധിച്ചു ഇത്രയും അധികം നല്ല കാര്യങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടും രാജാവിനു മനസ്സിൽ പൂർണ്ണമായ തൃപ്തി ഉണ്ടാകാതിരുന്നതു ആശ്ചര്യം എന്നു അഹോ എന്ന പദത്തിന്റെ ഭാവം. ഇതിന് ഇന്ന് കാൽപ്പന്ത എന്തുപോൽ കാരണം എന്ന് കാൽ ഉടൻ സഞ്ചിയിതാക്ഷിഭപദം പ്രാണിച്ചിരിക്കേ=സന്തോഷക്കരവിനു ഇന്നു എന്താണു കാരണം എന്നു വിചാരിച്ചു കണ്ണു നന്നായി അടച്ചു പ്രാണിച്ചിരുന്നപ്പോൾ, കപാലി സവിധം ഉപഗതം=ശ്രീപരമേശ്വരൻ അടുത്തു വന്നിട്ടു, തം=അവനോടു, രാജാവിനോടു, ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. തനിക്കു കൃതാർത്ഥത പൂർണ്ണമായി വാതിരുന്നതിന്റെ കാരണത്തെപ്പറ്റി രാജാവു കണ്ണടച്ചു പ്രാണിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ അടുത്തു ശ്രീപരമേശ്വരനെ കാണുകയും ഭഗവൻ ഇപ്രകാരം പറയുകയും ചെയ്തു എന്നു സാരം.

“ഇപ്പാർമേൽ വാഴ്ന്നു നിന്നാൾ നൃപതിലക! ഭവൻ നീയൊഴിഞ്ഞൊരുമോത്താ -

ലല്ല! മൽഭക്തിപാശോനിധിമരകര ക-
ണ്ടീല മററിയിലോക്യാം

സ്വപ്നം വേണ്ട വിഷാദം തവ ശുഭചരിതം-
കൊണ്ടു പണ്ടുള്ളതിൽക്കാ-

ഉപ്പാ നൂറെറ്റിരട്ടിച്ചിതു മമ മനകാ-
വിനു വാത്സല്യഭാരം.

൧൧൫

ഏ നൃപതിലക! = അല്പയോ രാജശ്രേഷ്ഠ, ഭവൻ = അങ്ങ, നിന്നാൾ = വളരെക്കാലം, ഇപ്പാർമേൽ = ഇപ്പോൾ ഭൂമിയിൽ, വാഴ്ക = വാണാലും. അങ്ങയ്ക്കു ഭീഷായുസ്സു ഭവിക്കട്ടെ എന്നു സാരം. അപ്പാ = ആശ്ചര്യം പ്രഭാതകം, നീയൊഴിഞ്ഞു = നീയല്ലാതെ, മറു = ആരും = വേറെ ഒരാളും, ഇതിലോക്യാം = മൂന്നു ലോകത്തിലും, മൽഭക്തി.... കണ്ടീല = എന്നോടുള്ള ഭക്തിയാകുന്ന കടലിന്റെ അക്കര കണ്ടിട്ടില്ല. എന്നോടുള്ള ഭക്തി സർവ്വപോലെ കരകാണാൻ പാടില്ലാത്ത ഒന്നാണു്. എന്നാൽ അതിന്റെ മരകര നീ കണ്ടു. എന്നോടു നിന്നുണ്ടെന്നപോലെ പൂർണ്ണമായ ഭക്തി മററാക്കും ഇല്ലെന്നു സാരം. സ്വപ്നം വിഷാദംവേണ്ടു = നീ അല്പവും വിഷാദിക്കരുതു്, അപ്പാ = വാത്സല്യപ്രഭാതകമായ പദം, തവ

ശുദ്ധവിതംകൊണ്ടു=നിന്റെ മംഗലദായമായ പൂപ്പുത്തികൊണ്ടു, പണ്ടു
 ഉള്ളിൽക്കാരും=മുൻപുള്ളിതിന്നുക്കാരും, മമ മനകാമ്പിന്നു=എന്റെ മന
 സ്സിൽ, നിന്നോടു വാത്സല്യഭാരം=സ്നേഹാധിപ്യം, ഞ്ഞൊട്ടിരട്ടിച്ചിതു=
 ഞ്ഞൊട്ടിയെട്ടിരട്ടി അധികമായി, ഞ്ഞൊട്ടിയെട്ടു ഹിന്ദുക്കൾക്കു പൊതുവേ
 മംഗലമായ ഒരു സംഖ്യയാണ്. അഷ്ടോത്തരശതകം എന്നും മറ്റുമുള്ളവ
 പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ചമ്പുക്കളിൽ ഈ പദം പല സന്ദർഭങ്ങളിലും പ്രയോ
 ഗിച്ചു കാണാം. “ഞ്ഞൊട്ടു കൊട്ടപ്പൊരികനൽ മയി തൂകുന്ന പോ
 ലേ വരുന്തു” എന്നു നൈഷധചമ്പുവിൽ മറ്റും പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു
 നോക്കുക

ചിത്രം കല്പിച്ചുവാറെത്രയുഴകിതെടോ!

വത്സ! നീ മൽസപത്നം-

വിസ്താരപ്രകൃമം കേളിനിയുമിഹ കിമ-

പുസ്തി കൃത്യം വിശേഷാൽ

എന്തൊത്തസ്തിൻ നികേതേ ബഹുജനബഹളേ

കണ്ടുകൊൾവാനുമു മാം

നിത്യം മൽഭക്തികോലം ദ്വിജയുവതിജനം

ദൂതതേ ദൂരഖിന്നം.

ഫഹന

എടോ വത്സ!=എന്റെ വാത്സല്യഭാരമായ അല്പയോ രാജാ
 വേ, നീ ഇതു മത്സപത്നവിസ്താരപ്രകൃമം കല്പിച്ചുവാറെത്രയും അഴകു
 ചിത്രം=നീ എന്റെ പൂജയ്ക്കുവേണ്ട കാൽക്കളല്ലോ ക്രമംപോലെ വി
 സ്തരിച്ചു നിശ്ചയിച്ചതു ഭംഗിയായി, അതുതന്നെയായിരിക്കുന്നു. കേൾ=
 നീ കേട്ടാലും, വിശേഷാൽ ഇനിയും ഇഹ കൃത്യം കിം അപി അസ്തി=വി
 ശേഷിച്ചു ഇനിയും ഇവിടെ നീ ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടു അല്പം ഒരു കാൽ
 കൂടിയുണ്ടു്, മുഴുവനായില്ല എന്നു സാരം. നിത്യം ..... ജനം=എന്നും
 എന്നോടു ഭക്തിയധികമുള്ളവരായ ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീകൾ-നമ്പൂതിരിമാരു
 ടെ സ്ത്രീകളായ അന്തർജ്ജനങ്ങൾ, ദൂരഖിന്നം=ശ്വാഹവം സങ്കടമു
 ക്കുതായിത്തീർന്നു, ബഹുജനബഹളേ അസ്തിൻ നികേതേ=എപ്പോഴും
 ജനങ്ങൾ വന്നു തിരികിട്ടുന്ന ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ, അമു മാം കണ്ടുകൊൾ
 വാൻ എന്തൊത്തു=എന്നെക്കണ്ടു ദർശനം നടത്തുന്നതിനു വരാതെ, ദൂത

തേ=ദുഃഖിക്കുന്നു. ഈ അവലത്തിൽ എപ്പോഴും ആരാഞ്ഞിരിക്കുക കൂടുന്ന തുകൊണ്ടു അന്തർജ്ഞാനങ്ങൾക്കു ഇവിടെ വന്നു എന്നു ഭവിക്കുന്നതിനു സാധിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു അവർ ദുഃഖിക്കുന്നു എന്നു ഭാവം. നന്മൂരി മാരുടെ സ്ത്രീകൾക്കു പരപുരുഷന്മാരെ കാണുവാൻ പാടില്ലെന്നുള്ള കേരളാചാരം ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

അന്തർജ്ഞാനങ്ങൾ മുൻകാലം മുതൽക്കുതന്നെ തളിപ്പറമ്പു ക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നു തൊഴുക പതിവില്ല. ക്ഷേത്രത്തിലെ ദേവൻ രാജതപംകൂടി യുള്ളതാണ് അതിനു കാരണം എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. 'ബഹുജനബഹുഭേ' എന്നാണു പ്രകൃതത്തിൽ കവി അതിനു കാരണം പറയുന്നത്. ഇതിലധികം ജനബഹു. ഉള്ള ഗുരുവായൂർ മുതലായ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ അന്തർജ്ഞാനങ്ങൾ ചെന്നു ഭവ്നം നടത്താറുള്ള സ്ഥിതിക്കു ഇവിടെ കവി പറയുന്ന കാരണം പൂർണ്ണമായി സമ്മതിക്കാവുന്നതല്ല. ഐതിഹ്യത്തിലായിരിക്കണം അല്പം വാസ്തവം ഉള്ളതെന്നു തോന്നുന്നു.

എന്നാലിമ്മരിരത്തിന്നഴകിനൊടു കിഴ-

ക്കണ്ടു കൂവീടുത്തേ

ധന്യം കിന്വാകദാവാഹപയമിയലിന പു-

ണ്ണസ്ഥലേ മാമകീനം

മിന്നന്തു ദിവ്യബിംബം മിനകരനിഹിതം

തത്ര കൃതപാ വിമാനം

നന്നായ്കല്ലിച്ചു പുഷ്പാചിധിമതരം സദസേ

കാശ്യാപാനാം ദ്വിജാനാം.

൧൧൭

എന്നാൽ ഇമ്മരിരത്തിൻ കിഴക്കുണ്ടു=ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ കിഴക്കു, കൂവീടുത്തു=ഏകദേശം ഒരു ഒന്നരനാഴിക അകലെ, അത്രയ്ക്കു അടുത്തു, അണ്ടു=അവിടെ ഒരിടുത്തു, ധന്യം.....ഹൃദയമിയലിന=ശ്രേഷ്ഠമായ കാഞ്ഞിരക്കാടു എന്നു പേരോടുകൂടിയ, പുണ്യസ്ഥലേ=പുണ്യസ്ഥലത്തിൽ, മിനകരനിഹിതം മാമകീനം ദിവ്യബിംബം=ആ ദിവ്യൻ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്ന ഏന്റെ ദിവ്യമായ ബിംബം, മിന്നന്തു=ശോഭിക്കുന്നു, തത്ര വിമാനം കൃതപാ=അവിടെ പ്രാസാദം ഉണ്ടാക്കി, പു

അവിധിം കല്പിച്ചുപുഷ്പയുദ്ധം വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ ചെയ്തു, കാര്യചാനനം ചിജാനനം സഭസേ=കാര്യപരഗോത്രക്കാരായ ബ്രാഹ്മണരുടെ യോഗത്തിനായിക്കൊണ്ടു, അതർ=കൊടുത്താലും.

തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു ഒന്നൊന്നരനാഴിക കിഴക്കു കാഞ്ഞിരക്കാട്ടു എന്ന ഒരു സ്ഥലം ഉണ്ടു്. കാരസ്തൂരൻ എന്നു പേരായ ഒരു അസുറൻ താമസിച്ചിരുന്ന കാടാകുകൊണ്ടു് അതിന്നു് ഈ പേരുണ്ടായി. അവിടെ ആളിത്യൻ ശിവന്റെ ഒരു ബിംബം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ സ്ഥലത്തു കെട്ടികം ഉണ്ടാക്കി പൂജാവിധികൾ ഏല്പിട്ടുത്തി ക്ഷേത്രം ബ്രാഹ്മണർക്കു കൊടുക്കണം എന്നു ശിവന്റെ ഉപദേശം.

ചരിചിനൊടഥ നിന്നാലേധിതം കണ്ടു കാര-
സ്തൂരവനഗതമിമ്മാം വിപ്രകന്യാസ്സധന്വഃ
ചരണഭൂവി നമന്ത്യസ്സാധയിഷ്ടന്യഭീഷ്ടം
നരവര! തെളിയും തേ ചിത്തമെന്നാൽ കൃതാത്ഥം” മഥവ

നരവര=അല്ലയോ രാജാവേ, അഥ=കാഞ്ഞിരക്കാട്ടു ഞാൻ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചുള്ള പ്രവൃത്തികൾ എല്ലാം ചെയ്തശേഷം, സുധന്വഃ വിപ്രകന്യാഃ=ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠികളായ ബ്രാഹ്മണകന്യാകുമാർ. കന്യാ=വിവാഹം ചെയ്യാത്ത സ്ത്രീ. കാരസ്തൂരവനഗതം പരിചിനൊടു നിന്നാൽ ഏധിതം ഇമ്മാം കണ്ടു=കാഞ്ഞിരക്കാട്ടു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനും വഴിപോലെ നീ ചെയ്തിരിക്കുന്ന സല്ലാജ്ഞാൻകൊണ്ടു ചൈതന്യം ഏറിയവനും ആയ ഈ എന്നെ-അവിടെയിരിക്കുന്നതും ചെല്ലർക്ഷേത്രത്തിലെ നാഥനായ ഞാൻതന്നെ എന്നു ഈ എന്ന പദത്തിന്റെ ധ്വനി-കണ്ടു ഭർന്നം ചെയ്തു, ചരണഭൂവി=കാലുകളിൽ, നമന്ത്യഃ=നമസ്കരിച്ചു വന്ദിക്കുന്നവരായിട്ടു, അഭീഷ്ടം സാധയിഷ്ടന്തി=ആഗ്രഹം സാധിക്കും. ബ്രാഹ്മണകന്യാകൾ അവിടെ വന്നു എന്നു തൊഴിച്ചു വന്ദിച്ചാൽ മതി അവരുടെ ആഗ്രഹമെല്ലാം സാധിക്കും എന്നു സഭാം. എന്നാൽ=ഇപ്രകാരം എല്ലാം ചെയ്താൽ, തേ ചിത്തം=അങ്ങയുടെ മനസ്സു്, കൃതാത്ഥം=കാര്യം സാധിച്ചതായിട്ടു, തെളിയും=പ്രസന്നമാകും.

ഇതും പൊല്ലിത്തടാനീം പെരിയ കരുണയാ
 തൃക്കരംകൊണ്ടു മെല്ലെ-
 ന്നുളുമോദം തലോടിത്തെളിവാടു ജഗദീ-
 ശൻ മറഞ്ഞൊരു നേരം
 പൃഥ്വിമംഗല്യമല്ലാർതൊടുകറി ശതസോ-
 മോയമുമിളയ നേരം
 കേഴ്വാ കൈകൂപ്പി നേരേ സമുദിതരു വി സ-
 ന്യാപ കിന്യാകദാവം. എഫ്

ജമാലിശൻ=ശിവൻ, തടാനീം ഇതും ചൊല്ലി=അപ്പോൾ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു, പെരിയ കരുണയാ=അധികം ദയയോടുകൂടി, തുടരും.....തെളിവൊട്ടു മറഞ്ഞൊരുനേരം=തൃക്കൈകൊണ്ടു പതുക്കെ രാജാവിനെ തലോടി സന്തോഷത്തോടുകൂടി(പ്രസന്നനായി)മറഞ്ഞുസമയത്തു, ശിവൻ ഇപ്രകാരം രാജാവിനോടു പറഞ്ഞു അന്തർധാനം ചെയ്തപ്പോൾ, പൃഥ്വീ.....തൊട്ടുകുറി അയം ശതസോമം=ലോകത്തിൽ തിലകമായിരിക്കുന്ന ഈ ശതസോമൻ, നേത്രം ഉമീലു=കണ്ണു തുറന്നിട്ടു, ഭക്ത്യാ കൈ കൂപ്പി=ഭക്തിയോടുകൂടി ശിവനെ തൊഴുകിട്ടു, സമുദിതരൂപി=ഏറ്റവും ശോഭയോടുകൂടി, നേരേ കിയാകദാവം=കാഞ്ഞിരങ്കാട്ടിൽ, സമ്പ്രാപ=പ്രാപിച്ചു-ചെന്നു.

ഭവനമഹിതമായ് ചമച്ച രാജാ
ശിവഭവനം തടനന്തഭൂതിപൂർണ്ണം
ഭവഭിഷജമശേഷരോഗവന്ത്യാ-
ഭവഭരണം പ്രണനാമ ഭവഭവം. ൧൨൦

രാജം=രാജാവായ ശതസേനൻ, തൽശിവഭവനം=ആ ശിവ ക്ഷേത്രത്തെ, ഭൂവന ... .. ചമച്ചു=ലോകത്തിൽ മഹിതമാകത്തക്കവ ണ്ണം, മഹിതം=പ്രശിഷ്ടപ്പെട്ടതും. എല്ലാജനങ്ങളും വന്ന ഭക്താഭിക്ത ക്കൊണ്ടു ആരാധിക്കപ്പെടേണ്ടവിധം നിർമ്മിച്ചു. അനന്തഭൂതിപുണ്ണം= അവസാനമില്ലാത്ത ഐശ്വര്യംകൊണ്ടു നിറച്ചു, ധനസമൃദ്ധിയുള്ളതാക്കി ത്തിട്ടു. ഭവദീപ്തി=സംസാരരോഗത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവനായും, അ

ശേഷം ... .. ഭവനം = എല്ലാ രോഗങ്ങളുമാകുന്ന കാടിനു കാട്ടുതീയായും,
രോഗങ്ങളെ എല്ലാം നശിപ്പിക്കുന്നവനായുമിരിക്കുന്ന, ദേവദേവം = ശിവനെ,
പ്രണനാമം = നമസ്കരിച്ചു.

ചാരിത്രശക്തിമഹിതാ മഹിളാ ഭിജാനാം
കാരസ്സരാടവിയിൽ മേവിന കാളകണ്ഠം
പാരത്തു കണ്ടു തൊഴുതേനമഭീഷ്ടസിദ്ധൈ
സൈപരം ഭജിച്ചുനടന്നു പെരികെത്തെളിഞ്ഞാർ. ഫഘ

ഭിജാനാം = ബ്രാഹ്മണരുടെ, ചാരിത്രം = മഹിതം = പാതി
പ്രത്യബലം നിമിത്തം പൂജിക്കുകയായ സ്രീകൾ, അനന്തജനങ്ങൾ, കാര
സ്സരാ = മേവിന = കാഞ്ഞിരങ്കാട്ട ക്ഷേത്രത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന,
എന്നും കാളകണ്ഠം = ഈ ശിവനേ, അഭീഷ്ടസിദ്ധൈ = ആഗ്രഹസിദ്ധി
ക്കായിക്കൊണ്ടു്, പതിപുത്രധനാഭിസുഖം ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു, പാരത്തു
= തൊഴുതു = അടുത്തുകണ്ടു തൊഴുതു, അനഭിനം = ദിവസം തോറും,
സൈപരം ഭജിച്ചു = നിശ്ചായമായി സേവിച്ചു, പെരികെ = അധികം,
തെളിഞ്ഞാർ = പ്രസന്നകളായി.

അചലതനയാകാന്തം കിംപാകഭാവനിവാസിനം
ത്രിജഗദഗദംകാരദേവം നിഷേവ്യ യോനിയിം
പ്രശമിതമഹാരോഗം വേഗാൽ പ്രപുണ്ണമനോരഥാ
വിശദമതയോമജൻ വിശേഷജനാസ്സുഖസാഗരേ. ഫഘ

വിശേഷ ജനം = എല്ലാജനങ്ങളും, ത്രിജഗദഗദങ്കാരം = മൂന്നു ലോക
ത്തിന്നും വൈദ്യനും, യോനിയിം = കരുണയ്ക്കു ഇരിപ്പിടവും, കിവാ
കഭാവനിവാസിനം = കാഞ്ഞിരങ്കാട്ട സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനും ആയ, അ
ചലം = കാന്തം = പാവുതീവല്ലഭനെ - ശിവനെ, നിഷേവ്യ = സേവി
ച്ചിട്ടു, പ്രശമിതം = വിശദമതയം = മഹാരോഗങ്ങളെല്ലാം ശമിച്ചു അ
ഭീഷ്ടങ്ങളെല്ലാം സാധിച്ചു മനസ്സു തെളിഞ്ഞവരായിത്തീർന്നു. സുഖസാ
ഗരേ = സുഖമാകുന്ന കടലിൽ, അമജൻ = മുങ്ങിയവരായി. കഷ്ടം മുത
ലായ മഹാരോഗങ്ങൾ ബാധിച്ചവർക്കു ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നു ദേവ
നെ ഭജിച്ചു റുട്ടവിൽ രോഗമെല്ലാം നിശ്ശേഷം നീങ്ങി സുഖാധിക്യമുള്ളവ

സായിത്തീരുന്നു എന്നു സാരം. കഷ്ടരോഗികൾക്കു മറ്റും ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ ഭക്ഷണം ഫലപ്രദമായിട്ടാണു ഇന്നും വിചാരിച്ചുവരുന്നത്. പൂത്തു ഹാണീ,

“നസമൈരസലൈർനേനയുക്താ സപ്തദശാക്ഷരാം
വിച്ഛിന്നാ ഹാണീ ക്ഷഡ്ഭിഞ്ചതുർദ്വിസ്സപ്തഭിസ്സഥാ.”

എന്നു ലക്ഷണം. (സുപുത്തതിലകം-ക്ഷേമന്ത്രം).

ധാത്രിമംഗല്യഭൂഷാമണി തന്നെ സഖേ!

സാധു കൃതപാ സമസ്തം

പ്രീത്യാ ഭൂലോകരക്ഷാത്ഥമിതഖിലതുരോ-

സ്താസനഞ്ചന്ദ്രമെതലേഃ

പേതു് ചെല്ലൂർഗൗരീരമണചരണസേ-

വാദസംകൊണ്ടൊരന്തഃ-

സ്വാസ്ഥ്യം കൈക്കൊണ്ടു മേവീ നൃപകലപെരുമാൾ

നിമ്ബലോന്മേഷഭൂമൗ.

ഹവ

ധാത്രിമംഗല്യഭൂഷാമണി=ഭൂമിയ്ക്കു ഭവ്യാലങ്കാരമായിബ്ഭവിച്ചിരിക്കുന്നവനും, നിമ്ബലോന്മേഷഭൂമൗ=വിശുദ്ധമായ ഉന്മേഷം അധികം ഉള്ളവനും ആയ, നൃപകലപെരുമാൾ=ചക്രവർത്തിയായ ശത്രുസാമന്ത്, അഖിലതുരോഃ ചന്ദ്രമെതലേഃ ശാസനം=ലോകത്തിനെല്ലാം പൂജ്യനായ ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ആജ്ഞയെ-നിയോഗത്തെ, തന്നെ=അതിനുശേഷം, പ്രീത്യാ=പ്രീതിയോടുകൂടി, സാധു=വഴിപോലെ, സമസ്തം=എല്ലാം, കൃതപാ=ചെയ്തിട്ടു, പേതു്=അധികമായി, ചെല്ലൂർ..... രസംകൊണ്ടു=ചെല്ലൂർനാഥനായ ശിവനെ ഭജിക്കുന്നതിനുള്ള സന്തോഷംകൊണ്ടു, ഒരു അന്തസ്സാസ്ഥ്യം കൈക്കൊണ്ടു=വിചാരിച്ചു കാൽമുഴുവനും ഭക്തിയായി സാധിച്ചാലുള്ളിപ്പണ്ടാകുന്ന സന്തോഷം ഉള്ളവനായിട്ടു, മേവീ=താമസിച്ചു. വിചാരിച്ചു കാൽമെല്ലാം സാധിച്ചു പൂർവ്വരാജാവിനു കൃതാർത്ഥതയുണ്ടായിയെന്നു സാരം.

